

המפלגה הקומוניסטית הישראלית

הוועידה ה-25

מושב ראשון: 31 במאי - 2 ביוני 2007

מושב שני: 28 ביוני 2008

הוצאת המפלגה הקומוניסטית הישראלית

25th CONGRESS COMMUNIST PARTY OF ISRAEL

First Session: 31 May– 2 June, 2007

Second Session: 28 June, 2008

עיצוב עטיפה: אמיר דויד

עימוד: ואיל ואכים

הדפסה: אבו רחמון, עכו

נדפס בישראל, 2009

www.maki.org.il info@maki.org.il

ת.ד. 26205, ת"א 61261

תוכן העניינים

7	מהלך הוועידה ה-25
11	אנו מתחייבים להפוך את השלום למציאות - תמר גוז'נסקי
13	לסכם את הניסיון ולקדם את המערכות לשלום, לדמוקרטיה, לשוויון ולתמורות חברתיות - עסאם מחול
25	דין וחשבון הוועד המרכזי
25	פרק 1. הגלובליזציה של התאגידים והמאבק נגדה
30	פרק 2. ההתפתחויות הפוליטיות מאז הוועידה ה-24
48	פרק 3. הקפיטליזם הישראלי והמאבקים החברתיים בעשור הראשון של המאה ה-21
59	פרק 4. החרפת האיומים על המרחב הדמוקרטי וסכנת הפשיזם
65	פרק 5. המאבק לשוויון האוכלוסייה הערבית בישראל
77	פרק 6. מק"י והמערכה לשוויון הנשים
85	פרק 7. מאבק רעיוני וחזית פוליטית
91	פרק 8. המפלגה
112	דין וחשבון ועדת הביקורת המרכזית - יורם גוז'נסקי
118	מק"י יוצאת מוועידתה ה-25 חזקה יותר ומשפיעה יותר - עסאם מחול
131	קול קורא של הוועידה ה-25
133	החלטות הוועידה
136	יוזמת ירושלים
139	המוסדות המרכזיים של המפלגה שנבחרו בוועידה ומוסדות הוועד המרכזי
141	המושב השני של הוועידה ה-25

מהלך הוועידה ה-25

אירוע הפתיחה החגיגי

באולם האודיטוריום בחיפה, המקושט בדגלים אדומים ובסמל הוועידה ובסיסמתה, התכנסו ב-31 במאי 2007 כ-1,500 צירי הוועידה, חברי מק"י ובנק"י, ידידים, אישי ציבור וראשי ערים, סופרים ואמנים, אנשי אקדמיה ופעילים בארגוני נשים ובתנועות מחאה, יהודים וערבים. יחד הם ציינו את פתיחת הוועידה ה-25 של המפלגה הקומוניסטית הישראלית. היה זה מפגן של אחדות ושל תמיכה במאבקה של מק"י, מצינת במרס 2009 מלאות 90 שנה לייסודה.

בנוכחות חברי הלשכה הפוליטית היוצאת של מק"י, שישבו על הבימה, פתחה **תמר גוז'נסקי**, חברת הלשכה הפוליטית את הוועידה ה-25 בהכריזה:

"המפלגה הקומוניסטית הישראלית היא מפלגת העובדים היהודים והערבים, מפלגת השלום הצודק והיציב, מפלגת השוויון האזרחי והלאומי של האוכלוסייה הערבית בישראל, מפלגת שוויון הנשים והשוויון העדתי, מפלגת המאבקים המעמדיים והצדק החברתי, המפלגה שמראה את הדרך לחיים ולעתיד מאושר לשני העמים".

את הוועידה בירכו: **יונה יהב**, ראש העיר חיפה; המנהיג הוותיק **תופיק טובי**, שאת ברכתו קראה **תגריד שביטה**; **מחמוד עבאס (אבו-מאזן)**, נשיא פלסטין, שאת ברכתו הביא הסופר ושר התרבות לשעבר **יחיא יחלף**; **סלים מוראד**, מזכ"ל ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי; **מייסאם ג'לג'ולי**, ליו"ר מרחב נעמת במשולש הדרומי; הסטודנטית **נועה לוי**, חברת מועצת אגודת הסטודנטים באוניברסיטת ת"א מטעם מק"י-חד"ש; **נעים אל-אשהב**, חבר הנהגת מפלגת העם הפלסטיני; **שאוקי חטיב**, יו"ר ועד ראשי הרשויות המקומיות הערביות ויו"ר ועדת המעקב העליונה של הציבור הערבי; **ח"כ יוסי ביילין**, יו"ר מרצ-יחד; **ואיימן עודה**, מרכז מזכירות חד"ש.

את דבר הוועד המרכזי הביא המזכ"ל **עיסאם מחול**, אשר הדגיש בדבריו את הסכנות המלחמתיות ואת האיומים על הדמוקרטיה. הוא ציין את הסיכויים לניהול מערכות לסיום הכיבוש בן 40 השנה, לכינון שלום ישראלי-פלסטיני, ולהדיפת המיתקפה הגזענית והמדיניות הניאו-ליברלית. מחול הדגיש את תפקידה ההיסטורי והעכשווי של מק"י, כחלוצת המערכות הפוליטיות והחברתיות, ואת מדיניותה, שעמדה במבחן, ואשר נשענת על השקפת העולם הקומוניסטית המהפכנית.

נוסף לאורחים שנשאו דברים, נכחו באולם אורחים ממפלגות קומוניסטיות ומפלגות שמאל בעולם, שהגיעו במיוחד לוועידה:

זיאד חמורי, **עארף נאסר א-דין ועימאד בדרה**, חברי הנהגת מפלגת העם הפלסטיני.

עוני אבו גוש, חבר הלשכה הפוליטית של חזית המאבק העממי הפלסטיני, ו**ד"ר סלימאן גושה** מהנהגת החזית.

סנא ענתבאוי, חברת הלשכה הפוליטית של האיחוד הדמוקרטי הפלסטיני (פיד"א), ופתחי נסראווי מהנהגת המפלגה.

סוזן ווב, עורכת השבועון "פיפלוס" וורלד ויקלי" וחברת ההנהגה של המפלגה הקומוניסטית של ארצות-הברית.

סיטאראם ייצ'ורי, חבר הלשכה הפוליטית ויו"ר המחלקה לקשרי חוץ של המפלגה הקומוניסטית ההודית (מרקסיסטית), וראש הסיעה המאוחדת של השמאל בפרלמנט של הודו.

וי ג'יי נאיר, סגן נשיא מרכז האיגודים המקצועיים של הודו.

דימיטריוס קוצומפאס, חבר הלשכה הפוליטית של המפלגה הקומוניסטית של יוון וראש מערכת היומון RIZOSPASTIS.

איליאס לנגריס, חבר הוועד המרכזי ומנהל המחלקה לקשרי חוץ של המפלגה הקומוניסטית של יוון.

ז'אק פת, יו"ר המחלקה הבינלאומית של המפלגה הקומוניסטית הצרפתית.

קריסטין מנדלסון, נציגת מפלגת השמאל האירופי.

ז'ורז'ה משאדו, חבר הנהגת המפלגה הקומוניסטית של פורטוגל וחבר הפרלמנט.

פאולין פרייזר, חברת הוועד הפועל של המפלגה הקומוניסטית של בריטניה.

פאביו אמאטו, ראש המחלקה לקשרי חוץ של מפלגת ההתחדשות הקומוניסטית (ריפונדציונה) באיטליה.

פדלי סטפאנו, חבר הנהגת מפלגת הקומוניסטים האיטלקים.

מיכאל לוטר, חבר הפרלמנט בגרמניה מטעם מפלגת הסוציאליזם הדמוקרטי – מפלגת השמאל.

סטלה מיסיאולי-דמטריו, חברת הוועד המרכזי של מפלגת אק"ל בקפריסין, חברת פרלמנט לשעבר.

סטאברולה קלופסידיוטו, פעילה בסיעת השמאל בפרלמנט האירופי.

באולם נכח נציג שגרירות סין בישראל **צאי ויי מינג**.

בתוכנית האמנותית השתתפו בהתנדבות להקת הריקוד של כפר יאסיף בהדרכתה של הרקדנית והכוריאוגרפית **ראבעה מורקוס**, הזמר **נתן סלור** והזמר והמלחין **סמיר מחול**.

דיוני הוועידה

ב-1 ביוני נערכו דיוני הוועידה באולם רחב ידיים בנצרת. את הדיונים פתח **בנימין גונן**, יו"ר הנשיאות, שניהל את המושב. צירי הוועידה אישרו את סדר היום של הוועידה ובחרו במוסדות הוועידה: הנשיאות, הוועדה המתמדת וועדת המנדטים.

עיסאם מחול, מזכ"ל מק"י, השלים את הדו"ח לוועידה, שאת תמציתו הפוליטית-רעיונית נשא בערב הפתיחה.

יורם גוז'נסקי, מ"מ יו"ר ועדת הביקורת של מק"י, הביא לוועידה את הדין וחשבון

של הוועדה.

לאחר הדוחות נערך דיון, בו השתתפו 112 צירות וצירים מתוך 495 צירי הוועידה.

ב-2 ביוני נמשכו דיוני הוועידה.

ועדת המנדטים בראשות **מוריד פריד** מסרה את הדו"ח שלה, שאושר בידי הצירים. הוועדה המתמדת בראשות **אחמד סעד** הגישה הצעה להחלטות הוועידה. היא הציגה את ההערות והתיקונים, שהגישו הצירים להחלטות הוועידה. צירי הוועידה אישרו את החלטות הוועידה, לרבות התיקונים שנתקבלו.

עיסאם מחול סיכם את דיוני הוועידה.

הצירים אישרו פה אחד את דו"ח הוועד המרכזי, לרבות תיקונים שהציעו הצירים, ואת סיכום הדיון שהביא עיסאם מחול.

בהמשך הוכרז על מושב סגור, שבמהלכו נבחרה ועדת בחירות ונערכו הבחירות לוועדת הביקורת המרכזית ולוועד המרכזי של המפלגה.

המושב השני

לפי החלטת הוועידה, כונס מושב שני של הוועידה ה-25 ב-28 ביוני 2008 בבית הידידות בנצרת. דיוני המושב הוקדשו להערכות לבחירות לרשויות המקומיות, שנקבעו לנובמבר 2008.

ברכות ומסרי סולידריות

לוועידה ה-25

עשרות רבות של מפלגות וארגונים מישראל, מהאזור ומהעולם
שיגרו הודעות ומסרי תמיכה לוועידה ה-25.
להלן רשימת הארגונים ששיגרו ברכות לוועידה:

תנועת נשים דמוקרטיות בישראל; אתג'אה, איחוד עמותות ערביות;
האיחוד הדמוקרטי הפלסטיני (פיד"א); החזית העממית לשחרור פלסטין;
החזית הדמוקרטית לשחרור פלסטין; חזית המאבק הפלסטיני העממי;
המפלגה הקומוניסטית הסינית; המפלגה הקומוניסטית של קובה;
המפלגה הקומוניסטית של הפדרציה הרוסית; המפלגה הקומוניסטית של
ברזיל; מפלגת העובדים של ברזיל (PT); המפלגה העממית-סוציאליסטית
של ברזיל; המפלגה הקומוניסטית החדשה של בריטניה; המפלגה
הקומוניסטית של דנמרק; המפלגה הקומוניסטית של בוהמיה ומורביה;
המפלגה הסוציאליסטית של לטביה; המפלגה הקומוניסטית של פינלנד;
המפלגה הקומוניסטית של ונצואלה; הבימה הדמוקרטית והמתקדמת של
בחריין; המפלגה הקומוניסטית של ספרד; המפלגה הקומוניסטית של עמי
ספרד; המפלגה הקומוניסטית של הפיליפינים; המפלגה הקומוניסטית
של גרמניה; מפלגת העובדים של אירלנד; המפלגה הקומוניסטית של
ארגנטינה; המפלגה הקומוניסטית הדנית; המפלגה הקומוניסטית
(מרקסיסטית-לניניסטית מאוחדת) של נפאל; המפלגה הקומוניסטית
של דרום-אפריקה; המפלגה הקומוניסטית של הודו; ליגת העובדים
להתחדשות המפלגה הקומוניסטית של גרמניה; מפלגת הקומוניסטים של
מקסיקו; המפלגה הקומוניסטית של נורבגיה; ופדרציית ארגוני התרבות
היהודיים של ארגנטינה ICUF.

אנו מתחייבים להפוך את השלום למציאות

דברי תמר גוז'נסקי בפתיחת הוועידה ה-25

אני מתכבדת בזאת להכריז על פתיחת הוועידה ה-25 של המפלגה הקומוניסטית הישראלית – מפלגת העובדים היהודים והערבים, מפלגת השלום הצודק והיציב, מפלגת השוויון האזרחי והלאומי של האוכלוסייה הערבית בישראל, מפלגת שוויון הנשים והשוויון העדתי, מפלגת המאבקים המעמדיים והצדק החברתי, המפלגה שמראה את הדרך לחיים ולעתיד מאושר לשני העמים, הישראלי והפלסטיני.

מפלגתנו הקומוניסטית, שבמרס 2009 תחגוג 90 שנה להקמתה, התברכה בכל השנים בחברות ובחברים מסורים, אשר הקדישו את חייהם לקידום הרעיונות הנעלים של המרקסיזם-לניניזם, של האחוה היהודית-ערבית, של השוויון הלאומי והחברתי. לא נשכח את החברות והחברים שאיבדנו בשנים האחרונות.

אנו אסירי תודה במיוחד למנהיגינו הוותיקים: לאלה הנמצאים עמנו בערב חגיגי זה, ולאלה שמסיבות שונות לא יכלו להגיע.

בימים אלה מולאים 40 שנה לכיבוש הקולוניאלי הישראלי בשטחים הפלסטיניים הכבושים. אנו גאים בכך, שכבר מהיום הראשון התנגדה מפלגתנו למלחמה התוקפנית של יוני 1967, התייצבה נגד הכיבוש ופשעיו ותמכה בסרבני המצפון. אנו גאים בכך, שבמהלך השנים הצטרפו עוד ועוד חוגים בישראל ובעולם לתביעות הברורות: לסגת מכל השטחים הכבושים, לפרק את כל ההתנחלויות ואת חומת ההפרדה, לכונן מדינה פלסטינית עצמאית, שבירתה ירושלים המזרחית, בצד ישראל, ולפתור את בעיית הפליטים הפלסטינים בהתאם להחלטות האו"ם.

מק"י על ארגוניה המקומיים וחבריה תשתתף בעשרות פעולות מחאה נגד הכיבוש, המתארגנות ביוזמתם של ארגונים שונים לציון 40 שנה לכיבוש.

בימים אלה, כאשר ממשלת אולמרט ממשיכה בפעולותיה התוקפניות, וכאשר תושבי עזה ותושבי שדרות משלמים מחיר בלתי-נסבל בחיי אדם, אנו תובעים ממשלת אולמרט להסיר את המצור הכספי ואת כל החומות, המחסומים והסגרים, ולנהל עם ההנהגה הפלסטינית משא-ומתן על שלום ללא כיבושים וסיפוחים.

מבימת הוועידה ה-25 אנו מתחייבים, כי לא ננוח ולא נשקוט עד שמאבקנו, מאבקם של כל שוחרי השלום בישראל ובעולם, למען שתי מדינות, ישראל ופלסטין, החיות בשלום זו עם זו – יהפוך את השלום הצודק למציאות.

מפלגתנו הקומוניסטית היא אחת ממאות מפלגות קומוניסטיות ומפלגות שמאל ברחבי העולם. את כל מפלגותינו מאחדים השאיפה והמאבק לעולם ללא מלחמות, ללא רעב וניצול, לעולם של שוויון וזכויות חברתיות, לעולם שבמרכזו – האדם ולא הרווח של

התאגידים.

אנו גאים בהשתתפותם בוועידתנו ה-25 של אורחינו המכובדים, נציגי מפלגות קומוניסטיות ומפלגות שמאל ואיגודים מקצועיים. יש לנו יחסים מצויינים עם מפלגות רבות, שחלקן שלחו לוועידתנו ה-25 נציגים, וחלקן – ברכות.

אך ישנה מפלגה אחת, שאיתה יש לנו יחסים מיוחדים, יחסים של אחים, שכן שתי מפלגותינו צמחו מאותו שורש עצמו – מהמפלגה הקומוניסטית הפלשתינאית היהודית-ערבית, שפעלה בארץ בתנאי מחתרת בתקופת המנדט הבריטי. בימים אלה, מכינות שתי מפלגותינו יחד את המפגש הישראלי-פלסטיני-בינלאומי לציון 40 שנה לכיבוש ולמען שלום המבוסס על שתי מדינות – ישראל ופלסטין. המפגש החשוב הזה יתקיים למחרת ועידתנו, ב-4 ביוני, באולם נוטרדאם בירושלים.

מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית גאה בהיותה אבן שואבת לחברות ולחברים צעירים, ובמיוחד בחברות ובחברי ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי, המתחנכים להיות קומוניסטים פעילים בתנאים קשים של כיבוש ואפליה.

הוועד המרכזי של מפלגתנו הכין דין וחשבון מפורט לקראת הוועידה. שבו נסקרים ההתפתחויות והמאבקים בשנים האחרונות ותוכניותינו לעתיד. דין וחשבון זה, שפורסם בעברית ובערבית, נידון בסניפי המפלגה.

חברים יקרים, עמדנו לאחרונה בשני מבחנים חברתיים-פוליטיים חשובים, אשר התעמתו ישירות עם המדיניות הניאו-ליברלית, מדיניות ההפרטה והעוני, של ממשלת הבורגנות, המטפחת את השחיתות של הון ושלטון.

אנו גאים בהצלחתנו, יחד עם שותפינו בחד"ש, בבחירות להסתדרות העובדים הכללית, בהן זכינו ב-4.6% מהקולות.

אנו גאים בחברינו, שהודות לפעילותם, אנו הסיעה הגדולה ביותר במרחב נצרת ובמרחב המשולש הדרומי. אנו גאים במיוחד ברודיינה ג'ראסי, שנבחרה מחדש ליו"ר נעמת במרחב נצרת, ובמייסאם ג'לג'ולי, שנבחרה לראשונה ליו"ר נעמת במשולש הדרומי.

שביתת הסטודנטים הכללית, שנמשכה למעלה מ-40 יום, הייתה מערכה חברתית חשובה במיוחד: הסטודנטים שבתו, הפגינו, התעמתו באומץ עם המשטרה, כשהם דבקים בדרישותיהם: לא להעלות את שכר הלימוד, להחזיר לאוניברסיטאות את התקציבים שנגזלו מהן, ולבלום את תהליך ההפרטה של החינוך הגבוה. חברינו, הסטודנטים הקומוניסטים, מילאו תפקיד חשוב בשביתת הסטודנטים, והיו מאיץ של המאבק.

מפלגתנו הקומוניסטית, שנשאה כל השנים את דגל המאבק נגד אפליה וגזענות, נגד הריסת בתים ונישול ולמען שוויון לאומי ואזרחי לאזרחים הערבים, גאה בתרומתה להקמתם של גופים המייצגים את האינטרסים של האוכלוסייה הערבית, ובין היתר – ועד ראשי הרשויות המקומיות הערביות וועדת המעקב העליונה של האוכלוסייה הערבית.

מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית יזמה את הקמתה של החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון (חד"ש) לפני 30 שנה, מתוך רצון אמיתי לגבש שיתוף פעולה פוליטי מוסכם עם מפלגות וגופים נוספים. מטרתנו הייתה ונשארה – לקדם את המערכות לשלום, להגנת הדמוקרטיה, נגד הגזענות והאפליה, להגנת זכויות העובדים, לשוויון האישה ולהגנת הסביבה. אנו גאים בשותפינו בחד"ש ושואפים לחזק ולהרחיב מיסגרת זו של שיתוף פעולה דמוקרטי יהודי-ערבי.

לסכם את הניסיון ולקדם את המערכות לשלום, לדמוקרטיה, לשוויון ולתמורות חברתיות

דברי עסאם מחול, המזכיר הכללי של מק"י,
בערב הפתיחה החגיגי ובפתיחת דיוני הוועידה

אורחים יקרים, צירי הוועידה, חברות וחברים, הנוכחות שלכם אתנו היום, בפתיחת הוועידה ה-25 של מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית, בחיפה, העיר היהודית-ערבית, שמבין כל הערים הדביקו לה את השם "חיפה האדומה", מחממת את הלב ומחזקת את המחויבות שלנו לאחדות יהודית-ערבית במאבק לשלום, לשוויון, לדמוקרטיה ולחלופה סוציאליסטית, לדגל האדום, לעקרונות ולדרך הארוכה והיציבה של מפלגתנו הקומוניסטית מזה כמעט 90 שנה. דרכה של המפלגה ותפיסת עולמה נראות היום צודקות יותר, נחוצות יותר, נבדלות יותר מבטיחות ומחויבות המציאות הפוליטית והחברתית בישראל ובאזור. היום ברור יותר מאי פעם, שכל התפיסות, שהתיימרו להציג אלטרנטיבה לדרכה של המפלגה הקומוניסטית בארץ, לתפיסתה האינטרנציונליסטית ולגישתה המעמדית, הובילו למבוי סתום, ולא פעם נסתיימו בפשיטת רגל רעיונית-פוליטית ואף ארגונית. בימים רגישים אלה, בולט ייחודה של מק"י כמפלגה של "ריצת מרתון", של פעילות ארוכת טווח. מול התופעות של פוליטיקה חד-פעמית וחד-ממדית, מול התפיסות הבורגניות השונות, ומול זרמים לאומניים ופונדמנטליסטיים, מציגה מק"י תפיסה מעמדית ואינטרנציונליסטית, המכילה בתוכה את התשובות לשאלה הלאומית ואת המאבקים הצודקים למען הזכויות הלאומיות, אך לא מסתפקת בהם. זו תפיסה, אשר מחברת באופן דיאלקטי בין הגישה המעמדית לבין המאבק הצודק למען הזכויות הלאומיות ולמען השחרור הלאומי.

הגישה האינטרנציונליסטית, שמפלגתנו היהודית-ערבית כה גאה לדגול בה בתנאים של ארץ זו, הרוויה מלחמות תוקפניות, שפיכות דמים, כיבוש, דיכוי, מדיניות גזענית, שנאה וסכסוך לאומי מתמשך – גישה זו איננה גבנון על גבה של המפלגה ואיננה נקודת התורפה שלנו. האינטרנציונליזם הוא-הוא מקור הכוח והעוצמה של מפלגתנו הקומוניסטית והערך המוסף שלה. ואנחנו גאים בכך.

אין שלום ללא נסיגה ופירוק ההתנחלויות

אנו עורכים את הוועידה ה-25 במועד המציין מלאות 40 שנה למלחמת הכיבושים שנוהלה ביוני 1967. החיבור למועד הזה מבטא את המחויבות הבלתי מעורערת שלנו למאבק לסיום הכיבוש בכל השטחים שנכבשו במלחמה ההיא. בהעדר נביאים ונסים, עלינו לסמוך על המאבק היהודי-ערבי לשלום, על מנת לצאת מהמדבר של 40 שנות כיבוש אל הנווה של שלום צודק על בסיס שתי מדינות, ישראל ופלסטין, שהגבול ביניהן הם קווי ה-4 ביוני 1967, ללא התנחלויות וללא חומת הפרדה. עוד לפני שפרצה המלחמה ב-1967, הזהירה מפלגתנו הקומוניסטית מפניה ותבעה להסדיר בדרכי שלום את הסכסוך הישראלי-ערבי על יסוד כיבוד הזכויות של ישראל ושל העם הערבי הפלסטיני. אך משפרצה המלחמה – היינו המפלגה היחידה בישראל, שהתנגדה לה באופן החלטי וקראה לנסיגה מכל השטחים הכבושים ולשלום המבוסס על צדק ועל שכנות טובה.

במשך כל שנות הכיבוש התמדנו בדרישתנו להכללתו של פתרון צודק של בעיית הפליטים הפלסטיניים, הנסמך על החלטות האו"ם הנוגעות בדבר, במסגרת הסכם מדיני בדבר סיום הסכסוך. שבנו והדגשנו, כי פתרון בעיית הפליטים אינו איום על המוני העם בישראל. להיפך: פתרון בעיית הפליטים הוא ערובה לשלום כולל ויציב ולביטחון של העמים.

1967 והשנים שבאו אחריה היו שנים קשות. נגד מנהיגי מפלגתנו וחבריה הופעל מסע של טרור והסתה. השלטונות הטילו מעצרים וצווי ריתוק. קומוניסטים פוטרו מעבודתם בשל התנגדותם למלחמה. ההסתה האנטי-קומוניסטית הובילה עד לניסיון ההתנקשות בחייו של מזכ"ל המפלגה דאז, המנוח מאיר וילנר.

במהלך 40 השנים שחלפו מאז, לא הרפינו אפילו לרגע ממאבקנו נגד הכיבוש ופשעיו, נגד גזילת הקרקעות והריסת הבתים, נגד החיסולים ופשעי המלחמה, נגד בניית ההתנחלויות בשטחים הכבושים, נגד בנייתה של חומת ההפרדה הגזענית, נגד מנטאליזת השנאה הגזענית. שהכיבוש מטפח בין שני העמים. אנו גאים בעמידתנו העקבית נגד הגל העכור של השוביניזם והמיליטריזם.

מאבקנו נגד הכיבוש משולב כל השנים במערכה נגד הפיכת ישראל לבסיס בפועל של האימפריאליזם האמריקאי, ונגד ההשתלבות של ממשלות ישראל במימוש תוכניותיו להגמוניה עולמית ולמלחמות אזוריות. מבין כל המפלגות הפועלות בישראל, לא תמצאו עוד מפלגה, אשר כמו מק"י קוראת בהפגנותיה: "לא נמות ולא נמית בשירות ארצות-הברית".

אנו מציינים בסיפוק, כי התוכנית, שאנו היינו הראשונים להעלותה – להסדר שלום המבוסס על שתי מדינות, ישראל ופלסטין, בגבולות ה-4 ביוני 1967; לשתי בירות, ישראלית ופלסטינית, בירושלים; לפירוק ההתנחלויות ולנסיגה תמורת שלום – זוכה כיום בתמיכתם של מרבית האזרחים בישראל ושל העם הערבי הפלסטיני, והיא הקונסנזוס הבינלאומי לפתרון המשבר העקוב מדם. אומנם השטחים הכבושים

במלחמת יוני 1967 אינם לב הסכסוך בין שני העמים, אך סיומו של הכיבוש הישראלי ונסיגה לקווי ה-4 ביוני 1967 הם ההזדמנות לפתרון ולהסדר שלום צודק ויציב. אנו מודעים לקיומם של קולות מעטים בקרב השמאל בישראל ובשולי העם הפלסטיני, אשר התייאשו מהמאבק המסובך לסיום הכיבוש, הפנו עורף לפתרון של שתי מדינות בגבולות ה-4 ביוני 1967, ומציעים במקומו את הפתרון של מדינה אחת בשטחה של פלסטין ההיסטורית. בשעתו, עד להחלטת עצרת האו"ם בדבר כינון של שתי מדינות בשטחה של פלסטין המנדטורית (נובמבר 1947), תבעה המפלגה הקומוניסטית בארץ את סילוק הבריטים וכינון מדינה עצמאית, שבה יכובדו זכויות שני העמים. אלא שבתנאים ששררו אז, יישום תוכנית זו היה מאפשר לעם הפלסטיני את מימוש זכותו להגדרה עצמית, ואילו כיום, בתנאים המקומיים, האזוריים והבינלאומיים הקיימים, משמעותה המעשית היחידה של הקריאה לתוכנית בדבר מדינה אחת – ויתור על המאבק לסיום הכיבוש ולפינוי ההתנחלויות. משמעותה ויתור על זכות העם הפלסטיני להגדרה עצמית במדינה ריבונית משלו, וזריית אשליות בדבר הסיכוי לזכויות אזרח שוות. במהותה, זו הצעה תבוסתנית, המשלימה עם המשך המצב הקיים, בו יחיה העם הפלסטיני תחת הכיבוש הישראלי עוד עשרות שנים.

נשאלת השאלה, מה נתן לנו את הכוח לדבוק מאז 1947 בעמדתנו העקרונית והצודקת בדבר שלום המבוסס על שתי מדינות, ישראל ופלסטין, ולדחות הצעות תבוסתניות, המשלימות עם מציאות של כיבוש, מחסומים, הפצצות ושלילת זכותו של העם הפלסטיני לעצמאות לאומית במדינתו הריבונית? עוד בוועידתנו ה-16 (1969), הסביר חברנו, המנהיג האהוב תופיק טובי, את סוד עמידתנו במבחנים הקשים, בציינו:

"בהתנגדותנו למלחמה ובהתוויית הדרך לשלום, מודרכים אנו על-ידי האינטרסים האמיתיים של המוני העם בישראל, העולים בקנה אחד עם עניין השלום ועם כיבוד הזכויות הצודקות של העם הערבי הפלסטיני... זוהי תרומה פטריוטית מכרעת מצד מפלגתנו הקומוניסטית למאבק ההיסטורי באזורנו נגד האימפריאליזם, אויבם המשותף של עם ישראל והעמים הערביים, ולמען השלום הצודק ושיתוף הפעולה העתידי בין ישראל לבין הארצות הערביות".

תרומתה של השקפת העולם המעמדית

בדרכה הארוכה ובמאבקה המורכבים, מק"י לא עשתה שגיאות פוליטיות מהותיות לא משום שאנו גאונים. איננו טועים, כיוון שאנו מנתחים בכלים הרעיוניים הנכונים. מי שמנסה לצבוע עם פטיש – ייכשל, ומי שמתכוון להכות במסמר עם מברשת – לא יילך לו. מפלגתנו, בבואה לנתח את המציאות ולשנותה, מצוידת בארגז הכלים הרעיוניים והפוליטיים ההולמים.

כדי לגבש עמדות אינטרנציונליסטיות ועקרוניות ולתת להן ביטוי מעשי בכל שלב של ההתפתחות הפוליטית והחברתית, לא די בשאיפה ההומאנית, החשובה כשלעצמה,

להפסיק את שפיכות הדמים. לא די לחלום על ידידות בין העמים. כדי לגבש עמדות נכונות, העומדות במבחן ההיסטוריה והיוצרות את הבסיס למאבק פוליטי משותף של שוחרי השלום בקרב שני העמים, הפלסטיני והישראלי, נחוצה השקפת עולם אינטרנציונליסטית, שהיא היישום של השקפת העולם המעמדית, המרקסיסטית-לנינית, במציאות המורכבת של השאלה הלאומית.

אנו דוחים בהחלטיות כל ניסיון להציג את ההשקפה המעמדית, המדגישה את אחדות האינטרסים של העובדים בני כל העמים, והחותרת לחברה ללא ניצול, אפליה וקיפוח, מול ונגד התמיכה המלאה בשחרור לאומי, מול ונגד המאבק הבלתי-מתפשר בגזענות ובאפליה הלאומית, מול ונגד המערכה למען הזכויות האזרחיות והלאומיות של המיעוט הלאומי הערבי. יחס הגומלין בין המעמדי והלאומי אינו משחק סכום אפס, לפיו, אם אתה דבק בתפיסה מעמדית, אז אתה מוותר על המאבק בשאלה הלאומית. ההיפך הוא הנכון. ההשקפה המעמדית מכילה בתוכה, באופן אורגני, את ההתנגדות לכל אפליה וקיפוח ולכל ניצול. זה חל על תנאי החיים של מיעוט לאומי, של עובדים, של עניים, של נשים, של קשישים, של תושבי הפריפריה, של נכים. אך התפיסה המעמדית מוסיפה להתנגדות זו לאפליה ולניצול את המימד המהותי החשוב ביותר – את מימד האחדות של המנוצלים, של המדוכאים, של המופלים לרעה, במערכות היומיומיות נגד ההפרטה והקיצוץ במערכות החינוך והבריאות, נגד נישול מהקרקע ואפליה בתקציבים, נגד קיצוץ בקצבאות והטבות מס לעשירים, כמו גם במערכה ההיסטורית נגד משטר הניצול הקפיטליסטי עצמו. אחדות המנוצלים והמקופחים היא הערובה להדיפת הניסיונות של הממסד השולט לפלג ולהסית קבוצה לאומית, עדתית או חברתית אחת נגד רעותה, ובכך להכשיל את המערכות לשלום, לשוויון ולצדק חברתי.

כאשר ממשלת נציגי ההון נוקטת מדיניות של אפליה והסתה כלפי המיעוט הלאומי הערבי, מדכאת אותו על בסיס גזעני ומערערת על הלגיטימיות של אזרחותו, היא חותרת לגזילת אדמותיו, להפחדתו ולביצור השליטה עליו. אך בו בזמן, במשוואה החברתית הישראלית, הממשלה מנצלת את ההסתה נגד האזרחים הערבים גם כדי לנטרל את המאבק המעמדי של העובדים היהודים, לזרוע בקרבם תפיסות לאומניות, וזאת על מנת להבטיח את המשך שליטת ההון בכלכלה ובפוליטיקה.

הניסיון שלנו הוכיח, כי התרופה היעילה ביותר נגד הלאומנות, הגזענות, שנאת הזרים והאיומים בטרנספר היא השקפת העולם המעמדית והאינטרנציונליסטית, שעמדה במבחן בכל שנות קיומה של מפלגתנו הקומוניסטית.

מול מדיניות ההגמוניה של ממשל בוש

בשנים האחרונות שיווק ממשל בוש בעולם בכלל, ובמזרח התיכון בפרט, מדיניות הפוסלת כ"תומך בטרור" וכ"לא רלוונטי" כל משטר, כל תנועה פוליטית, אשר סירבו לתפוס מקום באסטרטגיות התוקפניות, שנועדו לבצר את ההגמוניה של ארה"ב.

יאסר ערפאת, מנהיג העם הפלסטיני, שסירב לתפוס מחסה תחת המטריה האמריקאית, הוכרז "לא רלבנטי". זו הייתה בעצם קביעה אימפריאליסטית, לפיה השאלה הפלסטינית כבר אינה רלבנטית וחדלה להיות לב הסכסוך במזרח התיכון. ההתפתחויות בשנים האחרונות, מוונצואלה, קובה ושאר ארצות אמריקה הלטינית, ועד לעיראק, לבנון והשטחים הפלסטיניים, מלמדות באופן חד משמעי, שהשתלבות בתוכניות ההגמוניה של ארה"ב בעולם בכלל, ובמזה"ת בפרט, כניעה לתכתיבים הכוחניים של הכיבוש הישראלי, והשלמה עם התפקיד האומלל והמשפיל, אותו ממלאים המשטרים הריאקציוניים באזור, בשירות מדיניות ארה"ב – ממיטות על העמים אסונות. המאבק נגד הכניעה לתכתיבי בוש הוא-הוא הבחירה הריאליסטית ביותר, הרלבנטית ביותר, והמשתלמת מבחינת העמים.

מה שהאימפריאליזם האמריקאי, בצל הגלובליזציה הקפיטליסטית, הציג כ"מלחמת הדמוקרטיה נגד הטרור", התגלה עד מהרה כמלחמה טרוריסטית בהנהגת ארה"ב נגד הדמוקרטיה, כטרור ממלכתי, המכוון נגד זכויות האדם וחירויות הפרט בעיראק, בפלסטין ובאפגניסטן, כמו גם בארצות הברית, בישראל ובמקומות אחרים. מפלגתנו לא היססה בבואה לגנות את הטרור על כל צורותיו: הטרור הממלכתי והטרור של קבוצות ושל יחידים נגד אזרחים חפים מפשע. אך מפלגתנו דחתה כל ניסיון להכתים כטרור את המאבק הצודק של העמים נגד הכיבוש ונגד הדיכוי וההשפלה. המלחמות התוקפניות נגד העמים, התכתיבים הניאו-ליברליים, התפשטות העוני, העמקת הקיטוב החברתי והאומללות של ההמונים – כל אלה הם הביצה, שבה צומחים הייאוש והטרור. אנו קוראים למאבק משותף, מקומי ועולמי, רחב ביותר במטרה לייבש ביצה זו.

תרגיל ההינתקות והמשך הכיבוש

מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית, נאמנה לתפיסותיה הרעיוניות המעמדיות, למצעה המדיני והחברתי, להתנגדותה לגזענות ולהגנה העקבית על השוויון והדמוקרטיה – עמדה בשנים האחרונות במבחנים רבים.

זיהינו מייד את הסכנות שהיו טמונות ב"תוכנית ההינתקות" של ראש הממשלה שרון. דחינו את הקריאות לתמוך בתוכנית זו בהעריכנו, שההינתקות באה לפטור את הכיבוש מעול העם הפלסטיני, מבלי לפטור את העם הפלסטיני מעול הכיבוש. ההינתקות לא הייתה חלק מתהליך מדיני, אלא תחליף כוחני לפתרון מדיני; לא חלק מסיום הכיבוש, אלא תרגיל להנצחת הכיבוש וליצירת תנאים למלחמה נוספת.

מול ההינתקות, שיזם שרון, הצבנו חלופה מדינית של סיום הכיבוש וכינון שלום צודק ויציב. מול מניפי הדגל הפאשיסטי של הטרנספר, הצבנו חלופה ממשית של פעולה משותפת של יהודים וערבים להגנת החירויות הדמוקרטיות. מול מדיניות ההפרטה, האבטלה וחיסול מדינת הרווחה, הצבנו חלופה של זכויות חברתיות וצדק חברתי. התייצבנו בעקביות נגד הריסת הבתים וכל צורות האפליה של האזרחים הערבים.

התמדנו במערכות נגד אפליית האישה ולהגנת זכויות הצעירים והסטודנטים.

מהו האתגר העומד היום בפני הקומוניסטים בישראל?

החברה הישראלית הגיעה לפרשת דרכים גורלית. במישור המדיני, הגיעה פוליטיקת הכוח והתכתיב של שרון ואולמרט למבוי סתום. במישור הכלכלי-חברתי מעמיק הפער בין המדיניות הניאו-ליברלית המתמשכת לבין האינטרסים של רוב הציבור. הבעיות מצטברות, אך ההנהגה הממסדית אינה מסוגלת לייצר תשובות.

ישראל נקלעה למשבר. זה משבר של המבנים הפוליטיים הקיימים ושל התשובות הפוליטיות המסורתיות. בבחירות הפנימיות על ראשות מפלגת העבודה, שנערכו בימים אלה, השיג ראש הממשלה לשעבר ברק את מירב הקולות, כיוון שהוא בחר לשמור על זכות השתיקה ולא להציג עמדות ברורות. אך מייד לאחר שנבחר ליו"ר העבודה, הכריז שהוא יהיה "ראש ממשלה טוב למלחמות".

מלחמת לבנון השנייה הובילה להעמקת המשבר הכולל של הממסד הישראלי. אך העמקת המשבר הכולל של הממסד הישראלי עלולה מצידה להוביל למלחמה אזורית חדשה בניסיון לצאת מהמשבר.

הימין הקיצוני נערך לכיבוש השלטון

המשבר החברתי-פוליטי נושא עמו סכנות גדולות. כוחות הימין הקיצוני, בהנהגת נתניהו, מנצלים את תחושות התסכול, תולדת המלחמה הכושלת בלבנון וגילויי השחיתות בממסד השולט, ונערכים לכיבוש השלטון. כוחות הימין הקיצוני אימצו עמדות מסוכנות יותר מאי-פעם: שילוב של הרפתקנות מדינית וצבאית עם התייחסות לדמוקרטיה כמכשול שראוי להסירו, עם תאצ'ריזם כלכלי, ועם גזענות בוטה כלפי האוכלוסייה הערבית בישראל.

הודעתו של ראש השב"כ עמי דיסקין בדבר המעקב אחר אזרחים, המערערים על עמדה אידיאולוגית ממוסדת, זכתה לגיבויו של היועץ המשפטי לממשלה. הודעת דיסקין חושפת את הסכנות הפאשיסטיות, האורבות לדמוקרטיה, לחירויות הפרט ולחופש הדעה. העמדת השב"כ בעמדה של השומר-מטעם על העיקרון של מדינה "יהודית ודמוקרטית" מבטלת באופן מובנה את האלמנט הדמוקרטי בהגדרת המדינה. אני מודיע מעל בימה זו, ושירשום זאת ראש השב"כ לפניו: מפלגתנו מעולם לא התייחסה ולא תתייחס למדינת ישראל כמדינה יהודית בלבד. מדינת ישראל, שהוקמה לפני 59 שנים במסגרת יישום זכות ההגדרה העצמית של שני העמים בארץ ובהתאם להחלטת החלוקה, היא מדינה עם רוב יהודי ועם מיעוט לאומי ערבי גדול, עם בנות ובני הארץ הזאת, המושרשים במולדתם ואין להם מולדת זולתה.

מק"י הובילה ומובילה את המאבק לשוויון זכויות לאומי ואזרחי של המיעוט הלאומי הערבי בישראל, והיא תמשיך בכך. מק"י טבעה את המושג של האחדות הלוחמת של האוכלוסייה הערבית, בשיתוף עם הכוחות הדמוקרטיים היהודיים, במערכה למען שינוי דמוקרטי עמוק בחברה הישראלית. האמת ההיסטורית היא, שמק"י, על בסיס

תפיסתה האסטרטגית, גיבשה את החזון של המיעוט הלאומי הערבי והנחילה אותו לציבור הערבי. הודות לכך, עלה בידי האוכלוסייה הערבית גם לנהל את מאבקי הצודקים בגאווה לאומית, בראש מורם ובקומה זקופה, וגם להישאר במולדתה. האזרחים הערבים הם חלק בלתי נפרד ממעמד העובדים הנאבק למען זכויותיו ועתידו; הם אינם מעמסה על הדמוקרטיה הישראלית, אלא עמוד תווך של המאבק הדמוקרטי.

הסיכוי לחלופה שמאלית

המשבר הכולל של הממסד הישראלי מייצר גם אפשרויות חדשות. יותר מאשר בעבר, יש היום סיכוי לחלופה שמאלית אמיתית. האתגר ההיסטורי הגדול של מק"י הוא לפעול לגייס תמיכה ציבורית רחבה בחלופה כזאת.

מוטל עלינו תפקיד רב-אחריות בגיבושה של החלופה השמאלית הנדרשת. בכוחנו לעשות זאת, הן הודות להשקפת העולם שלנו והן הודות לעמידתנו המוכחת במבחן: לא נסחפנו עם זרמי הלאומנות והחשיבה האחידה הניאו-ליברלית, אלא שחינו נגדם; ובתקופות של בלבול פוליטי סיפקנו תשובות פוליטיות נכונות. שמירת הייחודיות שלנו היא תנאי ראשון להצלחתנו.

ברור לנו, עם זאת, שגיבושה של חלופה שמאלית בעלת משקל, מחייב שיתופי פעולה רחבים הן בציבור הערבי והן בציבור היהודי. זו נקודת המוצא שלנו בהציגנו את המשימה של חיזוקה של חד"ש ושל גיבוש חזית שמאל יהודית-ערבית רחבה, שתוכל לתת מענה לסכנות ולקדם את השינוי הפוליטי והחברתי הדרוש.

אנו מודיעים בצורה הגלויה ביותר מעל בימת הוועידה ה-25: אנו מתכוונים לעשות כל שביכולתנו, על מנת לשמור על המפלגה ולחזקה כמפלגה קומוניסטית. אנו קוראים לכל ידידי המפלגה, לכל השותפים המקבלים את דרכנו הרעיונית והפוליטית: בואו, הצטרפו למפלגה, קחו חלק בפריצת הדרך, שמק"י יוצאת אליה בוועידתה ה-25.

ההשלמה המתבקשת לחיזוק מק"י ולהרחבת שורותיה היא מחויבותנו לעשות כל שיידרש, יחד עם שותפינו, על מנת לשמור על חד"ש, לחזקה ולהרחיבה. אנו קוראים לקבוצות פוליטיות מתקדמות, שעמדותיהן נפגשות עם מצע חד"ש במאבקים למען השלום, השוויון והדמוקרטיה ובמאבקים החברתיים והסביבתיים, ולשוחרי שלום ודמוקרטיה יהודים וערבים: בואו להיות שותפים בחד"ש, שהיא חזית פוליטית-חברתית, במסגרתה פועלים יחד המפלגה הקומוניסטית הישראלית ומרכיבים ואישים דמוקרטיים.

ההכנות לוועידה

בימים בהם נזרקו לאוויר מסמכים עתידיים וניירות עמדה שונים שדנו במציאות הישראלית, באופי הסדר החברתי והפוליטי ובמעמדו של הציבור הערבי במדינה, על רקע החרפת הוויכוח בעניין הפתרון המדיני ואופי המדינה, ונוכח ניסיונות להציג את

התפיסה המעמדית כתפיסה מיושנת ולהתייחס אליה בביטול, היה לנו חשוב במיוחד, שדו"ח הוועד המרכזי לקראת הוועידה ה-25 לא יהיה עניין פנימי, אלא פתוח לדיון ציבורי רחב. לכן דאגנו לפרסם את כל פרקי הדו"ח בעיתונות הקומוניסטית ובאתרי המפלגה בעברית ובערבית.

בדיונים הרבים שהתקיימו באסיפות סניפים ובכינוסי מחוזות, בהשתתפות חברי הנהגת המפלגה, תרמו החברים לחידוד הבעיות המעסיקות את המפלגה ולגיבוש הצעות לדרכי ההתמודדות איתן. דיונים אלה מצאו ביטוי בשינויים שהוכנסו בדו"ח הוועד המרכזי. הדיון הרחב לווה באווירת התעוררות במרבית סניפי המפלגה. פעילי המפלגה הביעו רצון להשתתפות עמוקה יותר בחיי המפלגה ולתרומה ממשית לחיזוק מעמדה ולהגברת נוכחותה הציבורית.

בדיונים בסניפי המפלגה ובמחוזותיה ובסיכומי הדיונים בוועד המרכזי הייתה הסכמה כללית לגבי הצורך בהשקעת מאמצים רבים יותר בחינוך הרעיוני-פוליטי. ישנם סניפים ומחוזות המקיימים דרך קבע דיונים פוליטיים ורעיוניים. אך ישנם סניפים, שבמשך שנים לא קיימו פעילות רעיונית-פוליטית מאורגנת. הם גם לא יישמו את התוכנית הרעיונית שגיבש הוועד המרכזי. העדר דיונים רעיוניים נותן לא אחת את אותותיו בשיח הפנימי בסניף זה או אחר: תרבות פוליטית זרה למפלגה, ושיקולים ותפיסות שתמיד דחינו אותם אצל יריבינו.

הצורך בחיזוק החינוך הרעיוני והפוליטי מקבל משנה חשיבות בצל המתקפה הרעיונית האנטי-קומוניסטית, המנוהלת מאז קריסת ברית המועצות. הוא נחוץ עוד יותר, ככל שגוברת המעורבות של חברי המפלגה ושל הנהגתה במאבקים ציבוריים ומעמדיים, תוך שיתוף פעולה עם חוגים שאינם קומוניסטים, ואשר לפעמים רחוקים מלהיות קומוניסטים. החיבור בין העמקת הדיון הרעיוני לבין מעורבות במאבק רחב הוא הערובה לקידום מדיניות המפלגה ולחיזוק המפלגה עצמה. השתלבנו במאבקים נגד האבטלה וחיסול מדינת הרווחה, במאבקי עובדים וסטודנטים, במאבקים נגד חומת הפרדה ונגד הריסת בתים. הצלחת השתלבותנו איננה שאלה ארגונית בלבד; היא גם שאלה רעיונית, שאלה של מודעות.

חברתנו נועה לוי, סטודנטית באוניברסיטת ת"א, סיפרה בברכתה לוועידה על התפקיד החשוב שמילאו חברינו בהובלת שביתת הסטודנטים, ותיארה את ההשפעה של הסטודנטים והנוער הקומוניסטיים על התכנים המהפכניים של המאבק של כלל הסטודנטים בישראל. בשיחה שקיימתי עם סטודנטים חברי בנק"י ומק"י, אשר היו פעילים בשביתת הסטודנטים, סיפרו לי החברים, איך דאגו להביא לישיבות של המטה הארצי של השביתה כמות גדולה של דגלים אדומים, ובדרך זו קיבעו את הדגל האדום ואת הקריאה "מהפכה!" כסימן ההיכר של השביתה ושל ההפגנות. הפגנות הסטודנטים נצבעו באדום לא רק בידי הסטודנטים הקומוניסטיים עצמם, אלא בידי סטודנטים רבים שהצטרפו למאבק. בשיחה התברר, שחברינו הסטודנטים לא הסתפקו ביכולתם הארגונית ובשותפות הפעילה במאבק, אלא שבנוסף הם

מקדישים את פגישותיהם גם לקריאה משותפת ולדיון בספרות מרקסיסטית-לנינית. החיבור הזה בין השתלבות במאבק לבין העשרה רעיונית הוא קריטי להתפתחות המפלגה. מתוך הבנה זו, קבע הוועד המרכזי כמטרה את הקמתו של בית ספר רעיוני מרקסיסטי, שייתן מענה לצרכים אלה.

הנורמות של המפלגה וביצוע החלטותיה

בשנים האחרונות אנו נתקלים בפרסומים בתקשורת, שמטרתם לעוות את מהות הוויכוח הפנימי הקיים במפלגה, שבעיקרו הוא ויכוח על דרכה, על הנורמות שלה, על חדות זהותה הרעיונית ועל קדימות ההכרעה האסטרטגית לעומת הטקטיקה. נתקלנו גם בניסיון להתעלם מהחלטות מוסדות המפלגה והנהגתה הקולקטיבית ובהתמקדות במנהיגים. לפי גישה זו, אין משמעות לשאלה, עם איזה כוחות פוליטיים וחברתיים אנחנו מפתחים קשרים באזור, או לשאלה, איך מיישמים את עקרונות היסוד של המפלגה בתנאים המשתנים. כל זה לא חשוב, "כי הכול אישי" – אומרים בעלי גישה זו. לכך נוסף הניסיון לתאר את הוויכוחים כנובעים כאילו מ"התנגשות בין המפלגה לבין חד"ש".

הלשכה הפוליטית, הוועד המרכזי ומועצת המפלגה דחו על הסף את המגמות האלה ואת מסקנותיהן. מוסדות המפלגה ראו בחומרה שיתוף פעולה בין חברים במפלגה לבין העומדים מאחורי פרסומים מסולפים מסוג זה.

ויכוחים במסגרת ארגוני המפלגה ומוסדותיה הם חלק בלתי נפרד מהדמוקרטיה המפלגתית. אין מקום לטאטא את הוויכוח המתנהל במפלגה מתחת לשטיח של החזית, או להסתירו מאחורי הטענה בדבר ויכוחים אישיים. במסגרת חד"ש, אנו מקיימים דיאלוג כן ופורה בין שותפים. הבעיה איננה, לכן, ביחסים בין הקומוניסטים לבין הבלתי-מפלגתיים בחזית. הבעיה היא ביחסם של כמה מחברי המפלגה למפלגה ולהחלטותיה. כאשר חברי המפלגה מחויבים להחלטות המפלגה ולנורמות המפלגתיות גם בעבודתם בחזית ובבריתות עם שותפים לא מפלגתיים – אין לנו שום בעיה עם השותפים. כל ניסיון להעביר ויכוח פנים-מפלגתי להכרעה במוסדות חד"ש – מסוכן לחזית ומסוכן למפלגה. בזאת נוכחנו בדיונים לקראת הרכבתה של הרשימה לבחירות לכנסת ה-16.

בדו"ח של הוועד המרכזי לוועידה דחינו בצורה חדה את הקביעה של כמה חברים, לרבות חברים בהנהגת המפלגה, לפיה המפלגה היא "סך כל חבריה", ולכן עמדותיה הן סך כל עמדות חבריה, וכל עמדה של קומוניסט היא עמדת המפלגה כולה. דחינו גם את האמירה הבאה: "החלטות המוסד המפלגתי מחייבות אותי בתוך המפלגה, אך לא בפעילותי מחוץ למפלגה".

אנו שבים וקובעים, שעמדות המפלגה מתלבנות ומוכרעות בארגוני המפלגה ובמוסדותיה, לאחר שלכל חברה וחבר ניתנת ההזדמנות להביע את דעתם. ההחלטות המתקבלות הן עמדת המפלגה, וזו מחייבת את כלל החברים, הייתה אשר

הייתה עמדתם בוויכוח הפנימי. כקומוניסטים, אנו מחויבים לעקרונותיה הרעיוניים, הפוליטיים והארגוניים של המפלגה, לנורמות שנקבעו בתקנון מק"י ולהחלטות מוסדותיה המוסמכים. כל אמירה המערערת על המכלול הזה, פוגעת במפלגה ומזעזעת את יסודותיה. אמירות אלה חמורות במיוחד, כאשר הן מלוות בהחרמות של ישיבות המוסדות.

מק"י, כמפלגה בריאה, מעוניינת בוויכוח ער, חופשי ושקוף במוסדות המפלגה ובארגוניה. ויכוח כן ואמיתי הוא ערובה לגיבוש עמדות נכונות ולהתפתחות המפלגה. אבל ויכוח לא יכול להימשך ללא סוף. מי שמערער על כללי המשחק הדמוקרטי – מערער על אחדות המפלגה. כל היסוס בהתמודדות עם עמדות המערערות על המחויבות להחלטות המפלגה מסכן את המפלגה ועלול לגבות ממנה מחיר כבד. זו אינה שאלה ארגונית בלבד; זו שאלה רעיונית ופוליטית מרכזית.

תופעה אחרת, המפריעה לעבודתה של המפלגה היא ההתייחסות של נושא תפקיד לארגון המחוזי או לסניף שבו נבחר כאל "אחזה" פרטית, האמורה לשרת את עמדתו האישית ואת מעמדו. מתוך התייחסות מזיקה כזאת, מחליט נושא התפקיד להעביר או לא להעביר לארגון, שהוא מופקד עליו, את החלטות מוסדות המפלגה, או להשקיע את מאמציו כדי להכשיל את החלטות המוסדות המפלגתיים. כך נתקעו דיונים חשובים וכך לא בוצעו במשך שנים החלטות חוזרות ונשנות לכנס ועידת מחוז או אסיפת סניף. התנהגות כזאת היא פגיעה בוטה בנורמות המפלגתיות ורמיסה של הדמוקרטיה המפלגתית. לכן זו חובתה של המפלגה להיאבק לעקירתן של תופעות כאלה מהחיים המפלגתיים.

במקרים מסוימים, מזכיר הסניף או הנהגת הסניף מאחדים בפועל את סניפי המפלגה והחזית במסגרת אחת בתואנה של פרקטיות ונוחות. התוצאה המעשית של צעד כזה היא, שהסניף של חד"ש הופך המסגרת הפוליטית והארגונית היחידה, שדרכה פועלים חברי המפלגה יחד עם השותפים הלא-מפלגתיים, ואילו סניף המפלגה בעצם נעלם. גם פרקטיקה זו צריך לדחות, ולדאוג שסניף המפלגה יפעל ככזה, ואילו סניף חד"ש – כחזית של חברי מק"י ובעלי בריתה.

הוועד המרכזי, בדו"ח לוועידה, נטל על עצמו את האחריות הכוללת למצב המפלגה, לרבות למצב הארגוני. ההנהגה הארצית של המפלגה, לרבות הוועד המרכזי, הלשכה הפוליטית והמזכירות, מחויבת לתת מענה לבעיות הארגוניות בכלל ובכל מקום ומקום. אבל זה גובל באבסורד, כאשר באסיפה מורחבת של ועד מחוז מסוים מותחים ביקורת חריפה רק על המוסדות הארציים ומטילים עליהם את האחריות הבלעדית למצב הארגוני הבעייתי ולפעילות הבלתי מספקת של סניפי המחוז. ועד המחוז הוא המופקד על הניהול של המחוז, על הפעילות הפוליטית והחברתית במחוז, על גיוס מנויים לעיתונות המפלגתית, על הגשת עזרה להקמת סניפי ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי (בנק"י) ולפיתוח העבודה בקרב הנשים במחוז. ודאי שמותר לבקר את הנהגת המפלגה, אבל הנורמות הקומוניסטיות מחייבות, שהנהגת המחוז

תבקר את תפקודה ותפעל לתיקון הליקויים, ולא תסתפק בביקורת על המוסדות המרכזיים.

תשובות שעמדו במבחן

בישראל של היום טרם הבשילו התנאים למאבק המוני למען שינוי חברתי מהפכני, אך ישנם תנאים להרחבת פעילותנו הציבורית נגד הכיבוש ולמען שלום צודק ויציב, בהגנה על החירויות הדמוקרטיות, במערכה נגד האפליה הלאומית ואיום הטרנספר, בנושאים מעמדיים וחברתיים שוטפים, במישור המוניציפאלי, באוניברסיטאות, בקרב התיכונים, בקרב הנשים, בשכונות העוני ועוד.

המציאות הקשה, שהיא תוצאה של 40 שנות כיבוש ומלחמות תכופות, של הסתה גזענית ושל מיתקפה ניאוליברלית קיצונית, מחייבת אותנו, כמפלגה, לפעול בנסיבות מורכבות ובשלל נושאים דחופים. אך תוך כדי התמודדות עם שאלות השעה, זו חובתנו, כמפלגה, לדאוג להכשרה רעיונית, הפוליטית והארגונית של כל חברה וחבר, ליצירת אווירה חברית ואיכפתית של הקשבה ואמון, לחיזוק הארגון המפלגתי הקומוניסטי, לקידום הפעילות של ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי בקרב הנוער הישראלי ולהרחבת שורותיה.

רק מי שטרם תפס את חומרת ההידרדרות הלאומנית האנטי-דמוקרטית ואת תהליך הפאשיזציה בחברה הישראלית, יתקשה להבין את החשיבות העליונה שמפלגתנו מייחסת לקידום שותפות המאבק היהודית-ערבית בכל תחומי החיים. אנו מתמודדים עם מתקפה לאומנית מחריפה על הפוליטיקה היהודית-ערבית ועל ההרכב האינטרנציונלי של מק"י. לכן הייתה זו נסיגה מדאיגה, כאשר הרכב סיעת חד"ש בכנסת ה-16 היה חד-לאומי, לראשונה בהיסטוריה של מק"י. מפלגתנו, בקוראה לשמור על האחדות היהודית-ערבית של המפלגה ושל חד"ש כעל בבת העין, אינה עושה זאת באופן מלאכותי לקידום מהלך נסתר, לא מן השפה ולחוץ ולא כעניין טקטי. בלב ים הנצינוליזם הסוער בארץ ובאיזור, מק"י מציעה את האינטרנציונליזם כתשובתה האסטרטגית, שעמדה במבחן.

אנו גאים בחברות ובחברי המפלגה, המחויבים לעשייה פוליטית וחברתית יומיומית, המגינים על קו המפלגה ותורמים לפיתוחו, המקפידים על הנורמות המפלגתיות ומגלים יצירתיות בפעילותם. אנחנו שבים על מחויבותנו לכלל האומר: המפלגה לא תוותר על שום חבר, כל עוד הוא אינו מוותר על המפלגה מבחינה רעיונית, פוליטית וארגונית.

ההכנות לוועידה ה-25 לוו באווירת התעוררות בסניפים, בהרחבת שורות המפלגה ובחיזוק הארגון והפעילות. הדיונים בהצעת הדין וחשבון של הוועד המרכזי היו ערים והעשירו את החומר.

הוועידה ה-25 היא הזדמנות להצעיד את המפלגה קדימה. להגביר את תרומתה במערכות הפוליטיות והחברתיות ולחזק את מעמדה ואת נוכחותה הציבורית. מצוידים

בהשקפת עולם מהפכנית, באחדות יהודית-ערבית ובתשובות לשאלות הפוליטיות השוטפות, נפעל ביתר שאת לבניית שותפויות מאבק דמוקרטיות. נצא מהוועידה מאוחדים ברצוננו לחזק את מפלגתנו ואת יכולתה לתרום לשינוי המדיניות הישראלית לעבר שלום צודק ויציב, שוויון, דמוקרטיה וקידמה חברתית. המשימות המוטלות על הכתפיים של מק"י גדולות וכבדות, והדרך ארוכה. אך מפלגתנו, שבקרוב תציין 90 שנה להקמתה, הייתה תמיד רצה למרחקים ארוכים.

תחי ועידתנו ה-25!

תחי אחדות המאבק היהודית-ערבית!

תחי המפלגה הקומוניסטית הישראלית!

יחי הסוציאליזם!

דין וחשבון הוועד המרכזי

לוועידה ה-25

פרק 1. הגלובליזציה של התאגידים והמאבק נגדה

בוועידה ה-24 של מק"י, ניתחנו את הגלובליזציה של ההון כמאפיין מהותי של הקפיטליזם כבר משלביו הראשונים. ציינו, כי ההתפתחות המהירה של התעשייה המודרנית, הטכנולוגיה, מערכות המידע והתקשורת נוצלה בידי ההון, כדי לרכז את השליטה במשאבים, בהון ובעובדים השכירים, אך גם יצרה את הבסיס החומרי לסולידריות עובדים בינלאומית, אותה ביטאו מרקס ואנגלס בסיסמה: "פועלי כל הארצות, התאחדו!".

בעשור הראשון של המאה ה-21 מתבטאת הגלובליזציה פחות בהשלטת השיטה הקפיטליסטית על מדינות נוספות ויותר בכפיית המדיניות הניאו-ליברלית באמצעות איומים צבאיים, לחץ פוליטי ושימוש נרחב במנגנוני הכפייה של ארגון הסחר העולמי, של קרן המטבע הבינלאומית ושל הבנק העולמי לשיקום ופיתוח. אימוץ המודל הניאו-ליברלי העמיק באופן חסר תקדים את הפערים הכלכליים-חברתיים בתוך כל אחת מהמדינות ובין המדינות העשירות לבין אלה העניות, והגדיל את מיספרם של המובטלים, של העובדים העניים ושל הנשים, הילדים והקשישים החיים במצוקה קשה.

הגלובליזציה הקפיטליסטית הולידה משבר סביבתי חסר תקדים. ביסודו של המשבר הסביבתי נמצא אופן הייצור המונע על ידי הרווח ואשר איננו מתחשב בשיקולים סביבתיים או חברתיים. משבר האקלים, הידוע גם כהתחממות כדור הארץ, מסכן את עצם קיום האנושות ובעלי החיים על פני האדמה ונובע מכלכלה המבוססת על שריפת נפט, גז ופחם. תאגידי הנפט, המרוויחים מהזיהום, והממשל האמריקני, התומך בהם, אחראים להחרפתו של המשבר ולמניעת התמודדות עולמית יעילה עימו. אינטרסים כלכליים של המזהמים הם האחראים למשברי הפסולת והרעלים. הקפיטליזם מערער את התנאים האקולוגיים העדינים, הנדרשים לקיומם של בני האדם. במאה העשרים ואחת המאבק נגד הקפיטליזם הופך למאבק להצלת עתידה של האנושות.

מאז שנות ה-90 של המאה הקודמת, כפתה ארצות-הברית הסכמי סחר המועילים להון האמריקאי על מדינות ביבשת אמריקה. אך התנגדותן של מדינות רבות באמריקה הלטינית לחתימת הסכמי "סחר חופשי" עם ארה"ב, יחד עם פתיחת גבולות בין המדינות, ללא השתתפות ארה"ב – מציבות מכשול שלא היה כמותו בעבר בפני

יישום המזימות של ההון האמריקאי.

גם בעשור הראשון של המאה ה-21 נמשך ריכוז ההון בידי 200 התאגידים הרב-לאומיים הגדולים ובידי כמה מאות מיליארדרים, בעוד שרוב האנושות נאלצת לחיות בתנאים של מחסור בדברים בסיסיים כמו מים נקיים, מזון, דיור, בתי ספר ובתי חולים. הממשל האמריקאי ממשיך לחבל בכל הנסיונות להגיע להסכמים בינלאומיים מחייבים בדבר אמצעים לבלימת התחממות כדור הארץ (אפקט החממה), ובכך הוא מסכן את עצם הקיום האנושי על פני כדור הארץ.

ממשל בוש עושה שימוש ציני במושג דמוקרטיה, כדי לנסות ולהסוות בו מדיניות כיבוש אכזרית, חיסול של זכויות חברתיות, ופגיעה בחירויות הדמוקרטיות בארצות-הברית עצמה. "המלחמה בטרור" היא מהדורה מעודכנת של מאמצי ארה"ב לגבש "סדר עולמי חדש". ב"סדר" הזה נטלה לעצמה ארה"ב את הזכות להתערב בכל מקום ובכל עת בניהול חיי העמים, לרבות באמצעות התערבות צבאית ישירה ובאמצעות שליטה בשירותי הביטחון במדינות שונות, לרבות במדינות המזרח-התיכון. ממשל ארה"ב ממשיך להגדיל את ההוצאות הצבאיות ומאיץ בכך את מרוץ החימוש העולמי, לרבות פיתוח סוגי נשק להשמדה המונית, מערכות טילים ולווייני ריגול.

אנו שבים ומדגישים, כי הפונדמנטליזם הניאו-ליברלי, שנותנת החסות הראשית לו היא ארצות-הברית, הוא מקור האיומים על זכויות העובדים והעמים.

מק"י שבה ומציינת, כי "המלחמה בטרור" שמנהל ממשל בוש אינה מלחמה להגנת הדמוקרטיה, אלא מלחמה טרוריסטית נגד הדמוקרטיה, נגד חירויות האזרח, נגד רשתות ההגנה החברתיות. ברור לנו שסדר היום הביטחוניסטי של "המלחמה בטרור", בעולם כמו בישראל, הוא אמצעי מרכזי לפגיעה בדמוקרטיה ולדחיקתן הצידה של שאלות חברתיות וסביבתיות בוערות.

בניגוד לממשל האמריקאי ולאלה המשתפים איתו פעולה, מפלגתנו הקומוניסטית באה בידיים נקיות כאשר היא מגנה את הטרור. מק"י נמנית עם אותם כוחות בעולם, המתנגדים עקרונית, רעיונית, פוליטית ואיתית, לטרור על כל צורותיו: לטרור של מדינות, של יחידים ושל ארגונים, לטרור המשתמש ב"פצצות חכמות", מרעיב עם אחר ומונע ממנו את חירותו, ולזה המשגר מתאבדים.

בהבדל מהטרור הממלכתי, הטרור של ארגונים ויחידים צומח בביצות של העוני, הרעב, הדיכוי, הניצול, ההשפלה והכיבוש, ולכן חיוני ליבש את הביצות האלה. לשם כך, על העובדים והעמים לעצב מחדש את הסדר העולמי באופן שהוא יגן על העמים, על זכויות העובדים ועל הדמוקרטיה מפני העריצות של תאגידי הענק ומפני האסטרטגיה התוקפנית של הממשל של ארצות-הברית.

ממשל בוש וכיבוש עירק

ב-2003 פתח ממשל בוש במלחמה תוקפנית וכבש את עירק. הסיפורים שהפיץ ממשל בוש, כאילו סיבת המלחמה הייתה מלאי של נשק גרעיני ונשק אחר להשמדה

המונית החבוי בעירק – נחשפו כשקר גמור. כמו המלחמה באפגניסטן, גם המלחמה בעירק נועדה להבטיח לתאגידי הנפט והנשק של ארה"ב רווחים גבוהים, שליטה באוצרות טבע ובשווקים, ודחיקה של רגלי המתחרים.

במלחמה הקולוניאלית נגד עירק חברו לארה"ב גם מדינות נוספות, ובראשן – בריטניה בהנהגתו של טוני בלייר. אך העמים ברחבי העולם מבטאים התנגדות גוברת למלחמה. חשובה במיוחד ההתנגדות הרחבה למלחמה הקיימת בארצות-הברית עצמה והירידה התלולה בפופולריות של הנשיא בוש בגלל אותה מלחמה.

האיומים של ממשל בוש ובעלי בריתו במלחמה נגד אירן וסוריה הם השלב השלישי באסטרטגיה ארוכת טווח של הממשל האמריקאי לבסס את שליטתו במזרח-התיכון, אפילו במחיר החרבתן של מדינות והרעבתם של עמים. האיחוד האירופי, המתפקד כמעצמה אימפריאליסטית, נגרר לא אחת אחר המדיניות האמריקאית. אך הוא גם מנסה להתמודד עם העוצמה האמריקאית, וזאת בדרך של צירוף מדינות האזור לשוק אירופי, הנשלט בידי החברות הרב-לאומיות שבסיסן באירופה.

בעשור הראשון של המאה ה-21 ממשיך הממשל האמריקאי לטפח ציר של מדינות ערביות, הכפופות למדיניותו. לציר זה שותפות סעודיה, מצרים, ירדן והנסיכויות במפרץ, אשר בדרכים שונות גם מתואמות עם ישראל, כפי שניתן היה להבחין בבירור במהלך מלחמת לבנון השנייה (2006). ממשיך להתהדק גם הציר בין ישראל ותורכיה, וזאת גם לאחר שלשלטון בתורכיה הגיעה המפלגה האיסלמית. שני הצירים האלה מחזקים את השפעתה של ארה"ב ומאפשרים לה להתכונן למלחמות נוספות.

בתנאים אלה, מק"י תמשיך להזהיר את העם בישראל ואת כל עמי העולם מפני האיום של ממשל בוש לעשות שימוש בכוח צבאי, ואפילו בנשק גרעיני, כדי להכניע את אירן וללחוץ על סוריה. הרי בעוד שארה"ב מכריזה על האפשרות להשתמש בנשק הגרעיני שברשותה, ובעוד היא נותנת חסות מלאה למדינת הגרעין הראשונה במזרח-התיכון (ישראל), היא טוענת ברוב חוצפתה, כאילו תוכניותיה המלחמתיות במזרח-התיכון נועדו למנוע מאירן לפתח ולאגור נשק גרעיני.

שינויים דמוקרטיים בעולם

המדיניות האימפריאליסטית, המשלבת מלחמות כיבוש ותכתיבים כלכליים לטובת התאגידים הגדולים, מחריפה את הקיטוב בין המדינות העשירות לאלה העניות. התכתיב של הממשל האמריקאי ושל המוסדות הפיננסיים הכפופים לו (קרן המטבע, הבנק העולמי, ארגון הסחר העולמי) גורם להעמקת המשבר הכלכלי-חברתי בארצות העולם השלישי, ובכלל זאת במדינות המזרח-התיכון. האבטלה המתרחבת, הקיטוב החריף בין העשירים לעניים, צמצום שירותי הרווחה והחינוך – כל אלה מגבירים את הייאוש. בשל חולשת השמאל במדינות רבות, הייאוש מנוצל בידי תעמולה פונדמנטליסטית, הדוחפת צעירים לזרועות הטרור.

העוני המתרחב והתוקפנות המתמשכת מצד ממשל ארה"ב מחזקות את התנועות

הפונדמנטליסטיות. במקביל, פיגועי התאבדות עצמם, שבוצעו במקומות שונים, והתבטאויות בדבר מחיקה של ישראל או של ארה"ב מהמפה – מסייעים לממשל האמריקאי במאמציו לגייס תמיכה במלחמות שהוא מארגן, וגורמים נזק ישיר למערכה להצלת העמים מחיים בעוני ומתלות הרסנית בחברות הרב-לאומיות. כך מזינים האימפריאליזם והפונדמנטליזם זה את זה.

אך העולם בן ימינו אינו עומד רק בסימן המלחמות האימפריאליסטיות והכיבוש הקולוניאלי. בשנים האחרונות התרחשו שינויים דמוקרטיים חשובים במדינות רבות באמריקה הלטינית. העמים בברזיל, בבוליביה, בוונצואלה, בצ'ילה ובארגנטינה בחרו בנשיאים, המתייצבים נגד תוכניות ואשינגטון והפועלים למימוש רפורמות חברתיות שונות ולהלאמה של אוצרות הטבע. מדינות אלה שואבות השראה מהגנתה רבת הגבורה של קובה על זכותה לקיים את עצמאותה ולבנות חברה סוציאליסטית. ארה"ב, הפועלת בגלוי למיגור המשטרים הדמוקרטיים במרכז ובדרום אמריקה, חתמה באוגוסט 2005 על הסכם משעבד, המכונה הסכם "סחר חופשי", עם שש מדינות במרכז אמריקה. הסכם זה, המכונה CAFTA, תואר על-ידי ממשל בוש כ"צעד נגד הקומוניזם" ביבשת אמריקה.

במדינות האיחוד האירופי החריפו המאבקים המעמדיים על רקע מיתקפה של ההון והממשלות על זכויות העובדים והצעירים. במשאלי עם שנערכו בצרפת ובהולנד ביוני 2005 אמרו העמים "לא" להצעת החוקה האירופית, שפוגעת קשות בזכויות העובדים, ובכך מנעו את אישורה. באפריל 2006 נחלו הצלחה הפגנות ענק של תלמידי תיכון, סטודנטים ועובדים בצרפת נגד פיטורים שרירותיים של צעירים באמצעות חוק "חוזה העבודה הראשון", אשר כונה – דגם חדש של עבדות. באותו חודש נחלה רשימה משותפת של 11 מפלגות מרכז ושמאל הצלחה בבחירות הכלליות באיטליה וסילקה מהשלטון את ממשלת הימין בראשות ברלוסקוני.

גברה גם המערכה העולמית נגד "הסדר החדש" האנטי-דמוקרטי, שהממשל האמריקאי מנסה לכפות על העולם. הכירסום בחירויות הדמוקרטיה בעילה של "מלחמה בטרור" הוליד גלי מחאה במדינות שונות, לרבות בארה"ב. אפילו כמה ממשלות באירופה נאלצו לצאת נגד "נורמות גוואנטנמו" של הממשל האמריקאי, אשר הורה לסוכנויות הביון שלו לחטוף ולענות אזרחים במדינות שונות.

ההתנגדות לגלובליזציה של התאגידים

ההתנגדות הגוברת לגלובליזציה, כפי שהתגבשה בשנים האחרונות, היא התנגדות למדיניות המלחמה של ארה"ב ולמדיניות הניאו-ליברלית, אותה מכתילה קרן המטבע הבינלאומית למדינות העולם. הניגודים בין ארה"ב ואירופה, שנחשפו לאחר שנתברר הכישלון של המבצע הצבאי האמריקאי בעירק, אינם העדות היחידה למגמה של צמצום מרחב התימרון של ארצות-הברית.

חשוב לציין את גל המאבקים והמערכות נגד הגלובליזציה של התאגידים, נגד

האימפריאליזם והניאו-ליברליזם ולמען העצמאות והצדק החברתי. גל זה מתבטא בשלושה מישורים עיקריים:

התנגדות גוברת של מדינות וממשלות בעולם השלישי לגלובליזציה של התאגידים: ונצואלה בהנהגת הנשיא הוגו צ'אבס היא דוגמה לכך. ונצואלה תורמת תרומה מרכזית להצבת אלטרנטיבה בפני האסטרטגיה האימפריאליסטית באמריקה הלטינית, ואף מסייעת לקובה הסוציאליסטית, שבמשך שנות דור עמדה לבדה במערכה זו באמריקה הלטינית.

העמקת המאבקים העממיים הן בעולם השלישי והן במדינות הקפיטליסטיות המתקדמות נגד הגלובליזציה והאימפריאליזם: מאמריקה הלטינית ועד עירק, מנפאל ועד דרום-אפריקה, עמים חשים שהגיעה העת לעצמאות כלכלית ומדינית ולצדק חברתי. סיכולה של אימוץ החוקה האירופית הניאו-ליברלית בידי האזרחים של צרפת והולנד (2006) היא דוגמה לכך, שהמערכה נגד הגלובליזציה ניטשת לא רק ב"דרום". במאבקים נגד הגלובליזציה שותפים, בצד העובדים, ארגוני סביבה, נשים, צעירים ותנועות שלום.

גל של מאבקי עובדים בכל מדינה ומדינה: במדינות רבות בעולם מנהלים העובדים מערכה עיקשת נגד הפרטה של שירותי מים וחשמל, תקשורת ותחבורה, חינוך ובריאות. בחודשים הראשונים של 2007 נרשמו מאבקי עובדים חשובים גם במזרח-התיכון. בין המאבקים האלה – שביתה כללית בלבנון; גל שביתות ללא תקדים ב-50 השנים האחרונות בקרב עובדי התעשייה, בייחוד בתעשיית הטקסטיל, במצרים; שביתות במגזרים רבים בישראל; מאבקי עובדים ואיגודים מקצועיים נגד הפרטת תעשיית הנפט לטובת התאגידים האמריקאיים בתנאים הקשים של עירק הכבושה. הפורום החברתי העולמי, שהוא מיסגרת המאבק העולמי נגד הגלובליזציה של התאגידים, נפגש מדי שנה. הפורום החברתי העולמי והפורומים החברתיים הפעילים במקומות רבים ברחבי העולם הם הביטוי הפוליטי והארגוני הבולט של דור חדש של פעילות ופעילים חברתיים, המציבים מכשול רציני בפני הניאו-ליברליזם. פעילים אלה מתנגדים להצבת הרווחים לפני ומעל לצרכים של האנשים, מעל ולפני הצרכים של הגנת הסביבה, מעל ולפני זכויות האדם.

התנועה נגד הגלובליזציה עדיין נמצאת בישראל בשלביה הראשונים. מק"י היא המפלגה היחידה בארץ, אשר מציגה עמדה חד-משמעית נגד הגלובליזציה של התאגידים ונגד הניאו-ליברליזם ומנהלת מערכה ציבורית נגדם. העובדה, כי פרט למק"י ולשותפיה בחד"ש, שום מפלגה המיוצגת בכנסת אינה תומכת בגישה זו, מצביעה על הבעייתיות של הגדרת גופים פוליטיים בישראל כ"שמאליים".

ככל שנעמיק את המאבק בישראל נגד הכיבוש ונגד ההפרטה, נגד המדיניות הניאו-ליברלית ונגד הידוק הקשרים עם האימפריאליזם של ארצות-הברית – כך תתרום מק"י תרומה גדולה יותר למערכה העולמית נגד הגלובליזציה של התאגידים ולמען חירות העובדים והעמים.

פרק 2. ההתפתחויות הפוליטיות מאז הוועידה ה-24

ההתפתחויות באזור

ההתפתחויות בשנות האלפיים מצביעות על העמקת הסתירות הפנימיות במשטר הקפיטליסטי ובמדיניות הניאו-ליברלית, ועל כישלונה של המלחמה הכל-צדדית שמנהלים הממשל האמריקאי ובעלות בריתו, לרבות המשטרים הריאקציוניים הערביים, נגד המדינות שאינן מקבלות את התכתיב האימפריאליסטי, המכונות בפי ממשל בוש – "ציר הרשע". השקיעה במלחמה באפגניסטן וההתנגדות המתרחבת למלחמה המנוהלת בעירק (מאז מרס 2003) אינן מונעות מממשל בוש להמשיך בהכנות למלחמה גם נגד אירן וסוריה.

המדיניות התוקפנית של ממשל בוש ושל חבורת "השמרנים החדשים" שלידו, אשר נועדה להעמיק את השליטה של התאגידים האמריקאיים במאגרי הנפט במזרח-התיכון ולהבטיח רווחי-על לתאגידי הנפט והציוד הצבאי, היא האיום החמור ביותר על שלומם ועתידם של עמי האזור, לרבות על עתידה של ישראל. חשוב לשים לב, כי מחירה של חבית נפט, שעלות הפקתה שני דולרים בלבד, עלה מ-30 דולר בקירוב בעת פרוץ המלחמה בעירק ועד לשיא של כ-80 דולרים בקיץ 2006, וזאת במקביל להסתבכות של הצבא האמריקאי. המצב הפנימי המחמיר בעירק, הגולש למלחמת אזרחים, שכבר גבתה אלפי קורבנות, והדיבורים החלולים של ממשל בוש בדבר "השכנת דמוקרטיה" – מרחיבים את התמיכה של העם האמריקאי בדרישה להוציא את החיילים של ארה"ב מעירק. תמיכה זו באה לידי ביטוי במפלה שנחלה המפלגה הרפובליקאית, מפלגתו של בוש, בבחירות לשני בתי הקונגרס (נובמבר 2006).

מק"י נקטה עמדה חד-משמעית נגד המלחמה בעירק כבר מהרגע הראשון. בסוף מרס 2003 אירגנה מק"י, יחד עם שותפיה בחד"ש, הפגנות יהודיות-ערביות בחיפה, בנצרת ובתל-אביב בדרישה מארה"ב לצאת מייד מעירק.

הוועד המרכזי של מק"י, במושב שנערך ב-11 באפריל 2003, קבע כי המלחמה בעירק והכיבוש האמריקאי נועדו להגדיל את רווחי המונופולים של הנפט והנשק ולבצר את ההגמוניה של האסטרטגיה האמריקאית. הכיבוש האמריקאי, הודגש בהודעה, יהיה מכשול בפני הדמוקרטיזציה של המשטר הפנימי, שכה נחוצה לעם העירקי. הוועד המרכזי התריע גם מפני ניצול המלחמה בעירק בידי ממשלת ישראל כמסך עשן, שמאחוריו מרחיבים את ההתנחלויות ומהדקים את המצור על הישובים הפלסטיניים.

ממשלות ישראל השונות, במלאותן כל הנחיה אמריקאית ובהשתלבן בהרפתקאות הצבאיות שמתכנן ממשל בוש, מפקירות בצורה חמורה את ביטחונם של אזרחי ישראל. גישה זו באה לידי ביטוי בולט במלחמת לבנון השנייה (יולי-אוגוסט 2006), וכן בנכונות המוצהרת של ישראל הרשמית לתקוף את אירן, אפילו תוך הסתכנות במלחמה גרעינית.

ההקשר האירני בלט גם קודם לכן. באוגוסט 2003 החריפה ארצות-הברית את מסע האיומים נגד אירן, וישראל, במקביל, חיממה את הגבול עם לבנון בפעילות נגד החיזבאללה. בפברואר 2004 קבע הנשיא בוש, כי אירן מאיימת על ישראל ובעצם נתן לישראל הרשאה לתקוף את אירן. בדצמבר 2005 פירסם היומון הבריטי "סנדיי טיימס" ידיעה, לפיה הורה שרון לצבא הישראלי להיערך לאפשרות של תקיפת מתקני גרעין באירן לא יאוחר ממרס 2006, מועד הבחירות לכנסת, והטיל את הטיפול המבצעי על הרמטכ"ל דן חלוץ. אך נוכח ההתנגדות להתקפה צבאית על אירן, שמביעות רוסיה וסין ואפילו רוב מדינות נאט"ו, עד לרגע כתיבת שורות אלה, תוכניות אלה לא יצאו לפועל.

גם לאחר מלחמת לבנון נמשך התיאום הישראלי-אמריקאי במישור ההכנות למלחמה נגד אירן. באוגוסט 2006 נפגש שמעון פרס, המישנה לראש הממשלה, עם דונלד רמספלד, שר ההגנה של ארה"ב, לדיון ב"איום האירני" ובסוגיות של רכש ביטחוני.

כוחות השלום בעולם פועלים לסיכול תוכניות המלחמה נגד אירן, אותן רוקם ממשל בוש בתיאום עם ישראל ומדינות נוספות. במקביל, תובעים כוחות השלום את הפיכתו של המזרח-התיכון כולו לאזור חופשי מנשק גרעיני ומכל נשק להשמדה המונית. מק"י פועלת לגיוס הציבור הישראלי למען מטרות חשובות אלה. מק"י ביקרה באופן חד-משמעי את הצהרותיו של נשיא אירן אחמדינג'אד, שכוונו להכחשת השואה של היהודים בתקופת הכיבוש הנאצי באירופה ולשלילת קיומה של ישראל. הצהרות אלה מנוצלות בידי שליטי ארה"ב וישראל להצדקת הכנותיהן למלחמה נגד אירן.

ממשל בוש כונן במזרח-התיכון גוש של מדינות ערביות ומוסלמיות, אשר מהווה משענת במערכה לחיזוק ההגמוניה האמריקאית על חשבון עמי האזור ולמלחמות בעירק ונגד אירן וסוריה. הציר הפרו-אמריקאי הזה כולל את ההנהגות של סעודיה, מצרים, מדינות המפרץ, ירדן, עירק ולבנון, וגם של תורכיה. בהקשר זה ביקר ראש סוכנות הביון של ארה"ב (סי.אי. אי.) בינואר 2006 בתורכיה וביקש ממנה אישור לשימוש במרחב האווירי שלה במקרה של מלחמה באירן. טיפוח הציר הערבי תומך המלחמה באירן היה יעד גלוי בביקוריה התכופים של מזכירת המדינה קונדוליסה רייס באזור. משתתפות הציר הזה תמכו בגלוי בכיבוש עירק בידי צבא ארה"ב ובעלות בריתה (2003).

גם בהקשר הזה הייתה מלחמת לבנון השנייה מקרה מבחן. בתחילת המלחמה, התייצבו רוב המדינות החברות בליגה הערבית נגד החיזבאללה ונמנעו במופגן מדרישה להפסקת אש. אך ככל שחלפו הימים והתברר הכשלון הצבאי, המדיני והדיפלומטי של ישראל במלחמה שניהלה תוך גרימת אבידות רבות והרס שיטתי של לבנון – נאלצו ראשי המדינות הערביות, בלחץ עמיהן, להתייצב נגד התוקפנות הישראלית.

ממשל בוש מנסה להצדיק את מדיניותו המלחמתית בתארו אותה כמאמץ לבלום את הטרור ולמנוע פיתוח של נשק גרעיני בארצות כמו עירק ואירן. אך אחרי כיבוש עירק הודה ממשל בוש עצמו, כי לא נתגלו בעירק מצבורים של נשק להשמדה המונית – אותם מצבורים שהוצגו כעילה למלחמה. בספטמבר 2006 פורסם דו"ח של סוכנויות הביון של ארה"ב שקבע, כי כיבוש עירק דווקא דירבן את התפשטות הטרור. דו"ח רשמי זה קעקע את הטענה של ממשל בוש, כי בכוחם של מלחמה וכיבוש לחסל את הטרור.

מירוצי החימוש וסכנותיו

הפרכת התירוצים של ממשל בוש להצדקת מלחמותיו אינה מורידה מעל סדר היום את הסכנה של פרוץ מלחמה גרעינית.

באוקטובר 2003 הדליפו בכירים בממשל בוש ובממשלת שרון ליומון "לוס אנג'לס טיימס" מידע בדבר יכולתה המבצעית של ישראל בכל הנוגע בשימוש בנשק גרעיני. לפי פירסום זה, חיל הים הישראלי צייד את הצוללות שלו בטילי שיוט נושאי ראשי חץ גרעיניים מסוג הרפון, שסיפקה לו ארה"ב. העיתון ציין, כי בכך השלימה ישראל את יכולת התקיפה הגרעינית שלה מהקרקע, ממטוסים ומצוללות. בסוף אותו חודש פירסם חורחה הירש, מרצה לפיסיקה בסן דייגו, ביומון "הארץ" מאמר תחת הכותרת "הנה באה מלחמה גרעינית". המאמר מונה שורה ארוכה של עובדות, המלמדות על ההכנות שעושה ארה"ב לפעולה צבאית גרעינית נגד אירן. הירש מציין, כי לפי התוכנית האמריקאית, ארה"ב מצפה, שישראל היא זו שתטיל את הפצצה הראשונה על מתקן גרעיני אירני. הוא גם מבהיר, כי תגובת אירן תהיה – שיגור טילים לעבר ישראל. בספטמבר 2006 שוב עלה הנושא לדיון בעיתונות הישראלית, אשר דיווחה על ההכנות שעושה פיקוד העורף למקרה של ירי טילים מאירן לעבר ישראל.

במיסגרת ההכנות למיתקפה צבאית על אירן, ארה"ב גם סיפקה לישראל 500 פצצות "חודרות אדמה" במשקל של טונה כל אחת, וזאת נוסף ל-2,500 פצצות רגילות של טונה כל אחת ("הארץ", 21.9.04). בפצצות מסוגים אלה נעשה שימוש במלחמת לבנון השנייה, שבמהלכה הטילו מטוסים של חיל האוויר על ביירות פצצות שכונו "חודרות בונקרים".

במאי 2005 פירסם היומון "ואשינגטון פוסט" את דבר קיומה של תוכנית צבאית אמריקאית שכינויה – COMPLAN 8022, לניהול מתקפת מנע גרעינית נגד אירן וצפון קוריאה. במיסגרת תוכנית זו, תתקוף ארה"ב מתקנים תת-קרקעיים בפצצות גרעין "קטנות" (במשקל של 10 קילוטון), הדומות בעוצמת ההרס שלהן לפצצה שהוטלה על הירושימה.

כאשר האלוף דן חלוץ מונה במרס 2005 לרמטכ"ל, התריעו פרשנים, כי המינוי של מי שכהן כמפקד חיל האוויר נועד להכין את הצבא הישראלי למערכה צבאית נגד מה שמכונה האיום הגרעיני האירני. הערכה זו קיבלה חיזוק, כאשר ביוני 2005 חתם

הנשיא בוש על הנחיות להתקפה אווירית על אירן. אך בשל הכישלון הצבאי במלחמת לבנון השנייה, התפטר חלוץ מכהונת הרמטכ"ל בינואר 2007, בטרם השלים את המשימה של הפצצת אירן.

ההצטיידות של ישראל בנשק גרעיני ובטילים לשיגורו מסכנת את שלום העמים באזור והופכת את אוכלוסייתה של ישראל לנידונה לגזר דין מוות בשל השילוב מרצון של הממשלה בתוכניות התוקפניות הגרעיניות של ארצות-הברית. מק"י הדגישה שוב ושוב, לרבות ביוזמה שהיפנתה ב-2006 למפלגה הקומוניסטית של ארצות-הברית ולמפלגת טודה של אירן, כי האינטרס של כל העמים הוא לדחות על הסף כל נסיון ציני להפוך את המזרח-התיכון לשדה ניסוי של מלחמה גרעינית. מה שנחוץ לעמים הוא – חיסולו הגמור של כל מלאי הנשק הגרעיני המצוי במזרח-התיכון ומניעת פיתוחו וייצורו של כל נשק להשמדה המונית.

מדיניות שרון

מאז נבחר בפברואר 2001 לכהן כראש הממשלה ועד לסיום כהונתו בשל מחלה, הוביל אריאל שרון מדיניות המשלבת תכתיב צבאי-מדיני כלפי הפלסטינים ומניעת כינון מדינה פלסטינית עצמאית עם מדיניות ניאוו-ליברלית קיצונית נגד העובדים, הנשים, האוכלוסייה הערבית, הילדים וקבוצות חברתיות נוספות.

ב"כנס הרצליה", שנערך בסוף 2002, לאחר שהודיע על הקדמת הבחירות הכלליות לינואר 2003, נשא שרון נאום, שבו תיאר את השלבים ליישום "מיתווה בוש", שבסופו – "יפתח משא-ומתן לקביעת מעמדה הסופי של המדינה הפלסטינית, שבו ייקבעו גבולות הקבע". באותו נאום הדגיש שרון, שאין מקום לצפות מישראל לויתור מדיני עד שהרשות הפלסטינית תבצע שורה של הנחיות אמריקאיות בצורה של רפורמות ותשתף פעולה עם ישראל בנושאים ביטחוניים. בנאום זה התווה שרון מדיניות ברורה של פיזור דיבורים חסרי כיסוי בדבר "מדינה פלסטינית" במטרה להמשיך בכיבוש השטחים ולדחות את כינון השלום למועד לא-ידוע.

באפריל 2003 הציג ממשל בוש בפני ממשלת שרון וממשלת אבו-מאזן את "מפת הדרכים", לה היו שותפים גם האיחוד האירופי, רוסיה והאו"ם. בגילוי דעת הלשכה הפוליטית של מק"י הודגש, כי "מפת הדרכים" לא תוביל לשום מקום, וכל קיומה נובע מהצורך של ממשל בוש לאזן ב"יוזמה מדינית" את המלחמה העקובה מדם בעירק. בחסות "מפת הדרכים", התריעה מק"י, תמשיך ממשלת שרון במעשי רצח וביתור פשעי המלחמה כלפי העם הפלסטיני. המציאות הצדיקה הערכה זו.

מק"י העריכה, כי בדברו על "מדינה פלסטינית", שרון מתכוון ליצור מדיני נכה, המורכב ממובלעות פלסטיניות, המוקפות בגושי התנחלויות, שיסופחו לישראל. מק"י הוסיפה, כי שרון עוטר את תוכניות הסיפוח שלו בדיבורים, שנועדו לרצות את התמיכה הציבורית הרחבה ברעיון של שתי מדינות, ישראל ופלסטין. בסקר שנערך במאי 2003, תמכו 53% מהישראלים בסיום הכיבוש של השטחים הפלסטיניים.

"תוכנית ההינתקות", שפירסם שרון באפריל 2004, הייתה תחליף ערמומי לדרישה הציבורית הגוברת לסיים את הכיבוש ולהגיע לשלום עם הפלסטינים. בנפנו בתוכניתו לפנות מהרצועה את הצבא הישראלי ואת ההתנחלויות עד סוף 2005, גיבש שרון, בתמיכת בוש, תוכנית חד-צדדית של "פינוי-סיפוח" ללא תיאום עם הרשות הפלסטינית. תוכנית ההינתקות נועדה להשיג הכרה בינלאומית בהמשך כיבוש הגדה המערבית, בהשאתם של 90% מהמתנחלים בהתנחלויות שיסופחו לישראל, ובמניעת כינונה של מדינה פלסטינית עצמאית בגדה וברצועה, שבירתה ירושלים המזרחית.

בהחלטות המושב השני של הוועידה ה-24 (17.4.04), הדגישה מק"י, כי "בוש ושרון, מנהיגים של מדינות כובשות ומיליטריסטיות, הגיעו בפגישתם בשבוע שחלף להסכמה קולוניאליסטית, השוללת מהעמים את זכותם להשתחרר מהכיבוש, לחיות במדינה עצמאית ולנהל באופן ריבוני את חייהם. שרון, שתמך בהתלהבות בכיבוש עירק בידי ארה"ב ובעלות בריתה, קיבל אישור אמריקאי להמשך הכיבוש והדיכוי, להמשך בנייתה של גדר הפרדה החונקת, לסיפוח שטחים ולאי-קיום כל מו"מ עם ההנהגה הנבחרת של העם הפלסטיני".

בעת שוועידת מק"י הוקיעה את הקנוניה האמריקאית-ישראלית, לא היה ידוע ברבים דבר קיומו של מכתב ההתחייבויות של בוש. רק בפברואר 2005 פורסם, כי שרון נתן פומבי לתוכנית ההינתקות לאחר שבמרס 2004 קיבל מהנשיא האמריקאי מכתב ראשון מסוגו, בו הכיר בוש רשמית בזכותה של ישראל לספח אליה את גושי ההתנחלויות בגדה. זו הייתה תפנית הרת אסון במדיניות הרשמית של ארצות-הברית.

בארגוני המפלגה ובמוסדות של חד"ש התנהל ויכוח סביב העמדה הטקטית שיש לנקוט ביחס לתוכנית ההינתקות של שרון. היו שהציעו להדגיש את הצד החיובי שבפינוי כל ההתנחלויות מהרצועה, וזאת כתקדים של פינוי ישראלי משטח פלסטיני. הלשכה הפוליטית והוועד המרכזי של מק"י הדגישו, כי פינוי ההתנחלויות, שהוא דרישה של מק"י כבר עשרות שנים, אינו לבה של תוכנית ההינתקות. מק"י גם דחתה את הטענה, כאילו עצם פירסומה של תוכנית ההינתקות מעיד על "קריסת הכיבוש". הכיבוש, שבה מק"י ומדגישה, לא יקרוס מעצמו, אלא כתוצאה מהמאבק הנחוש של העם הפלסטיני ושל שוחרי השלום בישראל ובעולם.

המושב ה-16 של הוועד המרכזי (12.6.04) אישר את הרצאתו של המזכ"ל עיסאם מחול, בה הוגדרה תוכנית ההינתקות כמראית עין של פתרון. נאמר בה, כי ההינתקות נועדה לחמוק מפתרון מוסכם בחסות האו"ם. ההינתקות מותירה בידי הצבא הישראלי את מלוא השליטה בשטחים, כולל ברצועה, תוך הסתלקות חד-צדדית מהאחריות של הכובש הישראלי לחייהם של מיליון ומעלה פלסטינים המתגוררים ברצועה. גם לאחר שיפנו ההתנחלויות מהרצועה, הדגיש מחול, יימשך הכיבוש: הצבא הישראלי יקיף את הרצועה וגם ישוב ויפלוש אליה לפי ראות עיניה של ממשלת ישראל. ואכן,

ב-2006 היינו עדים לפלישות חוזרות ונישנות של חיילים ישראלים לרצועה ולירי יומיומי של טילים ופצצות לעבר הרצועה.

ב-8 באוקטובר 2004 פורסם ב"דיעות אחרונות" ראיון עם עו"ד דב וייסגלס, שפרש חודשיים בלבד קודם לכן מתפקיד מנהל לשכתו של שרון, אך המשיך לייצגו במגעים עם ממשל בוש. בריאיון זה, שבעצם ייצג את שרון, הבהיר וייסגלס, כי המתנחלים בגדה יישארו בבתייהם לנצח. הוא הוסיף, כי ההינתקות נולדה כתשובה ליוזמת ז'נבה ולמכתבים של הטייסים והקצינים, שהודיעו על סירובם ליטול חלק בכיבוש, ומטרתה – להוריד מעל סדר היום כל משא-ומתן לשלום. ההינתקות, אמר וייסגלס, "מספקת את כמות הפורמלין הנדרשת, כדי שלא יהיה תהליך מדיני עם הפלסטינים".

בהודעת הלשכה הפוליטית של מק"י (15.10.04) הודגש, כי יישום תוכנית ההינתקות "לא יביא ביטחון ושלום, אלא ירחיב את שפיכות הדמים ויפיל קורבנות נוספים, פלסטינים וישראלים". ההתפתחויות מאז ועד היום הוכיחו, לכאבנו, כי התרעה זו הייתה במקומה.

בפברואר 2005 אישרה הממשלה את תוכנית ההינתקות ברוב של 17 תומכים מול 5 מתנגדים, וקבעה שהפינוי מהרצועה יתחיל ב-20 ביולי.

במשך השנתיים שחלפו מאז פירסום תוכנית ההינתקות ועד לאחר ביצועה, ניהלה מק"י ויכוח פומבי עם הנהגת שלום עכשיו ועם ראשי מרצ והעבודה, שתמכו בה, לרבות בהצבעות בכנסת. תמיכה זו החלישה את המערכה הציבורית נגד מדיניות שרון וחיזקה את ממשלתו.

המצב בשטחים הפלסטיניים

במקביל להכנות להינתקות, המשיך הצבא הישראלי בביצוע פשעי מלחמה בשטחים הפלסטיניים הכבושים. אך גם הדין וחשבון, שפירסם ארגון זכויות האדם אמנסטי בנובמבר 2002, ואשר הגדיר את החיסולים, העינויים, הריסת הבתים ומניעת הסיוע ההומניטרי כפשעי מלחמה – לא עצר את הצבא. בראשית 2004 בוצעו מעשי טבח במחנות פליטים ברצועה והשייח יאסין ועוד תשעה אזרחים נרצחו באמצעות טיל בעת שיצאו מתפילה במסגד. במאי 2004, במהלך פלישה צבאית לשכונת זייתון בעזה, נהרגו 13 חיילים ישראלים. בתגובה הרג צה"ל עשרות פלסטינים והרס ברפיח למעלה ממאה בתים, בהם התגוררו כאלף נפשות.

ביולי 2004 פורסמו המלצות בית הדין הבינלאומי בהאג, שקבעו כי גדר ההפרדה שבונה ישראל בתחומי הגדה המערבית היא בלתי חוקית. הגדר, נאמר בהמלצות, היא שרטוטו של גבול בתוך השטח הפלסטיני. בית הדין גם קבע, שישראל היא כוח כובש בשטחים, וכי גם ההתנחלויות וגם סיפוח ירושלים המזרחית אינם חוקיים. ההמלצות האלה אושרו ברוב סוחף של 150 מדינות בעצרת הכללית של האו"ם. אך גם המלצות חד-משמעיות אלה וגם עמדתם של מרבית מדינות העולם לא השפיעו על מדיניות שרון, אשר העדיף להסתמך על קביעתו חסרת היסוד של בג"ץ (1.7.04), כי

לבניית גדר ההפרדה אין משמעות מדינית ומטרתה אינה סיפוח שטחים לישראל. ממשלת שרון המשיכה בתקיפת ערים וכפרים פלסטיניים גם לאחר פיסגת שארם א-שייח' (פברואר 2005), שבה סוכם על קיום בחירות לפרלמנט הפלסטיני. גם הודעתו של הנשיא הפלסטיני מחמוד עבאס (אבו-מאזן), כי הגיע להסכם עם הפלגים הפלסטיניים בדבר הפסקת ירי טילים לעבר ישראל, לא חוללה שום שינוי במדיניות המלחמתית של ישראל כלפי הפלסטינים.

במהלך השנים האחרונות החריפה ממשלת ישראל את מדיניות הסגר, הכיתור והמחסומים, המונעת מהעם הפלסטיני אפשרות להתפרנס ולקיים אורח חיים תקין. המצור המלא על רצועת עזה הוטל עוד ב-1995, בעת שנבנתה גדר אלקטרונית משלושת עבריה. בשנת 2000 סגרה ישראל את המעבר הבטוח בין הגדה לרצועה, ובכך גרמה נתק קבוע ביניהן. גם מעבר רפיח בין הרצועה למצרים, הנתון לפיקוח ישראלי, סגור ימים רבים בשנה.

המצב ברצועה החריף עוד יותר לאחר השלמת ההינתקות, ובמיוחד לאחר נצחון החמאס בבחירות הכלליות, שנערכו בשטחים בינואר 2006. בתנאים של חולשת השמאל הפלסטיני, החמאס הצליח להפוך עצמו לכתובת לסבל הנורא של הכיבוש המתמשך, תוצאת סירובה של ישראל לבצע במלואם את הסכמי אוסלו ולכונן פלסטין עצמאית בגדה וברצועה. החמאס גם הציג עצמו כנקי כפיים מול גילויי השחיתות ברשות הפלסטינית וחולשותיה הרבות. אך מבחינת ממשלת שרון, כינון ממשלת חמאס שימש עילה נוחה לפלישות צבאיות לרצועה, להחרפת הסגר עליה ולאי-העברת הכספים שישראל גובה כמס והמגיעים כחוק לרשות הפלסטינית.

התוצאה של המצור הכולל שהטילה ישראל על הרצועה היא – אסון הומניטרי חמור ביותר. הארגון "הצל את הילדים", הפועל בעזה, פירסם במאי 2006 עובדות הממחישות את האסון ההומניטרי: 78% מאוכלוסיית עזה חיים מתחת לקו העוני העזתי – 2 דולר לנפש ליום. עשירית מהילדים בעזה כבר סובלים מתת תזונה. שירותי הבריאות בעזה קרסו. קיים מחסור במי שתייה ובמזון.

בתחילת יוני 2006 פגע טיל של צה"ל במשפחת ראליה, שישבה על החוף של עזה, הרג שבעה מבני המשפחה ופצע עוד 40. מעשה רצח נורא זה סימן את ראשיתה של המלחמה המחודשת של הצבא הישראלי נגד הפלסטינים תושבי הרצועה.

בקיץ 2006 התברר, כי אזהרת מק"י, לפיה הצבא הישראלי ממשיך להיות הכובש גם ברצועת עזה ולכן ייתכנו פלישות צבאיות הרסניות – התאמתה. באמצעות הפצצות מהאוויר, שיגור אלפי פצצות, הריסת גשרים, מצור כלכלי, פגיעה חמורה באספקת החשמל ואי-העברת הכספים המגיעים לרשות הפלסטינית – ביצעה ישראל פשעי מלחמה, לרבות הרעבה של 1.4 מיליון פלסטינים.

במקביל להינתקות ולמלחמה ברצועה, בונה ישראל בגדה 33 מעברי גבול, דרכם תתנהל התנועה של אנשים וסחורות בין הגדה לישראל. המעברים האלה, המופעלים בידי אזרחים, מתפקדים כמעברי גבול בין מדינות, ובכך מנסה השלטון הישראלי

לקבוע, כי גדר ההפרדה היא בעצם גבול בינלאומי. הכיבוש הישראלי, הנמשך כ-40 שנה, הוא גם פרוייקט כלכלי קולוניאליסטי, שנועד להותיר את הגדה והרצועה כקולוניות של הקפיטליזם הישראלי. השטחים הכבושים היו ונתרו מאגר של כוח עבודה זול ושוק שבוי של סחורות ישראליות. במשך כל שנות הכיבוש מנע השלטון הישראלי את פיתוחה של תעשייה פלסטינית, את הקמתם של נמלי ים ואוויר ואת הייצוא החקלאי מהשטחים. מצב שליטה זה נותר בעינו גם לאחר חתימת הסכמי אוסלו (1992) וגם לאחר הפינוי של המתנחלים מהרצועה (2005).

במרס 2007 הושג הסכם חשוב בין ראשי פתח וחמאס בדבר כינונה של ממשלת אחדות לאומית פלסטינית, שבה יכהנו גם שרים שאינם מזוהים עם אחת התנועות. ממשלת האחדות אימצה קווי יסוד, המדגישים את מחויבותה להסכמים החתומים עם ישראל ואשר משמעותם – הסכמה לפתרון שלום של שתי מדינות בקווי ה-4 ביוני 1967. הקמת ממשלת האחדות מנעה גלישה הרת אסון למלחמת אחים עקובה מדם בשטחים הפלסטיניים. בתגובה להקמת ממשלת האחדות הודיעה ממשלת אולמרט-פרץ, כי היא תמשיך במדיניות המחרימה את הממשלה הפלסטינית ותמשיך לא להעביר לרשות הפלסטינית את כספיה המוחזקים בידי ישראל. הכיבוש של השטחים הפלסטיניים, הנמשך כבר 40 שנה, לא חיזק את ביטחונה של ישראל, אלא להיפך. פיגועי ההתאבדות בערים בישראל היו ביטוי כואב למחיר הכבד שמשלמים אזרחים ישראלים בשל המשך הכיבוש. מק"י גינתה את פיגועי ההתאבדות, המפילים קורבנות אזרחיים, והוסיפה, כי הם גם מזיקים למערכה של העם הפלסטיני למען סיום הכיבוש.

המאבק נגד הכיבוש ולמען השלום

התמשכות הכיבוש והתרחקות השלום עוררו לראשונה שאלות קשות לגבי עתידה של ישראל. ארבעה ראשי שב"כ לשעבר – אברהם שלום, יעקב פרי, כרמי גילון ועמי איילון, אמרו בריאיון ל"דיעות אחרונות" (14.11.03), כי הסכסוך עם הפלסטינים "מוביל את ישראל להתרסקות" וביטאו חשש כבד לגורלה של מדינת ישראל. הם ביקרו את המהלכים של ממשלות ישראל, הנוגדים את השאיפה לשלום, והזהירו מפני ההתנהגות המחפירה כלפי הפלסטינים וההתעלמות הנמשכת מהצורך להידבר עמם. זו גישה המובילה לקטסטרופה – התריעו.

הרצון למנוע את האסון, שטומן בחובו הכיבוש, התבטא במהלך 2003 בפעולות מחאה מגוונות שארגנו תנועות שלום ומחאה.

בינואר אותה שנה החריף מאבק השמיניסטים, התומכים בסירוב מצפוני לשרת בצבא המבצע את הכיבוש. בשלב מסוים הגיע מיספר הצעירים הכלואים בשל סירובם להתגייס ל-11. חמישה מהסרבנים ביקשו להישפט בפני בית דין צבאי, ומשפטם נפתח ביולי אותה שנה. החמישה – מתן קמינר, חגי מטר, שמרי צמרת, נעם בהט

ואדם מאור, ניהלו מערכה משפטית חשובה, בסיועו של המשפטן דב חנין. הסיקור הרחב של המשפט ופעולות המחאה הרבות בתביעה לשחרר את החמישה הובילו לדיון ציבורי במשמעויות הפוליטיות והמוסריות של הכיבוש. בתום משפטם בינואר 2004, נידונו החמישה לשנת מאסר בפועל. הם שוחררו מהכלא ביולי אותה שנה, לאחר שמאסרם קוצר. במקביל נערך משפט של הסרבן יוני בן-ארצי, שהצבא סירב לכבד את השקפותיו הפציפיסטיות. המשפטים נגד הסרבנים היו משפטים פוליטיים, שמטרתם הייתה לשבור את רוחם ולהציב רף גבוה של ענישה לסירוב לכיבוש. מטרתם אלה לא הושגו, והסרבנים שיכנעו דווקא בטענתם, כי אין להפריד מצפון מפוליטיקה.

במרס 2005 שיגרו 250 תלמידי תיכון מכתב לראש הממשלה, בו הם מודיעים לו על סירובם להתגייס בשל המשך הכיבוש ומתוך דבקות בערכי הדמוקרטיה וההומניזם. הם הדגישו, כי הכיבוש מזיק לביטחון, מעמיק ייאוש, משחית את החברה ומבזבז משאבים. זו הייתה עד אז הקבוצה הגדולה ביותר של תיכוניסטים שחתמו על מכתב סירוב.

תנועת הסרבנות הוותיקה, הכוללת את תנועת יש גבול ואת השמיניסטים, זכתה לתיגבור חשוב, כאשר בספטמבר 2003 הודיעה קבוצה של 27 טייסים ותיקים, המשרתים במילואים, על סירובם לבצע פעולות תקיפה בלתי-חוקיות ובלתי-מוסריות נגד האוכלוסייה בשטחים הפלסטיניים. במכתב ששיגרו לחיל האוויר, כתבו הטייסים, בין היתר, שהם "מסרבים להמשיך ולפגוע באזרחים חפים מפשע. פעולות אלה הן בלתי-חוקיות ובלתי-מוסריות, והינן תוצאה ישירה של כיבוש מתמשך המשחית את החברה הישראלית כולה. המשך הכיבוש פוגע אנושות בביטחונה של מדינת ישראל ובחוסנה המוסרי". בעיקבות מכתב הטייסים ומכתב דומה של סרבנים מקרב חיילי סיירת מטכ"ל – הוקמה תנועה נוספת של סרבנים בשם "אומץ לסרב".

הגיאות של תנועת הסרבנים הובילה לאירוע תמיכה ציבורי בסרבנים, בהשתתפות אמנים רבים, שנערך בספטמבר 2004 בתל-אביב לרגל שיחרורם של חמשת הסרבנים מהכלא. בין סרבני השירות בצבא כובש היו גם חברי בנק"י. כוחות השלום בעולם הביעו סולידריות עם סרבני הכיבוש הצעירים.

באפריל 2003 נערך בתל-אביב יום מחאה תחת הכותרת "מסרבים לכיבוש". ביום המחאה נטלו חלק ארגוני סרבנים, ארגוני נשים ותנועות סולידריות. ביוני אותה שנה, כתוצאה מדיונים שנמשכו שנתיים, נערך ברמאללה כינוס יסוד של קבוצת הפעולה המשותפת הישראלית-פלסטינית. בכינוס השתתפו מאות ישראלים ופלסטינים התומכים בשלום צודק בין שתי מדינות ישראל ופלסטין. בספטמבר אותה שנה הפגינו אלפים בתל-אביב, לקריאת שלום עכשיו, נגד האיומים של ממשלת שרון לגרש את יאסר ערפאת, יו"ר הרשות הפלסטינית. יום מחאה נוסף, שכותרתו הייתה – "יום נגד הכיבוש ובעד הדמוקרטיה", נערך ביולי 2005 בתל-אביב.

במקביל נמשכו פעולות המחאה נגד הכיבוש ופשעיו, נגד בנייתה של גדר ההפרדה

ונגד הרחבת ההתנחלויות, נגד הרג של אזרחים ונגד הריסת הבתים. הצבא והמשטרה פעלו בקשיחות נגד משתתפי פעולות המחאה. בדצמבר 2003 ירו חיילים במפגינים נגד הגדר ופצעו קשות את הצעיר גיל נעמתי. הדרישה של מק"י ושל ארגוני שלום להעמיד לדין את היורים ואת נותני הפקודה לירות – לא נענתה.

פעולות המחאה המגוונות יצרו תנאים נוחים לגיבושה של "יוזמת ז'נבה", לה היו שותפים אישים ישראלים ופלסטינים. בדצמבר 2003 נערך בז'נבה מפגש להשקת "מיסמך ז'נבה". אף שלא סמכה ידיה על כל סעיפיו של "מיסמך ז'נבה", מק"י מעריכה, כי יש לו ערך משום שהוא מדגיש את החשיבות של הפתרון המדיני ושל התנאי ההכרחי להשגתו – משא-ומתן עם ההנהגה הפלסטינית.

במהלך 2004 נערכו הפגנות אלפים נגד בניית החומה באזור ירושלים – בכפר אבו-דיס ובאזור א-ראם, ליד הכפר כיפל חארס ובמקומות נוספים. ההפגנות פוזרו בגז מדמיע ובירי קליעים מנשק קל. בהפגנות השבועיות נגד בנייתה של גדר ההפרדה באזור הכפר בילעין היו לא אחת התקפות ברוטליות של הצבא על המפגינים הפלסטינים והישראלים וכמה מפגינים נפצעו.

מק"י הוקיעה את ניצול ההתקפה של פלסטינים חמושים על חיילים ישראלים ביולי 2006, שבמהלכה נהרגו שני חיילים ואחד – גלעד שליט, נפל בשבי, ליישום התוכניות להרחבת המלחמה נגד הפלסטינים ולמעצר אישים פלסטינים, וביניהם – שרים וחברי פרלמנט. ראש הממשלה אולמרט דחה כל הצעה להידברות שתוביל להחזרת החייל השבוי, וכצפוי, המלחמה ההרסנית ברצועה לא הובילה לשיחרורו. במודעה שפירסמה ב"הארץ" (30.4.06) הגדירה מק"י את כיבושה מחדש של הרצועה כמלחמת כיבוש ותבעה את פינויו של צה"ל מייד וללא תנאי מהרצועה. באותה מודעה הדגישה מק"י, כי "המלחמה בגטו עזה מוכיחה, כי תרגילי פינוי חד-צדדיים אינם מסיימים את הכיבוש. רק משא-ומתן עם הרשות הפלסטינית והפיכת הקו הירוק לגבול שלום בין ישראל ופלסטין, יבטיחו לשני העמים שלום וביטחון".

במחצית 2006 נערכו כמה הפגנות, ביניהן – מול ביתו של הרמטכ"ל ומול משרד הביטחון בתל-אביב, ברחובה הראשי של נצרת, ליד מעון ראש הממשלה בירושלים וביושבים נוספים, בדרישה להפסיק את רצח האזרחים הפלסטינים ולשים קץ למצור הישראלי, הגורם אסון הומניטרי.

ככל שהתברר חוסר התוחלת שבמדיניות הממשלה, התחזקה בקרב הציבור הישראלי ההבנה, שככה אי-אפשר להמשיך. הבנה זו התבטאה גם בתמיכה הציבורית הרחבה בפינוי ההתנחלויות מהרצועה, שבוצעה ב-2005.

מק"י, שתבעה כל השנים את פינוי כל ההתנחלויות, מתחה ביקורת חריפה על הקביעה, שההתנחלויות הן מציאות בלתי-הפיכה. הפינוי מעזה הוכיח, כי מק"י צדקה, וכי פינוי התנחלויות תלוי בעמדת הממשלה. אשר לציבור – בסקר שנערך לאחר הפינוי מעזה, תמכו 54% מהנשאלים בפירוק התנחלויות גם בגדה המערבית. רבים בציבור הישראלי האמינו לשרון ולממשלתו, אשר תיארו את הפינוי מעזה

כראשיתו של תהליך שלום. אך הסלידה הגוברת מהכיבוש לא תורגמה לתנועה ציבורית רחבה למען סיום הכיבוש ולחידוש המו"מ לשלום הן בשל הדמגוגיה של שרון והן בשל היגררותן של תנועת שלום עכשיו, של יוזמת ז'נבה ושל העבודה ומרצ אחר אשליית תוכנית ההינתקות ותמיכתן הנלהבת בשרון. וכך יצא, שההסתיות הגוברת מהכיבוש ומההתנחלויות נוצלה בציניות בידי שרון, שכל מדיניותו נועדה לחסום את המו"מ לשלום ולספח לישראל שטחים רחבים של הגדה המערבית. מק"י הייתה עיקבית בהתנגדותה לתוכנית ההינתקות, שנקודת המוצא שלה הייתה – שעתיד השטחים הכבושים הוא שאלה פנים-ישראלית, שתיפתר ללא מו"מ עם הרשות הפלסטינית.

פינוי ההתנחלויות מרצועת עזה סייע לממשלת שרון-אולמרט בהשגת תמיכה בינלאומית בצעדיה החד-צדדיים, בהפיכתה של חומת ההפרדה ל"גבול" ובסיפוח גושי ההתנחלויות. אך השג זה הוא זמני וחולף. שלום אינו אפשרי עם כיבוש וסיפוח, וללא שלום צודק ויציב – יתנהלו גם בעתיד מלחמות, תימשך שפיכות הדמים, יגדלו השנאה והייאוש ויפלו קורבנות פלסטינים וישראלים.

ביוני 1967 לא יכולנו להעריך, שהכיבוש יימשך 40 שנה, אך מק"י לא טעתה, כאשר בכל אותן שנים, ובייחוד שאת היום, היא הדגישה ומדגישה את תוכנית השלום שלה, המבוססת על כינון מדינה פלסטינית, שבירתה ירושלים המזרחית, בצד ישראל, ועל יישום החלטות האו"ם. תוכנית שלום זו זוכה בתמיכה ציבורית גוברת בארץ ובעולם, ועובדה זו הובילה אפילו את בוש, שרון ואולמרט להכריז, שהם בעד "שתי מדינות לשני עמים". אך אלה מנופפים ב"מדינה פלסטינית", כדי בפועל למנוע את הקמתה. תוכנית מק"י לשלום צודק ויציב היא התוכנית היחידה שנותרה בתוקפה והטומנת בחובה את הסיכוי לחיים בשלום ובביטחון לשני העמים, הישראלי והפלסטיני, ולכל עמי האזור. תוכנית זו היא התוכנית המקובלת גם על רוב העם הפלסטיני ועל המדינות השכנות, כפי שהוכיחו "מסמך האסירים" (מאי 2006) והאימוץ של התוכנית הסעודית בידי ועידות הפיסגה של המדינות הערביות (2002, 2007).

ממשלת אולמרט

אהוד אולמרט, שמונה לראש ממשלה בפועל לאחר ששרון חלה, השלים את הרכבתה של המפלגה החדשה – קדימה, והתמודד בבחירות לכנסת ה-17 בדגל חדש-ישן – "תוכנית ההתכנסות".

תוכנית ההתכנסות, כמו קודמתה, תוכנית ההינתקות, היא מדיניות של תכתיב צבאי ומדיני, הקובעת כי "אין עם מי לדבר" בצד הפלסטיני. האמת היא, שמאז רצח רבין (1995), ממשלות ישראל הן שסירבו לנהל מו"מ מדיני, שיוביל לסיום הכיבוש, ובמקום זאת כלאו את העם הפלסטיני בין גדרות, שדדו את אדמתו ויצרו בשטחים אפרטהייד פיסיו ומדיני.

ניצחונה של תנועת חמאס בבחירות למועצה המחוקקת (הפרלמנט) הפלסטינית

היה שינוי מהותי במצב השטחים – העריכה הלשכה הפוליטית של מק"י (27.1.06). ניצחון זה עלה בקנה אחד עם תוכניות הממשלה בראשות שרון ואח"כ – בראשות אולמרט, להמשיך במדיניות התכתיב הצבאי, הכלכלי והמדיני כלפי הפלסטינים. ממשלת שרון-אולמרט-מופז ובהמשך – ממשלת אולמרט-פרץ עסקו בחיסול שיטת של התשתיות של הרשות הפלסטינית, כדי שבשטחים תשתרר אנדרלמוסיה, שתוביל למלחמת אזרחים.

ממשלת קדימה-העבודה בראשות אולמרט, שהוקמה לאחר הבחירות לכנסת ה-17, עסקה כבר מתחילת כהונתה בגיבוש תוכניות פלישה צבאית לעזה וביצירת מסך עשן של "התכנסות", כדי להגיע לסיפוח חלקים מהגדה ולמנוע את כינונה של מדינה פלסטינית בכל השטחים שנכבשו ב-1967. ראש הממשלה אולמרט ראה במינויו של עמיר פרץ, יו"ר העבודה, לשר הביטחון, דרך לנטרל את כוחות השלום במחנה הציוני, ובדרך זו ליצור "אחדות לאומית", שתתמוך במדיניות הכוח והסיפוח. מזימת ההתכנסות של אולמרט אכן זכתה לתמיכה נלהבת של העבודה ואפילו של ח"כ יוסי ביילין, יו"ר מרצ. בריאיון ל"ידיעות אחרונות" (18.6.06) הצטרף ביילין לעמדה, שאצל הפלסטינים אין היום פרטנר שמבצע הסכמים. באותו ריאיון הציע ביילין לאולמרט, כי במקום לבצע את ה"התכנסות" באופן חד-צדדי – להציע אותה לאבו-מאזן, יו"ר הרשות הפלסטינית: "לכן אני מציע לו (- לאולמרט) דרך אחרת לביצוע התוכנית: הסיכוי היחיד לביצוע ההתכנסות הוא באמצעות הסכם חתום. כי ברגע שאבו-מאזן יחתום איתך על הסכם, העולם יקבל את זה. כולם יכירו בירושלים כבירת ישראל, וכולם יסכימו שההסכם מסיר את נושא הפליטים מסדר היום". ביילין כיוון בדבריו להחלטה של פיסגת 25 המנהיגים של האיחוד האירופי, אשר באותו שבוע ממש דחתה מכל וכל את תוכנית ההתכנסות של אולמרט, והציע דרך לעקוף אותה. אך גם תמיכתו הנלהבת של ביילין בתוכנית ההתכנסות, בסיפוח גושי ההתנחלויות ובהשגרת הכיבוש של ירושלים המזרחית – לא הועילה להשאיר את התוכנית המסוכנת הזאת בחיים. בימי מלחמת לבנון השנייה, תוכנית ההתכנסות בעצם ירדה מעל סדר היום.

מלחמת לבנון השנייה

הוועד המרכזי של מק"י קבע (26.5.06), כי "ההיגררות של העבודה שבממשלה ושל מרצ אחר 'תוכנית ההתכנסות' של אולמרט מסבה נזק רב למערכה לשלום". הוועד המרכזי קרא להשתתפות רחבה בהפגנה של קואליציית הארגונים, שנערכה בת"א ב-3 ביוני 2006 לציון 39 שנה לכיבוש. הוועד המרכזי גם ביקר בחריפות את החסות שנתן הנשיא בוש לתוכנית ההתכנסות, בפגישתם של השניים בוואשינגטון במאי 2006.

באותה עת לא נודע עדיין, כי באותה פגישה גם תוכננה המלחמה בלבנון. רק ב-21 באוגוסט 2006 פורסם בשבועון "ניו-יורקר" מאמרו של הפרשן הבכיר סימור הרש,

בו פירט את עומק מעורבותו של ממשל בוש בתיכנון המלחמה בלבנון. מלחמת לבנון השנייה נועדה, כפי שציין הרש, לשרת כמבוא למיתקפה מונעת אפשרית של ארה"ב על המתקנים הגרעיניים של אירן. הרש ציין, כי התוכנית לתקיפת לבנון הוצגה בפני ממשל בוש שנה ויותר לפני התקרית של ה-12 ביולי. במהלך המלחמה עצמה פורסם, כי ממשל בוש ארגן רכבת אווירית להעברת ציוד צבאי לישראל.

מלחמת לבנון השנייה החלה ב-12 ביולי 2006, כאשר בעיקבות שבייתם של שני חיילים ישראלים בידי החיזבאללה וירי לעבר ישראל, פתח הצבא הישראלי בהפצצות מסיביות מהאוויר ומהים, שכוונו נגד כבישים וגשרים, תחנות כוח ותחנות שידור. המלחמה בלבנון נמשכה 33 יום, ובמהלכה נהרגו כאלף לבנונים וכ-160 ישראלים, נהרסו מבנים רבים בלבנון ובישראל, כמיליון אזרחים לבנונים ומאות אלפי ישראלים נמלטו מבתייהם והפכו פליטים.

ב-13 ביולי 2006, מייד עם תחילת המלחמה, פירסמה מק"י הודעה המדגישה, כי מלחמת לבנון הוכנה מראש, חודשים רבים לפני התקרית ליד זרעית, ובתיאום מלא עם ממשל בוש. (בעדותו בפני ועדת וינוגרד לחקירת מלחמת לבנון, אישר אולמרט, כי המלחמה נידונה במטכ"ל עוד בחודש מרס 2006). מק"י ציינה, כי למרות ששחרור השבויים הישראלים הוצג כמטרת המלחמה, היא הסתיימה ללא שחרורם, וגם כאשר הצבא הישראלי השלים את פינוי לבנון בתחילת אוקטובר – השבויים טרם שוחררו. ממשלת אולמרט-פרץ, הדגישה מק"י, מקריבה את חייהם של אזרחים ישראלים וקוראת להם לקבל בקור רוח את הטילים הנוחתים בעריהם, משום שהיא ממלאת את חלקה בעיסקה המסריחה עם ממשל בוש, שמטרתה ארוכת הטווח – הפלת המשטרים הקיימים בסוריה ובאירן וביסוס ההגמוניה הכלכלית, הצבאית והמדינית של ארה"ב במזרח-התיכון. הלשכה הפוליטית של מק"י תבעה מממשלת אולמרט להסכים להצעות להפסקת אש מיידית בצפון ובדרום.

פעילי מק"י היו שותפים פעילים בארגון פעולות המחאה נגד המלחמה, שהחלו כבר למחרת פריצתה, ומק"י וחד"ש הן שיזמו את ההפגנה הארצית היהודית-ערבית הגדולה שנערכה בתל-אביב ב-22 ביולי, 2006, ולה היו שותפים ארגונים שונים ופעילים בעלי השקפות שונות, לרבות ציונים. במשך כל חודש המלחמה נערכו בת"א, בחיפה, בטייבה ובערים נוספות פעולות מחאה בתביעה להפסיק מייד את הלחימה ולהוציא את החיילים מלבנון. בלטו בהפגנות אלה אופיין היהודי-ערבי וחיבור המערכה נגד המלחמה בלבנון עם המערכה נגד ההליכה של ישראל בתלם של מדיניותו ההרסנית של ממשל בוש. קו אופייני זה בא לידי ביטוי בפופולריות של הסיסמא – "לא נמות ולא נמית בשירות ארצות-הברית".

פעולות מחאה נגד המלחמה בלבנון נערכו ברחבי העולם, אך לפעולות בישראל נודעה חשיבות מיוחדת. מפגש של המפלגות הקומוניסטיות והפועליות, שנערך באתונה (19-20 באוגוסט 2006), הצדיע למאבקו של העם הלבנוני ולעמידה ההרואית של המפלגה הקומוניסטית הישראלית ושל כוחות מתקדמים שוחרי שלום

אחרים בישראל.

מחנה השלום הציוני איכזב גם במלחמת לבנון השנייה. תנועת שלום עכשיו מילאה פיה מים, ואילו בהנהגת מרצ הייתה הסכמה בדבר ההצדקה לפתוח במלחמה והדעות נחלקו לגבי הצורך להפסיקה. בניגוד להנהגתם, פעילים במרצ השתתפו בפעולות המחאה נגד המלחמה. רק ימים ספורים לפני תום המלחמה ארגנה מרצ בת"א משמרת מחאה נגד המלחמה.

לאחר שהפסקת האש נכנסה לתוקפה ב-15 באוגוסט 2006, פירסמה הלשכה הפוליטית של מק"י הודעה, בה נאמר, כי "המלחמה בלבנון, אותה הגו ראש הממשלה אולמרט, שר הביטחון פרץ וראשי הצבא בתיאום מלא עם ממשל בוש, הסתיימה מבחינתם בכישלון כל-צדדי, צבאי ומדיני". הסיבות לכישלון זה, נאמר בהודעת הלשכה, "הן הסתירות הטבועות במדיניות המיליטריסטית, וקודם-כל הסתירה בין הצגת המלחמה כחיונית וכצודקת לבין היותה מנוגדת לגמרי לאינטרסים האמיתיים של העמים. אולמרט ופרץ הם היום מושא לזעמם של התושבים הלבנונים, השבים לבתיהם בדרום ארצם, אך גם לזעמם של הישראלים, ובעיקר אלה המתגוררים בחיפה ובצפון החשים עצמם מרומים ומותשים".

נוכח הכישלון הצבאי והמדיני, והמחיר הכלכלי הכבד של מלחמת לבנון השנייה (הפסד למשק של 30 מיליארד שקל), הדגישה מק"י את הסכנות ואת הסיכויים. בין הסכנות מנתה מק"י את חידוש המלחמה בהקשר של התוכניות לתקוף את סוריה ואירן; את ליבוי האיבה כלפי האוכלוסייה הערבית והשמאל העיקבי; את הסכנות לדמוקרטיה נוכח טיפוחם של הלכי רוח פאשיסטיים; ואת ההסטה של תקציבים למימון הצבא והכיבוש על חשבון התקציבים האזרחיים. אשר לסיכויים, קבעה מק"י, כי רעידת האדמה הפוליטית, הדרדור ברמת החיים של שכבות רחבות, וירידת קרנו של הצבא – יוצרים הקשבה טובה יותר לביקורת העקרונית של מק"י וסיכוי להצלחה במערכה הגורלית לבידוד הגזענים והלאומנים ולהגנה על החירויות הדמוקרטיות.

בחדשים שלאחר מלחמת לבנון יצא בשאר אסד, נשיא סוריה, בקריאה פומבית לחידוש המשא-ומתן לשלום עם ישראל. קריאות אלה נתקלו בכתף קרה מצד ממשלת אולמרט-פרץ, אשר הוכיחה פעם נוספת שפניה אין מועדות לשלום. דחיית הצעותיו של נשיא סוריה דירבנה ישראלים ואחרים לפרסם מידע חשוב על אודות הדיאלוגים שכן היו בין פקידים סוריים וישראלים, ועל הסירוב המתמשך של ממשלות ישראל להגיע להסדר שלום צודק ויציב עם סוריה.

המפה הפוליטית בישראל

אי-היציבות של המערכת הפוליטית בישראל הוא אחד מביטויי המשבר הפוליטי-חברתי הפוקד את החברה הישראלית. הוא מבטא את חוסר יכולתם של הכוחות הפוליטיים הגדולים להציע תשובה אמיתית לקשיים הרבים. המשבר מייצר אפשרויות חדשות לפעולה שמאלית, אך גם סכנות גדולות.

היחלשותן והתפוררותן של המפלגות הפוליטיות היא תופעה מדאיגה. עמותות הנתמכות בידי בעלי ממון תופסות יותר ויותר את מקומן של המפלגות. ההסתיוגות הגוברת מהמפלגות ניזונה מהשחיתות הפוליטית, אך לא מסוגלת לייצר אלטרנטיבה אמיתית.

הקמת "קדימה" על ידי אריאל שרון יצרה במרכז המפה הפוליטית גוף חסר פרוגרמה מדינית מובהקת. בתוך קדימה יש גם יונים, אך הבולטים בתוכה הם יוצאי הליכוד. המדיניות החברתית-כלכלית של "קדימה" היא ימנית מובהקת. בתחום המדיני, "קדימה" מתאפיינת בנכונות להתאים עצמה לצרכי הממשל האמריקאי.

כשלון מלחמת לבנון השנייה חיזק את כוחות הימין הקיצוני בישראל. תחת הנהגתו של ביבי נתניהו, הליכוד שילב בעמדותיו מימד גזעני בוטה. נתניהו משלב סיפוחים קיצוני עם הרפתקנות בטחונית ותאצ'ריזם כלכלי והוא מחובר היטב לחוגי הימין הקיצוני בארצות הברית. אביגדור ליברמן ומפלגתו מציעים צורה אחרת של פוליטיקה קיצונית וגזענית. עמדות כהניסטיות המכוונות נגד האוכלוסייה הערבית בישראל הפכו באופן כזה לנחלת הימין הממסדי בישראל.

התנהגות הנהגת "העבודה" חשפה את השקר ב"אג'נדה החברתית", בשמה היא רצה לבחירות ב-2006. מפלגת העבודה איננה מציעה חלופה מדינית או חברתית ומסתפקת בהיגררות אחרי אולמרט. מועמדות ברק להנהגת העבודה מבטאת סכנה של היגררות נוספת של העבודה ימינה. בקרב פעילי השטח של העבודה ואנשי תנועות הנוער גוברת האכזבה מהתנהגות המפלגה.

מרצ נמצאת בפני דילמה. ההתמוססות בקונצנזוס, כפי שבאה לידי ביטוי בתחילת מלחמת לבנון השנייה, מערערת את ההצדקה לעצם קיומה. בתוך מרצ יש המציעים לה להתמזג עם העבודה, אבל יש המציעים גם פנייה שמאלה לעמדה יונית ודמוקרטית לא מגמגמת.

המדיניות הרשמית של הממשלות השונות פעלה בכל השנים לדחיקת הציבור הערבי לשולי העשייה החברתית והפוליטית. כזכור, עד 1965 שכירים ערבים לא יכלו, למשל, להיות חברים בהסתדרות הכללית. והנה, בתנאים של מדיניות הדרה כזאת, פעילים בקרב האוכלוסייה הערבית ארגונים פוליטיים, אשר מטפחים דווקא את החרמת הבחירות לכנסת. אך מה שמוצג כצעד של מחאה, אינו אלא צעד של ייאוש מהיכולת להשפיע על דרכה של החברה הישראלית, שהמיעוט הלאומי הערבי-פלסטיני הוא חלק בלתי נפרד ממנה.

מפלגות ערביות, כמו בל"ד, תע"ל, מד"ע והתנועה האיסלמית המיוצגות בכנסת – מייצגות, בדרכים שונות, את התפיסה של אחדות אתנית-לאומית אחת ("הערבים") מול אחדות אתנית לאומית אחרת ("היהודים"). בכך הן מסייעות לממסד לנהל הסברה מטעה ומזיקה, לפיה הציבור הערבי הוא גוש אחד נטול הבדלים רעיוניים ופוליטיים.

מול תפיסות אלה, מציבה מק"י השקפת עולם חברתית מתקדמת והומניסטית, אשר

מטפחת את אחדות כל המנוצלים והמדוכאים בישראל, היהודים והערבים, במערכות למען השלום, השוויון והדמוקרטיה. לכן מק"י היא הכוח המוביל גם במערכה הפנימית המתנהלת בקרב הציבור הערבי נגד הלכי רוח של יאוש וכניעה, נגד הבדלנות והתפיסות העדתיות ובעד שוויון מלא של האישה.

מק"י דגלה תמיד באחדות מאבק של האוכלוסייה הערבית בנושאים מוסכמים, כמו התנגדות לנישול, להריסת בתים, לאפליה בתקציבים, לגזענות ולאלימות המשטרה. אך אחדות כזאת אינה יכולה ואינה צריכה לטשטש את ההבדלים הרעיוניים והפוליטיים, הקיימים בין המפלגות והארגונים הפעילים בקרב הציבור הערבי. הבדלים אלה באים לידי ביטוי בדיונים בוועדת המעקב העליונה, בעמדות של המפלגות ובדיונים בכנסת.

באגף השמאלי של הפוליטיקה הישראלית נמצאים כוחות רבים שאינם מאוגדים במפלגה. תנועות הנוער הכחולות דוגלות בעמדות חברתיות סוציאליסטיות או סוציאל-דמוקרטיות. הארגונים החברתיים פעילים במחאה נגד המדיניות השלטת. ארגוני זכויות האדם פעילים נגד הפגיעות בהן. התנועה הסביבתית עברה בשנים האחרונות רדיקליזציה והיא מתאפיינת היום בביקורת חברתית מהותית. מק"י מציעה לכל הכוחות השמאליים באמת בזירה הפוליטית לשתף פעולה, כדי לגבש חלופה שמאלית חזקה, שתוצג לציבור הישראלי.

הדרך לשלום צודק ויציב

המערכה נגד הכיבוש ולשלום ישראלי-פלסטיני צודק ויציב, שבמיסגרתו תוקם מדינה פלסטינית, שבירתה ירושלים המזרחית, בצד מדינת ישראל, ותיפתר שאלת הפליטים הפלסטינים בהתאם להחלטות האו"ם – הפכה מזה עשרות שנים לעניין בעל חשיבות אזורית ובינלאומית רבה. מוקד המלחמה במזרח-התיכון הוא עניינם של כל עמי העולם.

המשך הכיבוש ועימות הדמים גובה חיי אדם, הורס את העם הפלסטיני ומערער את החברה והדמוקרטיה בישראל. לכן שוחרי השלום באזור, יחד עם שוחרי השלום בעולם, חייבים לשנן ללא לאות את המסר ההומני, הדמוקרטי: הכיבוש הוא אסון לשני העמים, הישראלי והפלסטיני; שום עם אינו יכול לבנות את עתידו על חורבותיו של עם אחר; אין פתרון צבאי לסכסוך הלאומי הישראלי-פלסטיני רב השנים.

מעורבותם של שוחרי השלום בעולם במערכה לסיום הכיבוש הישראלי ולסולידריות עם העם הפלסטיני ועם כוחות השלום בישראל – היא בעלת חשיבות רבה. זו תרומה בעלת ערך להצלת העמים הפלסטיני והישראלי מאסון.

בהביאנו בחשבון את הניסיון המורכב של הסכמי אוסלו והמיכשולים בדרך ליישומם, את הסבל הבלתי-נסבל של העם הפלסטיני ואת ההידרדרות בחברה הישראלית – אנו סבורים, כי יש לדחות את ההצעות, שמטרתן לעכב את כינון השלום, נוסח "מפת הדרכים" או "תוכנית ההתכנסות" של אולמרט.

המיסמך בדבר כינון שלום בין ישראל למדינות הערביות, שהציע נסיך הכתר הסעודי ואומץ בידי הליגה הערבית, כולל מרכיבים מוסכמים ברמה הבינלאומית של הסדר השלום הצודק הישראלי-פלסטיני. מק"י קוראת לממשלת ישראל להיענות להצעת השלום של המדינות הערביות.

מק"י מדגישה, כי עם הצדדים למשא-ומתן לשלום חייבת להיכלל ההנהגה הפלסטינית הנבחרת – אש"ף והרשות הפלסטינית.

תוכנית השלום של מק"י

בשנת 2007 מולאים 40 שנה לכיבוש הישראלי, שראשיתו במלחמת יוני 1967. מק"י, שנאבקה כל אותן 40 שנה נגד הכיבוש ופשעיו ולמען שלום המבוסס על כיבוד זכויות העמים, רואה בהשגת השלום הישראלי-ערבי הכולל, הצודק והיציב, שבמרכזו השלום הישראלי-פלסטיני, יעד אסטרטגי של פעילותה המדינית.

תוכנית מק"י לשלום קבע כוללת את היסודות הבאים:

1. השלום יתבסס על נסיגת ישראל מכל השטחים הערביים, שכבשה מאז פתחה במלחמה התוקפנית ביוני 1967, ועל כיבוד הזכות של מדינת ישראל, של המדינה הפלסטינית ושל המדינות הערביות לקיום ריבוני ולהתפתחות בתנאי שלום וביטחון.
2. העם הערבי הפלסטיני יממש את זכותו להגדרה עצמית ולמדינתו העצמאית בגדה המערבית, ברצועת עזה ובירושלים המזרחית-הערבית, בצד מדינת ישראל.
3. בעיית הפליטים הפלסטינים תיפתר בהתאם להחלטות האו"ם (המכירות בזכותם לבחור בין שיבה למולדתם לבין קבלת פיצויים) ובמיסגרת המשא-ומתן לשלום הישראלי-פלסטיני.
4. יבוטל סיפוח ירושלים המזרחית, הכבושה בידי ישראל. בירושלים המזרחית תחול הריבונות של המדינה הפלסטינית העצמאית. ירושלים המערבית תוכר כבירתה של מדינת ישראל, ירושלים המזרחית תוכר כבירתה של המדינה הפלסטינית העצמאית, בהתאם לרצונו של כל עם במדינתו. במיסגרת הסדר השלום, יש מקום להסדרים מוסכמים לגבי העיר ירושלים כולה, אשר יבטיחו שיתוף פעולה בין שני חלקיה בתחום המוניציפלי, וכן גישה חופשית למקומות הקדושים לדתות השונות, וכיו"ב.
5. יפורקו כל ההתנחלויות בשטחים הכבושים.
6. רמת הגולן כולה תוחזר לסוריה.
7. ישראל תיסוג מכל השטח הלבנוני (לרבות חוות שבעא).
8. הסדרי השלום יעוגנו בחוזים בין מדינות, אשר יהוו את הבסיס החוקי לדו-קיום בשלום ביניהן ולאי-התערבות של מדינה אחת בענייניה הפנימיים של מדינה אחרת. כל הצדדים יבטלו כל טענה של מצב לוחמה ויכבדו את

הריבונות ואת השלמות הטריטוריאלית של כל המדינות באזור, לרבות מדינת ישראל והמדינה הפלסטינית העצמאית, ואת זכותן לחיות בגבולות מוכרים ובטוחים, חופשיים מאיום ומשימוש בכוח.

9. פירוז המזרח-התיכון מנשק גרעיני ומכל סוגי הנשק להשמדה המונית, לרבות כימי וביולוגי. ישראל תצטרף לאמנה הבינלאומית למניעת הפצתו של הנשק הגרעיני.

נוכח המשקע רב-השנים של מלחמות ואי-אמון, יידרשו ערבויות של האו"ם וגורמים בינלאומיים נוספים להסכמים ולהסדרים שיושגו. השלום הישראלי-פלסטיני והשלום הישראלי-ערבי הכולל יפתחו את הדרך להסכמים נוספים, מתוך רצון חופשי, בנושאים שונים, לרבות כלכליים, שלצדדים יש בהם עניין משותף.

מק"י מעריכה, כי ממשלת אולמרט-פרץ, המונעת על-ידי השאיפה להנציח את הכיבוש, ממשל בוש, המנהל מלחמה בעירק, והריאקציה הערבית המתייצבת לימין הממשל האמריקאי – עורמים מיכשולים על הדרך להשגתו של השלום הצודק והיציב, כפי שפורט לעיל. אך אין פירוש הדבר, כי יש לחכות באפס מעשה, עד שיווצרו התנאים לחידוש המשא-ומתן לשלום קבע. את התנאים האלה יש לעצב במאבק יהודי-ערבי עיקבי ומתמשך נגד הכיבוש ונגד השלכותיו הקשות על העם הפלסטיני ועל העם בישראל, ובגיוס סולידריות בינלאומית עם מאבק זה.

מק"י רואה כחובתה הראשונה במעלה לפעול לאחדות מאבק רחבה ביותר של יהודים וערבים להפסקת פשעי הכיבוש, לרבות הכיבוש מחדש של ערים פלסטיניות, ההרעבה, הסגר, הכתר, הריסת הבתים, רצח מנהיגים, עקירת מטעים, מניעת הגשת עזרה רפואית, סגירת מוסדות לימוד ומחקר ועוד. מדיניות שרון ואולמרט גרמה, מאז 2001, למותם של 2,500 פלסטינים ולפציעתם של אלפים רבים, הרסה את המשק בשטחים הכבושים ודירדרה את העם הפלסטיני לחיים על גבול הרעב ובתנאי מצוקה קשה מנשוא.

הכיבוש המתמשך אחראי, במידה רבה, להתרחבות העוני בישראל, לריקבון החברתי והמוסרי שפשה בחברה הישראלית, להתגברות תופעות האלימות והשחיתות הציבורית.

מאבקה רב-השנים של מק"י, יחד עם שותפיה בחד"ש ושוחרי שלום נוספים, הניב תוצאה חשובה ביותר: העיקרון של "שתי מדינות, ישראל ופלסטין" מוסכם על חלקים רחבים בציבור הישראלי. אך בצד זה גברו בישראל ההסתה הלאומנית והגזענית של הימין והעמיקו ביטויי הייאוש והשנאה.

בתנאים המורכבים האלה, שתוארו לעיל, תתמיד מק"י במדיניותה החותרת לגבש מחנה שלום ישראלי רחב ככל האפשר על בסיס של עקרונות מוסכמים. ניתן לאחד את תומכי העיקרון של שתי מדינות, ישראל ופלסטין, למערכה למען מטרות מיידיות, הומניות ופוליטיות, אותן חשוב להציג ולמענן חשוב להיאבק עתה, כדי שיושג השלום הצודק והיציב. מול קולות הייאוש והקביעה כאילו מצב הכיבוש הוא בלתי-הפוך,

מק"י שבה ומדגיש, כי הדרך היחידה, העקרונית והמעשית כאחד, להשגת השלום הצודק והיציב הוא סיום הכיבוש והקמת המדינה הפלסטינית העצמאית בצד מדינת ישראל.

גורל שני העמים, הישראלי והפלסטיני, תלוי בהיחלצות מהכיבוש ובכינון שלום של צדק ושכנות טובה, אשר יקל על גיוס הציבור למערכה נגד העוולות החברתיות, האפליה והגזענות ולמען חיים טובים יותר, לשוויון ולצדק חברתי.

פרק 3. הקפיטליזם הישראלי והמאבקים החברתיים בעשור הראשון של המאה ה-21

האופי המשברי של הקפיטליזם

לאחר שנחלצו מהמשבר הכלכלי הקשה של שנת 2000, שבמרכזו עמדה תעשיית ההיי-טק, הובילו התאגידים הגדולים של ארצות-הברית וייתר המדינות העשירות מדיניות שבמרכזה – מיזוגים של תאגידי ענק, מיתקפה על שכר העובדים וזכויותיהם וקיצוץ בתקציבים הממשלתיים למטרות רווחה. הצעדים האלה הובילו לריכוז חסר תקדים של ההון בידיים מעטות, להעמקת הקיטוב הכלכלי והחברתי, ולהרחבת התעסוקה הזמנית והחלקית.

התחזקות התאגידים הגדולים באה גם על חשבון ניצולן הכלכלי של המדינות בעולם השלישי בידי התאגידים הגדולים. השנה פורסם, כי חברות ובנקים, שמרכזם במדינות העשירות, גוזלים ממדינות אפריקה מדי שנה סכום של 150 מיליארדי דולר, שהוא שווה ערך לשליש מהתוצר המקומי של המדינות דרומית לסהרה. וכך, בעוד שתאגידי הענק מתעשרים, מדינות אפריקה מתרוששות, ואז כופה עליהן קרן המטבע ניהול מדיניות ניאו-ליברלית, המעמיקה את תלותן הכלכלית והורסת לגמרי את רשת הביטחון הסוציאלי החלשה שהייתה להן.

ב-2007 שוב נראים סימנים ראשונים של משבר כלכלי מתקרב; ניפוח ספסרי של מניות וניירות ערך אחרים בבורסות בארה"ב ובמדינות אחרות, לרבות בישראל (מה שמכונה "בועה פיננסית"), כאשר חברות שלא הציגו רווחים, אך עוסקות בתחומי ההיי-טק או הנדל"ן, משיגות שווי בורסה של מיליארדי דולרים; שקיעה גוברת של משפחות שכירים בחובות כבדים; גרעון חסר תקדים בתקציב הפדרלי בשל המלחמה בעירק וחוב עצום של ממשלת ארה"ב למדינות העולם. הגרעון המסחרי של ארה"ב בשנת 2006 עמד על 900 מיליארד דולר. לסין לבדה היו בסוף 2006 נכסים דולריים בשווי של אלף מיליארדי דולר.

להתפתחות הכלכלית המחזורית בארה"ב נודעת השפעה גם על הכלכלה בארצות אחרות, ובמיוחד על הכלכלה הישראלית, אשר התחברה באופן נמרץ במיוחד

ל"כלכלה החדשה" האמריקאית, ושמזה עשרות שנים תלויה בהון הזר ומשולבת בעסקיו הגלובליים. ההשפעה של משבר מניות ההיי-טק בארה"ב בשנת 2000 השתלבה במשק הישראלי עם ההשפעה של האינתיפאדה השנייה, שפרצה באותה שנה. בשל האינתיפאדה השנייה נחסמו בפני התוצרת הישראלית השווקים בשטחים הפלסטיניים, המשמשים גם כמשק כבוש בשליטת החברות הישראליות. המשבר "מלמעלה" (בתעשיות עתירות הידע, המייצאות לארה"ב ולאירופה), והמשבר "מלמטה" (בתעשיות עתירות העבודה, המייצאות לשטחים הפלסטיניים) – גרמו למשבר משולב, שאותותיו ניכרו עד לשנת 2005.

גם בשנות האלפיים נמשך הסיבסוד הישיר של המעבידים באמצעות הפטור שניתן להם מתשלום המס המקביל (9 מיליארד שקל לשנה) ובאמצעות ביטול חלק מהתשלום שהם חייבים בו לביטוח הלאומי (עוד כ-3 מיליארד שקל לשנה). חלקם של המעסיקים בתשלומים לביטוח הלאומי ירד מכמעט 16% מהשכר (ב-1986) ל-5% ממנו ב-2006. **במהלך השנים 1986-2007, נהנו המעבידים מסובסידיה מצטברת, כתוצאה מביטול מסים שהוטלו עליהם, בסכום כולל של 160 מיליארד שקל, סכום העולה על מחצית תקציב המדינה לשנת 2007.**

ממשלת שרון האיצה את הרפורמה במערכת המס הישיר, אשר העניקה הטבות מס מפליגות לבעלי ההכנסות הגבוהות, לחברות ולמעבידים. לפי הרפורמה במס, שאושרה ב-2003, מס החברות שהיה לפני 20 שנה בשיעור של 61% מהרווחים, יגיע בשנת 2010 לשיעור של 25% בלבד. לפי אותה רפורמה, הוטל מס נמוך על הכנסות של פרטים מרווחים בבורסה ומריבית על חיסכון, וניתנו הטבות בהיקף של 10 מיליארד שקל במס הכנסה, שרובן נפלו בחלקם של שני העשירונים העליונים של בעלי ההכנסות.

המחיר החברתי

תכתיבי הגלובליזציה, שבניהול החברות הרב-לאומיות, גובים מחיר חברתי כבד בכל הארצות, לרבות בישראל, ובמיוחד בתקופות משבר. תוכניות "הבראה", אשר קרן המטבע והממשל האמריקאי (כפי שהודה החשב הכללי באוצר, ד"ר ירון זליכה) כפו על מדינות שונות, לרבות על ישראל, החל מהמחצית השנייה של שנות ה-80, נועדו לשרת את התחזקות ההון ואת ריכוז ההון, על חשבון העמקת הניצול של העובדים וההתרוששות של כלל השכבות העממיות.

ממשלות ישראל השונות, שמאז 1985 ביצעו את "השינויים המיבניים" ואת המדיניות הניאו-ליברלית שהכתיבה קרן המטבע, הפכו את ישראל יותר ויותר לקבלן מישנה של חברות רב-לאומיות; ביטלו כמעט כליל את הגנות המכס על התוצרת המקומית; איפשרו תנועה חופשית של הון, לרבות הוצאת רווחים; ביטלו כמעט כליל את הסובסידיות למוצרי יסוד; והפריטו שורה של חברות ממשלתיות (כימיקלים לישראל, בנק הפועלים, בנק לאומי, בנק דיסקונט, בנק המזרחי, צים, בזק, אל-על, בתי

הזיקוק, חברת הדלק פז, חיפה כימיקלים, חלקים מהתעשייה הצבאית, ועוד) ושל שירותים חברתיים. על הפרק עומדות הפרטות נוספות כמו: נמלי הים, חברת הדואר, הרכבת, חברת מקורות, בתי החולים, מפעלי המים והביוב העירוניים, כבישים, שירות התעסוקה (שהופרט חלקית באמצעות "תכנית ויסקונסין" הידועה לשמצה בקרב המובטלים), ואפילו המוסד לביטוח לאומי.

המדיניות הכלכלית-חברתית הזו של כל הממשלות מאז 1985 מעמיקה את הפערים החברתיים. היא העצימה את ההון וחיזקה את המעבידים. בעיקר הגדולים, אך הפכה אבטלה של 8-10 אחוזים מכוח העבודה לתופעת קבע. המדיניות הניאו-ליברלית **דחקה מיליון וחצי אזרחים, ובכללם – 770 אלף ילדים (37% מילדי ישראל) אל מתחת לקו העוני** (לפי נתוני דו"ח העוני לשנת 2006).

מוקד עוני עיקרי היא האוכלוסייה הערבית. שיעור החיים מתחת לקו העוני בקרב הערבים גבוה פי 3 משיעורם בקרב היהודים, וכ-50% מהילדים החיים מתחת לקו העוני הם ילדים ערבים. הניסיון לתלות את העוני בקרב האוכלוסייה הערבית בנושאים דמוגרפיים כמו גודל המשפחה, הופרך בנתוני דו"ח העוני: שיעור העוני הגבוה במיוחד אצל הערבים מוסבר בשכר הנמוך המשולם לעובדים ערבים, בשיעור האבטלה הגבוה ובהזדמנויות עבודה אפסיות לנשים ערביות.

העוני מכרסם ביותר ויותר משפחות עובדים. ב-15 השנים האחרונות ירד חלקם בהכנסות של כלל משקי הבית (של שכירים) המצויים בעשירונים 1 – 7, ורק העשירונים העליונים (העשירי והתשיעי) הגדילו את חלקם בהכנסות. "העניים החדשים" כוללים, נוסף למובטלים, גם מספר גדל של עובדים בשכר נמוך. אחד מכל שני שכירים במדינת ישראל אינו משלם מס הכנסה, כי הכנסתו נמוכה מסף המס, כלומר שהכנסתו החודשית נמוכה מ-4 אלפים ₪ לחודש. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה דיווחה (7.12.06), כי 35% מהשכירים בישראל משתכרים בממוצע 2,550 שקל לחודש – סכום הנופל במידה משמעותית משכר המינימום (3,335 שקל באותה שנה).

אחת הסיבות המרכזיות להידרדרות של שכבות עובדים לעוני היא המדיניות של חיסול הישגים סוציאליים של העובדים השכירים, של עידוד העסקה באמצעות חברות כוח אדם ושל העסקה חלקית וזמנית. הממשלה, באמצעות המשטרה ובתי המשפט, מגבה מעסיקים המבטלים באופן חד-צדדי הסכמי עבודה קיימים והמונעים בכוח הקמת ועד עובדים במפעל או בחברה (כפי שקרה בחיפה כימיקלים דרום ובחברות נוספות). המעבידים מנצלים את חולשתם החברתית של העובדים, שהגיעו ממדינות חבר העמים ומאתיופיה, ורבים מהם מועסקים בתנאים ירודים.

גורם מרכזי נוסף לגידול במספרם של החיים מתחת לקו העוני הוא **הקיצוץ הדרסטי בקיצבות הביטוח הלאומי**, עליו החליטה ממשלת שרון, והממשיך להתבצע גם ב-2007. תשלומי הגמלאות של המוסד לביטוח לאומי, שעמדו ב-2001 על סכום כולל של 49 מיליארד שקל, ירדו ב-2006 עד לסכום של 44 מיליארד שקל. במלים

אחרות, הממשלה גזלה מהילדים, מהקשישים, מהאימהות החד-הוריות ומהנכים סכום שנתי כולל של 5 מיליארד שקל.

אבטלה

בשנים 2005 ו-2006 נרשמה צמיחה של המשק הישראלי בשיעור שנתי של 5%. ישראל נמנית עם המדינות התעשייתיות המפותחות עם תוצר שנתי של 20 אלף דולר לנפש (נתוני 2006). החל משנת 2004 גם נרשם, לראשונה בתולדות המדינה, עודף בסחר החוץ של ישראל (הייצוא גבוה מהייבוא). אולם הצמיחה הכלכלית מבטאת צמיחה מהירה במיוחד של המגזר הפיננסי, של ענפי ההיי-טק ושל התאגידים הגדולים, שתוצאתה – גידול מהיר בהכנסות של העשירון העליון, בעוד שמצבם הכלכלי של רוב האזרחים הדרדר בשל הגידול המהיר בפערים הכלכליים העצומים, ההוצאות הגדולות של המשפחות על בריאות, חינוך וסיעוד, ההתייקרות של הדיור, ובמיוחד – האבטלה המלאה והחלקית.

מכלל כ-2.5 מיליון מועסקים, 87% הם שכירים. כשליש מהשכירים, רובם נשים, מועסקים במישורות חלקיות. שיעור המובטלים המלאים (לפי נתונים רשמיים של סוף 2006) היה 9% מכוח העבודה.

בסוף 2006 היו בארץ 220 אלף מובטלים "רשמיים", ועוד מספר לא ידוע של מובטלים שנואשו למצוא עבודה, ולכן נשרו מהסקרים שלפיהם מחושב מיספר המובטלים. יותר מחצי מיליון שכירים היו מובטלים חלקית (עבדו במישורות חלקיות).

אבטלה מתמשכת בסביבות 8-10 אחוזים מכוח העבודה, הנותרת בעינה גם בשנים של צמיחה כלכלית, מבטאת משבר כלכלי-חברתי מבני. אבטלה כזאת מחריפה את בעיית העוני ומעמיקה עוד יותר את הפער בין העשירים והעניים. בקרב המובטלים גדל מספרם של בעלי תארים אקדמיים, של בני 40 ויותר ושל מפוטרים.

הקבוצות הנפגעות ביותר מהאבטלה היו ונתרו: הערבים, הנשים והעולים. מסוף שנות ה-90 ועד ל-2006, שיעור האבטלה בקרב הערבים היה גבוה בשליש משיעור האבטלה הכללי. באוגוסט 2006, **21 ישובים ערביים עמדו בראש הטבלה של "שיעור דורשי העבודה – לפי ישוב".**

המעבידים פועלים לשחיקת השכר ולהרעת תנאי העבודה, וזאת גם במפעלים ותיקים ובחברות מבוססות. הם מנצלים את מצב האבטלה ואת הזמינות של עובדי קבלן, כדי ללחוץ על העובדים להסכים לקיצוץ בשכר ובתנאים נלווים, וכדי להחליף עובדים קבועים בעובדי חברות כוח אדם, שתנאי העסקתם גרועים.

הממשלות השונות, בסיוע אנשי אקדמיה ובנק ישראל, מתנגדות לשיפור בשכר המינימום ומצדיקות את שחיקת השכר בטענה, שבדרך זו הן תורמות, כביכול, להגדלת התעסוקה. טענה שקרית זו הופרכה גם במציאות הישראלית: שחיקת שכר וגידול בהיקף האבטלה הם תופעות תאומות, ודווקא העלאת השכר הריאלי מגדילה

את הביקוש למוצרים ולשירותים ותורמת לגידול בתעסוקה. החל ממחצית שנות השמונים, במסווה של דאגה ל"הבראה כלכלית", צמצמו הממשלות את השתתפות המדינה במימון שירותי הבריאות, החינוך והרווחה וגרמו בכך להעמקת העוני והמצוקה. לפי נתוני מרכז אדוה, תקציב משרד הבריאות ב-2007, בחישוב לנפש, נמוך מהתקציב המקביל בשנת 2001 ב-14%, וזאת בתנאים של הזדקנות האוכלוסייה.

מק" מתנגדת להגדלת תשלומי התושבים עבור מס הבריאות, עבור תרופות ועבור שירותי בריאות הניתנים לחולים, ולשיטה של "הביטוחים המשלימים". דרך המלך לשיפור בריאות האוכלוסייה היא בפיתוח נמרץ של שירותי הרפואה המונעת, בריאות הנפש, שירותי הבריאות לתלמיד והרפואה הקהילתית ובחינוך לבריאות.

תקציב שעות התקן (שעות ההוראה) לתלמיד במערכת החינוך ירד מ-8,670 שקל בשנת 2001 ל-7,300 שקל בשנת 2007. הקיצוץ בתקציבי החינוך, התרחבות העוני והעדר מדיניות של העדפה מתקנת גורמים לכך, שגם בשנים האחרונות, ל-55% מבני ה-17 אין תעודת בגרות. המצב גרוע במיוחד בקרב התלמידים הערבים, התלמידים בפריפריה, ובמיוחד בקרב התלמידים הבדואים.

הפסקת בניית דירות בידי הממשלה, ההפרטה של חברות הבנייה הממשלתיות, הקפאת גובה המשכנתאות לדיור מאז 1992 – כל אלה החריפו את בעיית הדיור. תוכנית מק"י להוזלת הדיור כוללת בנייה ציבורית-ממשלתית עבור זוגות צעירים וחסרי דיור; הכפלה של המשכנתאות לדיור וביטול המע"מ המוטל על דירה ראשונה שאינה דירת פאר.

השפעת הכיבוש הנמשך ונטל ההוצאות הצבאיות והחזר החובות

המחיר הכבד של המלחמות ושל הכיבוש הממושך ממשיך להעיק על תקציב המדינה. ההוצאות הצבאיות הגלויות, כולל החזר חובות, בולעות כמחצית מתקציב המדינה. בשנים האחרונות, עקב החרפת הדיכוי הקולוניאלי בשטחים הפלסטיניים ובשל המלחמה הנפשעת בלבנון, חל גידול מואץ בתקציבים הצבאיים. לפי נתוני מרכז אדוה, בין 1989 ל-2007 (מאז האינתיפאדה הראשונה ועד לאחר מלחמת לבנון השנייה) קיבל משרד הביטחון תוספות ייחודיות (מעבר לתקציב הרגיל שאושר בידי הכנסת) בסך כולל של 37 מיליארד ₪, בכלל זאת 23 מיליארד ₪ שהוספו למשרד הביטחון בין השנים 2001-2007.

ישראל היא אחת המדינות המיליטריסטיות ביותר בעולם. המכון הבינלאומי למחקר שלום של שטוקהולם דיווח על ההוצאות הצבאיות לנפש בעולם בשנת 2005: בהודו – 18 דולר, בסין – 31 דולר, ואילו בישראל – 1,430 דולר, ובארצות-הברית – 1,600 דולר. ארצות-הברית, המוציאה בעצמה מחצית מכל ההוצאות הצבאיות בעולם, מגישה לישראל סיוע צבאי שוטף בסכום של 2.2 מיליארד דולר בשנה – הסיוע הצבאי הגדול ביותר המוענק למדינה אחת. לפי נתונים רשמיים של ארה"ב, הסיוע

הצבאי האמריקאי לישראל הסתכם בשנים 1949-2004 ב-64 מיליארד דולר. הממשלות השונות ניהלו מדיניות המנציחה את תלותם הכלכלית של השטחים הפלסטיניים הכבושים במשק הישראלי. לשם כך מנצלות הממשלות את "הסכם פריס", שהיה חלק מהסכמי אוסלו. הסכם פאריס הותיר בידי ישראל את זכות ההחלטה בנושאים הכלכליים וקבע שהשטחים נכללים במעטפת המכס הישראלית. בדרך זו מונעת ישראל את הנהגתו של מטבע פלסטיני, את הקמתו של נמל עמוק מים בעזה, את פיתוחם של ענפי תעשייה ומקורות מים בשטחים, ועוד. מאז ניצחונה של תנועת החמאס בבחירות, סירבה ממשלה אולמרט להעביר לרשות הפלסטינית את ההכנסות מהמכס וניכוי המס, השייכים לרשות הפלסטינית לפי אותם הסכמים. מדיניות הכיבוש והסירוב של ממשלות ישראל, המונעת הסדר מדיני, אחראית לעימות הצבאי-פוליטי המתמשך עם הפלסטינים, אשר מצידו גורם נזק ישיר ועקיף לכלכלה הישראלית, ועוד יותר – לזו הפלסטינית, אשר נמצאת בנסיגה. בישראל נפגעו במיוחד ענפי התיירות והבנייה וכן הייצוא הישראלי של מזון ומוצרי תעשייה אחרים לרשות הפלסטינית. כתוצאה מהמלחמה הקולוניאלית המתגלגלת, הגיעה האבטלה בקרב העם הפלסטיני למחצית ויותר מכוח העבודה. 60% מהמשפחות הפלסטיניות חיות מתחת לקו העוני (אשר בשטחי הרשות הפלסטינית מחושב ברמה נמוכה של 2 דולר ליום לנפש). מיספר גדל של ילדים פלסטינים סובלים מתת-תזונה. שירותי הבריאות בשטחים הכבושים הגיעו לכלל קריסה. לכן השגת השלום הצודק והיציב, על בסיס הפסקת הכיבוש וכינונה של מדינה פלסטינית בצד ישראל, היא גם אינטרס קיומי וגם אינטרס חברתי חשוב של שני העמים.

מאבקי העובדים

אורי יוגב, מי שכיהן כממונה על אגף התקציבים באוצר, הגדיר בריאיון לסיכום פעילותו בת השנתיים לקידום השינויים המיבניים במשק ("הארץ", 5.5.04), את ההישג הגדול ביותר שלו, שהוא רואה בו מהפכה היסטורית: "הצלחנו לנצל את תקופת המיתון, כדי לשנות את כללי המשחק ולקדם את המהפכה הדרמטית מכולן – **שבירת העבודה המאורגנת בישראל**". בהמשך הסביר יוגב, כי הוועדים הגדולים "תקעו את המשק הישראלי", ואילו הרפורמה בפנסיה (שהעבירה את קרנות הפנסיה מההסתדרות לחברות הביטוח) וההפרטה – "משחררות את המשק מכבליו". יוגב מבטא בדיוק את מדיניות הממשלות, כאשר הוא קובע, כי "אין עוד צורך בעבודה מאורגנת בישראל", וכאשר הוא מביע תקווה, ששיעור העובדים המאורגנים בישראל (שהוא כיום כ-30% מכלל השכירים) יירד עד מתחת ל-20% מהשכירים. שבירת העבודה המאורגנת, עליה מדבר יוגב, מתבצעת בשיטתיות. נוסף לחיסול קרנות הפנסיה ההסתדרותיות וההפרטה, שהוזכרו לעיל, פועלת הממשלה באותו כיוון גם באמצעים הבאים: הרחבת ההעסקה באמצעות חברות כוח אדם; הבאתם

של עובדים זרים, ששכרם הוא כמחצית משכרו של עובד ישראלי ממוצע; העסקה באמצעות חוזי עבודה אישיים; מתן מענקי השקעה לחברות פרטיות המודיעות מראש, שאצלן לא יהיה ועד עובדים (כמו אינטל, למשל); סיוע ישיר ועקיף למעבידים הפוגעים בעובדים, המנסים להתארגן ולהקים ועד עובדים (עובדי מטרודן, למשל); ארגון מסעות הסתה נגד ועדי עובדים בחברות ממשלתיות גדולות (נמלים, חברת החשמל).

שבירת העבודה המאורגנת מסייעת למעבידים ולממשלה לשחוק את השכר; לקצץ בזכויות הסוציאליות; לקצץ באופן דרסטי את זכות המובטלים לדמי אבטלה ולהכשרה מקצועית; להרע את תנאיהן של קרנות הפנסיה; לצמצם את שירות התעסוקה הממשלתי וליישם את "תוכנית ויסקונסין". בדרך זו מתעשרים המעבידים והתאגידים, והממשלה מצליחה לממש את תוכנית הקיצוצים בתקציבים החברתיים.

ההסתדרות הכריזה בשנים האחרונות שורה ארוכה של סכסוכי עבודה ואף קיימה שבע שביתות כלליות (שהורגשו היטב במגזר הציבורי). היא ניהלה מערכה חשובה נגד התופעה של אי-תשלום שכר לעובדים ברשויות המקומיות (רובן ערביות), באיגודי ערים לכבאות ובמועצות הדתיות. ההסתדרות אינה ממלאת כראוי את תפקידה במערכה לחידוש ההסכמים הקיבוציים הארציים. בפועל, כמעט שלא נותרו הסכמים קיבוציים בתוקף. במגזר הפרטי, למשל, לא נחתמו הסכמים קיבוציים כבר 15 שנה. במגזר הציבורי, תוקף ההסכמים הקיבוציים פג בסוף 2000 ומאז הם לא חודשו. גם הסכם תוספת היוקר לא חודש, ובפועל כבר שנים לא שולמה לשכירים תוספת יוקר.

הנתונים על **מיספר השביתות והשובתים** בשנים 2000-2005 מלמדים על הגאות במאבקים מול תוכניות נתניהו ועל החלשות המערכה האיגוד-מקצועית לאחר מכן. בשנת 2000 שבתו 300 אלף עובדים ומיספר ימי השביתה היה 2 מיליון. בשנת 2002 שבתו 1.6 מיליון עובדים ומיספר ימי השביתה היה 1.5 מיליון. בשנת 2003 שבתו 1.3 מיליון עובדים ומיספר ימי השביתה הגיע לשיא של 2.7 מיליון. בשנים 2004 ו-2005 חלה ירידה במיספר השובתים ובמיספר ימי השביתה. בשנת 2004 נרשמו 1.2 מיליון ימי שביתה, ואילו ב-2005 – 244 אלף ימי שביתה.

המאבק לצדק סביבתי

הקפיטליזם הישראלי מאופיין גם באי-צדק סביבתי. אמנם, מההרס הסביבתי נפגעים, בסופו של דבר, כולם, אבל תמיד יש מי שנפגע יותר: מזיהום אוויר נפגעים יותר זקנים, חולים, ילדים, תושבי הערים הגדולות, תושבי הקריות במפרץ חיפה והבדואים ליד מפגעי התעשיות בנגב. מזיהום המים נפגע יותר מי שאיננו יכול להרשות לעצמו לקנות מים מינרליים. זיהומים סביבתיים של האוויר, המים והמזון אחראיים לגידול המדאיג בתחלואה ובתמותה ממחלות הסרטן בישראל.

אי-הצדק הסביבתי מתבטא לא רק בחשיפה לזיהומים, אלא גם בנגישות למשאבים. למשל, בנגישות לקרקע. המרחב הציבורי בישראל הוא קטן וצפוף, כי צפונית לבאר שבע ישראל צפופה פי שניים מהולנד. לכל ישראלי יש השנה 20 מילימטר של חוף רחצה ציבורי מוכרז. ולכן, בשבתות ובחגים, הישראלים כל-כך צפופים בפארקים, בחורשות וגם בחופים. אבל מי שיש לו מרחב פרטי גדול – צריך פחות את המרחב הציבורי. ובעזרת הכסף ניתן לבלות בחגים בחופי הריביירה או בפארק נפלא באפריקה, כפי שאמר בזמנו שר הפנים פורז. השר פורז גם ידע להשיב לשאלה על אלה שאינם יכולים להרשות לעצמם נסיעות כאלה כדרך שגרה: "בשביל זה יש טלוויזיה". אכן, בחופים ובפארקים בארץ מצטופפים קודם-כל אלה שחו"ל איננה כה זמינה להם.

גם מצוקת האדמה של האוכלוסייה הערבית בישראל היא עניין מובהק של אי-צדק סביבתי. ארגוני הסביבה החלו להבין זאת, כאשר הם בחרו, למשל, להתייצב לצד עיריית סכנין במאבקה להרחבת גבולות השיפוט של העיר: אפשר לשמור על שטחים פתוחים גם בתחומי סכנין. יותר מכך, דווקא סכנין, כמו כל היישובים הערביים, זקוקה במיוחד לגינות ולפארקים.

יש מי שנפגע יותר מחשיפה לזיהומים ויש מי שמקופח בגישה למשאבים. אבל יש גם מי שמרוויח. כך הולך המאבק הסביבתי ומשתחרר מהנאיביות: הולכת ומתרחבת ההבנה, כי האיומים הסביבתיים אינם תולדה של טעות שברגע שתתגלה, כולם יבינו והיא מייד תתוקן. האיומים הסביבתיים נוצרים כתוצאה מאינטרסים. עולה כסף להקטין פליטות זיהום לאוויר ולמים ולכן המזהם מרוויח. ולכן, כדי להסיר את האיומים על הסביבה – צריך להתמודד עם האינטרסים של ההון ועם המשטר המגן עליהם. התנועה הסביבתית בישראל התחזקה מאוד בשנים האחרונות. מאצבע הגליל ועד הערבה, מנהריה וסכנין ועד באר שבע וירוחם – נוצרו עשרות רבות של התארגנויות סביבתיות מקומיות בצידם של הארגונים הסביבתיים הארציים. התנועה הסביבתית גדלה, אבל לא פחות חשוב, היא העמיקה מאד את החשיבה שלה. היא החלה להציג שאלות פוליטיות מהותיות על טיבה של השיטה הכלכלית: איזה סוג פיתוח השיטה הזו מייצרת? על חשבון מי? על חשבון מה? כמו בעולם, גם בארץ, ארגוני הסביבה מגיעים להתנגדות למודל הקפיטליסטי של ייצור לשם רווח ומתחילים להציע מודל אחר של קידמה: שימוש נכון ויעיל במשאבי הסביבה, תוך חלוקה צודקת של מה שהם באמת מאפשרים לייצר.

המאבקים הסביבתיים זכו, בשנים האחרונות, להצלחות. הוכשלו תכניותיהם של בעלי הון לפגוע בשטחים ירוקים בפארק איילון דרומית לתל אביב ובהרים מערבית לירושלים ("תוכנית ספדי"). נמנעה פתיחתם מחדש של המפעלים האלקטרוכימיים ליד עכו – מפעל מזהם, אשר פגע קודם-כל בבריאות עובדיו. כל המאבקים הללו גייסו מאות רבות של פעילים בשטח וכללו גם צעדים משפטיים, פעילות בכנסת ובעיריות הסמוכות וכן פרסומים רבים בתקשורת.

אשר למפעלים המזהמים את הסביבה והפוגעים בבריאות העובדים והשכנים – דרישתנו הראשונית איננה לסגור אותם, אלא לחייבם לעמוד בסטנדרטים סביבתיים ובריאותיים אמיתיים. אנחנו תובעים מהמדינה להגן על העובדים ועל הסביבה. זוהי אחריות המדינה לספק תעסוקה לעובדים, כאשר מפעל נסגר בגלל פגיעה בסביבה ובבריאות.

האוכלוסייה הערבית בישראל היא קורבן מובהק של אי-צדק סביבתי. השלטונות מרססים יבולים של הבדואים בנגב, מקימים משרפות פסולת ומפעילים מחצבות מזהמות, שקשה להפעיל במקומות אחרים, דווקא ליד ישובים ערביים. לאחרונה התנהל מאבק משותף של תושבי תמרה, שפרעם אעבלין ויישובי משגב נגד הקמת משרפת הפסולת בקרבתם. המשרפה הזו מוקמת למרות החשש מסכנות בריאותיות. תושבי האיזור, בתמיכת עיריית תמרה בראשות ראש העיר, יחד עם ארגונים סביבתיים, ניהלו בעניין זה מאבק ממושך.

קבוצות פעילות סביבתיות התפתחו, בשנים האחרונות, גם בקרב האוכלוסייה הערבית במקומות שונים. בולטות במיוחד ההתארגנויות בערים ובכפרים נגד האנטנות הסלולריות, שחברינו עמדו בראשן. התארגנויות אלו זכו, בכמה מהמקרים, להצלחות ממשיות. בגליל, במרכז ובדרום, התנהלו בשנים האחרונות מאבקים משותפים של יהודים וערבים נגד זיהומים סביבתיים ופגיעות בבריאות.

תוכנית מק"י לקידום הצדק החברתי

אי-הצדק החברתי, הטמון בקפיטליזם, בולט כיום אפילו יותר מאשר בשנים עברו. הפערים הבוטים בהכנסות וברכוש בתוך כל מדינה קפיטליסטית ובין המדינות העשירות לבין אלה העניות; שלילת הזכות לקיום בכבוד ממחצית ויותר של האנושות; התרחקות שירותי הבריאות וההשכלה מהשג ידם של רבים; האפליה לפי מין, לאום, דת, נטייה מינית ומצב משפחתי בתחומים רבים; המחיר הכבד שגובות "תוכניות הבראה" דווקא מהקבוצות המוחלשות בחברה – כל אלה ממחישים לרבים, עד כמה בלתי-צודק המשטר הקיים. אך כעס על המשטר הקיים אינו מוליד מעצמו חלופה רעיונית ופוליטית, או התארגנות למאבק לשינוי חברתי.

תפקידה של מפלגתנו הקומוניסטית הוא לגבש תוכנית להשגת צדק חברתי, אשר נותנת מענה לבעיות מיידיות כמו: אפליה על רקע לאומי ומגדרי, שכר נמוך ומצוקה כלכלית, שימור רשת ההגנה החברתית, זכותם הדמוקרטית של העובדים להגן על עצמם. במקביל, עלינו לפעול להפצת התפיסה בדבר צדק חברתי מהותי, אשר נמצא מעבר לטיפול בהיבטים כאלה או אחרים של מצוקה ואפליה – של צדק חברתי, המבטל את משטר הניצול הקפיטליסטי עצמו ומכונן במקומו שלטון עובדים למען העובדים. הקשר בין השלב המידי לשלב ארוך-הטווח ברור: כדי לחולל את השינוי המהפכני ולכונן חברה סוציאליסטית, שהאדם במרכזה, ואשר מבוססת על ביטול הניצול המעמדי, על שוויון וסולידריות – נחוצים עובדות ועובדים, צעירות וצעירים,

שצברו נסיון במאבקים חברתיים יומיומיים.

בשלב הנוכחי של התפתחות הקפיטליזם הישראלי ונוכח החרפת הפערים החברתיים והלאומיים והמיתקפה על זכויות העובדים ושכרם, מציעה מק"י תוכנית של צעדים הניתנים לביצוע, ואשר יבואו במקום תוכניות הממשלה, המתואמות עם נציגי המעסיקים, עם ראשי התאגידים ועם בעלי ההון הגדולים, והמשרתות אותם. התוכנית הכלכלית-חברתית של מק"י משרתת את ענייניהם של העובדים היהודים והערבים, המובטלים, הנשים, הקשישים, הנוער, הסטודנטים והצעירים, של תושבי השכונות והעולים, של אלה החיים על קיצבות הביטוח הלאומי.

עיקרי התוכנית של מק"י להיחלצות מהמשבר הכלכלי-חברתי הם:

1. קיצוץ מהותי בהוצאות הצבאיות והפסקת מימון הכיבוש וההתנחלויות, אשר יאפשרו העברת תקציבים להשקעות אזרחיות ולפיתוח השירותים החברתיים, וזאת במיסגרת השגת שלום צודק ויציב בין ישראל לבין פלסטין שתקום וייתר המדינות הערביות.
2. ביטול "חוק ההסדרים" האנטי-דמוקרטי.
3. ביטול התוכניות להפרטת חברות ממשלתיות ולהפרטת שירותים ציבוריים ועירוניים; הלאמת החברות הממשלתיות והשירותים החברתיים שהופרטו; דמוקרטיזציה בניהול החברות הממשלתיות.
4. שמירה על האינטרסים של המשק הישראלי מפני תכתיביהם של החברות הרב-לאומיות, קרן המטבע הבינלאומית והבנק העולמי; הגנה על הייצור הישראלי מפני יבוא במחירי הצף.
5. הגדלת מיספר מקומות העבודה באמצעות הגדלת ההשקעות הממשלתיות לרבות סיוע להשקעות פרטיות בענפים בני תחרות; קליטת עובדים בשירותים הציבוריים וברשויות המקומיות; העלאת כוח הקנייה של הציבור באמצעות העלאת שכר המינימום ועידכון שכר העובדים בהתאם להתייקרויות (תשלום תוספת יוקר בשיעור של 100% של עליית מדד המחירים לצרכן); פיתוח מיסגרות להכשרה מקצועית ולהשלמת השכלה למובטלים.
6. הגנת השכר הריאלי; העלאת שכר המינימום ל-60% מהשכר הממוצע; ביעור התופעה של אי-תשלום שכר מינימום והטלת עונשים כבדים על מעבידים המפרים את החוק; הקפדה מיוחדת על תשלום שכר המינימום ומלוא התנאים הסוציאליים הקבועים בחוק לנשים, לצעירים, לעובדים ערבים ולמהגרי עבודה. פיקוח אמיתי על תנאי השכר והעבודה על ידי הקמתו מחדש של משרד העבודה ושיקומו.
7. הורדת הריבית הנגבית ממשקי הבית לרמת הריבית הניגבית מעסקים; החמרת ההגבלות על השתלטויות ורכישות במימון הבנקים, שהוא בעצם מימון על-חשבון ההכנסות של הבנקים מהריבית שמשלמים האזרחים.

8. רפורמה במיסוי, שתגדיל את שיעור מס ההכנסה המירבי על ההכנסות הגבוהות ועל רווחי החברות ל-60%; תפטור ממס הכנסה שכר הנופל מהשכר הממוצע במשק; תטיל מחדש על המעסיקים מס מקביל, שהוא מס יעודי למימון מערכת הבריאות בגובה של 5% מהשכר המשולם לעובדים; תגדיל את המס המוטל על רווחים פיננסיים, לרבות על רווחים מעסקאות בבורסה, ל-30%; תבטיח פטור מארנונה למתקנימים רק על קיצבה מהביטוח הלאומי; תוריד את שיעור מס ערך מוסף ל-8%.
9. חינוך חינם מגיל 3 ועד לאוניברסיטה – כולל בתארים המתקדמים; פיתוח שירותי הבריאות, הרווחה, התרבות והספורט בעיקר על חשבון תקציב המדינה.
10. הגנה על עצמאותו של המוסד לביטוח לאומי; ביטול כל ההקלות שניתנו למעבידים בתשלום דמי ביטוח לאומי; ביטול כל הקיצוצים בגימלאות הביטוח הלאומי, לרבות בקיצבות הילדים, בגימלה להבטחת הכנסה ובדמי האבטלה, שנעשו בעשור האחרון; העלאת הקיצבה הבסיסית שמשלם הביטוח הלאומי, לרבות קיצבת הזיקנה, ל-25% מהשכר הממוצע במשק.
11. קביעת תוכנית חומש, המגובה בתקציב ממשלתי, כדי שהישובים הערביים יגיעו לרמת השירותים והפיתוח הקיימת בישובים היהודיים; עידוד הקמתם של מפעלי תעשייה ותיירות בישובים הערביים באמצעות הכרזה עליהם כאזורי פיתוח.
12. הבטחת דיור בשכירות או ברכישה לכל חסרי הדיור, ללא אפליה; החזרי המשכנתא או גובה שכר הדירה לא יעלו על 20% מההכנסה נטו של המשפחה; בנייה באמצעות חברות ממשלתיות של דירות להשכרה ולמכירה, כדי למנוע בדרך זו את דהירת מחירי הדירות.
13. פיתוח קשרי מסחר וקשרים כלכליים אחרים עם המדינות השכנות, לרבות המדינה הפלסטינית שתקום, על בסיס של הסכמי שלום, שוויון ושיתוף פעולה אזורי.

קואליציה חברתית

המפלגה הקומוניסטית הישראלית, יחד עם שותפיה בחד"ש, מעורבים במאבקים החברתיים המגוונים שמנהלים השכירים, המובטלים, עובדי חברות כוח אדם, הנשים, הציבור הערבי, הסטודנטים, הנכים, הגימלאים, אנשי הסביבה, היוצרים, תושבי עיירות העוני וקבוצות חברתיות נוספות. אנו פועלים לחקיקה המגינה על העובדים, מקדמת שוויון ומרחיבה את הזכויות החברתיות.

כקומוניסטים, אנו משקיעים את מרצנו בקידום המאבקים הקונקרטיים למען המטרות המיידידות. בהיותנו חלק מהמערכות החברתיות היומיומיות, אנו מעלים, בצד תביעות מיידידות, גם את השאלות העיקריות, שאותן ניתחנו בפרק זה, כמו: את מי משרתת

מדיניות הממשלה? מדוע צמיחה כלכלית כשלעצמה אינה פותרת את הבעיות החברתיות? מדוע העשירים מתעשרים והעובדים ברובם מתרוששים? מדוע למעלה ממחצית בני ה-17 אינם משיגים תעודת בגרות? מדוע מתייקרים שירותי הבריאות וההשכלה הגבוהה? מי מרוויח מהסדר החברתי הקיים והאם קיימת חלופה של צדק חברתי?

מק"י תתרום את תרומתה לגיבוש קואליציה של עובדים ומובטלים וקואליציה חברתית רחבה יותר, המורכבת מכל נפגעי המדיניות הכלכלית-חברתית הקיימת, יהודים וערבים, נשים וגברים. קואליציות אלה יאבקו בדרכים שונות למען העובדים, המובטלים והגמלאים, למען הילדים, הסטודנטים והצעירים, למען הנשים, לשוויון בין יהודים וערבים ולצדק חברתי.

פרק 4. החרפת האיומים על המרחב הדמוקרטי וסכנת הפאשיזם

הוועידה ה-24 של מק"י העריכה עוד ב-2002, כי בתנאים של כיבוש קולוניאלי מתמשך, הדמוקרטיה הישראלית מדרדרת בקצב מהיר למשבר מסוכן. הוועידה ציינה, כי ההתמודדות עם האיומים הנשקפים לדמוקרטיה הפכה אתגר חברתי-פוליטי ראשון במעלה. בהמשך קבעה הוועידה:

"השאלה, מי יבודד את מי, הופכת להיות רלבנטית מאוד. בהקשר זה קיימות שתי אפשרויות בסיסיות: או שהימין הישראלי הטרנספריסטי... יצליח לבודד את השמאל ואת האוכלוסייה הערבית, או שהכוחות הדמוקרטיים יצליחו לבודד את הימין".
הברירה הזאת גורלית עוד יותר היום. הצלחתה האלקטורלית של מפלגת הימין הטרנספריסטי "ישראל ביתנו" בראשות ליברמן בבחירות לכנסת ה-17, נוסף לבלוק הימני קיצוני של האיחוד הלאומי-מפד"ל, וצירופו של ליברמן לממשלת אולמרט-פרץ כ"שר לעניינים אסטרטגיים" מלמדים, כי הימין הקיצוני נמצא במיתקפה פוליטית.
מקור מתמיד של איום על הדמוקרטיה הישראלית הם הכיבוש ופשעיו ותושביהן היהודים של ההתנחלויות בשטחים הפלסטיניים הכבושים. הנורמות של הכיבוש, הרומסות את זכויות האדם והאזרח של הפלסטינים, את חופש התנועה וחופש הביטוי שלהם, את זכותם על אדמתם ובתיהם, את זכותם לחירות מדינית, את יכולתם לכלכל את עצמם – חודרות בדרכים שונות לתוך החברה הישראלית. אחד הביטויים לחדירה זו הן התופעות המתרבות של אלימות ובריונות, ששיאן היה – רצח ראש הממשלה יצחק רבין (1995).

המדיניות הניאו-ליברלית מרחיקת הלכת, מצד אחד, ומדיניות המלחמה והמשך הכיבוש, מצד שני, גובות מחיר כבד מהעובדים, מהעניים, מהצעירים, מהנשים. לכן, אובייקטיבית, גוברים הכעס ואי-האמון של חוגים רחבים בציבור כלפי הממשלה

והממסד השלטוני בכללותו. האכזבה הגוברת מתפקודה של הדמוקרטיה הבורגנית ומגילויי הריקבון והשחיתות מתבטאת, בין היתר, בירידה בשיעור ההשתתפות בבחירות לכנסת. אפילו הפרה הקדושה בדמות הצבא איבדה ממעמדה, כפי שניתן היה ללמוד מתגובות רבות בעיקבות מלחמת לבנון השנייה.

החשש מהאפשרות, שהזעם החברתי והפוליטי הגובר יוביל לחיזוק מתנגדי הכיבוש וההפרטות, הוביל את חוגי ההון והממסד הפוליטי לבצע מהפכים תכופים בהרכב המפה הפוליטית. כך צצו וצברו כוח פוליטי מפלגות כאילו-חדשות כמו שינוי, קדימה וגיל (הגימלאים), הוקמו מערכי מפלגות (האיחוד הלאומי), הוקמו מפלגות סקטוראליות (ש"ס, ישראל בעליה, ישראל ביתנו), ופוליטיקאים החלו לדלג בתכיפות ממפלגה למפלגה.

אך גם תרגילים פוליטיים אלה, שטובלו בהסתה לאומנית אנטי-ערבית, בקנאות דתית ובהסתה חברתית נגד העובדים המאורגנים ונגד העניים, לא הצליחו לייצב את המשטר הפוליטי. אי-יציבות בסיסית זו מוצאת ביטוי ברור בקיומן של בחירות לכנסת מדי שנתיים-שלוש (במקום אחת לארבע וחצי שנים לפי החוק) ובהתערערות הקואליציות הממשלתיות חדשות לבקרים.

על רקע זה מתגבשת מהדורה חדשה, גרועה הרבה יותר, של הבחירה הישירה של ראש הממשלה, שמטרתה – לחסל את המשטר הבורגני-דמוקרטי, את זכויות האדם והאזרח, את זכות המאבק של העובדים ואת כלל החירויות הדמוקרטיות. חוק הבחירה הישירה של ראש הממשלה (1992), שלפיו נבחרו לראשות הממשלה בנימין נתניהו, אהוד ברק ואריאל שרון, בוטל בשנת 2002. אך היום כמו בראשית שנות ה-90 (של המאה ה-20) חוגי הימין, הנהנים מתמיכת ההון הגדול, מנסים להעביר את האחריות למשבר הפוליטי והחברתי המעמיק מהמשטר הבורגני המסואב ומהמדיניות הממשלתית הגרועה אל שיטת הממשל הקיימת. בדרך זו, הם מעריכים, יעלה בידיהם לגבש תמיכה ציבורית בשלטון בעל סממנים דיקטטוריים, אשר יחריף את המדיניות התוקפנית, ימנע ייצוג מחלקים גדולים בציבור וגם ירוקן את הכנסת מסמכויותיה.

הצעות לכונן בישראל מין דיקטטורה המכונה "משטר נשיאותי" העלו במערכת הבחירות לכנסת ה-17 (מרס 2006) גם אהוד אולמרט, יו"ר קדימה, גם בנימין נתניהו, יו"ר הליכוד, וגם אביגדור ליברמן, יו"ר "ישראל ביתנו". לאחר הכישלון הצבאי-פוליטי שספגה הממשלה במלחמת לבנון השנייה ולאחר שהתברר, כי התוכניות האמריקאיות-ישראליות נוסח "מפת הדרכים" ו"ההתכנסות" שבקו חיים – מנסה הממסד הפוליטי והכלכלי להציל את עצמו באמצעות השמצה בוטה של המפלגות ושל השיטה הדמוקרטית הקיימת של בחירות יחסיות, ובאמצעות שיווקו של "משטר נשיאותי" כתרופת פלא למשטר יציב ול"משילות".

המכון הישראלי לדמוקרטיה, הממומן בנדיבות בידי בעלי הון, ואשר מקיים מדי שנה את "ועידת קיסריה" – ועידת ההון והשלטון, שבה מעוצבים השלבים השונים

במימוש המדיניות הניאו-ליברלית – גיבש הצעת חוקה, המתעלמת מזכויות חברתיות בסיסיות כמו דיור, תעסוקה, פנסיה, רמת חיים נאותה, רווחה, שכר הוגן וסביבה מוגנת. "חוקה בהסכמה" גם מציעה להגביל מאוד את זכות השביתה, להטיל איסור על שביתות בשירותים חיוניים (בתי ספר, בתי חולים, הספקת חשמל ומים, שירותי תעופה) ולאסור שביתות סולידריות ושביתות נגד מדיניות הממשלה. למרות הניסיון להציג את "חוקה בהסכמה" כהגנה על זכויות האזרח, בפועל ההצעה מערערת על אזרחותם של הערבים אזרחי ישראל, בכך שהיא קובעת, כי לא די בלידה בישראל, כדי להיות אזרח, ובכך שאינה מכירה באוכלוסייה הערבית כבמיעוט לאומי.

מק"י תבעה את חקיקתה של חוקה דמוקרטית מייד לאחר כינונה של מדינת ישראל, והעדרה של חוקה כזאת, שבה מעוגנות זכויות האדם והאזרח, הזכויות החברתיות וזכויות המיעוט הלאומי הערבי, פוגע בתיפקודה של הדמוקרטיה הישראלית. אולם מאחר שכל חוקה משקפת את הקונסנזוס האידיאולוגי והפוליטי הקיים, הרי בתנאים הפוליטיים הקיימים של המשך הכיבוש ושל התחזקות הימין החברתי והגזענות – חוקה שתאשר הכנסת בימים אלה תהיה ביסודה לא דמוקרטית.

מק"י תמשיך במערכה הציבורית למען חוקה דמוקרטית, אשר תבטיח את שוויון כל האזרחים בפני החוק, בתקציבים ובאפשרויות לביטוי תרבותי של קבוצות שונות. החוקה הדמוקרטית תבטיח את שוויון האשה, תפריד בין דת ומדינה, תאסור על כל גילוי של אפליה ותכיר באוכלוסייה הפלסטינית-הערבית בישראל כבמיעוט לאומי.

הכנסת עצמה נתונה למיתקפה בלתי-פוסקת מצד חוגי השלטון, ובלחצם היא מחוקקת חוקים המקצצים בחירויות הדמוקרטיות ובכוחה היא. ב-17 במאי 2004 אישרה הכנסת את העלאת אחוז החסימה בבחירות הכלליות מ-1.5% ל-2%. צעד אנטי-דמוקרטי זה נתמך בידי הקואליציה הממשלתית בראשות שרון וגם בידי מפלגת העבודה ומרצ-יחד.

הכנסת ה-16 אישרה את התיקון הגזעני לחוק האזרחות, המונע איחוד משפחות בין אזרחים ערבים לבין בני זוג פלסטינים. בכך העניקה הכנסת הכשר לטיהור אתני ולתעמולה הלאומנית שבמרכז טיעונים דמוגרפיים בדבר הסכנה, הנשקפת כאילו לישראל, ממיספרם של האזרחים הערבים. הטיעון הדמוגרפי, הרווי גזענות, חוזר שוב ושוב בהסברה של הממשלה ושל כלי התקשורת ההמוניים. ראש הממשלה שרון טען, כי ההינתקות מרצועת עזה נועדה "לפתור בעיה דמוגרפית", ונימוק זה זוכה למהלכים גם בקרב מחנה היונים הציוני. כך, למשל, הסבירו אישים בעבודה, כי הם תומכים בהינתקות מעזה משום שזו "משחררת את ישראל ממיליון פלסטינים".

הכנסת גם צמצמה את חופש הדיבור בישראל, כאשר אישרה הצעת חוק המרחיבה את ההגדרה של "הסתה", שהובאה ביוזמת הממשלה והימין הקיצוני. השינוי מקל על המשטרה ובתי המשפט להעניש אזרחים על דברי ביקורת נוקבים, בעיקר מצד שמאל, כלפי הממשלה ומדיניותה.

אחד מכיווני המתקפה הימנית על המרחב הדמוקרטי מכון נגד התערבותו של בית

המשפט העליון בהגנה על זכויות וחירויות דמוקרטיות. מק"י, המבקרת את בית המשפט העליון מהכיוון ההפוך, והמעוניינת ביותר הגנה שיפוטית נגד עוולות הכיבוש, נגד האפליה הלאומית ובעד הכרה בזכויות חברתיות, מתייצבת נגד הנסיונות מימין לקצץ עוד יותר את כנפיו. לכן ביקרנו בחריפות את מינויו של פרופ' דניאל פרידמן, מבקר ידוע של כל התערבות שיפוטית בהחלטות השלטון, לתפקיד שר המשפטים. בפברואר 2004 תקפו כאלף שוטרים את התושבים של הכפר בענה בגליל, וזאת בתואנה של ביצוע צווי הריסה נגד ארבעה בתים. במיסגרת התקפה זו, שדמתה מאוד להתקפות צה"ל בשטחים, השוטרים ירו ללא אבחנה רימוני גאז ורימוני הלם ופצעו תושבים. האלימות המשטרית-צבאית היא מקור השראה גם לרוצחים מטעם עצמם. באוגוסט 2005 ירה חייל מתנחל בעל דעות כהניסטיות בנוסעי אוטובוס בשפרעם והרג ארבעה מהם.

המסע הגזעני נגד עצם זכותם של האזרחים הערבים לחיות במולדתם מנוהל בידי השלטון ובידי מפלגות הימין הקיצוני. בכינוס הרצליה (2003) הכריז נתניהו, אז שר האוצר, כי הערבים אזרחי ישראל הם-הם "הסכנה הדמוגרפית האמיתית" ו"איום על המרקם הדמוקרטי". בפברואר 2004, ראש הממשלה שרון הציע בפומבי לשלול את אזרחותם של מאות אלפי אזרחים ערבים, כאשר קרא להעברתם של אום אל-פחם ושורה של ישובים ערביים במשולש לתחום המדינה הפלסטינית, כאשר זו תקום. מסתבר, איפוא, כי הקריאה לטרנספר, המזוהה ובצדק עם אביגדור ליברמן, יו"ר "ישראל ביתנו", צמחה בעצם בערוגות של הליכוד, של מפלגת שלטון מאז 1977, ולא בשוליים הסהרוריים של הימין הקיצוני. מכאן שעל כל החוגים הדמוקרטיים בישראל להתייחס במלאו הרצינות לסכנה, שבנסיבות מסוימות, השלטון בישראל ינסה לממש את תוכנית הטרנספר ושלילת האזרחות של אזרחים ערבים.

מסקנות ועדת אור לחקירת מותם של 13 אזרחים ערבים באירועי אוקטובר 2000 פורסמו בספטמבר 2003. מאז ועד היום לא מומשה אפילו אחת מאותן מסקנות – לא אלה הנוגעות בהעמדה לדין של שוטרים החשודים בביצוע הירי שהרג אזרחים, ולא אלה הנוגעות במכלול ביטויי האפליה, ממנה סובלת האוכלוסייה הערבית, בתחום הקרקעות, הבנייה, התעסוקה, השירותים החברתיים ועוד. יחס זה של הממשלה ושל הפרקליטות למסקנות ועדת אור מלמד על קו ברור של התעקשות על המשך האפליה הלאומית והאזרחית של הציבור הערבי בכל התחומים.

אחד היעדים של ההתקפות הבידיוניות הם חברי הכנסת הקומוניסטים. ב-24 בינואר 2003 הניחו שני ביריונים כהניסטים רימון מתחת למכוניתו של ח"כ עיסאם מחול, שחנתה ליד ביתו בחיפה, במטרה לפגוע בו ובמשפחתו. בנס הרימון לא התפוצץ. מק"י תבעה למצוא את מבצעי הפשע, אך הדגישה, כי האשמה מונחת לפתחה של הממשלה, המנהלת מערכה לדה-לגיטימציה של האוכלוסייה הערבית ושל מנהיגיה והממשיכה בפשעי הכיבוש. רק שנה לאחר מכן נעצרו חשודים בביצוע ההתנקשות בח"כ מחול. אחד מהם נשפט למאסר והשני התאבד בכלא.

חברי הכנסת הקומוניסטים הם גם יעד להתקפות מצד שוטרים וחיילים, הרומסים את החסינות שלהם כחברי כנסת. הח"כים מוחמד ברכה ודב חנין נפצעו מירי קליעי גומי בידי חיילים, בעת שהשתתפו בפעולות מחאה נגד בנייתה של גדר ההפרדה בשטחים הפלסטיניים.

גם הכנסת עצמה פוגעת בחסינות של הח"כים הקומוניסטים. בינואר 2004 החליטה ועדת הכנסת לשלול מח"כ עיסאם מחול את זכות הדיבור בעשר ישיבות של הכנסת. העונש הוטל עליו בשל אמירתו במליאה, כי הממשלה, בסירובה להיענות לדרישות הצודקות של המצילים, אחראית למותם של 8 אזרחים, אשר טבעו בים במהלך שביתת המצילים. החלטת ועדת הכנסת הייתה קריאת תיגר על חסינות חברי הכנסת, על חופש הביטוי ועל מעמד האזרחי של הערבים בישראל.

ממשלות שרון, ולאחריהן – ממשלת אולמרט, החריפו את ההתקפה על זכויות העובדים ועל העבודה המאורגנת. הן עשו שימוש בחוקים, לרבות בחוק ההסדרים, כדי לעקוף הסכמים קיבוציים, להוריד שכר, לפטר עובדים, להפריט את קרנות הפנסיה ולפגוע בזכויות עמיתיהן, להקפיא את שכר המינימום ולשחוק את קיצבות הביטוח הלאומי. יעד מרכזי בפעילות הממשלה ושאר זרועות השלטון היא העבודה המאורגנת, ולכן הן פועלות נגד זכות העובדים לשבות, לנקוט עיצומים ולבחור בוועדי עובדים.

באוגוסט 2004, במהלך שביתתם של עובדי הנמלים נגד הפרטת הנמלים, תכננה הממשלה להפעיל שוטרים ואנשי משמר הגבול להגנה על חברה זרה, שהייתה אמורה לשבור את השביתה באמצעות הפעלה של הנמלים המושבתים וכן של נמל הקישון. את הידיעה בדבר תוכנית זו פירסם עודד טירה, שכיהן כנשיא התאחדות התעשיינים, ודבר קיום התוכנית אושר בידי דוברו של שר האוצר נתניהו. בינואר 2005, אותו עודד טירה הציע לשבור את מאבקם של עובדי הנמלים באמצעות הכנסת חיילים לנמלים ושימוש בשדות תעופה של חיל האוויר לצורך יצוא מטענים. בסופו של דבר, שתי התוכניות האלה לא בוצעו. אך עצם העלאתן מצביע על נכונות הממשלה וצמרת ההון לנקוט בצעד דיקטטורי גלוי ולהשתמש בצבא ובמשטרה, כדי להפר שביתה ולהתעמת עם עובדים מאורגנים, השובתים להגנת מקום עבודתם וזכויותיהם.

הצבא והמשטרה, כזרועות השלטון, מנהלים מסע אלים נגד שוחרי שלום ישראלים ובינלאומיים, אשר מתנגדים לכיבוש, מוקיעים את פשעיו ותובעים להפסיק את בנייתה של חומת ההפרדה ואת משטר המחסומים. אחד הצעדים שנועדו לפגוע במערכה הציבורית להוקעת הכיבוש היה העמדתה לדין של הצעירה טלי פחימה, שביקרה במחנה הפליטים ג'נין, נפגשה עם פעילים פלסטינים וניסתה להקים גן ילדים. טלי פחימה נעצרה בפברואר 2004 והמדינה ניסתה להדביק לה סעיפים של בגידה וסיוע לאויב. בסופו של דבר היא נידונה למאסר בשל סעיפים שוליים, ולאחר ריצוי חלק מעונשה – שוחררה מהכלא בתנאים מגבילים.

יעד קבוע לרדיפות מצד המשטרה ומצד השלטונות הם הסטודנטים הקומוניסטים וסטודנטים שמאליים וערבים באוניברסיטאות. הרדיפות היו חריפות במיוחד

באוניברסיטת חיפה, שם העמידה ההנהלה לדין משמעותי סטודנטים שתלו הזמנה או פלקט ביקורתי, ואפילו סילקה סטודנטים מהלימודים בעוון פעילות פוליטית. למרות התנאים הקשים, פועלים בישראל איגודים מקצועיים, ארגונים להגנת הדמוקרטיה, להגנת זכויות האזרח ונגד עינויים, לסולידריות עם העם הפלסטיני במאבקו נגד הכיבוש, להגנתם של סרבני מצפון, להגנת זכויות המיעוט הערבי-פלסטיני, להגנת זכויות הנשים והילדים, נגד סחר בנשים, למען זכויות הנכים ונגד אפליה מסיבות של דת ובשל נטייה מינית. ארגונים אלה מנהלים מערכות ציבוריות ומשפטיות חשובות ובמקרים מסוימים, הם גם מצליחים לבלום החלטות אנטי-דמוקרטיות. בנובמבר 2003, יובל שנים לאחר פסק הדין התקדימי בעניין חופש הביטוי (שניתן במשפט שניהל יומון מק"י "קול העם", נגד סגירתו), ביטל בג"ץ, בשם חופש הביטוי, את החלטת הצנזורה לאסור את הקרנת סרטו של הבימאי מוחמד בכרי "ג'נין, ג'נין".

המערכה להגנת הדמוקרטיה וזכויות האזרח, להגנת שיטת הבחירות היחסיות-רובניות, נגד הכיבוש ונגד כל גילויי האפליה – היא הדרך לגבש את הכוח הציבורי היהודי-ערבי, שייאבק נגד האידיאולוגיה והפרקטיקה בעלות האופי הפאשיסטי. כקומוניסטים, אנו מודעים למוגבלותה המעמדית של הדמוקרטיה הבורגנית, שייעודה העיקרי – הבטחת קיומם ללא הפרעה של הניצול הקפיטליסטי ושל הצבר ההון הקפיטליסטי. אך הדמוקרטיה הבורגנית נותנת גם מרווח פעולה נוח יותר לכוחות השמאל והשינוי החברתי. לכן, כאשר נשקפת סכנה לשלטון ההון – הוא מוכן לוותר על המרכיבים הדמוקרטיים ונוקט בשלטון דיקטטורי פאשיסטי או אחר. מכאן, שהמערכות להגנת החירויות הדמוקרטיות וסדרי שלטון דמוקרטיים הן חלק בלתי נפרד מהמערכות החברתיות והפוליטיות, אותן עדיף לעובדים ולכלל המנוצלים לנהל בתנאים של משטר דמוקרטי. משטר פאשיסטי הוא איום מוחשי, אך לא גזירת גורל. מבחינתה של מק"י דמוקרטיה אינה עניין של נוחות זמנית, אלא נושא עקרוני, לו היא מחויבת היום וגם בעתיד. לפני עשור, בוועידתה ה-23 (1997), קבעה מק"י, כי "בהתבסס על ההישגים הדמוקרטיים שכבר הושגו, הסוציאליזם ירחיב את הדמוקרטיה באופן מהפכני אל מעבר לזכויות הפורמליות ויעניק אופי דמוקרטי באמת למיבנה החברתי ולחיי החברה בכללותה". בוועידתה ה-24 (2002) הדגישה מק"י, כי היא רואה במערכה להגנת הדמוקרטיה "מרכיב חשוב ביותר במערכה הכוללת למען ישראל שוחרת שלום ושוויונית, למען תמורות חברתיות מתקדמות ולמען הסוציאליזם. בהתבסס על הישגי המערכה להגנת הדמוקרטיה, המשטר הסוציאליסטי ירחיב את הדמוקרטיה באופן מהפכני אל מעבר לזכויות הפורמליות, ויבנה דמוקרטיה, המבטלת ניצול אדם בידי אדם ומקיפה את המיבנה החברתי בכללותו".

הוועידה ה-25 שבה ומאשרת עמדות עקרוניות אלה, המכוונות את פעילותה היומיומית של המפלגה להגנת הדמוקרטיה, לעקירת הגזענות מהשורש ולהבסת הפאשיזם.

פרק 5. המאבק לשוויון האוכלוסייה הערבית בישראל

המפלגה הקומוניסטית הישראלית הייתה הראשונה לתבוע מהממסד הפוליטי הישראלי להכיר בזכותה של האוכלוסייה הערבית-פלסטינית בישראל לשוויון מלא בכל התחומים, ולממש את זכויותיה האזרחיות, החברתיות והתרבותיות. מק"י הייתה הראשונה לתבוע מהממסד הפוליטי לכבד את זכויותיו הלאומיות של הציבור הפלסטיני בישראל, לכבד את היותו חלק פעיל של העם הערבי הפלסטיני ומיעוט לאומי בישראל. ככזה, שמורה למיעוט הערבי-פלסטיני בישראל הזכות להעמקת המודעות שלו לאמירה ההיסטורית: "אנו בני המולדת הזאת ואין לנו מולדת זולתה!".

כפי שצינו בוועידתנו ה-24, ב-60 השנים שחלפו מילאה מק"י תפקיד היסטורי ייחודי בגיבושה של האוכלוסייה הפלסטינית בישראל ככוח דמוקרטי, שיחד עם הכוחות הדמוקרטיים היהודיים ממלא תפקיד חשוב במערכות נגד הכיבוש, לשלום צודק, להגנת החירויות הדמוקרטיות, נגד מדיניות העמקת הפערים החברתיים, נגד הגזענות וסכנת הפאשיזם למען שוויון וקידמה חברתית.

לכן אנו דוחים את הניסיון המגמתי של הממסד הישראלי לטעון, שהאוכלוסייה הערבית מסרבת להכיר במדינת ישראל ומדגישים, כי הממסד הפוליטי הוא שמסרב להכיר במיעוט הלאומי הערבי בישראל ובזכותו לשוויון מלא, אזרחי ולאומי. הוכחה לכך ניתן למצוא בדרך הנלווה, בה התייחסו מוסדות השלטון למסקנות ולהמלצות של ועדת החקירה הממלכתית לאירועי אוקטובר 2000 בראשות השופט תיאודור אור. ראשית, איש מהשוטרים החשודים בירי לא-חוקי, שגרם למותם של 13 אזרחים ערבים – לא הועמד לדין. שנית, ועדת אור הצביעה על אופני האפליה הבסיסיים של האזרחים הערבים בכל הקשור בקרקע, בתקציבים, במעמד הרשויות המקומיות הערביות, במערכות החינוך ובהתייחסות של המשטרה ורשויות אחרות. מסקנות ועדת אור קראו לממשלה לחולל שינוי אמיתי ביחס המדינה אל הציבור הערבי ולחדול ממדיניות האפליה והקיפוח בנושאים המרכזיים הנוגעים לאוכלוסייה הערבית. אך הממשלות לא יישמו אף לא אחת מהמסקנות.

על מנת לרוקן לגמרי את מסקנות הוועדה מתוכן, ממשלת שרון הקימה את 'ועדת לפיד' לבחינת המסקנות. זו, במקום לבנות תוכנית שתטפל באפליה וביישום מסקנות ועדת אור, החליטה לקדם את חוק "השירות האזרחי" ולהחילו על הצעירים הערבים כתחליף לשירות הצבאי, שמקנה זכות להטבות מסוימות לצעיר עצמו. מק"י, ויחד איתה בנק"י, הובילו ומובילים את המאבק נגד "השירות הלאומי". מק"י מצביעה על כך, שפרויקט "השירות הלאומי" אינו מוצע במסגרת תוכנית לקידום שוויון האוכלוסייה הערבית, אלא במסגרת ניסיון של הממסד לגלגל את האחריות לאפליה ולקיפוח אל הקורבן עצמו. מטרת הפרויקט היא להציג מצג שווא, כאילו האזרח הערבי מופלה לרעה לא בגלל מדיניות האפליה, אלא משום שהוא "מסרב להתנדב". מק"י, בנק"י והשותפים בחד"ש קעקעו את הטיעון הזה בהדגישם את היותם הראשונים לחרות

על דגלם את ערכי ההתנדבות. אולם מחנות העבודה ההתנדבותית הם ביטוי לפטריוטיזם ולסולידריות ולא לסחיטה פוליטית וממסדית, חלק ממאבק הרואי למען השוויון הלאומי והאזרחי, ולא תחליף למאבק זה. תוכנית "השירות הלאומי" לא נועדה להעניק שוויון לאוכלוסייה הערבית, אלא לתרץ את מדיניות האפליה נגדה ולהנציחה.

באמצעה את הניתוח של הוועידה ה-24 לגבי המיעוט הלאומי הערבי-פלסטיני, שמה הוועידה ה-25 דגש בתמורות המעמדיות-חברתיות והפוליטיות שחלו בחברה הערבית בישראל ובמאבקה נגד הגזענות ונגד מדיניות האפליה, הנישול וההדרה.

הנישול והריסת הבתים

מעמדה והתפתחותה של האוכלוסייה הערבית בישראל קשורים הדוקות בתמורות המעמדיות והחברתיות הכלליות ובאלה המתרחשות במיעוט הערבי עצמו. ניתוח השינויים המעמדיים במבנה החברה הערבית מצביע על המשך תהליך הפרולטרניזציה שדחף, החל משנות ה-50, שכבות רחבות מן העבודה בחקלאות פלאחית לשוק העבודה השכירה, שבו הערבים הם ברובם פועלים ומיעוטם – עובדים בשירותים הפיננסיים והציבוריים ואקדמאיים.

בבעלות האזרחים הערבים נותרו כ-700 אלף דונם. כ-780 אלף דונם בנגב הם שטחים במחלוקת משפטית בין הערבים הבדואים לבין המדינה. עיקר הלחץ של השלטונות מופנה בשנים האחרונות כלפי תושבי הנגב הערבים, בנסיון לעוקרם מאדמותיהם בכל דרך, לרבות באמצעות הריסתם של כפרים לא-מוכרים שלמים, פיזור רעל על היבולים, כליאת עדרים ועוד.

גל חדש של הצרת מרחב המחיה של האזרחים הערבים מתבצע במיוחד במשולש, ע"י סלילת כבישים ראשיים לאורך ולרוחב, שיוצרים מצור מסביב היישובים כמו העיר טייבה. מצב זה סוגר מראש כל אפשרות להתפתחות או התרחבות עתידית של היישוב, הכלוא בין הכבישים. לכך יש להוסיף את התוכניות ל"פיתוח הגליל והנגב", שהן תוכניות לייחוד הגליל והנגב. כמו בעבר, גם עתה תובעת מק"י לאמץ תוכניות פיתוח לטובת כל תושבי הגליל והנגב, וקוראת למאבק נגד תוכניות "הייחוד" הגזעניות.

בתנאים של העדר תוכניות מתאר, של הימצאותם של רוב השטחים בבעלות ערבים בתחומי שיפוט של מועצות אזוריות הכוללות ישובים יהודים, ושל מצוקה כלכלית חריפה, אלפי בתים ברחבי הארץ נבנו בידי אזרחים ערבים מבלי שהצליחו להשיג רישיונות בנייה. מעל ראשי המשפחות האלה תלויים ועומדים צווי הריסה, שחלקם מתבצעים תוך גילויי אלימות מצד המשטרה. הבעיה של בתים בלתי-מורשים ומדיניות הריסת הבתים החריפו בשנים האחרונות בערים המעורבות, ובמיוחד בלוד, ברמלה וביפו. הריסת בתים בשכונות הערביות בערים אלה, הסובלות מהזנחה ומאפליה נפשית, מלוות לא אחת בהסתה גזענית פרועה. בדרך זו מנסה הממסד לצייר את

הציבור הערבי כפורע חוק, אשר בונה את ביתו ללא רישיון ממניעים לאומניים. זו התעלמות מוחלטת מהעובדה, שהרשויות אינן נותנות מענה לבעיות הדיור של הציבור הערבי בערים אלה. במקרה אחד, ראש עיריית רמלה גידף את האוכלוסייה הערבית בעירו באופן גזעני בוטה שלא היה מבייש פאשיסט. פעילי מק"י נטלו חלק מרכזי במאבק נגד הריסת בתים ונגד ההסתה הגזענית שליוותה אותה, ותבעו מהרשויות לעצור את התוכניות המטורפות להריסת אלפי בתים ערביים, המוגדרים כבלתי-חוקיים. מק"י תובעת לגליזציה של הבתים הקיימים ומתן מענים לבנייה מורשית. לציבור הערבי אין עניין בבניה בלתי-חוקית, אך הוא לא יוותר על זכותו לקורת גג.

תמורות מעמדיות וחברתיות בצל הניאו-ליברליזם

תהליך הפרולטרניזציה של האוכלוסייה הערבית, שהואץ בשל ההפקעה של מרבית הקרקעות שהיו קניינה, הוא המאפיין העיקרי של התפתחותה החברתית ושל עיצובה המעמדי של האוכלוסייה הערבית.

לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בשנת 2005 הגיע שיעור המועסקים הערבים ל-11.5% מכלל המועסקים בישראל. שיעור הערבים בקרב השכירים דומה – 11% מכלל השכירים. מכלל המועסקים הערבים, 55% הם פועלים (מקצועיים ולא-מקצועיים), בעוד ששיעור הפועלים (המקצועיים והבלתי-מקצועיים) בקרב המועסקים היהודים הוא פחות ממחצית – 24%.

בהבדל מההרכב הענפי של השכירים היהודים, השכירים הערבים מתרכזים בענפי התעשייה, הבניין והחקלאות – 38% מכלל השכירים הערבים. כאשר מצרפים לכאן גם את השכירים הערבים בענפי המסחר, האירוח והתחבורה, אזי שיעורם עולה על 64% (שני-שלישים) מכלל השכירים הערבים.

מכאן, שלמרות שבעשרים השנים האחרונות גדל מספרם של המועסקים והשכירים הערבים בעלי ההשכלה הגבוהה, ולמרות שעלה מספר הערבים המועסקים בתחומי החינוך והבריאות, האפיון המעמדי-חברתי של המיעוט הערבי הוא היותו פועלי מובהק.

בשל האפליה המתמשכת, סגורים בפני השכירים הערבים מפעלים בתחומי האלקטרוניקה, מפעלים אחרים המוגדרים "ביטחוניים", וגם חברות ממשלתיות כמו חברת החשמל. הממשלות לדורותיהן סירבו לקלוט עובדים ערבים במשרדי הממשלה עצמם (להוציא במוסדות חינוך ובריאות). השלכות האפליה הזאת לגבי העובדים הערבים החריפו ככל שגדל מספרם של בוגרי האוניברסיטאות הערבים, המחפשים לשווא עבודה במקצועם. לפי הערכה, אלפי אקדמאים ערבים צעירים נאלצים להסכים לתנאי העסקה גרועים, או לעבוד שלא במקצועם.

בשל האפליה המובנית במדיניות הממשלה, כמעט שלא הוקמו אזורי תעשייה בתחומי שטחי השיפוט של הרשויות המקומיות הערביות, ולכן הפועלים הערבים מועסקים

ברובם מחוץ למקומות מגוריהם. בשנים האחרונות, בשל דרישת הממשלה לבצע "תוכניות הבראה", שפירושן המעשי הוא – פיטורי עובדים, צומצמה גם העסקת עובדים ברשויות המקומיות הערביות. התרחבות ההעסקה של מהגרי עבודה בענפי הבנייה והחקלאות, הובילה לפיטוריהם של פועלי חקלאות ובניין ערבים ולצמצום בהיקף העבודות שניתנו לקבלני מישנה ערבים בענף הבנייה. שינוי זה יצר שכבה של פועלי בנייה ערבים בני 50 ויותר, שלא יכלו למצוא תעסוקה בענפים אחרים ונותרו מובטלים.

בעיה קשה במיוחד היא האבטלה בקרב נשים ערביות. שיעור ההשתתפות של נשים ערביות בכוח העבודה אינו מגיע אפילו למחצית שיעור זה בקרב נשים יהודיות. הסיבה היסודית לתופעה זו אינה השפעות המסורת, אלא העדר הזדמנויות עבודה ומחסור בשירותים תומכי תעסוקת נשים כמו שירותי תחבורה ציבורית ביישובים הערביים, גני ילדים עם יום לימודים ארוך ומעונות יום. (ניתוח מפורט יותר של הבעיות של הנשים הערביות – בפרק 6.)

המדיניות הניאו-ליברלית, המיושמת בישראל ממחצית שנות ה-80 של המאה ה-20, הגדילה מאוד את הפערים בהכנסה וברכוש בין עשירים לעניים. מאחר שהאזרחים הערבים נימנים ברובם עם מעמד הפועלים ועם השכבות בעלות ההכנסה הנמוכה, יחסית, העמקת הפערים דחפה מיספר גדל של משפחות ערביות למצוקה כלכלית ואל מתחת לקו העוני. המשפחות הערביות, ובעיקר אלה עם שלושה ילדים ויותר, סובלות במיוחד מהקיצוצים הדרסטיים בקיצבות הילדים ובקיצבות להבטחת הכנסה. לכן התהליך של העמקת הפערים החברתיים מתבטא גם בתחולה גבוהה במיוחד של עוני ומצוקה בקרב האוכלוסייה הערבית.

הסקירות של המוסד לביטוח לאומי, המתייחסות להכנסות השוטפות בלבד, חושפות גידול של 50% במיספר המשפחות הערביות החיות מתחת לקו העוני במהלך של ארבע שנים בלבד! לפי הביטוח הלאומי, מספר המשפחות הערביות העניות (לפי הכנסה לאחר תשלומי העברה ומסים) גדל מ-91 אלף בשנת 2001 ל-137 אלף ב-2005. באותו פרק זמן גדל מיספר הנפשות במשפחות הערביות העניות מ-455 אלף ל-650 אלף, ומיספר הילדים הערביים העניים גדל מ-238 אלף ל-350 אלף. חמורה במיוחד התופעה של חיים בעוני בקרב הילדים הערבים. בשנת 2005, מתוך 775 אלף ילדים עניים בארץ – 350 אלף, או 45% מכלל הילדים, הם ילדים ערבים. בקרב הילדים הערבים עצמם, שמספרם באותה שנה היה 650 אלף, שיעור הילדים העניים מגיע ל-54%.

המסקנה המתבקשת מנתונים אלה היא, שהמערכה נגד המדיניות הניאו-ליברלית, המרחיבה את הקיטוב המעמדי לממדים חסרי תקדים, היא אינטרס עליון של הרוב המכריע של הפועלים וייתר העובדים השכירים, ובמיוחד – אינטרס עליון של האוכלוסייה הערבית, הנפגעת העיקרית ממדיניות זו.

אולם האינטרס האובייקטיבי הזה של האוכלוסייה הערבית אינו מתבטא בהתגייסות

למערכות נגד ההיבטים השונים של המדיניות הניאו-ליברלית, לרבות שיעור האבטלה הגבוה, הקיצוצים בקיצבות הביטוח הלאומי, ההפרטה של חברות ושל שירותים חברתיים, ההעסקה הגוברת באמצעות חברות כוח אדם והפגיעה הגוברת בזכויות העובדים והמובטלים, לרבות בתחום דמי האבטלה, הפנסיה ודמי הפגיעה בעבודה. בין הגורמים הבולמים את המערכה המתבקשת של האוכלוסייה הערבית נגד המדיניות הניאו-ליברלית ניתן למנות את הופעתן של מאות עמותות. באמתלה של הצורך במיקצוע שיטות המאבק של הציבור הערבי, פרחו העמותות כתחליף ממומן היטב למאבק עממי ולארגונים התנדבותיים עממיים ודמוקרטיים. אותן עמותות, המכנות עצמן חברתיות, עוסקות בטיפול פרטני בהבטים שונים של המצוקה החברתית, נוטלות חלק בהפרטה של שירותים שונים (נכים, קשישים, ילדים בעלי צרכים מיוחדים, גני ילדים), ובעצם מפצלות את המערכה החברתית לרסיסים. עשרות ומאות עמותות עוסקות בנושאים של נשים, סטודנטים, משפט, תכנון, חינוך, בריאות, נוער, כלכלה, תקשורת, זכויות אדם, חקלאות, כפרים בלתי-מוכרים ועוד. העמותות, שעד מהרה הפכו למעסיק גדול של אקדמאים ואנשי מקצוע ערבים, יצרו תרבות חדשה של מאבק בתשלום, תחת עינם הפקוחה של המממנים מהארץ ומחו"ל. תופעת העמותות, שכל אחת מהן עוסקת בתחום מסוים בלבד, מקשה על הציבור הערבי לראות את הבעייתיות של אפלייתו ולניתוקו מאלה בחברה הישראלית, שהם בעלי הברית שלו במערכות אלה.

אין זה מקרה, שההסלמה מאז שנת 2000 במיתקפה על הזכויות הלגיטימיות של האוכלוסייה הערבית בישראל, על מעמדה, על החירויות הדמוקרטיות שלה, על תקציבים שווים ועל הלגיטימיות של אזרחותה, של בחירותיה הפוליטיות ושל זכותה לשוויון מלא – הייתה מלווה במיתקפה חריפה של הממסד האידיאולוגי ההגמוני. הממסד, הכולל נוסף לממשלה, למפלגות השלטון ולכלי תקשורת, גם מוסדות כמו המועצה לביטחון לאומי והפורום האסטרטגי במועצה הציונית בישראל, מייצר אין ספור מחקרים וניירות עמדה, אשר דנים בשאלות הנוגעות לאוכלוסייה הערבית בישראל. הממסד, הנעזר באנשי אקדמיה מסוימים, במכוני מחקר ובעמותות, פועל לגיבושה של תודעה מטעה ולהפצתן של תפיסות שגויות, אשר מעוותות את ההיסטוריה ואת המציאות של המיעוט הלאומי הערבי בישראל.

המטרה של המחקרים וניירות עמדה אלה אינה לספק למיעוט הלאומי הערבי בישראל את הכלים הרעיוניים, הנחוצים לו במערכה לשיחרור עצמו מהמציאות של אפליה לאומית ושל הדרה ולהשיג שוויון זכויות לאומי ואזרחי, אלא לספק הסברים, הצדקות ותירוצים למציאות מקפחת זו, לאפליה הנמשכת כבר 60 שנה בכל התחומים ולאי-כיבוד זכויותיו הלאומיות והאזרחיות.

שאוקי חטיב, יו"ר ועד ראשי הרשויות המקומיות הערביות ויו"ר ועדת המעקב, הרים את הכפפה, כאשר הטיל על קבוצה של חוקרים ואקדמאים ערבים להכין נייר עמדה שמטרתו – חיזוק מאבקו של הציבור הערבי בישראל באפליה ובגזענות. עיסוק

בשאלות העומק מעלה על פני השטח את הוויכוח האסטרטגי, המסתתר מאחורי מתקפות עיתונאיות שטחיות שכל מגמתן – התמודדות על עמדות כוח בציבור הערבי. דיון זה חיוני על רקע הניסיון של מרכיבים מסוימים בוועדת המעקב להסיט אותה מהעקרונות האסטרטגיים של שותפות בין גורמים פוליטיים שונים בנושאים מוסכמים, ולהפוך אותה למוסד נבחר של הציבור הערבי, למעין "פרלמנט ערבי".

מק"י וחד"ש דוחות את רעיון הבחירות ו"הפרלמנט הערבי", שאותו מובילים בל"ד, התנועה האסלאמית הצפונית ובני הכפר. אנו משוכנעים, שרעיון זה מזיק, משום שיש בו ויתור על ההתמודדות בזירה העיקרית של הכוח, זירת המדינה, והסתפקות בזירות צדדיות. הנסיגה מהתמודדות על המדינה מבטאת יאוש מהמאבק הדמוקרטי. רעיון "הפרלמנט הערבי" פוגע באינטרסים הקיומיים של הציבור הערבי בישראל ומוביל לויתור על המאבק של האזרחים הערבים במדינה, יחד עם הכוחות הדמוקרטיים היהודיים, נגד האפליה והגזענות ולשוויון זכויות אזרחי ולאומי.

המסמך שכותרתו "החזון העתידי של הערבים הפלסטינים בישראל", וניירות עמדה נוספים שפורסמו בשנים האחרונות, מציעים ניתוחים שונים של זהותה, מעמדה ועתידה של האוכלוסייה הערבית.

ניתוחים אלה מושפעים מגישה לא-חברתית ולא-מעמדית, אשר נקודת המוצא שלה היא, ששורש הבעיה הלאומית הוא עצם קיומם של שני לאומים, לאום רוב ולאום מיעוט. התפיסה שלנו, כקומוניסטים, שונה במהותה. איננו מתעלמים מקיומן ומהשפעתן של האידיאולוגיה הציונית, של תפיסות פונדמנטליסטיות, ושל התפיסה הניאו-ליברלית הטוענת שאין אלטרנטיבה לקפיטליזם. אך הניתוח המעמדי-חברתי שלנו מוביל למסקנה, כי אי-אפשר להבין את השאלות הלאומיות ולהתמודד עמן במנותק מאופייה הקפיטליסטי של החברה הישראלית ומהימשכות הכיבוש הקולוניאלי בשטחים. הבורגנות הישראלית והממסד המשרת אותה מעוניינים בניצול המיעוט הערבי ככוח עבודה זול, בפילוג ציבור העובדים על בסיס לאומי, ובהפצתן של דעות מתלהמות לאומניות וגזעניות.

עוד לפני מאה שנה הצביע לנין, על בסיס ניתוח המציאות ברוסיה הצארית, כי בשאלה הלאומית קיימות שתי גישות מעמדיות ברורות ומנוגדות זו לזו: הגישה הפרולטרית האינטרנציונליסטית, אשר נקודת המוצא שלה הוא ניתוח אופייה המעמדי של החברה הקפיטליסטית והאינטרסים של העובדים בני הלאומים השונים; והגישה הבורגנית, אשר מנתחת את המציאות על בסיס משוואות פשוטות לכאורה של עם מול עם, תרבות מול תרבות, דת מול דת, ציביליזציה מול ציביליזציה.

כמפלגה קומוניסטית, איננו מתעלמים מקיומם של הבדלים בין גישות בורגניות שונות. את הגישות הבורגניות הימניות, הגזעניות – אנו דוחים על הסף ונאבקים נגדן בכל כוחנו. לעומת זאת, עם הגישות הבורגניות הליברליות אנו מנהלים ויכוח רעיוני גלוי, במטרה להגיע לגיבוש ניתוח ומדיניות שבאמת משרתים את השגת המטרה של שוויון זכויות לאומי, אזרחי וכלכלי-חברתי של האוכלוסייה הערבית בישראל.

האסטרטגיה האינטרנציונליסטית

הקריאה של "המניפסט של המפלגה הקומוניסטית" (1848): "פועלי כל הארצות, התאחדו!" – היא המדריכה את דרכה הרעיונית ואת פעילותה היומיומית של מק"י. בהסתמכו על הניתוח של מרקס ואנגלס, ניתח לנין את השאלה הלאומית בתקופת האימפריאליזם והכיבושים הקולוניאליים וסיכם, כי כל שלטון כובש מצדיק את הדיכוי הלאומי שהוא מבצע בקביעה, שהוא מיישם "שליחות היסטורית", או שהתרבות הלאומית שלו עדיפה על התרבות הלאומית של העם המדוכא. תפקיד היסטורי של מעמד העובדים, הדגיש לנין, הוא להיאבק נגד הפרקטיקה הקולוניאלית, נגד כל דיכוי לאומי, נגד הנציונליזם הבורגני, לתמוך במאבקים לשחרור לאומי ולשוויון זכויות, ולחתור לאחדות העובדים בני הלאומים השונים בכל ארץ וארץ.

מק"י, מאז הקמתה בשנת 1919, יישמה את התפיסה המהפכנית של מרקס ולנין בתנאים של הארץ. לכן היא ניהלה מדיניות אינטרנציונליסטית, התנגדה למלחמות כיבוש, גיבשה את הסיסמא "שתי מדינות לשני העמים", יזמה והנהיגה את המערכות נגד הדיכוי והאפליה של האוכלוסייה הערבית, וחינכה לשותפות מאבק של יהודים וערבים. במבט היסטורי ניתן לסכם, כי האוכלוסייה הערבית הצליחה לשמור על עצמה כמיעוט לאומי ערבי-פלסטיני בישראל ולנהל מערכות חשובות נגד הנישול מהקרקע, נגד הריסת בתים ונגד אפליה בתקציבים, בזכות האסטרטגיה המעמדית של המפלגה הקומוניסטית הישראלית, בזכות המדיניות הנשענת על הניתוח המעמדי של השאלה הלאומית.

המדיניות הרשמית של ממשלות ישראל, שחלק בלתי נפרד ממנה היא האפליה של האזרחים הערבים, שוללת את עצם הלגיטימיות של תביעתם להכיר בהם כמיעוט לאומי ערבי-פלסטיני. במקום זאת דבקה המדיניות השלטת בתפיסה האומרת, כי האוכלוסייה הערבית אינה אלא אוסף של מיעוטים דתיים ועדתיים ושל חמולות. תפיסה זו היא מהדורה מקומית של המדיניות הקולוניאלית הידועה של "הפרד ומשול", ומשרתת את הדיכוי הלאומי, הנישול וההדרה של האזרחים הערבים, כמו גם את המאמץ למנוע מהם להיות חלק בלתי-נפרד מהמערכה למען שינוי דמוקרטי עמוק בחברה הישראלית.

אותו ממסד שלטוני גם פועל בשיטתיות למחיקתו מהזיכרון ההיסטורי של התפקיד שמילאה החשיבה הפוליטית החלופית, אותה הנחילה המפלגה הקומוניסטית הישראלית לציבור הערבי, ואשר על בסיסה הנהיגה את המאבקים של האוכלוסייה הערבית. הגנה על ההיסטוריה הזאת היא הגנה על המיעוט הלאומי הערבי, על עתידו, ועל בחירתו בדרכי מאבק נכונות, ההולמות את המציאות הישראלית. לכן כה חשוב, שהמיעוט הלאומי הערבי-פלסטיני בישראל לא ייפול במלכודות שמציעים מכוני מחקר שונים, במטרה לשכתב את ההיסטוריה הפוליטית של האוכלוסייה הערבית, או למחוק ממנה פרקים מרכזיים.

לא מעט ניירות עמדה העוסקים באוכלוסייה הערבית מרכזים את עיקר מאמצייהם

במציאת תשובה לשאלה, כיצד ניתן להבטיח שהאליטות הערביות החדשות יוכלו לתפוס מקום מסביב לשולחן האליטות הישראליות. ניירות עמדה אלה מתעלמים, בדרך כלל, מהשכבות הרחבות של העובדים והמובטלים הערבים, מהמשפחות החיות בעוני. מוצע בניירות אלה, שהיהודים (כל היהודים), מצד אחד, יגיעו להסכם עם הערבים (כל הערבים), מצד שני, על מנת למצוא משוואה חדשה, אשר תשדרג את מעמדם של בני האליטות הערביות בזירה הפוליטית, האקדמית והכלכלית. הבעיה אינה בעצם הדרישה של האליטות הערביות למקום סביב השולחן ולחלק גדול יותר בעוגה. הבעיה היא, ששיח כזה אינו נותן תשובה לרוב המכריע של האוכלוסייה הערבית, שאינו מוזמן לשולחן, אלא נדרש להמשיך ולחיות על הפירורים הנופלים ממנו.

הבטחת ייצוג לערבים במנגנוני שלטון או בשירות המדינה היא דרישה נכונה כשלעצמה, אך אינה יכולה לפתור את הבעיות הכלכליות-חברתיות המחמירות של פועלי הבנייה והתעשייה, של העובדות הזמניות והחלקיות, של המובטלות והמובטלים הערבים. לכן נאבקת מק"י בהתמדה לשינוי מבני עמוק בחברה הישראלית, אשר יבטיח את זכותם של כל האזרחים, ערבים כיהודים, לעבודה בכבוד, לשכר הוגן, לקורת גג, לחינוך חינם וברמה נאותה לילדים, לשירותי בריאות שוויוניים, להזדקנות בכבוד. לאחרונה נשמעות קריאות להנהיג בישראל מיבנה ממלכתי המכונה "דמוקרטיה הסדרית". משטר כזה מתבסס, בדרך כלל, על מכסות לאומיות ו/או עדתיות בגופי השלטון ועל חלוקת עבודה בין האליטות של כל אחת מהקבוצות הלאומיות. ההתנגדות שלנו לסיסמה הזאת היא גם עקרונית וגם מעשית. ראשית, חשוב להבין, כי בתנאים הנוכחיים, מודל "הדמוקרטיה הסדרית" ייקבע את המיעוט הערבי במעמד נחות ויחליש את יכולת בניו ובנותיו ליטול חלק שווה במאבק הכללי על דמותה של החברה. בסיסמה הזאת יש, לפיכך, ויתור על היעד של דמוקרטיה שוויונית בישראל.

שנית, הניסיון לטעון, כי הערבים בישראל עשויים כאילו מיקשה אחת מבחינת האינטרסים שלהם, מעמדם והשקפותיהם הרעיוניות והפוליטיות, מטשטשת את ההבדלים המהותיים הקיימים, וזה לרעת הציבור הערבי.

שלישית, ראית כל הערבים כמיקשה אחת, ובמקביל – ראית כל היהודים כמיקשה אחת, והדגשת הצורך להסדר "בין היהודים והערבים" – מחזקת את ההפרדה לאומית, המזיקה במיוחד למאבק המיעוט הערבי נגד גזענות ולשוויון זכויות בישראל. חשוב להדגיש, כי "דמוקרטיה הסדרית" אינה פתרון של קונפליקט, אלא דרך לניהול קונפליקט, מבלי למנוע את הישנותו.

לבנון היא הדוגמא המוכרת ביותר של "דמוקרטיה הסדרית". בלבנון נקבעו בשעתו לכל עדה דתית מכסות בגופי השלטון. המשבר החריף הקיים כיום בלבנון מקורו בדיוק במאבק על התאמת החלוקה של אותן מכסות לשינויים שחלו במבנה הדמוגרפי בשנים האחרונות. המפלגה הקומוניסטית הלבנונית מותחת ביקורת חריפה על

"הדמוקרטיה ההסדרית", ותובעת לבטלה ולהנהיג בלבנון משטר דמוקרטי, המבוסס על בחירות כלליות (ללא מכסות), ואשר מעודד שותפות פוליטית בין בני עדות שונות.

השקפת העולם האינטרנציונליסטית של מק"י הפכה אותה למגינה המסורה של כלל המקופחים, ובמיוחד – של האוכלוסייה הערבית, שנותרה במולדתה והשיגה בה אזרחות וזכויות במאבק קשה ומורכב. מק"י היא שגיבשה את ההגדרה המורכבת, לפיה הציבור הערבי הוא חלק מהעם הפלסטיני ומיעוט לאומי בתחומי ישראל. הגדרה זו הרגיזה את הממסד הישראלי, שניסה בכל כוחו לנתק את האוכלוסייה הערבית מהעם הפלסטיני, מתולדותיו ומתרבותו, כמו גם מהכוחות הדמוקרטיים היהודיים. אך בסופו של דבר, ההגדרה שנתנה מק"י מקובלת היום על רוב הציבור הערבי.

כיום אנו עדים למתקפה מסוג אחר שמנהל הממסד הביטחוני והפוליטי הימני. ממסד זה מגלה "דאגה רבה" נוכח המרכיב האזרחי-ישראלי בזהותם של האזרחים הערבים ומעצם המודעות שלהם לזכותם לשוויון זכויות אזרחי וחברתי מלא. המתקפה הזאת באה לידי ביטוי בקריאות הגזעניות, המציגות את האוכלוסייה הערבית בישראל כ"סכנה דמוגרפית", כמו גם בתוכניות לשלול את אזרחותם הישראלית של חצי מליון אזרחים ערבים במשולש.

אנו שוללים תכלית השלילה את הכרזתו של ראש הממשלה, לפיה ישראל היא "מדינה יהודית ציונית" ומשום כך אין להכיר בזכויותיה הלאומיות של האוכלוסייה הערבית ואין להכיר בה כמיעוט לאומי.

האוכלוסייה הערבית והדמוקרטיה הישראלית

האוכלוסייה הערבית במדינת ישראל, שאימצה את האסטרטגיה של המפלגה הקומוניסטית, לא השלימה עם מעמדה בשוליים. היא השתמשה במשקלה הגובר ובאזרחותה, כדי להיות שותף מלא לכלל הכוחות הדמוקרטיים וכוחות השלום בישראל בהובלת השינוי הדמוקרטי העמוק בתוך מדינת ישראל ובמאבק לשלום צודק ישראלי-פלסטיני, וישראלי-ערבי כולל. האוכלוסייה הערבית אינה ממתינה לגאולה מבחוץ, אלא היא גורם פעיל, בתוך ישראל, במאבק לפתרון צודק לעניין הפלסטיני.

התפיסה האסטרטגית האינטרנציונליסטית של מק"י איננה נקודת חולשה של המפלגה הקומוניסטית בשאלה הלאומית. להיפך, זו היא נקודת העוצמה שלה, הערך המוסף שלה. מק"י גיבשה תפיסה דיאלקטית של שייכות לאומית ברורה ובלתי-מהוססת של האוכלוסייה הערבית לעם הפלסטיני, ובו בזמן – של שייכותה הברורה, הבלתי-מסויגת וללא גמגום לחברה הישראלית ולמעמד העובדים בישראל. המאבק של המיעוט הלאומי הערבי-פלסטיני בישראל משלב באופן אורגני את המערכה להגנת אדמותיו עם המערכה להגנת אזרחותו וזכויותיו האזרחיות. האוכלוסייה הערבית איננה מעמסה על הדמוקרטיה הישראלית, אלא אחד מעמודי

התווך שלה. מעמדה האזרחי והפוליטי של האוכלוסייה הערבית הוא נייר לקמוס, המעיד על מצבה של הדמוקרטיה הישראלית בכללותה. כל מסע נגד זכויות הציבור הערבי הוא מסע נגד הדמוקרטיה הישראלית, וכל הישג במערכה לשוויון – הוא חיזוק של הדמוקרטיה בכללותה.

המסקנה המתבקשת מראייה עקרונית ומציאותית זו היא, שבעיותיה הקיומיות של האוכלוסייה הערבית ימצאו את פתרונן רק במערכה שתוביל לפיתוח הדמוקרטיה הישראלית, להרחבת זכויות האדם והאזרח ולקידום השוויון. לכן, לציבור הערבי יש אינטרס מובנה עמוק בחיזוק הדמוקרטיה, והוא תורם לכך באמצעות המאבק נגד אפלייתו ונגד כל אפליה, נגד דיכוי ונגד כל דיכוי.

השינוי העמוק שיוביל לשוויון מלא, אזרחי ולאומי, לא יושג בלי האוכלוסייה הערבית או נגדה; אך הוא גם לא יושג בידי האוכלוסייה הערבית לבדה. מכאן נובעת המסקנה, שמאבק דמוקרטי יהודי-ערבי משותף מעמיד בצד אחד של המתרס את כל אלה שיש להם אינטרס בצדק חברתי ולאומי, יהודים וערבים, ובצד השני – את כל אלה שיש להם עניין לשמר את הסדר החברתי הקיים, המאפשר להעמיק את הניצול המעמדי והלאומי.

ההתמודדות עם הפונדמנטליזם הדתי

הוועידה ה-24 של מפלגתנו ניתחה בהרחבה את ההתמודדות הרעיונית והפוליטית עם הפונדמנטליזם הדתי. ניתוח זה נותר בעינו ועמד במבחן ההתפתחויות בשנים האחרונות.

הפונדמנטליזם הוא הצד השני של מטבע הגלובליזציה ובמובנים רבים – משלים אותה. שני אלה מובילים לפילוג בין העובדים, שוללים את הניתוח המעמדי ואת הצורך והאפשרות של חלופה לקפיטליזם, וזורעים ייאוש נוכח החרפת המצוקות החברתיות והלאומיות. התנועות הפונדמנטליסטיות מקבלות רוח גבית מהכיבוש המתמשך ומהתוקפנות האימפריאליסטית בעירק ובמקומות נוספים במזרח-התיכון, המעודדת פיצולים על בסיס דתי ועדתי. הן התנועות הפונדמנטליסטיות והן מובילי הגלובליזציה מטפחים את הגישה הריאקציונית בדבר "מלחמת תרבות", שהיא כאילו מחוייבת המציאות.

מנהיגי תנועות "האחים המוסלמים", שהם בעלי השפעה ניכרת על התנועות האיסלמיות בישראל ובשטחי הרשות הפלסטינית, מתייחסים בעוינות למאבק הפטריוטי נגד התוקפנות האימפריאליסטית באזור. השיח' יוסף אלקרדאוי, הבולט בין המטיפים באמצעות רשתות הטלוויזיה, כותב בספרו "האחים המוסלמים" (1999): "פטריוטיזם הוא מעשה ידיהן של המדינות הקולוניאליסטיות, ומטרתו לפורר את אחדותם של המוסלמים". ובספר אחר ("תווים של החברה המוסלמית שאנו שואפים אליה", 2001), כתב אל קרדאוי: "מתן קדימות למולדת על הדת, הופך את הפטריוטיזם לכפירה ולעבודת אלילים".

הניסיון ההיסטורי לימד, כי האימפריאליזם ומשטרים הקשורים עמו יזמו, או לפחות עודדו, את הקמתם של ארגונים פונדמנטליסטיים כמו הטליבאן באפגניסטן והחמאס ברצועת עזה.

בתנאים של ישראל, מנצלות התנועות הפונדמנטליסטיות את החרפת מצבה הכלכלי-חברתי של האוכלוסייה הערבית ואת החרפת הדיכוי של העם הפלסטיני בשטחים הכבושים. הן נשענות מבחינה רעיונית-פוליטית על התנועות הפונדמנטליסטיות שהתחזקו בארצות הערביות השכנות, לרבות בשטחי הרשות הפלסטינית. התנועות הפונדמנטליסטיות בישראל נופלות בפיתוי המשחק במשבצות שמכתיב האימפריאליזם, המנהל תעמולה בדבר "מלחמת תרבויות" ו"מלחמת דתות", על מנת להסתיר את אופיה המעמדי של המלחמה האימפריאליסטית, שהוא מנהל נגד עמי האזור.

התנועות הפונדמנטליסטיות מתארות את העימותים המתרחשים במסגרת המאבק נגד הכיבוש, לרבות בעניין מסגד אל-אקצא, כהתנגשות בין-עדתית ובין-דתית. בכך הן פוטרות את שלטונות הכיבוש ואלה התומכים בהם מאחריות לפשעים, ומעבירות את המאבק לרקיע, מחוץ להיסטוריה. בדרך זו הן שוללות את הבסיס למאבק צודק משותף יהודי-ערבי וחילוני-דתי. בדרך זו הן מסבות נזק למאבק החיוני של הציבור הערבי בישראל נגד האפליה ולמען השוויון והשלום.

מנקודת ראותה של מק"י, התנועות הפונדמנטליסטיות בכללותן, האיסלמיות, היהודיות או הנוצריות, הן תנועות ריאקציוניות, המנצלות את הדת כקרדום פוליטי. התנועות האלה מבודדות את האוכלוסיות שהן פועלות בקרבן, מחבלות באחדות המאבק למען הדמוקרטיה והשוויון, ופועלות נגד הקידמה החברתית, ובמיוחד – נגד שוויון הנשים.

אנו, הקומוניסטים הישראלים, מכבדים את המאמינים ומשתפים פעולה עם מאמינים וגם עם אנשי דת התומכים בשלום צודק, בדמוקרטיה, בשוויון ובצדק חברתי. אנו גם נמשיך בשיתוף פעולה בנושאים קונקרטיים עם כלל החוגים הפועלים בקרב האוכלוסייה הערבית, לרבות עם התנועה האיסלמית, וכן במסגרת הוועד הארצי של הרשויות המקומיות הערביות ובמסגרת ועדת המעקב העליונה לענייני האוכלוסייה הערבית. שיתוף פעולה זה אינו מקהה את הביקורת שיש לנו על התפיסות הפונדמנטליסטיות.

זכויות האוכלוסייה הערבית כמיעוט לאומי והמערכה לשוויון האוכלוסייה הערבית
בוועידתה ה-18 (1976) סיכמה מק"י, מתוך ראיית הנולד, את אופייה של מדינת ישראל במלים הבאות:

"אומנם מדינת ישראל היא מדינה יהודית, משום שהיא מבטאת את מימוש זכותו של העם היהודי בארץ להגדרה עצמית, אך מדינת ישראל אינה מדינה יהודית בלבד, אלא מדינה בעלת רוב יהודי ומיעוט לאומי ערבי רב משקל... במדינה ישראלית

דמוקרטיה באמת, כל האזרחים, ללא הבדל לאום, ייהנו משוויון זכויות מלא, ויכובדו בה הזכויות הלאומיות של המיעוט הלאומי הערבי.

בהמשך סיכמה הוועידה ה-18, כי "האוכלוסייה הערבית היא מיעוט לאומי במדינת ישראל וחלק מהעם הפלסטיני. היא גורם בעל משקל רב, כמותי ואיכותי, במדינת ישראל. ממשלות ישראל חייבות להעניק לה שוויון מלא בזכויות האזרחיות והלאומיות... הזירה הפוליטית, בה היא אמורה לפעול ולהשפיע היא החברה הישראלית... לאוכלוסייה הערבית בישראל הזכות המלאה להיאבק נגד מדיניות האפליה והדיכוי הלאומי, בעד שוויון זכויות אזרחי ולאומי... האוכלוסייה הערבית נאבקת במסגרת מדינת ישראל. הבעיה איננה שהאוכלוסייה הערבית איננה מכירה בזכות קיומה של מדינת ישראל, אלא שממשלות ישראל אינן מכירות בקיומו של המיעוט הלאומי הערבי במדינת ישראל".

מפלגתנו הקומוניסטית היהודית-ערבית מדגישה את חשיבות המאבק המשותף הערבי-יהודי למען השוויון. מאבק משותף הוא תנאי אובייקטיבי להצלחת המאבק למען השלום והשוויון, הדמוקרטיה והקידמה החברתית.

תוכנית מק"י לשוויון האוכלוסייה הערבית, המבוססת על הגברת המאבק העיקרי, העקרוני והיומיומי, נגד מדיניות האפליה כלפי האוכלוסייה הערבית ולשוויון זכויות לאומי ואזרחי, כוללת את הסעיפים הבאים:

1. הכרה באוכלוסייה הערבית-פלסטינית בישראל כמיעוט לאומי באמצעות חוק, אשר יכלול, בין היתר, את הסעיפים הבאים:
 - הזכות ללשון ולתרבות ערבית-פלסטינית;
 - חובת המדינה להכיר בנכבה ובאחריותה לתוצאותיה;
 - קביעת סמלי מדינה שיבטאו גם את המיעוט הערבי.
2. הגברת המאבק הערבי-יהודי נגד תוכניות הטרנספר, נגד התוכניות לנישול אזרחים ערבים מאדמתם, נגד הריסת בתיהן של משפחות ערביות, למען הכרת הממשלה בכל הכפרים הערביים הלא-מוכרים; החזרת האדמות המופקעות, שלא נעשה בהן שימוש עשרות שנים, לבעליהן הערבים.
3. פתרון צודק לבעיית העקורים הערבים, אזרחי ישראל, וזאת על בסיס הכרה בזכויותיהם בכפריהם שנהרסו משנת 1948; הכרה בזכותם של תושבי איקריה ובירעם וכפרים אחרים שנהרסו לחזור לבתיהם ולכפריהם, מהם גורשו בשנת 1948 ואילך.

4. גיבוש תוכנית מתוקצבת להתמודדות עם מוקדי האבטלה בקרב הציבור הערבי; ביטול האפליה של האזרחים הערבים בקבלה לעבודה, בקידום מקצועי, בשכר ובתנאי עבודה.

5. איסור בחוק של הסתה לאומנית נגד הציבור הערבי והגדרת ההסתה לטרנספר כהסתה גזענית; החלטת ממשלה למנוע הזמנות ממשלתיות מספק שהתבטא באופן

גזעני או שמנהל פרקטיקה גזענית במקום העבודה; עקירת הגזענות מספרי לימוד וממערכת החינוך בכללותה; עקירת הגזענות מכל המוסדות, ובמיוחד מהמשטרה ומשירות בתי הסוהר.

6. הגברת המאבק לשוויון בתקציבים ובשירותים לעיריות ולמועצות המקומיות הערביות, ולהרחבת שטחי השיפוט של הרשויות המקומיות הערביות; מערכה ליישום תוכניות פיתוח ותיעוש של הישובים הערביים; בלימת הניסיונות לכפות איחוד מוניציפלי על ישובים ערביים; פיתוח הגליל והנגב לטובת תושביהם הערבים והיהודים, ולא במיסגרת תוכניות "יהוד" גזעניות.

7. ניהול מדיניות של העדפה מתקנת, אשר תאפשר לסגור את הפערים באמצעות הקמת מוסדות חינוך בכל הרמות וצידום כנדרש, ובהרחבת שירותי הרווחה והבריאות.

8. קידום האישה הערבייה ושוויון מעמדה בכל התחומים, לרבות בעבודה, בחברה ובייצוג במוסדות נבחרים.

9. ביטול שירות החובה של בני העדה הערבית-דרוזית; דחיית התוכנית ל"שירות לאומי", שאינה צעד לשוויון, אלא ניסיון למתן הסבר לאפליה ותירוץ להמשיך בה.

10. העברת נכסי הוואקף המוסלמי לידי מוסדות נבחרים של האוכלוסייה המוסלמית; להגנת המוסדות הדתיים של האוכלוסייה הערבית.

11. חיזוקם ושיפור עבודתם של ועדת המעקב לענייני האוכלוסייה הערבית ושל הוועד הארצי של ראשי הרשויות המקומיות הערביות.

12. חיזוק המפלגה הקומוניסטית הישראלית והקמת חזית רחבה יהודית-ערבית, במטרה לגבש שיתוף פעולה רחב בין כוחות השלום, השוויון והדמוקרטיה היהודיים והערביים.

פרק 6. מק"י והמערכה לשוויון הנשים

ההתקפה על מעמד הנשים וזכויותיהן היא מרכיב מרכזי במדיניות ההפרטה והאבטלה, חיסול זכויות העובדים וקיצוץ השירותים החברתיים. התקפה זו החריפה את האפליה של הנשים היהודיות והערביות בכל התחומים ואת גילויי האלימות כלפיהן. התקפה זו נוספה למחיר הכבד שמשלמות הנשים בשל מדיניות המלחמות והכיבוש. עדות טרייה לכך – סבלן של הנשים בצפון במהלך מלחמת לבנון השנייה. גם הנשים בישראל מושפעות במידה רבה מהגלובליזציה של התאגידים, השואפת לשלב מיספר גדול ככל האפשר של מדינות, עמים ובני אדם במסגרת שיטת הניצול הקפיטליסטית. התאגידים מחפשים כוח עבודה זול, לא מאורגן, אך גם בעל השכלה ומיומנות מקצועית. וכאלה הן הנשים. אחד הביטויים של הגלובליזציה הוא הגידול במיספרן של מהגרות העבודה, המועסקות בישראל בעיקר בסיעוד קשישים ונכים

ובמשק בית.

המחיר הכבד, שגובה מהנשים המדיניות הניאו-ליברלית שניהלו ממשלות שרון ומנהלת ממשלת אולמרט-פרץ-ליברמן, מעמידה אותן, אובייקטיבית, בפני הצורך החיוני להתייצב למאבקים להגנה על מדינת הרווחה ועל זכויותיהן כעובדות וכמובטלות, כמקבלות שירותים וכאימהות.

ב"תוכניות ההבראה" במגזר הציבורי, הכרוכות תמיד בפיטורים, רוב המפוטרים הן נשים, ורוב אלה ששכרם קוצץ הן נשים; שליש המועסקים, הנאלצים להסתפק במישרות חלקיות, רובם נשים; אי-עידכון סל הבריאות פוגע בעיקר בנשים, הנזקקות יותר לשירותי בריאות; המובטלים וקורבנות "תוכנית ויסקונסין", הם ברובם נשים, ובעיקר – חד-הוריות; רוב המועסקים באמצעות חברות כוח אדם וקבלנים למיניהם, שבדרך כלל אינם משלמים אפילו שכר מינימום וזכויות סוציאליות בסיסיות, הם נשים; תנאי העבודה המחפירים של הקופאיות, שעליהן נאסר לשבת ליד הקופות, שוב ביטאו פגיעה מיוחדת בנשים; הקורבנות של התופעה המתפשטת של מעסיקים שאינם מוכנים לקבל לעבודה בני 50 ואפילו בני 40, הן ברובן נשים; בעוד שלגברים העלתה הממשלה בחוק את גיל הפרישה בשנתיים, לנשים העלו את גיל הפרישה ב-4 שנים.

הניסיון החוזר ונשנה לחסל את תחנות הבריאות למשפחה (טיפות חלב) הוא דוגמא לעקשנות של הממשלה לפגוע בנשים, שהן רוב מקבלי השרות בתחנות אלה, וכן באחיות בריאות הציבור, העובדות בהן במסירות. גם ההפרטה הזוחלת של מערכת החינוך והנסיון ליישם את דו"ח דברת כווננו בעיקר הנשים, שהן רוב בקרב המורים ויותר עובדי מערכת החינוך.

ההתנכלות לנשים עובדות ומובטלות, צעירות ומבוגרות, באה על רקע הגידול במספר העובדות השכירות. מיספר הנשים העובדות עולה בהתמדה בעשרים השנים האחרונות. בשנת 2005 היו שייכות לכוח העבודה (עובדות ומובטלות) 1.3 מיליון נשים, וזאת לעומת 900 אלף בשנת 1985. מיספר זה של נשים מתקרב למספר הגברים השייכים לכוח העבודה – 1.5 מיליון.

אך למרות הגידול במספר הנשים העובדות, ולמרות שלנשים עובדות יש, בממוצע, יותר שנות לימוד מאשר לגברים – נמשכת אפליית הנשים בשכר. לפי הנתונים לשנת 2005, בממוצע לשעה, אשה משתכרת 17% פחות מגבר, ובחישוב לפי הכנסה חודשית מעבודה, אשה משתכרת 37% פחות מגבר. האפליה הזאת קיימת גם כאשר משווים בין בעלי השכלה גבוהה: בשנת 2002, גבר בעל משלח יד אקדמי השתכר, בממוצע לחודש, 13,600 שקל, בעוד שאישה באותו משלח יד השתכרה רק 8,600 שקל לחודש.

הנשים סובלות יותר מהגברים מאבטלה. בעוד ששיעור האבטלה בקרב גברים היה בשנת 2005 8.5% מכוח העבודה, שיעור האבטלה בקרב נשים היה 9.5%. הקיצוצים בקיצבות הביטוח הלאומי, שהחלו ב-2002 ויימשכו עד 2009, פגעו בעיקר

בנשים, אשר מהוות 65% ממקבלי הגימלה להבטחת הכנסה; 71% ממקבלי גימלת הסיעוד; 58% ממקבלי קיצבת הזיקנה; 100% ממקבלי דמי הלידה ומענק הלידה; וכמעט 100% ממקבלי דמי המזונות.

הקיצוצים בתקציבים של השירותים החברתיים פוגעים במיוחד בתעסוקת נשים, המהוות כ-80% מהעובדים השכירים בתחומי הרווחה, הבריאות והחינוך.

השינויים המיבניים, המיישמים את המדיניות הניאו-ליברלית, מחריפים עוד יותר את הקשיים של הנשים העובדות, הנאלצות לעבוד בעבודות זמניות וחלקיות או שיום עבודתן מתארך (בענפי היי-טק). האבטלה מנוצלת בידי המעסיקים, כדי לאלץ נשים המועסקות, למשל, בחצי מישרה, לעבוד בפועל יותר שעות מבלי להוסיף לשכרן. בדרך כלל, אין התחשבות במטלות המוטלות על הנשים בתוקף היותן אימהות, מנהלות משק בית, או מטפלות בהורים קשישים. אין התאמה בין שעות הלימודים בגן ובבית הספר לשעות העבודה של האם.

הקשיים הכלכליים, המחייבים יותר נשים לצאת לעבודה, אינם מלווים, בדרך כלל, בחלוקה שוויונית יותר בין בני הזוג של המטלות הכרוכות בגידול הילדים ובניהול משק הבית. בהקשר זה, הנשים סובלות מכך שאין הכרה חברתית-משפטית בערך עבודות הבית ובהשקעה בגידול הילדים.

שיעור גבוה של נערות ונשים נחשף לאלימות מינית ולהטרדה מינית, ושיעור גבוה עוד יותר – לאלימות במשפחה. מדי שנה נרצחות, בממוצע, כ-15 נשים בידי בני זוגן. למרות החקיקה החשובה בנושא אלימות במשפחה והטרדה מינית, עדיין נודעת השפעה רבה לנורמות החברתיות, המשלימות עם אלימות כלפי נשים והמנסות להטיל על הנשים, שהן הקורבן, את האשמה. גם מערכות אכיפת החוק מתקשות להתמודד עם הבעיה, בעיקר כאשר החשוד בביצוע עבירות המין או ההטרדה המינית הוא בעל עמדה ציבורית, קצין בצבא או בעל אמצעים, השוכר את שירותיהם של פרקליטי צמרת. אותן נשים, קורבנות אלימות פיזית ומינית, המעוזות להתלונן במשטרה (כעשירית מהנפגעות), אינן זוכות לסיוע ולשיקום מהמדינה, והעול נופל בעיקר על המרכזים לסיוע לנפגעי תקיפה מינית, שהם גופים התנדבותיים.

הנשים הערביות

מנתוני למ"ס לשנת 2005 עולה, כי מתוך 400 אלף נשים ערביות בגיל 15 ויותר, נמנות עם כוח העבודה רק 72 אלף. מהן – 60 אלף מועסקות ו-12 אלף מובטלות. מבין המועסקות, עבדו במישרה מלאה רק 24 אלף, בעוד ש-32 אלף נשים ערביות עבדו במישרה חלקית (היתר – עצמאיות). זאת אומרת, שבעוד שבקרוב נשים יהודיות שליש מועסקות באופן חלקי, 60% מהעובדות הערביות (שיעור כמעט כפול) מועסקות במישרות חלקיות. נתונים אלה מצביעים על הצע עבודה נמוך כל כך, שרוב הנשים הערביות נאלצות להסתפק במישרות חלקיות. התעסוקה החלקית הזאת מקיפה גם נשים בעלות מקצוע, כמו מורות, הנאלצות להסתפק בחצי או בשליש

מישרה.

הנתונים בדבר השכלתן של הנשים הערביות בכוח העבודה מרשימים: ל-37 אלף מהן יש השכלה על-תיכונית ואקדמית (13 שנות לימוד ומעלה); ל-25 אלף מהן יש השכלה תיכונית (9-12 שנות לימוד); ורק ל-9 אלפים יש השכלה של 8 שנות לימוד ופחות. אך העלייה בהשכלתן של נשים ערביות והעובדה שבמוסדות להשכלה גבוהה לומדות בשנים האחרונות יותר צעירות ערביות מצעירים ערבים – אינן מונעות את הדרתן משוק העבודה ואת דחיקת רובן למישרות חלקיות. השיפור בהשכלה של נשים ערביות כלל אינו מלווה בגידול מקביל של הצע מקומות עבודה לנשים ערביות.

המחסור במקומות עבודה זמינים לנשים ערביות, שהוא הגורם הראשי לאבטלת רבות מהן, משקף את בעיות האבטלה בפריפריה, את העדר אזורי תעשייה בישובים הערביים, את סגירתם של מפעלי הטקסטיל והמתפרות, את מיספרם האפסי של משרדי ממשלה הממוקמים בישובים ערביים, את החרמתן של נשים ערביות בענפים כמו התעשייה האלקטרונית, ואת פיטוריהן של נשים ערביות רבות עקב "תוכניות ההבראה" ברשויות המקומיות.

בשל התחרות בקרב נשים ערביות מובטלות על מקומות העבודה המעטים הקיימים בישובים הערביים, מעבידים פרטיים מעסיקים אותן בתנאים מחפירים: מבחינת רובן, שכר מינימום וזכויות סוציאליות הם רק בגדר שמועה.

כדי לפתור את מצוקת האבטלה בקרב נשים ערביות, נחוצים השקעה ממשלתית בפיתוח אזורי תעשייה ותשתיות חינוך וטיפול בילדים; מיקום משרדי ממשלה ומוסדות ציבור אחרים בישובים ערביים; דאגה לתחבורה ציבורית מסודרת ונוחה; הקפדה על יישום חוקי העבודה, ובמיוחד – שכר מינימום; הכשרה מקצועית עדכנית, הכוללת לא רק קורסים למטפלות ולספריות.

מבין כל הקבוצות החברתיות המקופחות, דווקא כלפי הנשים הערביות חייבת הממשלה להפעיל מדיניות מובהקת של העדפה מתקנת. זה חשוב ביותר לנשים עצמן, לילדים הערבים, לחברה הערבית ולחברה הישראלית בכלל.

האישה הערבית סובלת גם ממעמד חברתי נחות במיסגרת החברה הפלסטינית-ערבית בישראל. השקפות, שמקורן בהלכה הדתית ובתפיסות פטריארכאליות, מקבעות את תלותה בגבר ואת אחריותה למה שמכונה "כבוד המשפחה". תפיסות ריאקציוניות אלה מצדיקות אלימות כלפי נשים וגם את התופעה החמורה של רצח נשים בתואנה של "הגנה על כבוד המשפחה". מק"י מוקיעה את המציאות של אלימות ורצח נשים בכל תירוצ שהוא, ונאבקת לשוויון מלא של האישה הערבית בחברה ובמשפחה.

נשים ערביות הפכו יעד ראשי בכל מיתקפה של המימסד השליט, על כל שלוחותיו, בכל הנוגע לרדיפת המיעוט הערבי בישראל, ובעיקר – בכל המשתמע מהנפנוף בדחליל "האיום הדמוגרפי", אותו מייצגת, כביכול, האוכלוסייה הערבית. על רקע

זה יזמה הממשלה את 'הוראת השעה' הגזענית בחוק האזרחות, המונעת מעמד חוקי בישראל מנשים פלסטיניות מהשטחים הכבושים, שנישאו לאזרחים ערבים, ואף מגרשת אותן מבתייהן וממשפחותיהן.

הנשים הערביות הן שותפות למערכה הכוללת של האוכלוסייה הערבית נגד האפליה והגזענות ולמען הכרה בה כמיעוט לאומי, הראוי לשוויון זכויות לאומי ואזרחי מלא. אולם זכותן גם לצפות, שהציבור הערבי על שלל מוסדותיו וארגוניו, יתייבב לצידן במערכה נגד אפלייתן בכל התחומים, נגד רצח נשים ונגד כל הצורות של אלימות כלפי נשים.

אפלייתן של נשים מזרחיות ואחרות

בנוסף לנשים הערביות, סובלות מהיבטים חמורים במיוחד של אפליה גם נשים מזרחיות, עולות חדשות, מהגרות עבודה וקורבנות סחר אדם.

בקרב הנשים היהודיות המובטלות והעניות ואלה המועסקות בתנאים גרועים במיוחד נמצא שיעור גבוה יחסית של נשים מזרחיות ושל עולות חדשות. נשים אלה סובלות, נוסף לכל היבטי האפליה והניצול של כלל הנשים, גם מיחס מתנשא של המימסד, אשר מנסה להטיל עליהן את האחריות לשוליותן החברתית.

בשנים האחרונות כיוונה הממשלה חלק ניכר מהמיתקפה הכלכלית-חברתית שלה לנשים העומדות בראש משפחות חד-הוריות. נשים אלה, המתמודדות עם הקשיים של גידול ילדים בתנאים של הכנסה נמוכה ושל מחסור בשירותים הולמים לילדים – הן יעד ראשי לקיצוצים בגימלה להבטחת הכנסה ול"חוק העניים" בדמותה של "תוכנית ויסקונסין".

מאז מחצית שנות ה-90 גדל במהירות מיספרן של מהגרות העבודה, המועסקות ברובן בטיפול בית בקשישים ובנכים. הן מובאות לארץ בידי חברות קבלניות, העושקות אותן. הן מועסקות בתנאים קשים שאינם מקובלים בשוק העבודה בישראל: עבודה סביב השעון תמורת מעט יותר משכר מינימום. מהגרות העבודה מגיעות לארץ בשל המצוקה הכלכלית בארצותיהן, ורובן שולחות את חלק הארי של שכרן למשפחותיהן בארצות המוצא.

בשני העשורים האחרונים התפתחה בארץ זנות המבוססת על הבאתן לארץ של נשים שהן קורבנות של סחר אדם. נשים אלה מועסקות בתנאי עבדות וסובלות מאלימות ומהשפלה. רק לאחר מאבקים ציבוריים, החלה המשטרה להתייחס לנשים אלה כאל קורבנות. אך פסקי הדין במשפטים שנערכים, כאשר הם נערכים, מטילים על הסרסורים עונשים קלים בלבד.

הנשים במאבקים הפוליטיים והחברתיים

בכל המאבקים החברתיים שהתנהלו בישראל בעשור האחרון בלטה השתתפות הנשים: מורות וגננות, עובדות רשויות מקומיות, אחיות, עובדות מדינה, עובדות

סוציאליות, וגם חד-הוריות (ויקי כנפו) וגימלאיות. נשים עומדות בראש איגודים מקצועיים (אחיות, עובדי מינהל ומשק בבתי החולים הממשלתיים) ובראש ועדי עובדים גדולים (בבנק המזרחי, למשל). נשים עומדות בראש רבים מהארגונים לשינוי חברתי, וארגוני נשים נוטים יותר להשתלב במאבקים חברתיים.

נשים בולטות גם במאבקים לשלום ונגד הכיבוש ופשעיו, במאבקים נגד האפליה הלאומית ולשוויון, במאבקים נגד אלימות במשפחה ונגד אלימות כלפי ילדים, להגנת קורבנות של אלימות ושל סחר בנשים.

אנו מציינים את התרומה החשובה של תנועת נשים דמוקרטיות בישראל (תנד"י), ב-60 שנות קיומה, למערכות נגד הכיבוש ולשלום צודק, נגד אפליית האשה ולשוותפות מאבק של נשים יהודיות וערביות. על חברות מק"י, הפועלות בתנד"י, מוטלת אחריות לקידום פעילות התנועה, לעידכון צורות עבודתה ולהרחבת השפעתה בקרב נשים צעירות, יהודיות וערביות.

נוכח המיתקפה מרובת הצדדים של הממשלה על זכויות הנשים כעובדות, כמובטלות, כמקבלות שירותים, כאימהות, כעומדות בראש משפחות חד-הוריות – נדרשת הערכות שונה של הנשים.

הממשלה והמעסיקים מציבים תחת איום את כל ההשגים החשובים שהשיגו נשים בעשרות שנות מאבק. מתנהלת מיתקפה על כלל הזכויות של נשים, כולל הזכות לעבודה, לקבל שכר הוגן, להינות מתנאים סוציאליים טובים, להיות מוגנת באמצעות הסכם עבודה קיבוצי, לקבל דמי אבטלה וקיצבת קיום ברמה נאותה, להינות משירותי בריאות ללא תשלום נוסף, להזדקן בכבוד. לכן לנשים יש עניין מיוחד בהגנה על העבודה המאורגנת ובמאבק נגד עבודה באמצעות חברות כוח אדם וקבלנים. לנשים יש גם אינטרס מיוחד בהרחבת השירותים החברתיים ובביטול הפרטה שכבר נעשתה של שירותים חברתיים.

תפיסת מק"י לגבי שוויון האישה

השיח בנושא נשים הוא מגוון, וקיימות תפיסות שונות של פמיניזם. התפיסה הפמיניסטית החברתית-מרקסיסטית היא זו המערערת על עצם קיומו של המשטר הכלכלי-חברתי הקפיטליסטי, שהוא התשתית העיקרית לכל סוגי האפליה, לרבות לאפליית נשים. הפמיניזם המרקסיסטי כולל בתוכו התקוממות נגד הניצול הכפול והמשולש של נשים; טיפוח סולידריות עם הנשים המנוצלות והמקופחות; עידוד נשים לפעולה אקטיבית להגנת זכויותיהן; קידום מעורבות חברתית ופוליטית של נשים בזירה הכללית; טיפוח אחווה בין נשים יהודיות וערביות ובין נשים מרקע שונה. תפיסתנו החברתית שונה מהותית מהתפיסה האל-היסטורית המכונה "פוליטיקה של זהות", אשר שמה את הדגש בהבדלים בין הנשים והגברים ובהבדלים בין קבוצות שונות של נשים (ערביות, מזרחיות, אשכנזיות, לסביות). תפיסתנו גם שונה מהותית מגישות ליברליות, השמות דגש בנושאים של ייצוג נשים ובשילוב נשים במעלה

ההיררכיה הכלכלית במיסגרת המבנה החברתי הקפיטליסטי הקיים. במקומן אנו מציבים את התפיסה של פמיניזם חברתי-מרקסיסטי, החושף את הסיבות החברתיות והפוליטיות לאפלייתן לרעה של נשים; פמיניזם שנקודת המוצא שלו היא המערכה לשיפור תנאיי החיים של נשים פועלות, מורות, אחיות, פקידות, של נשים עניות; פמיניזם המגייס (נשים וגברים) למאבק למען שוויון זכויות מלא של האישה בכל התחומים – בעבודה, בחברה, במשפחה, בייצוג, ולמאבק למען חברה שוויונית, שתבטל את כל צורות הניצול והאפליה.

הניסיון הישראלי, כמו גם הניסיון של מדינות אחרות, הראה, כי בתנאים של העמקת הניצול המעמדי והקיטוב הכלכלי, גם כניסת יותר נשים לשוק העבודה וגם חקיקה המקדמת שכר שווה עבור עבודה שווה ושוויון הזדמנויות בתעסוקה – אינן מבטלות את אפליית הנשים. אפילו הצלחתן של נשים להשיג השכלה לא ביטלה את אפליית הנשים בשכר ובתנאיי עבודה. בעשור הראשון של שנות האלפיים, יותר נשים מובטלות, עובדות בעבודות חלקיות ובשכר נמוך ונדחקות לחיים בעוני. הנשים, שהן הרוב בקרב המרוששים, סובלות ממצוקה חברתית וחיות בפחד מרעב, מאי-יכולת לממן צרכים חיוניים ומשקיעה בחובות.

בניסוחה של הפמיניסטית האמריקאית בל הוקס: "התקווה האמיתית היחידה שנותרה לשיחור פמיניסטי היא בחזון של שינוי חברתי, שיקרא תיגר על העליונות המעמדית".

הצורך החיוני בגידול מיספר חברות המפלגה ובשילובן בהנהגה

הוועידה ה-24 (2002) ציינה, כי מראשית פעילותה היו במפלגה הקומוניסטית נשים מהפכניות, שנטלו חלק פעיל בפעילות היומיומית ובהנהגה. אך בהתייחסה למצב בעשור האחרון, מתחה הוועידה ביקורת על מיספרן הנמוך של החברות במפלגה ועל העדר ההתייחסות הראויה של מוסדות המפלגה לצורך בקידום נשים לתפקידי הנהגה.

ניתוח המצב הנוכחי של הנשים, חברות המפלגה, מלמד, כי מאז הוועידה ה-24 לא חל שום שינוי לטובה, וניתן להצביע אפילו על החמרת הבעיה: מיספר חברות נמוך עד אפסי בסניפי מפלגה רבים. קיומה של בעיה זו בולט על רקע ריבוי מספרן ומעמדן הבולט של נשים (יהודיות וערביות) בתנועות מחאה ובארגונים חברתיים וגם בהנהגות שלהם. בין תנועות השלום, שאורגנו ומנוהלות בידי נשים, ניתן למנות את נשים בשחור, בת שלום, מחסום ווטש, פרופיל חדש וקואליציית נשים לשלום. נוסף לבעיות החברתיות הכלליות, המקשות על נשים להשתלב בפעילות פוליטית, ניתן להצביע על כמה בעיות בולטות במפלגה.

במפלגה שולטת בכיפה התפיסה המוטעית, כאילו ענייני הנשים וכל נושא שוויון האישה הוא עיסוקם הבלעדי של ארגוני נשים. מק"י סיעה תמיד לארגונים דמוקרטיים של נשים, המקדמים את זכויות האישה ופועלים להגברת שותפות המאבק של נשים

יהודיות וערביות. זו מדיניות נכונה. אך כאשר המפלגה נוהגת כאילו ארגוני הנשים הם האחראים בלעדית לקידום מעמד האישה – היא מחטיאה בגדול את תפקידה כמפלגה מהפכנית.

אם תמצית השיחרור הפמיניסטי היא שיחרור מהניצול המעמדי וכינון חברה סולידרית, המבטלת את כל צורות האפליה – נחוצות למימוש קודם-כל קומוניסטיות, חברות מפלגה, אשר ירכשו את השקפת העולם הזאת ויפיצו אותה בקרב הנשים בדרכים שונות. במקביל, ובמידה לא פחותה, נחוץ שהגברים, חברי המפלגה, יבינו לעומק את ניצולן הכפול והמשולש של נשים ואת אי-היכולת של מפלגה קומוניסטית לנהל מערכה פוליטית וחברתית לשיחרור ללא שילובן של נשים רבות ככל האפשר. בהקשר זה עלינו לבקר את עצמנו על מיעוט החברות בסיעות שלנו ברשויות המקומיות, ועל כך שלא העמדנו שום מועמדת אשה לראשות רשות מקומית.

נכון שחברי המפלגה אמונים על התפיסה של שוויון האישה. אך לעיתים קרובות תפיסה שוויונית זו אינה מתורגמת למעשים – לא במיסגרת המפלגה ולא במיסגרת המשפחה של החבר. הניסיון לימד, כי בברית הנוער הקומוניסטי ישנן חברות רבות, ומיספרן דומה למיספר החברים. אך רבות מהן אינן מצטרפות בהמשך למפלגה, או חדלות לפעול בה לאחר הנישואים והולדת הילדים. מכאן, שאנו כמפלגה וכחברי מפלגה איננו מצליחים ליצור תנאים הולמים, שיאפשרו לנשים לפעול במפלגה גם כאשר מוטלות עליהן מטלות רבות אחרות. לא תמיד מתייצבים חברי המפלגה בהחלטיות מול תפיסות שוביניסטיות ומול גישות פונדמנטליסטיות לנשים.

סעיף 21 בתקנון המפלגה מטיל על כל החברים והחברות במפלגה "לפעול ליצירת אווירה שתאפשר ותקדם שחרור מלא של האישה, לרבות בחלוקת עבודה שוויונית במפלגה ובמוסדותיה, בעבודה ובכלל, באופן שיאפשר לה להגשים את עצמה כאדם שווה". אך זו אינה המציאות.

האווירה האופיינית לשיבות של רבים מסניפי מפלגה, הדיבורים שאין מעשים בצידם, העדר ההתייחסות לנושאים המעניינים במיוחד נשים – כל אלה הם גורמים הדוחים נשים מלהשתתף בפעילות הסניפים או להתנדב למלא בהם תפקיד. באותה עת, סניפי המפלגה עצמם אינם מייחסים חשיבות לפעילות המפלגתית בקרב נשים, אינם מקדישים מאמץ לצירוף נשים למפלגה ולקידומן של חברות לתפקיד בוועד סניף או בריכוז סניף. רק בסניפים ספורים (תל-אביב, למשל), ממלאת את תפקיד מזכיר הסניף חברה. בעיות זהות קיימות גם בעבודתם של ועדי המחוזות ושל הוועד המרכזי.

סעיף 40 בתקנון המפלגה קובע, כי "בבחירת מוסדות המפלגה ובקביעת תפקידים יש לפעול להתחדשות בדרך של תחלופה, לשאוף ולפעול לייצוג שוויוני של נשים". הוועידה ה-24 החליטה להבטיח ייצוג של 20% נשים בוועד המרכזי, והעקרון זה יושם בבחירות לוועד המרכזי. אך בארבע השנים שחלפו מאז הוועידה ה-24, לא השקיעו הוועד המרכזי ומוסדותיו מאמץ מיוחד לקדם את הנשים שנבחרו, להטיל

עליהן תפקידים, לברר באיזה תחומים הן יכולות ומעוניינות לתרום. ישנן נשים קומוניסטיות בהשקפת עולמן, אך הן אינן מאורגנות או שהן חברות פסיביות במפלגה. נוסף לבעיות הנובעות מגישתם המוטעית של החברים ושל מוסדות המפלגה לנושא החברות של נשים במפלגה, קיימת גישה מוטעית אצל הנשים עצמן. שוויון האישה אינו שי לחג ולעולם לא יהיה כזה. נשים זכו בהיבט כזה או אחר של שוויון משום שהן התאמצו, לחמו, התנגשו עם עמדות שמרניות, העזו לנפץ דעות קדומות. לכן מוטלת על הנשים חברות המפלגה אחריות מיוחדת: הן צריכות ויכולות להיות המנוע שיניע את התהליכים הפנימיים, אשר יובילו להפיכת המפלגה הקומוניסטית למפלגה ידידותית לנשים, למוקד משיכה לנשים הנאבקות במיסגרות לשלום, לזכויות האדם, לזכויות העובדים ולשוויון האישה.

פרק 7. מאבק רעיוני וחזית פוליטית

המפלגה הקומוניסטית הישראלית הגדירה את עצמה כמפלגה מהפכנית החותרת לשלום, לשוויון, לצדק חברתי, לדמוקרטיה ולשינוי חברתי עמוק, לסוציאליזם. בסעיף 2 של עקרונות היסוד של מק"י, שאושרו במושב השני של הוועידה ה-24, נכתב: "המפלגה הקומוניסטית נוצרה ככוח של השינוי החברתי העמוק, ככוח שמטרתו כינונה של חברה אחרת. בתחילת האלף השלישי השינוי הזה הוא חיוני במיוחד: הקפיטליזם המאוחר הוא משטר המאופיין בסתירות עמוקות ומיבניות, בחוסר צדק, בהרס הסביבה העולמית, בשחיקת הישגי העובדים, בסדר עולמי שבמרכזו האימפריאליזם האמריקאי. הגלובליזציה של שלטון כוח הממון איננה מוצא מהמשבר החברתי, אלא הגורם המרכזי שלו".

מק"י, נאמר בתקנון, נאבקה למען סוציאליזם מהפכני מתחדש, למען חברה הומנית ודמוקרטית של צדק חברתי, ולכן היא מונחית על-ידי ערכי הסוציאליזם בכל מאבקה, וקודם-כל – במאבקים המעמדיים והחברתיים. אנו הגדרנו את מק"י (בסעיף 4 של התקנון) כך: "מק"י היא מפלגת המאבק המעמדי, מפלגה מהפכנית של מעמד העובדים וכל השכבות המנוצלות, מפלגת האינטרנציונליזם והפטריוטיזם האמיתי, מפלגה יהודית-ערבית הנאבקה למען העניינים האמיתיים של ישראל לטובת כל תושביה".

בתנאיה של ישראל, מפלגתנו הקומוניסטית שוחה נגד הזרמים האידיאולוגיים השליטים בחברה. בחברה הנעשית יותר ויותר קפיטליסטית, אנחנו מייצגים את החלופה הסוציאליסטית. בחברה הנשלטת על ידי לאומנות והפרדה בין יהודים וערבים, אנחנו מייצגים שותפות-מאבק אמיתית בין יהודים וערבים למען שינוי חברתי.

שמירת ייחודיותה הרעיונית של מפלגה קומוניסטית היא תנאי לקיומה ולהצלחתה.

בשאלות רעיוניות חשוב לתחום תחומים ברורים. פעילות רעיונית מתמדת חייבת לאפיין את המפלגה בכל הרמות, ממוסדות ההנהגה המרכזיים ועד ארגוני השטח. הניסיון מלמד שהזנחת הפעילות הרעיונית מולידה גם החלשות פוליטית וארגונית. בתחילת המאה ה-21 הקפיטליזם מסתגל לשינויים הטכנולוגיים ומתארגן מחדש, תוך שהוא מסווה בהצלחה לא-מבוטלת את תוכנו המעמדי. אך אופיו הבסיסי, המנצל והמדכא, נותר בעינו. זו אחריותנו להסביר, כי קפיטליזם, גם כאשר מצליחים לשפצו מעט, נותר קפיטליזם, וככזה הוא מעמיק את הניצול, את ריכוז העושר בידי מעטים ואת גידול העוני בקרב רבים. השר שמעון פרס דיבר פעם נגד "קפיטליזם חזירי". אנו מדגישים, כי הקפיטליזם, מעצם מהותו מוליד חזירות חברתית: עודף הון מצד אחד ו'עודף' עובדים מצד שני.

התאגידים והממשלות מנסים לרמוס את העבודה המאורגנת, המסוגלת להוות חלופה חברתית, כדי שיוכלו להכריז: 'אין חלופה למשטר הניצול'. המערכה המתרחבת נגד עוולות הקפיטליזם התאגידי היא תגובה למיתקפה המשולבת של ההון והשלטון על זכויות העובדים ועל שירותים ציבוריים כמו חינוך, בריאות, רווחה ודיוור.

אנו כבר משתפים פעולה במערכות נגד הגלובליזציה התאגידית עם חוגים, הסבורים כמונו, כי 'עולם אחר אפשרי', אך אובייקטיבית, שותפינו הם כל הקורבנות של יישום המדיניות הניאו-ליברלית. לכן זו חובתנו לחבור עמם במערכות נגד ההפרטה של חברות ממשלתיות ושל שירותים ציבוריים ולהגנת הזכויות החברתיות.

הקפיטליזם התאגידי רואה בדמוקרטיה מיכשול. הממשלות בארצות ההון מצמצמות עוד ועוד זכויות אזרח וזכויות של עובדים ומובטלים. התלות של השלטון בהון נעשית גלויה ובוטה. אך הניאו-ליברליזם, שהוא מדיניות של העמקת ניצול העובדים ושעבוד העמים, מוצג דווקא על-ידי יוזמיו כערובה לפריחתן של הדמוקרטיה ושל חירות העמים.

גם בישראל התגייסו אנשי שלטון, אנשי אקדמיה ופרשנים כלכליים להצדיק את המיתקפה של ממשלת שרון-נתניהו על העובדים ועל הזכויות החברתיות ואת גל ההפרטות.

החרפת הקיטוב המעמדי והמאבקים החברתיים הפריכו את הדעה (שמעולם לא אומצה בידי מק"י), לפיה על רקע קריסת ברית-המועצות אין למפלגות קומוניסטיות ולכוחות חברתיים אחרים מה להציע, ועליהם לוותר על שינוי מהפכני של החברה ולהתפשר. מיתקפת התאגידים הבהירה, שדווקא מבחינת ההון אין מקום לפשרה.

בכוחה של המפלגה הקומוניסטית הישראלית, המצוידת בתפיסה מעמדית ובהשקפת עולם מרקסיסטית-לנינית של סוציאליזם מהפכני, לחזק את המאבקים החברתיים, לרבות בתחום זכויות העובדים, הנשים והמיעוט הערבי ובתחום הגנת הסביבה. אנחנו מבינים את כל המאבקים הללו כביטויי התנגדות לצדדים שונים של הקפיטליזם הדורסני. תרומתנו הייחודית להם היא הראייה הכוללת בדבר האפשרות של המרת הקפיטליזם, משטר הניצול המעמדי והאפליה, במשטר של צדק חברתי וסביבתי.

מול הקפיטליזם אנחנו מציבים חלופה מהותית, סוציאליזם, אותו הגדרנו בסעיף 3 של עקרונות היסוד של מק"י כ"חברה הומנית ודמוקרטית של צדק חברתי", כ"שלטון מעמד העובדים" וכ"שינוי חברתי מהפכני המחליף את הקפיטליזם – משטר הניצול המעמדי – ניצול אדם בידי אדם". עקרונות היסוד של מק"י מבהירים כי איננו רוצים להעתיק אל המאה ה-21 את המודל שקרס במאה העשרים, אלא ליישם לקח אמיתי מהקריסה. מצד שני, עקרונות היסוד של מק"י מדגישים כי עבורנו הלקח מכשלונות המאה העשרים איננו ויתור על עצם השינוי המהפכני של החברה אלא מאבק לעשות את השינוי הזה באופן הנכון. מהפכת אוקטובר, שהתרחשה לפני תשעים שנה, הייתה פריצת דרך עצומה בתולדות המאבק החברתי. התנועה הקומוניסטית העולמית, שהתגבשה בהשפעתה, הייתה בעלת תרומה עצומה להיסטוריה של המאה העשרים, להישגים של מעמד העובדים, למאבקי השוויון, לניצחון ההיסטורי על הנאציזם והפאשיזם, לתנועות השחרור הלאומי. בצד ההישגים העצומים היו גם שגיאות קשות מהן איננו יכולים להתעלם. בברית המועצות היו הישגים חברתיים אמיתיים אך, כפי שכבר סיכמנו בועידותינו הקודמות, מודל המשטר שעוצב בה לא עמד במבחן ההיסטוריה. כמו חברינו בתנועה המהפכנית בעולם, חובתנו היא לנתח באומץ את לקחי המאבק הקומוניסטי במאה העשרים, לא כדי להיפרד מהאידיאלים שביסודו, אלא דווקא כדי ליישם אותם במציאות.

השקפת העולם המהפכנית שלנו משלבת תיאוריה ופרקטיקה. בכך אנחנו נבדלים מאותם ניאו-מארקסיסטים, המוותרים למעשה על החלק היישומי – על ביצוע השינוי המהפכני במציאות. הפעילות התיאורטית שלנו מכוונת לחשיפתן של הסתירות במציאות שלנו – מהן יכולים לצמוח כוחות השינוי החברתי.

איננו מקבלים את הגישה הרב-תרבותית המציעה למדוכאים להסתפק בפניה של זהות תרבותית ולוותר על השינוי הכולל של השיטה החברתית. גם גישתנו לתרבות היא מעמדית. אנחנו יודעים שבכל תרבות לאומית יש יסודות מתקדמים אבל גם יסודות ריאקציוניים. מהראשונים אנחנו שואבים השראה ואת האחרונים אנחנו דוחים.

האינטרנציונליזם היה ועודנו עיקרון חיוני של הקומוניסטים. "פועלי כל הארצות התאחדו!" הייתה ועודנה קריאת ההתגייסות העקרונית שלנו. הניתוח המעמדי שלנו מחלק את העולם לא על בסיס ההשתייכות הלאומית אלא על בסיס האינטרס המעמדי. גיבושה של אחדות אינטרנציונליסטית הוא תנאי בסיסי להצלחת המאבק המהפכני.

האינטרנציונליזם של הקומוניסטים הוא גם ביטוי של פטריוטיזם אמיתי. אויבינו הלאומנים תמיד האשימו את מפלגתנו הקומוניסטית בחוסר נאמנות לאומית, בקוסמופוליטיות ואפילו בבגידה לאומית. כך הותקפו ומותקפים חברינו היהודים וכך הותקפו ומותקפים גם חברינו הערבים. תמיד ידענו לדחות השמצות אלה ונמשיך

לדחות אותן גם בעתיד: הקומוניסטים הם המבטאים של האינטרסים האמיתיים של העם. דחיית הסמאות הלאומניות הריקות, אשר מאחוריהן מסתתרים אינטרסים מעמדיים, היא עבורנו חלק מהפעולה למען טובת העם.

עקרונות היסוד של מק"י מגדירים (בסעיף 8) גם את ייחודיותנו בשאלה הלאומית: "בעבר ובהווה אנחנו שוחים נגד הזרם של החשיבה הלאומנית בקרב היהודים ובקרב הערבים. אנחנו דוחים את היסודות האידיאולוגיים ואת הפרקטיקה של הציונות, אשר מצמיחים גישות גזעניות ופגיעה בשוויון ובדמוקרטיה. אנחנו דוחים את עמדות הריאקציה הערבית. הגישה שלנו היא מעמדית ואינטרנציונליסטית: אנחנו מחלקים את העולם אחרת. עבורנו החלוקה הקובעת איננה בין יהודים וערבים, אלא בין מי שיש לו אינטרס בשיטה המעמדית הקיימת לבין מי שיש לו אינטרס לשנות אותה. לכן יכולים אנו באמת להציע פוליטיקה יהודית-ערבית, במקום פוליטיקה ליהודים ופוליטיקה לערבים".

לאורך שנים רבות הקומוניסטים בארץ נאבקו נגד האידיאולוגיה והפרקטיקה של הציונות – נגד "כיבוש האדמה" ונישול הפלחים הערבים ממנה, ונגד "העבודה העברית" ונישול העובדים הערבים. הציונות, כמערכת של תפיסות רעיוניות, לובשת ופושטת צורה, בהתאם לנסיבות הפוליטיות והחברתיות המשתנות. אך שינויים אלה בהדגשים ובהסברה אינם משנים את מהותה הלאומנית, הבאה לידי ביטוי בשנים האחרונות בהדגשת התפיסה הגזענית של "המאזן הדמוגרפי". הציונות, בתפיסותיה ובמעשי מנהיגיה, גם ממשיכה בעיקביות לשרת את האימפריאליזם, ובמיוחד את זה האמריקאי.

מפלגתנו ניתחה את אופיה המעמדי של הציונות וקבעה, כי היא "מבטאת את האינטרסים של הבורגנות היהודית הגדולה ועומדת בסתירה עם האינטרסים של העובדים, עם האינטרסים הלאומיים של עם ישראל ועם העניין הכולל של הקדמה והסוציאליזם. הננו רואים במאבק נגד האידיאולוגיה והפרקטיקה של הציונות לא רק אינטרס מעמדי של מעמד הפועלים וכלל העמלים בישראל ולא רק אינטרס כללי של הקדמה והסוציאליזם, אלא לא פחות מזה מעשה של דאגת-אמת לאינטרסים הלאומיים של ישראל..." (החלטות הוועידה ה-18 של מק"י). לכן דחינו תמיד את הטענה הציונית לקיום זהות בין ישראל לבין הציונות, ואנו שבים ומדגישים עמדה זו.

תמיד ניתחנו את החברה הישראלית כחברה מעמדית. היהודים בפלשתינה ואחר-כך בישראל לא התגבשו כשכבה קולוניאליסטית אחידה, אלא אופיינו בחלוקה מעמדית ובמאבק מעמדי פנימי. לכן ניתוח מעמדי מתאים יותר למציאות הישראלית מאשר המודל הפוסט-קולוניאלי, על פיו המאבק הבסיסי הוא, בסופו של דבר, המאבק הלאומי.

המאבק לאחדות-פעולה על יסוד מתקדם והמאבק הרעיוני אינם סותרים זה את זה. מפלגתנו פועלת לליכוד כוחות מרבי בקרב העובדים והאנשים המתקדמים בישראל

להשגת מטרות קונקרטיות, ונאבקת נגד כל מגמה כיתתית ודעות קדומות. גישה זו הובילה את מק"י עוד ב-1977 להקמתה של חד"ש כמסגרת חזיתית של מאבק פוליטי. יחד עם השותפים לנו בחד"ש, יהודים וערבים, גיבשנו את מצע חד"ש לגבי השלום הצודק והיציב, זכויות העובדים, שוויון הזכויות הלאומי והעדתי, שוויון האשה והצדק הסביבתי.

גישתה העקרונית של מק"י לחזית מוגדרת בסעיף 9 של תקנון מק"י, אשר קובע עמדה בעלת ארבעה יסודות:

"אנחנו מציעים הליכה משותפת, על בסיס מצע מינימום, לכל מי שמוכן ללכת איתנו חלק של הדרך.

זאת הייתה כוונתנו כשיזמנו את הקמתה החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, שאנחנו רואים בה שותפות פוליטית אמיתית שיש לחזקה, לפתחה ולהרחיבה.

מק"י פועלת לכינונה של חזית שמאל יהודית-ערבית רחבה, שתוכל להציע לשני העמים מצע משכנע של יציאה מהמשבר הנוכחי ועלייה על דרך של שלום ושוויון. מק"י חותרת לשיתוף פעולה רחב עם מפלגות, חוגים ואישים בעלי השקפות עולם שונות על בסיס מוסכם".

על בסיס גישה זו, רואה מק"י כתפקידה לפעול לחיזוק חד"ש והרחבתה. הוועד המרכזי הציע למפלגה מסמך המסכם את גישתנו לשאלת החזית. אחרי דיונים בסניפי המפלגה, המסמך אושר במועצת המפלגה באום אל-פחם (18.11.06), וההתייחסות לנושא בפרק זה מבוססת עליו.

מק"י הייתה זו שיזמה את הקמתה של חד"ש. אנו גאים בתרומותיה של החזית ובשותפינו בחזית. גם היום יש למק"י אינטרס עליון בחיזוקה ובהרחבתה של החזית. אנחנו בוודאי לא נסכים לוותר על קיומה של חד"ש כחזית פוליטית. לא נוותר על קיומה של חד"ש וגם לא על אופייה כחזית.

הסיבה המרכזית לבעייתיות הקיימת בחד"ש היא הצטמצמות הרוחב הפוליטי שלה במהלך השנים: היום עומדים, על אותו בסיס ציבורי, שני מבנים פוליטיים מקבילים – מק"י וחד"ש.

פתרון הכפילות אינו הפיכת חד"ש למפלגה. זו בעיה של חד"ש, שלמרות שכחזית לא יכול להיות לה בסיס רעיוני, במבנה הארגוני שלה היא דומה למפלגה ולא לחזית פתוחה ורחבה. במקום ארגון פורמליסטי נוקשה – חד"ש צריכה מתכונת גמישה ובלתי-ממוסדת, המעודדת הצטרפות מבחוח, יוזמה מלמטה ופעילות בשטח.

במציאות החלל שנוצר בשמאל הישראלי, אפשרי וחיוני להרחיב את חד"ש בקרב הציבור היהודי והערבי כאחד. הרחבה כזאת לא תתרחש מעצמה. היא מחייבת מאמץ פוליטי מצידנו. אופק ההתפתחות של חד"ש הוא החוצה. חד"ש צריכה להתמקד לא בסידור אחר של הקוביות בתוך המגרש המשותף של היום, אלא בהגדלה אמיתית של המגרש. מטרת מהלך ההתחדשות, שאנו מציעים, הוא אכן להביא לחד"ש כוחות שאינם במעגלים שלה היום. זו משימה מורכבת, אבל חיונית: חד"ש חייבת

להפוך למסגרת המעודדת הצטרפות של קבוצות ואישים, שהיום אינם בתוך השדה הפוליטי שלנו, כמו קבוצות של סרבני מצפון, פעילים במחאה חברתית ובמאבק נגד ההידרדרות הפאשיסטית, יהודים וערבים כאחד, קבוצות נשים והאגף השמאלי של התנועה הסביבתית. את קיום האפשרות הזאת הוכיח המאבק נגד מלחמת לבנון השנייה. יחד עם כוחות אלה ניהלנו גם את המערכות נגד המדיניות הכלכלית הניאו-ליברלית הדורסנית.

חזית אמיתית היא, בהגדרה, שותפות של שונים. חזית מחייבת פתיחות וסבלנות הדדית. חזית שונה ממפלגה. בחזית חשובה דווקא ההסכמה הפוליטית הבסיסית. במפלגה חשובה חדות רעיונית. נכונותנו לשתף פעולה בחזית איננה באה במקום המאבק הרעיוני על עמדותינו העקרוניות בשאלות הסוציאליזם והציונות.

לחזית צריך להיות מבנה ארגוני גמיש, המאפשר לכל שותף לשמור על זהותו הייחודית ונותן לכל שותף יכולת השפעה אמיתית. מק"י גדולה, יחסית לשותפים האחרים, אבל חזית אינה שימוש בכוח מספרי, כדי להכריע שותפים. חזית מחייבת התחשבות גם בשותפים קטנים. חזית דורשת מתן משקל משמעותי לכל מרכיב, קטן או גדול. חזית היא התחשבות מירבית בעמדותיהם של המרכיבים. חזית היא התייעצות גלויה, ולא חשאית, בין השותפים בכל סוגיה שבמחלוקת. חזית היא קבלת החלטות על בסיס של תיאום והסכמה רחבה.

חזית של מרכיבים לא חייבת להיות חזית של מפלגות. לא נייצר באופן מלאכותי מפלגות, כדי שתהיה לנו חזית. בחד"ש צריך להיות מקום למגוון של התארגנויות לעשייה ולפעילות. הקו האדום היחיד שלנו היה ונשאר – בחזית איתנו אין מקום להתארגנות המכוונת נגד מק"י.

זאת ועוד, חזית אינה מפלגה מקבילה: אסור לה להיות זירה נוספת של מאבקים שמקומם בתוך המפלגה. החזית איננה באה במקום המפלגה. קיום חזית איננו מבטל את מחויבות חברי המפלגה למפלגה ולהחלטותיה.

חזית של מרכיבים אינה קומבינה אלקטורלית. בניית חזית איננה הרכבת רשימה לכנסת. פתיחות להצטרפות מרכיבים נוספים איננה חלוקת מקומות בכנסת ולא מקפצה מלאכותית לטרמפיסטים. לעומת זאת, חזית צריכה לייצר מנגנון של התחשבות ברצונותיהם של המרכיבים השונים בהרכבת הרשימה לכנסת, כך שאם ההרכב הזה יסקף הסכמה רחבה ככל האפשר.

אנחנו באים לשותפינו בחד"ש בהצעה לקיים דיון אמיתי על המנגנונים הדרושים לשיפורה ולהרחבתה של החזית. שינויים בחזית הם עצמם עניין של תהליך ושל הידברות. החזית שאנחנו רוצים אינה מקום של הכרעות חדות, אלא של הסכמה רחבה. את הגישה הזאת אנו נשאף ליישם גם ביחס לשינויים בחזית עצמה.

פרק 8. המפלגה

מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית, נאמנה לתפיסותיה הרעיוניות המעמדיות, למצעה המדיני והחברתי, להתנגדותה לגזענות ולהגנה העיקבית על השוויון והדמוקרטיה – עמדה בשנים האחרונות במבחנים רבים. היינו העקביים ביותר במערכה נגד הכיבוש ופשעיו, וזיהינו מייד את הסכנות שהיו טמונות ב"תוכנית ההינתקות". הצבנו חלופה מדינית של שלום צודק ויציב למדיניות הרת האסון של מלחמות, סיפוח והרעה. הצבנו חלופה ממשית של פעולה דמוקרטית משותפת של יהודים וערבים מול מניפי הדגל הפאשיסטי של הטרנספר. נאבקנו למען חלופה של צדק חברתי מול מדיניות ההפרטה, האבטלה וחיסול מדינת הרווחה. התייצבנו בעיקביות נגד הריסת הבתים וכל צורות האפליה של האזרחים הערבים. התמדנו במערכה נגד אפליית האישה ולהגנת זכויות הצעירים והסטודנטים.

האתגר בפני הקומוניסטים

החברה הישראלית הגיעה לפרשת דרכים גורלית. במישור המדיני הגיעה פוליטיקת הכוח החד-צדדית של שרון ואולמרט למבוי סתום. במישור הכלכלי-חברתי נוצר פער בין המדיניות הניאו-ליברלית המתמשכת לבין עמדות רוב הציבור. הבעיות – מדיניות, ביטחוניות, כלכליות, חברתיות, סביבתיות – הולכות ומצטברות, אך ההנהגה איננה מסוגלת לייצר תשובות.

ישראל נמצאת במשבר. זה איננו רק משבר של המבנים הפוליטיים הקיימים, אלא משבר של התשובות הפוליטיות המסורתיות.

המשבר מייצר עימו סכנות גדולות. כוחות הימין הקיצוני, בהנהגת נתניהו, נערכים לכיבוש השלטון עם עמדות מסוכנות מאי-פעם – שילוב של הרפתקנות מדינית וצבאית עם תאצ'ריזם כלכלי ועם גזענות בוטה כלפי האוכלוסייה הערבית בישראל.

אבל המשבר מייצר גם אפשרויות חדשות. יותר מאשר בעבר, יש היום סיכוי גם לחלופה שמאלית אמיתית. האתגר ההיסטורי הגדול של מק"י הוא לפעול להצבתה של חלופה כזו בפני החברה הישראלית.

יש לנו תפקיד חיוני בגיבושה של החלופה השמאלית הנדרשת. על בסיס השקפת העולם, יכולנו לעמוד במבחני השנים האחרונות: לא נסחפנו עם הזרמים השליליים החזקים, והצענו – גם בימים קשים ובתקופות של בלבול פוליטי בקרב הציבור – תשובות פוליטיות ברורות ונכונות. שמירת הייחודיות הזאת שלנו היא תנאי ראשון להצלחתנו.

ברור לנו, עם זאת, שהצגתה של חלופה שמאלית חזקה בפני החברה מחייבת שיתופי פעולה רחבים. זו נקודת המוצא שלנו בחשיבה על גיבושה של חזית שמאל יהודית-ערבית רחבה, שתוכל לתת מענה לסכנות ותוכל לקדם את השינוי הפוליטי והחברתי הדרוש.

ועידתנו ה-25 היא ההזדמנות לחדד ולחזק את המענה הפוליטי והרעיוני הזה.

מאבקי עובדים והמאבקים החברתיים והציבוריים

המפלגה הקומוניסטית הישראלית הגדירה את עצמה כמפלגה יהודית-ערבית החותרת לשלום, לשוויון, לצדק חברתי, לדמוקרטיה ולשינוי חברתי עמוק, לסוציאליזם (ר' בפירוט בפרק 7 על המאבק הרעיוני).

מודרכת על-ידי השקפת עולמה המרקסיסטית-לנינית, נסיונה רב-השנים ותוכניותיה הפוליטיות, ותוך נאמנות לעקרונותיה, מתאימה מק"י ללא-הרף את מדיניותה לשינויים בהרכב החברתי-מעמדי ובמפה הפוליטית. מק"י מתרגמת בהצלחה את האסטרטגיה שלה למאבקים יומיומיים בנושאים שונים.

כמו כל המפלגות הקומוניסטיות ותנועות השמאל, מק"י לומדת את השינויים המתחוללים בקפיטליזם בתחילת המאה ה-21 ואת השיטות שבהן הוא נוקט, כדי להסוות את אופיו המעמדי ואת היותו משטר המבוסס על ניצול, אפליה ועוני של שכבות רחבות (ניתוח מפורט: בפרקים 1 ו-3 בדו"ח זה).

תפקידה המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הישראלית, המצוידת בתפיסה מעמדית ובהשקפת עולם של סוציאליזם מהפכני, הוא לחזק את המאבקים החברתיים, לרבות בתחום זכויות העובדים, הנשים והמיעוט הערבי ובתחום הגנת הסביבה. אנו מסוגלים לכך, משום שמפלגתנו מציגה ראייה כוללת בדבר האפשרות של המרת הקפיטליזם, משטר הניצול המעמדי והאפליה, במשטר של צדק חברתי וסביבתי. פעולות מקומיות של סניפי מפלגה ובנק"י נגד 'תוכנית ויסקונסין' ולהגנת זכויות המובטלים, ויוזמות כגון תנועת צדק – הן דוגמאות של מעורבות חברי המפלגה במאבקים חברתיים חשובים במערכה הכוללת נגד הניאו-ליברליזם.

קיימת סתירה בולטת בין תפקידים המרכזי של חברים במאבקי עובדים ובמאבקים חברתיים לבין חוסר ההצלחה של המפלגה לצרף לשורותיה מיספר הולך וגדל של פעילים במקומות העבודה ובארגונים החברתיים.

בפעילותה בשטח החברתי, חיוני שהמפלגה תשלב שלושה יסודות: מאבק, תודעה וארגון. במלים אחרות: המפלגה צריכה לפעול לקידום התודעה המעמדית באמצעות פוליטיזציה של המאבקים; לקדם את המחאה ולהלחם בפסיביות; ולפעול להתארגנותם של עובדים. המציאות היא, שרק שליש מהעובדים בישראל חברים באיגודים מקצועיים, ואילו מספרם של העובדים הלא-מאורגנים הולך וגדל – לשמחתם של המעסיקים.

בתקופה שחלפה מאז הוועידה ה-24, היינו עדים לגל ספונטני של התארגנות עובדים במקומות עבודה ברחבי הארץ. ברשימה זו נמצאים: חיפה כימיקלים דרום, חברת התחבורה העירונית של באר-שבע, מאבטחים במכון וייצמן, בפקולטה לחקלאות ובבי"ח קפלן, העובדים ה"ארעיים" בנמל התעופה לוד, קלדניות ועובדות חברות כוח אדם בחברת הדואר. כמה ממאבקים אלה נכשלו משום שהנהגת ההסתדרות ברובה המכריע אינה הנהגה מעמדית, המסוגלת לקדם את ארגון העובדים בקנה מידה גדול.

בפרק 3 של דו"ח זה, הדן בקפיטליזם הישראלי ובמאבקים החברתיים, אנו מגישים מיפוי של המבנה החברתי וניתוח של השינויים שחלו ב'כללי המשחק' של הקפיטליזם. על בסיס ניתוח זה עלינו להשקיע יותר בבניית קשרים עם עובדים מאורגנים, תנועות חברתיות וארגונים החותרים לשינוי חברתי. בסכמנו את עבודתנו בחמש השנים האחרונות עלינו להודות, כי לא פעלנו מספיק לארגון המובטלים, העובדים, הנשים ונפגעים אחרים של הקפיטליזם.

פעילי המפלגה יכולים וחייבים לקדם התארגנות העובדים במקומות העבודה. לשם כך יש להכשירם ולציידם בידע המתאים. כמו כן, על הוועדה לאיגוד מקצועי לפעול לגיוס מספר הולך וגדל של פעילים כאלה לשורות המפלגה. על הוועדה לאיגוד מקצועי לקדם את הקמתה של תנועת עובדים ומובטלים, הכוללת עובדים לא-מאורגנים בעלי תודעה ופעילים בארגונים החברתיים הרבים.

עלינו ללמוד, מהן חולשותינו ולפעול בצורה שיטתית, כדי להתגבר עליהן. השקענו מאמצים ראויים לציון בחשיפת הקשר הקיים בין העוני והמצוקה החברתית לבין הכיבוש הנמשך, אך לא הבלטנו די הצורך את האינטרסים הכלכליים שמאחורי הכיבוש וההתנחלויות. יחד עם שותפינו בחד"ש ניהלנו מערכות חשובות נגד הגזענות והאפליה הלאומית, נגד נישול מהקרקע והריסת בתים. אך למרות השפעתנו הציבורית הרחבה בקרב האוכלוסייה הערבית, מעט מדי עשינו לארגון המערכה נגד האבטלה ולהגנת זכויות המובטלים והעניים בישובים הערביים עצמם.

משימות אלה הן לפי כוחנו. אנו יכולים לחבור למאבקים חברתיים וסביבתיים וגם ליזום מאבקים כאלה. אך לשם כך על מוסדות המפלגה המרכזיים, ועל כל סניף מסניפי המפלגה, לגייס את החברים ואת השותפים שלנו בחד"ש ולגבש תוכנית לפעילות חברתית.

מאמצי הוועד המרכזי להפעלת הסדירה של הוועדה האיגוד-מקצועית של מק"י לא הניבו תוצאות. אנו סבורים, כי הפעילות החשובה במיסגרת ההסתדרות של נציגינו בהסתדרות ובנעמת אינה יכולה להיות הפעילות היחידה שלנו כמפלגה. אנו גם מעריכים, כי נציגינו במוסדות ההסתדרות המרכזיים ובמרחבים לא פעלו די הצורך להרחבת השפעת המפלגה בקרב העובדים והמובטלים. לכן חיוני להבטיח שהוועדה האיגוד-מקצועית, שעם חברה נמנים הנציגים במוסדות ההסתדרות ובנעמת ופעילים במקומות עבודה ובארגונים חברתיים, תפעל באופן סדיר ותדריך את המחוזות והסניפים.

חיזוק מפלגתנו הקומוניסטית – כיצד?

כפי שצינו לעיל, ההתפתחויות החברתיות-כלכליות והפוליטיות בעשור האחרון הבליטו עוד יותר את הצורך האובייקטיבי במפלגה קומוניסטית פעילה, המשלבת את המאבקים היומיומיים עם המערכה על אופיו של המשטר הכלכלי-חברתי עצמו. הייחודיות שלנו כקומוניסטים היא בהצגת הפתרון היסודי לסתירות הפנימיות

המעמיקות של הקפיטליזם של התאגידים – בנייתו של משטר סוציאליסטי, המבוסס על ביטול הניצול המעמדי, על צדק חברתי ועל שוויון אמיתי. מכאן שדרך המלך לחיזוק מפלגתנו הקומוניסטית היא העמקת התודעה המעמדית של חברה והפצת הניתוח המעמדי בקרב העובדים, הסטודנטים ושכבות חברתיות אחרות. ככל שנעמיק את ההבנה, כי הניגוד העיקרי בחברה אינו בין יהודים לערבים, וגם לא בין חילוניים לדתיים, ואפילו לא בין קומוניסטים לבין אלה הדבקים בגישות אידיאולוגיות אחרות, אלא בין העובדים לבין בעלי ההון – כך נבסס את מעמד המפלגה.

התפיסה המעמדית היא נקודת המוצא של השקפת העולם האינטרנציונליסטית, שמפלגתנו מדגישה בכל אחד מסיכומיה. בשנים שחלפו איתרנו גילויים של התרופפות בגישה האינטרנציונליסטית אצל כמה חברים. התרופפות זו באה לידי ביטוי, בין היתר, בוויכוח סביב הרכבת רשימות המועמדים בבחירות. כאשר מי בקרבנו מפיץ את הדעה המוטעית, כאילו קבוצה זו או אחרת של חברים היא 'מעמסה' על המפלגה, זו אינה בעיה ארגונית, ולכן גם פתרונה אינו ארגוני. תגובתנו הבלתי-מתפשרת לתופעות כאלה היא – השקעת מאמצים בהקניית גישה אינטרנציונליסטית, כלומר, בלימוד מעמיק של המבנה המעמדי ושל הסתירות החברתיות, בהצגת האינטרס המעמדי של ההון בליבוי אי-אמון ואיבה בין עובדים, ובהסברת הצורך החיוני באחדות כלל העובדים, ללא הבדל לאום, דת ומין. השורש של ההתרחקות מעמדות אינטרנציונליסטיות הוא החלשות הגישה המעמדית והנטייה לחפש תשובות שטחיות וקלות לבעיות לאומיות מסובכות.

החברה הסובבת אותנו, ובמיוחד מערכת החינוך וכלי התקשורת ההמוניים, רוויים דעות קדומות. בתנאים אלה צריך חישול פוליטי ורעיוני קומוניסטי, כדי לעמוד מול הסחף הלאומני והדתי ולא להיות מושפע ממנו. כל היגררות אחר דעות קדומות תעלה לנו בשגיאות פוליטיות.

החלטות הוועד המרכזי והפרסומים בעיתונות המפלגה מבוססים על הניתוח המעמדי. אך קורה שחברים קוראים את הפרסומים, אך אינם מפנימים את הגישה המעמדית, ולכן גם אינם מתרגמים אותה לפעילות מעמדית וחברתית במקום העבודה, בשכונה, בעיר.

חברים נוהגים לציין, ובצדק, שההיסטוריה הוכיחה שוב ושוב את צידקת ניתוחנו והערכותינו הפוליטיות. אך צדקתנו בהתייחסותנו למלחמות, לגזענות, למיתקפה הניאו-ליברלית, לכיבוש ולאלימות לא באה בשל הארה פתאומית, אלא הודות לתפיסתנו המעמדית והאינטרנציונליסטית העיקבית.

בעידן, שבו משקיעים חוגי השלטון מאמץ רב בטשטוש ההבדלים בין מפלגות הממסד, בין ימין לשמאל, בין עובדים לבעלי הון, נדרש ממך "מאמץ מיוחד, כדי לחשוף בפני ציבור רחב ככל האפשר, את הקשר בין האינטרסים המעמדיים לבין ההשתקפויות הפוליטיות שלהם במפלגות, בארגונים, בהצבעות בכנסת ועוד.

חיזוק המפלגה מותנה גם בהקפדה על הנורמות הפנימיות של המפלגה, הכלולות בתקנון מק"י. נורמות אלה כוללות הנהגה קולקטיבית והתנגדות לפרסונליזציה של הפוליטיקה, שמשמעה – הנמכת החשיבות של הבדלים רעיוניים ופוליטיים והחלשת ההתמודדות על עמדות המפלגה. לא אחת קורה, שבניסיון להתחמק מוויכוח רעיוני ופוליטי, בוחרים במפלט הזול של הצגת הוויכוח כוויכוח אישי. וכך, במקום להציג עמדה מול עמדה ולנסות לשכנע, בורחים להצגה של חבר מול חבר, או מנהיג מול מנהיג. דברים אלה קורים בתדירות במפלגות אחרות, אך הם זרים לדרכה ולהשקפת עולמה של מפלגתנו הקומוניסטית. המפלגה יוצאת מחוזקת מוויכוח רעיוני-פוליטי חברי, שבו מלובנות העמדות מזוויות ראייה שונות. לעומת זה, היא נחלשת ונקלעת לרדידות רעיונית-פוליטית, כאשר מתבצעת פרסונליזציה של הוויכוח.

חיזוק המפלגה מותנה, בנוסף לניהול סדיר של דיון רעיוני-פוליטי בכל הארגונים והמוסדות המפלגתיים, גם ביישום המסקנות מהניתוח שנעשה במאבקים יומיומיים ובמערכות ציבוריות שמובילה המפלגה.

השילוב של דיון חי ומאבקים ציבוריים הוא גם הערובה להרחבת שורות המפלגה ולקליטתם בה של עובדות ועובדים שכירים, של סטודנטים וצעירים, של פועלים ואקדמאים, של יהודים וערבים. אנו מודעים לכך, שכדי לארגן מאבקי עובדים, חיוני שיהיו לנו יותר חברים במקומות עבודה פרטיים וציבוריים. באותו זמן, כדי שיהיו לנו יותר עובדות ועובדים במפלגה – עלינו להגיע אליהם בהזדמנויות של מאבקים חברתיים וציבוריים, שאותם יכולים וצריכים ליזום הוועד המרכזי, סניפי המפלגה וחבריה.

מערכות הבחירות לכנסת

בתקופה שחלפה מאז הוועידה ה-24, התמודדנו בשתי מערכות בחירות לכנסת. מערכת הבחירות לכנסת ה-16 (ינואר 2003) התנהלה בצל ההכנות של ממשל בוש למלחמה בעירק ובצל מדיניות הכיבוש והרס מדינת הרווחה, שניהלה ממשלת הימין בראשות שרון (על ההתפתחויות הפוליטיות באותה תקופה – ר' פרק 2).

מושב הוועד המרכזי (7.3.03) העריך, כי כוחות הימין התחזקו בבחירות לכנסת ה-16, וכי המלחמה בעירק תקל על שרון במימוש תוכניותיו לחיסול זכויות העם הפלסטיני ולפגיעה חמורה בזכויות העובדים. המושב הדגיש, כי האופציה של 'ממשלת אחדות' של הליכוד והעבודה היא מסוכנת במיוחד.

בבחירות לכנסת ה-16 התייצבה חד"ש ברשימה משותפת עם מפלגת תע"ל בראשות אחמד טיבי. הוועד המרכזי של מק"י תמך בהליכה משותפת עם טיבי, וראה בה ברית עם כוח בקרב האוכלוסייה הערבית. אך הוועד המרכזי גם הבהיר, כי הוא מתנגד להליכה משותפת בכל מחיר. בהחלטות הוועד המרכזי סוכם, כי הוויתור על המקום השלישי ברשימה לטובת הברית עם תע"ל גרם לכך, כי משהשיגה הרשימה המשותפת רק שלושה מנדטים – סיעתנו, לראשונה בהיסטוריה של הכנסת, לא

הייתה סיעה יהודית-ערבית. הוועד המרכזי ביקר את אי-יישום החלטות הוועד המרכזי ומועצת מק"י בנושא הרכב הרשימה, וסיכם: "לשום חבר בוועד המרכזי לא הייתה הזכות לא לדבוק בהחלטות אלה ולהציב במבחן את השותפות היהודית-ערבית בסיעה". יחד עם זאת ציין הוועד המרכזי, כי יצאנו מבחירות אלה ככוח הראשון בקרב האוכלוסייה הערבית: 29% מקולות הבוחרים הערבים ניתנו לרשימה המשותפת של חד"ש ותע"ל.

מערכת הבחירות **לכנסת ה-17** (מרס 2006) התאפיינה בירידה נוספת בשיעור ההצבעה (מ-68 ל-63 אחוזים מבעלי זכות ההצבעה), המבטאת אי-אמון גובר במערכת הפוליטית הקיימת. תוצאות הבחירות הצביעו על עלייה בתמיכה במפלגות, אשר הצהירו (גם אם רק מהפה ולחוץ) על פינוי השטחים הכבושים והדגישו את הביקורת בנושאים חברתיים. יחד עם זאת, התחזקו בבחירות גם מפלגות גזעניות אנטי-ערביות כמו "ישראל ביתנו" בראשות ליברמן.

יחד עם שותפינו בחד"ש, התייצבנו בבחירות כרשימת שמאל יהודית-ערבית, המציגה תוכנית לשלום צודק, לשוויון ולצדק חברתי. בסיכום הבחירות, בהן השיגה חד"ש שלושה מנדטים, העריכה מק"י, כי התמיכה של הציבור הישראלי ברובו בנסיגה מהשטחים והתנגדותו למדיניות האסון החברתי לא התבטאה בגידול משמעותי של התמיכה ברשימתנו. זאת בעיקר בשל מחסום הלאומנות והגזענות בקרב הציבור היהודי ובשל מחסום הייאוש בקרב הציבורים הערבי והיהודי כאחד.

בהערכות לקראת הבחירות לכנסת ה-17 התנהלו דיונים במוסדות מק"י וחד"ש לגבי האפשרות של ברית עם כוחות נוספים. הוועד המרכזי ומועצת המפלגה הכריעו הכרעות נכונות מבחינה אסטרטגית, כאשר הדגישו את החשיבות של התייצבות חד"ש לבחירות ברשימה שתבטא את כוחה האלקטורלי ושהרכבה יבטיח לחד"ש סיעה יהודית-ערבית בכנסת. עמדה זו, שאומצה בידי מוסדות חד"ש, עמדה במבחן הבחירות, ובכנסת ה-17 מיוצגת חד"ש בסיעה יהודית-ערבית בת שלושה חברים. מק"י ייחסה ומייחסת חשיבות רבה למערכות הבחירות לכנסת, שהן מערכה רעיונית ופוליטית ומבחן להשפעתנו הציבורית. אנו מעריכים, כי הוועד המרכזי, במדיניותו ובהכרעותיו, עמד בהצלחה במבחן הבחירות לכנסת ה-17.

הארגון המפלגתי

לנין הדגיש את חשיבות הארגון בהתייחסו למעמד שלם, למעמד העובדים, שנועד לו תפקיד מהפכני. על אחת כמה וכמה חשוב הארגון במפלגה קומוניסטית, שתפקידה להיות המנהיג המהפכני של העובדים ושל כלל המדוכאים והמנוצלים.

הארגון הוא אחד היסודות המהותיים ביותר למפלגה, לבריאותה, לפעילותה, לאחדותה, לתדמיתה, לחיזוקה ולקיומה. מפלגה אינה יכולה להתקיים בלי ארגון. הארגון משקף את זהותה הרעיונית של המפלגה. למפלגה קומוניסטית מהפכנית כמו מק"י נחוץ ארגון מהפכני מתאים, שכן אי-אפשר להפריד בין האידיאולוגיה לבין

הארגון.

מפלגתנו, מאז היווסדה בשנת 1919, ייחסה חשיבות ראויה לבסיס הארגוני. כל הקשיים שהמפלגה נתקלה בהם, כולל הפילוג בשנת 1965, היו על בסיס רעיוני ותוך רמיסת הארגון. הארגון המפלגתי הוא הכלי והאמצעי ליישום מטרותיה הרעיוניות והמדיניות-חברתיות של המפלגה. תופעות של חולשה נתגלו במק"י עקב הזנחת הארגון והפניית עורף לעקרונותיו.

הדיון הפנימי בנושאים פוליטיים ורעיוניים הוא נשמת אפה של המפלגה. הנסיון רב-השנים לימד, כי הודות לדיונים הפנימיים המעמיקים, מק"י גיבשה הערכות נכונות של המצב הפוליטי והחברתי, שמהן נבעו עמדות מעשיות נכונות וברורות. אך כדי שהמפלגה, על כל מוסדותיה וחבריה, תפעל יחד ליישום העמדות וההחלטות, חיוני לפעול לפי התקנון, המגדיר את דרך הפעולה הארגונית של המפלגה. לאחר הקריסה של ברית-המועצות ומדינות סוציאליסטיות אחרות, נתקלנו בניסיון, מכון ולא מכון, לאמץ ויתורים שונים בתחום הארגוני. השינויים, שנבעו מאותם ויתורים, היו קרובים לפגוע בעמוד השדרה של תחום הארגון, דהיינו: בצנטרליזם הדמוקרטי, שהפגיעה בו עלולה להנחית מכה קטלנית על המפלגה.

האם ארגון מפלגתי המיישם את עקרונות הארגון של המפלגה הוא מכשול בפני קידומה וחזקתה של המפלגה? ההיפך הוא הנכון: ארגון מפלגתי תורם לשיפור עבודת המפלגה. ניתן למנות סיבות שונות לקשיים ולחולשות בעבודתנו, כמו החולשה בחינוך הרעיוני-פוליטי ודלות האפשרויות הכספיות. כל זה נכון. אבל נכון גם, שארגון רעוע של המפלגה הוא חולשה בולטת. מצב זה מלווה אותנו במיוחד מאז הקריסה. כדי שהוועידה ה-25 תתרום לחיזוק מק"י ולהרחבת השפעתה, מן הראוי להבהיר, למה הכוונה באבחנה בדבר החולשות בארגון המפלגתי.

1. נשמעת הטענה, לפיה תקנון מק"י "נועד להנחתת פקודות מלמעלה". עצם השימוש במילים "הנחתה" ו"פקודות" זר מאוד בחיינו המפלגתיים. אך גלומה בטענה זו האשמה, כאילו המוסד המרכזי, או המוסד המחוזי, מנותקים כליל מחיי המפלגה ואינם מתחשבים בתנאים המקומיים. האמת היא, שבמוסדות המפלגה לא היתה החלטה הנוגעת למחוז או לסניף שלא הייתה, כפי שזה צריך להיות, מתואמת עם המחוז או הסניף המפלגתי הנוגעים בדבר. אבל מצד שני, אסור להגביל את המוסד העליון בקבלת החלטות תוך נפנוף בטענה, שהחלטתו היא "הנחתה מלמעלה" ו"התערבות בחיי הסניף".

למפלגה יש קווים כלליים בכל נושא כמעט, וזו חובתם של חברי המפלגה ושל המוסדות המקומיים לא לפרוץ את הקווים הללו. כאשר מתגלים תקלה או קושי – צריך להתקיים דיון חברי ואובייקטיבי במטרה לפתור את הבעיה. למוסד מפלגתי אין כל אינטרס לפגוע במחוז, בסניף או בחבר.

היו מקרים, שסניף מקומי לא נשמע להחלטות ועד המחוז או הוועד המרכזי. במקרים

אלה התוצאה היתה כשלון. זה נכון במיוחד בהקשר המוניציפלי. עלינו להתייחס לתקנון המפלגה כאל החוקה הפנימית שלנו, שאותה המוסד הגבוה ביותר של המפלגה – הוועידה הארצית, לה שותפים הצירים, המייצגים את כלל חברי המפלגה. התנכרות לתקנון פוגעת קשות בעבודתנו. גם הניסיון לערער את יחס הגומלין בין צנטרליזם לדמוקרטיה, יחס שמוגדר באופן ברור בתקנון, מסכן את יכולת ההחלטה והפעולה שלנו. בעולם נצבר ניסיון עשיר בשאלה זו. אפילו מפלגות שאינן קומוניסטיות, המבקשות להתנהל באופן דמוקרטי, אינן יכולות להתחמק מדיונים, שבסופם מתקבלות הכרעות ברוב קולות. נשמעו הצעות לבטל את העקרון של הצנטרליזם הדמוקרטי בטענה, שבפועל אין מכבדים את ההחלטות. אך הפתרון אינו במחיקת העיקרון, אלא להיפך: בכיבוד חופש הדיון והביקורת ובקבלת ההכרעה של הרוב, המחייבת כל חבר. חשוב להדגיש, כי תפיסת הארגון שלנו מתייחסת לא רק לשאלות של רוב ומיעוט ושל צנטרליזם ודמוקרטיה. אנו מדגישים את חשיבות הביקורת והביקורת העצמית ואת האחריות האישית של החבר בצד האחריות הקולקטיבית.

2. אחת התופעות המדאיגות בתחום הארגון היא ההפרה של החלטות המוסד המפלגתי בידי חבר המוסד. לכל חבר במוסד מפלגתי הזכות המלאה להעלות נושאים לדיון, להביע את דעתו ואת עמדתו בכל נושא, שבו מתקיים דיון. בסופו של הדיון מתקבלת החלטה, והדבר המובן מאליו הוא, שההחלטה מחייבת את כל החברים באותו מוסד, בלי יוצא מן הכלל. המוסדות הגבוהים צריכים לשמש דוגמה לכל המפלגה בכל הנושא של כיבוד החלטות. אבל למרבה הצער, התופעה של אי-כיבוד החלטות קיימת, ואפילו מתרחבת. מצב זה גורם לבלבול מזיק בשורות המפלגה. אנו שבים ומדגישים, כי סוד כוחה של המפלגה הוא בהקפדה על ארגונה כמפלגה בעלת מוסדות נבחרים, המקבלת החלטות לאחר דיון חברי, ולא אוסף של יחידים.

האינטרס של קידום המאבק הציבורי מחייב גיבוש עמדה מפלגתית בכל נושא שלגביו נערך דיון. מבחינת האינטרס המפלגתי והציבורי, אסור שבנושא מסויים – פוליטי, ארגוני, חברתי-מעמדי או רעיוני, שבו סוכמה עמדת המפלגה במוסד המתאים, יראה ציבורית, כאילו למפלגה יש כמה עמדות. התופעה של שתי עמדות בנושא שיש לגביו סיכום של מוסד – נוגדת את התקנון, וחמור עוד יותר – היא פוגעת קשות בתדמיתה של המפלגה בקרב החברים ובקרב הציבור וביכולת פעולתה.

עלינו לראות בתקנון כלי עזר חשוב, אשר מאחד את המפלגה, מחזק את הארגון, מחנך את החבר ומאפשר לו ליטול חלק בגיבוש ההחלטות ובביצוען. גם הדרישות של התקנון מכל חבר אינן מוגזמות כלל, והן מבטאות את האופי הדמוקרטי של המפלגה.

ההחלטות, המתקבלות בסיומו של דיון, נחוצות מאוד למפלגה ולכל חבר. אין בהפרתן

של החלטות שום הבט של גבורה, אומץ ושום סיבה לגאווה. במפלגה כולנו שווים בזכויותינו ובחובותינו, ולשום חבר אין זכות יתר. צניעות אישית וכיבוד המשמעת המפלגתית הן ביטוי לאומץ אישי.

כאשר בוחנים לעומק, מה מניע חברים לא לכבד החלטות של המפלגה ואפילו להפר אותן באופן ציבורי, מתברר, כי לעיתים קרובות שורש הבעיה הוא במחשבה, לפיה המפלגה סיימה את תפקידה ואינה נחוצה יותר. מוטלת עלינו חובה לשכנע חברים אלה, כי קיום מפלגה קומוניסטית מרקסיסטית-לנינית נחוץ היום לא פחות, אלא אפילו יותר מאשר בעבר. לפעמים קורה, שחבר אינו מכבד החלטות של המפלגה למרות שאינו סבור שיש לבטל את קיומה. את החברים הנוהגים כך עלינו לשכנע, כי כאשר הם אינם מכבדים החלטות, הם, אובייקטיבית, תורמים להחלשת המפלגה. חברות במפלגה היא תמיד מקור לגאווה ולתחושת כבוד. דבר זה נכון במיוחד בתקופה הנוכחית, לאחר הקריסה. חברות במפלגה היא גם אחריות רבה, שהמבחן שלה הוא – המחויבות לביצוע ההחלטה, גם אם החבר אישית אינו מסכים לה. בהקשר זה אנו דוחים את התפיסה, כאילו המפלגה היא "סך כל חבריה", וכאילו עמדות המפלגה הן "סך כל עמדות חבריה". זכותו של כל חבר לנסות לשכנע שעמדתו צודקת. אך ערעור על העקרון, שהחלטות הארגון המפלגתי מחייבות את כל חבריו – הוא קריאת תיגר על המפלגה, על המבנה שלה, ועל הצנטרליזם הדמוקרטי, שהמפלגה שבה ואישרה בוועידה ה-24 כעקרון הארגוני שלה. ללא כיבוד החלטות, בעצם מבטלים את מוסדות המפלגה ופותחים אפשרות לכל קבוצת חברים לקבל החלטות. זה מתכון מסוכן לפירוק המפלגה לקבוצות (פרקציות), הפועלות זו ליד זו או זו נגד זו.

3. תופעה מדאיגה נוספת היא ההעדרות של חברים משיבות. אין שום סיבה להעדרות ממושכת ומתמשכת של חברים משיבות המוסד או הסניף שלהם, ובמיוחד – כאשר הם נעדרים מבלי להודיע על כך מראש. אנו נתקלים גם בתופעה של העדרות סלקטיבית. כאשר הישיבה מוקדשת לנושא מסוים, כמו בחירות פנימיות, ההשתתפות בה מגיעה כמעט ל-100% מההרכב. לעומת זאת, כאשר הישיבה מוקדשת לנושאים של העבודה היומיומית – התמונה שונה. מכאן, שהסיבה להעדרות מתמשכת משיבות של המוסד אינה ביטוי לחוסר זמן, אלא ליחסו של החבר לארגון המפלגתי. המציאות של העדרות משיבות איפיינה ישיבות של המזכירות הארצית, של הלשכה הפוליטית, של הוועד המרכזי, של ועדי המחוזות ושל הסניפים. ההעדרות גורמת לקשיים בביצוע ההחלטות. אלה שנעדרים גם אינם מסוגלים להעביר מידע נכון ומדויק מהישיבות. חמור במיוחד המצב, כאשר אלה שנעדרים בתכיפות משיבות טוענים, שאינם מחויבים להחלטה, משום שלא היו שותפים לקבלתה.

4. אנו נתקלים בתופעה שלא הייתה קיימת בעבר בחיי המפלגה: ניהול תעמולה נגד מוסד מפלגתי או נגד סניף מסוים, בעד או נגד בחירתם של חברים מסוימים למוסד זה או אחר. המצב הגיע עד כדי הכנת רשימות במי לבחור למוסד. אנו מבקרים, ובצדק, את שיטת הפריימריס הנהוגה במפלגות אחרות. אך בפועל אנו נתקלים בתעמולה האופיינית לפריימריס. עלינו לפעול נגד תופעות שליליות אלה. אווירה חברית במפלגה תורמת לחיוניותה. עלינו להקפיד על קיום בחירות אישיות וחשאיות, שאינן מלוות בהכרזות הפגנתיות, ההופכות אותן בפועל ללא-חשאיות. מצד שני, אין לערער על תוצאה של בחירות שהתקיימו בצורה דמוקרטית, לפי התקנון. הוא הדין בתוצאות הבחירות שנערכות בוועידת המפלגה. ההגנה על ההחלטות של הוועידה וכיבודן בפועל, לרבות על הלגיטיות של תוצאות הבחירות בוועידה, הם אחריות של כל חברה וחבר, ובמיוחד של חברי ההנהגה. המטרה היא הגנה על הארגון המפלגתי ועל והמוסר של המפלגה, וזו אחריות של כל חברה, ללא יוצא מן הכלל.

הפעילות בתחום הרעיוני

הוועד המרכזי דירבן את הסניפים לנהל דיונים רעיוניים ולארגן קורסים פוליטיים-רעיוניים. לשם כך גם הוכנה (באפריל 2005) תוכנית ארצית לחינוך רעיוני-פוליטי, שהועברה לכל הסניפים.

למרות שאין ויכוח במפלגה לגבי החשיבות של הלימוד הרעיוני, לא הופעלה הוועדה לחינוך רעיוני שהוקמה בוועד המרכזי. גם רוב המחוזות והסניפים של המפלגה לא הקדישו לנושא זה את תשומת הלב הדרושה. במחוז ת"א-יפו נערכו ימי עיון וכן קורסים רעיוניים, שחלקם כוון במיוחד לצעירים ולאלה המתעניינים במפלגה ובהצטרפות אליה.

הוועד המרכזי זימן כינוסים רעיוניים-פוליטיים ארציים, שדנו בנושאים שונים. ביוני 2004 נערך כינוס שהוקדש לתפקיד מק"י במערכה להגנת הדמוקרטיה ולגיבושה החברתי של האוכלוסייה הערבית. כינוס זה ציין מלאות יובל לבחירתם לראשונה של קומוניסטים למועצת עיריית נצרת ומלאות עשור למותו של המנהיג הקומוניסטי תופיק זיאד.

במאי 2005, במלאות 60 שנה לניצחון על הנאצים, נערך ערב עיון של המפלגה, אשר הוקדש ללקחי הניצחון ולמאבק בפשיזם היום, בו השתתפו גם אנשי אקדמיה. ביולי 2005, במלאות 20 שנה למותו של ד"ר אמיל תומא, כינס הוועד המרכזי כינוס רעיוני ארצי, אשר הוקדש לדיון בגישה המעמדית לשאלה הלאומית, ביחסם של הקומוניסטים לדמוקרטיה, ובשאלת השינוי בחברה הישראלית.

בפברואר 2006 ציינה מק"י בערב תרבותי-פוליטי מלאות מאה שנה להולדתו של המשורר הקומוניסט אלכסנדר פן.

במלאות 50 שנה לטבח בכפר קאסם, פירסמה מק"י חוברת בעברית ובערבית, אשר

כללה חומר היסטורי ואקטואלי. כן נערך כינוס ציבורי מטעם המפלגה, שהוקדש לנושא זה.

הוועד המרכזי ערך בדצמבר 2006 מושב מורחב, אשר הוקדש לדיון במצבו ובמעמדו של המיעוט הערבי בישראל. בדיון זה צוין מלאות 30 שנה לוועידה ה-18 של מק"י, אשר גיבשה את התוכנית לשוויון אזרחי ולאומי של האוכלוסייה הערבית והחליטה על הקמת חזית דמוקרטית יהודית-ערבית רחבה.

במרס 2007 התקיים סמינר רעיוני ארצי לחברי מק"י הפעילים בקרב הצעירים. הוועידה ה-25 מאמצת את החלטת הוועד המרכזי בדבר הקמתו של בית-ספר מפלגתי, ומטילה על הוועד המרכזי ליישמה בהקדם ובאופן ההולם את צורכי המפלגה ואת יכולותיה.

הסברה

למרות הגידול המואץ בחשיבות התקשורת האלקטרונית, ולמרות האפשרויות המגוונות שיוצר האינטרנט, המפלגה לא פיתחה עד כה מערך הסברה הולם בערבית ובעברית. פרט לתקופות של מערכות בחירות לכנסת, המפלגה מקיימת מערכת הסברה מצומצמת, שאינה הולמת את הצרכים והאפשרויות של פעילותה. אתר האינטרנט של מק"י (www.maki.org.il) מופעל בהתנדבות בעברית ובאנגלית. מדי שבוע מתפרסם בו גיליון "זו הדרך", וכן כלולים בו פירסומים אחרים של המפלגה (החומר של הוועידה ה-24, התקנון ועוד). החומר של "אל אתיחד" היומי מתפרסם באתר של חד"ש בערבית. למרות החלטות ומאמצים שהושקעו, טרם נבנה אתר של מק"י בערבית. הוועידה ה-25 מטילה על מוסדות המפלגה לטפל בבנייתם של אתרים עדכניים של המפלגה בערבית, בעברית ובאנגלית, שיאפשרו גם קשר אינטראקטיבי עם הגולשים.

אשר לפירסומים בכתב, מתפרסמים כרוזים של מק"י בנושאים פוליטיים וחברתיים שוטפים, ובמקרים מיוחדים – מודעות בעיתונות המסחרית. במחצית 2005 פירסמה המפלגה שתי דפדפות הסברה: האחת עסקה במדיניות החברתית של הממשלה, והשנייה – בהתמודדות עם הלכי רוח של ייאוש מהאפשרות לסיים את הכיבוש ולהגיע לשלום.

הוועידה מדגישה את חשיבות הפעילות הסדירה של מחלקת הסברה, אשר תהיה אחראית גם לפירסומים בכתב ובאתרי המפלגה וגם לדוברות של המפלגה.

הפעילות בקרב הסטודנטים

באוניברסיטאות ובמכללות בישראל לומדים כיום כרבע מיליון סטודנטים – גידול משמעותי לעומת המצב לפני עשור. חברינו, הסטודנטים הקומוניסטים באוניברסיטאות, מנהלים מאבקים פוליטיים וחברתיים חשובים. עליהם להתגבר על מכשולים רבים, הנובעים מהידרדרות הדמוקרטיה במוסדות להשכלה גבוהה

בארץ ומהפגיעה הגוברת בחופש הביטוי. להלן כמה מהמאבקים שניהלו חברינו, יחד עם השותפים בחד"ש ועם סטודנטים נוספים, שבחלקם היו ביוזמתנו, בארגוננו ובהובלתנו:

1. המאבק נגד מדיניות הכיבוש ולמען השלום: בכמה אוניברסיטאות הוקמו קואליציות של ארגונים וכוחות שונים נגד הכיבוש.
2. המאבק למען השוויון המלא של האוכלוסייה הערבית והסטודנטים הערבים: בהקשר זה תפס מקום מיוחד המאבק נגד החמרת האפליה בתנאי הקבלה באמצעות הכללתו של תנאי הקשור בגיל הסטודנט, בדרך של קיום ועדות קבלה המחליטות באופן סובייקטיבי ולא לפי השגים לימודיים, וזאת נוסף לתנאים הקשורים בשירות הצבאי.
3. המאבק נגד מדיניות ההפרטה והפגיעה בהשכלה הגבוהה – בסטודנטים, במרצים, בסגל הזוטא ובעובדים: אנו נוטלים חלק פעיל במאבק נגד ועדת שוחט, שהקימה ממשלת אולמרט במטרה לבצע שינויים מיבניים מרחיקי לכת בהשכלה הגבוהה, לרבות הפרטה, פגיעה בתנאי ההעסקה של המרצים והעובדים והעלאת שכר הלימוד לסטודנטים. הצגנו תוכנית אלטרנטיבית להשכלה הגבוהה בישראל, שבמרכזה – הזכות לחינוך איכותי ובחינם מהגן ועד לאוניברסיטה לכל תושב במדינה.
4. המאבק למען הדמוקרטיה ונגד הגזענות והפגיעה בחירויות הדמוקרטיות: נוכח גילויי הגזענות בישראל בכלל, ובאוניברסיטאות בפרט, חברינו פתחו במאבק ציבורי רחב להגנת הדמוקרטיה, ובמיוחד במוסדות ההשכלה הגבוהה, ולבידוד הגזענות והגזענים. המטרה שלנו היא – להקים ולחזק קואליציות קיימות רחבות ככל האפשר נגד הגזענות.
5. המאבק למען שוויון הנשים ונגד האפליה נגדן: אנו היחידים באוניברסיטאות המציינים את יום האישה הבינלאומי. חברינו באוניברסיטאות יוצאים נגד תופעות האלימות נגד נשים בישראל, נגד הרצח על רקע מה שמכונה "כבוד המשפחה", ונגד כל צורות האפליה כלפי נשים.

ב-1 במאי 2006 אירגנו חברינו הסטודנטים הפגנות בארבע אוניברסיטאות וחילקו פרחים לעובדים. בכוונת הסטודנטים להפוך הפגנות אלה למסורת שנתית באוניברסיטאות.

מק"י וחד"ש הן הכוח הפוליטי המרכזי בקרב הסטודנטים הערבים. על אף ריבוי הרשימות, תוצאות הבחירות לוועדי סטודנטים ערבים, היכן שהן התקיימו, מעידות על כוחן של מק"י וחד"ש. המפה הפוליטית בקרב הסטודנטים הערבים השתנתה מאוד בשנים האחרונות. שינוי זה בא לידי ביטוי בהקמת תאים פוליטיים רבים על בסיס לאומי ודתי, וכן בהופעתם של רשימות ותאים המכונים 'עצמאיים' והמציעים מצע 'א-פוליטי'.

מוסדות הסטודנטים הערבים הוקמו לפני כשלושה עשורים, ומאז לא חל בהם כל

שינוי. מחלקת הסטודנטים של מק"י וחד"ש אירגנה שולחן עגול לדיון בנושא זה. באירוע השתתפו גם פעילים לשעבר בתנועה הסטודנטאלית. בעיקבות הדיונים שיזמה, גיבשה מחלקת הסטודנטים תוכנית לפיתוח ולחיזוק ולרה-ארגון במידת הצורך של מוסדות הסטודנטים הערבים ולהתאמתם לתנאים הקיימים, כך שיוכלו לתת מענה לצרכים ולשאלות של היום.

התרחבה השתתפותנו בבחירות לאגודות הסטודנטים. נוסף להתמודדות רבת-השנים באגודת הסטודנטים באוניברסיטת חיפה, השתתפנו בשנים האחרונות גם בבחירות לאגודות הסטודנטים באוניברסיטת תל-אביב ובאוניברסיטה העברית. למרות הקושי הרב שיוצרת שיטת הבחירות האזורית, הודות למאמציהם של חברינו זכינו בכמה התמודדויות בייצוג כסיעות ערביות-יהודיות. הנציג שלנו באגודת הסטודנטים בתל-אביב נבחר ליו"ר ועדת הביקורת.

ההתמודדות בבחירות לאגודות הסטודנטים היא הזדמנות להציג בפני ציבור הסטודנטים בכללותו את הפוליטיקה היהודית-ערבית שלנו ואת האלטרנטיבה שאנו מציבים, ולנהל ויכוח עם הזרמים והכוחות ה'א-פוליטיים', השולטים ברוב אגודות הסטודנטים. אנו רואים ב'א-פוליטיקה' שהם מציגים סכנה רבה למאבקים החברתיים והסטודנטאליים. זו אידיאולוגיה המשרתת את הנצחת המצב הקשה הקיים ואת מדיניות הממשלה.

נשאו פרי המאמצים של מחלקת הסטודנטים של מק"י וחד"ש, בעזרת סניפי המפלגה במקום, לחדש את פעילותם של התאים של חד"ש ומק"י בכמה אוניברסיטאות. עד כה הוקמו שלושה תאים של מק"י בשלוש אוניברסיטאות. הקמת התאים היא צעד חשוב ומשמעותי לנו, כמפלגה, והתקדמות משמעותית לעומת המצב במשך למעלה מ-15 שנה של אי-קיום תאים קומוניסטיים באוניברסיטאות. זו אחריותנו לחזק את תאי מק"י במישורים הרעיוני והפוליטי. עלינו לעזור להם להתמודד עם הקושי הנובע מהאינטנסיביות של הפעילות במסגרות שונות באוניברסיטאות ולהדק את הקשר עם סניפי ומחוזות המפלגה.

מחלקת הסטודנטים אירגנה בשנים האחרונות כמה סמינרים וימי עיון רעיוניים-פוליטיים מוצלחים. בתוכנית – להגביר מאמצים חינוכיים אלה הן ברמה הארצית והן ברמה של כל תא. מחלקת הסטודנטים מפעילה אתר בשפה הערבית, הכולל חומר רעיוני רב וידיעות על מאבקים של תנועות שמאל ושל סטודנטים בעולם. אתר זה הוא כלי יעיל להגיע באמצעותו לציבור הסטודנטים. בתוכניתנו לפתח את האתר כך שיפעל בשתי השפות, ערבית ועברית.

המפלגה מעריכה, שהפעילות המתרחבת בקרב הסטודנטים, המונהגת בידי מחלקת הסטודנטים וחברינו באוניברסיטאות, היא חשובה ביותר ומהווה מוקד מרכזי בפעילותנו הציבורית. על הוועד המרכזי להמשיך ולסייע לסטודנטים הקומוניסטים במאמציהם לחזק את השפעת מק"י וחד"ש במוסדות להשכלה גבוהה ולצרף סטודנטים למק"י.

עבודת הוועד המרכזי

בתקופה שבין שתי הוועידות, ה-24 וה-25, הוועד המרכזי פעל וגילה יוזמה במאמץ לחזק את מעמד המפלגה ולהעמיק את נוכחותה הפוליטית-רעיונית בתחומי פעילות ציבורית שונים. למרות שישנן עדיין נקודות תורפה לא מעטות בתחום זה, הוועד המרכזי מסכם, כי בחמש השנים האחרונות חל שיפור בנוכחות הציבורית של מק"י. מאמץ זה צריך להימשך ואפילו להתחזק.

נשמעים מדי פעם קולות במפלגה או מחוצה לה, אשר מציעים לנו להמשיך להקרא מפלגה, אך לא לקבל החלטות המחייבות את מוסדותיה ואת כל חבריה. הוועד המרכזי, שהתמודד עם גישה זו בכמה מקרים, הבהיר בצורה חד-משמעית, כי מפלגה המוותרת על זכותה להחליט – מאבדת את זכות הקיום שלה כמפלגה. לכן דחה הוועד המרכזי קריאות מעין אלה בהדגישו, כי ויתור על הזכות לדון, להכריע במחלוקות ולקבל החלטות המחייבות את החברים – יוביל, במוקדם או במאוחר, לחיסול המפלגה.

אנו דוחים דיבורים החולקים שבחים לקומוניסטים כיחידים, אך מגלים חוסר סובלנות למפלגה הקומוניסטית עצמה; המעלים על נס את ההיסטוריה של המפלגה, אך מנסים לפגוע במעמדה כיום. ההיסטוריה המפוארת של מק"י היא ההיסטוריה של הקולקטיב ששמו המפלגה הקומוניסטית, אשר מעלה על נס כל חברה וחבר, שתרמו והממשיכים לתרום לעבודתה.

המפלגה, בתקונה ובחייה היומיומיים, מקיימת בתוכה פלורליזם של דעות, ושומרת לכל חבר את הזכות לא להסכים לעמדה כזאת או אחרת של הנהגת המפלגה ולנסות לשנותה במסגרת הארגון המפלגתי שלו, לרבות בוועידה. אך זכות לדעה אינה כוללת הפרה של החלטות המפלגה, שנתקבלו באופן מוסמך. זה תפקידו של הוועד המרכזי להגן על המבנה הארגוני של המפלגה מפני הנוהג המסוכן של הפרת החלטות.

במשך כל שנות קיומה של המפלגה, פעלו חבריה בהרכבים שונים של שיתוף פעולה, וכך אנו נוהגים גם היום. אך סוד השפעתנו בארגונים ובחזיתות שונים היה דווקא הנאמנות להחלטות המפלגה. חברי מק"י, בפעילותם החשובה במסגרות של בריתות, אינם רשאים להתנער מהחלטות של מוסדות המפלגה.

הוועד המרכזי סבור, כי אין לגלות סובלנות כלפי התופעה המזיקה, שחברי מוסדות המפלגה מוותרים על המאבק על עמדותיהם במסגרת המפלגה, ובמקום זאת מעבירים את הוויכוח המפלגתי לזירה אחרת, לזירה של ארגונים וחזיתות.

בשנים האחרונות גיבשו כמה מחוזות וסניפים יוזמות חשובות במאמץ לגייס חברים חדשים באמצעות הסברה פוליטית, קורסים רעיוניים ובימות דיון. בתחום זה השקיעו מאמץ מיוחד המחוזות ת"א-יפו, חיפה וירושלים. בניסיון החשוב הזה ניתן לעשות שימוש בכל מחוזות המפלגה, תוך הבאה בחשבון של התנאים הקונקרטיים בכל מקום. כך, למשל, בעיר שבה פועלת אוניברסיטה או מכללה, נודעת חשיבות רבה לפעילות לצירוף חברים חדשים מקרב הסטודנטים, שבחלקם היו בבנק"י.

הוועד המרכזי התכנס באופן סדיר, וקיים עד לוועידה 38 מושבים. למרות העומס של מערכות הבחירות, הוועד המרכזי כינס בין שתי הוועידות, ה-24 וה-25, את המושב השני של הוועידה ה-24, שאישר את הנוסח החדש של תקנון המפלגה, וכן ארבעה מושבים של מועצת המפלגה. מועצת המפלגה הראשונה (פברואר 2005) דנה במצב בעולם, באזור ובארץ בצל האסטרטגיה של בוש ושרון ובמשימות מק"י. בדצמבר 2005 דנה מועצת המפלגה בהערכות לבחירות לכנסת. על תפקידי המפלגה בעקבות מלחמת לבנון והמיתקפה על הדמוקרטיה וזכויות העובדים – דנה מועצת המפלגה שהתכנסה בנובמבר 2006. מועצה זו גם אישרה את המסמך שהכין הוועד המרכזי: "משימות העומדות בפני מק"י". באפריל 2007 דנה מועצת המפלגה בהערכות לבחירות להסתדרות ולנעמת. לא עלה בידי הוועד המרכזי ומוסדותיו להקים ועדות, שיעסקו בתחומים חשובים כמו חינוך רעיוני-פוליטי, פעילות בקרב העובדים, פעילות מוניציפלית, והסברה. חשוב להעניק לנושא הוועדות תשומת-לב רבה יותר, כדי לקדם שטחי פעילות, שבהם עוסקת המפלגה.

הלשכה הפוליטית

הלשכה הפוליטית מילאה באחריות ובמסירות את תפקידה ההנהגתי בין שני מושבים של הוועד המרכזי. הלשכה פירסמה באופן סדיר הודעות וגילויי דעת בנושאים מדיניים וחברתיים אקטואליים, שבהם נקבעה עמדת המפלגה בנושאים שעל סדר היום. ההודעות פורסמו בערבית ובעברית, ובחלקן – באנגלית, בצרפתית ובספרדית. הלשכה הפוליטית כינסה את הוועד המרכזי באופן סדיר, וכאשר על סדר היום עמדו שאלות דחופות – גם לעתים קרובות יותר מהנקוב בתקנון. הלשכה הפוליטית קיימה ישיבות סדירות, בדרך כלל אחת לשבועיים, ודנה בהתפתחויות הפוליטיות, במפה הפוליטית, בנושאים הקשורים במאבקים ציבוריים ובהתפתחויות במפלגה. הלשכה הדריכה את עבודתם של עיתוני המפלגה, אשר תורמים תרומה חשובה ביותר לעבודתה ולהפצת רעיונותיה. לישיבות הלשכה הוזמנו, לפי הצורך, מזכירות בנק"י, מזכירי מחוזות וסניפים ואחרים על תחומי פעילות שונים. הלשכה לא דאגה כפי שצריך להפעלת אותן ועדות, שהרכבן נקבע לאחר הוועידה ה-24.

רוב חברי הלשכה הפוליטית השתתפו ברוב הישיבות. אך היו גם תופעות של העדרות רצופה מישיבות. על הוועד המרכזי לקיים מעקב רצוף אחר הפעילות של החברים שנבחרו למלא תפקידים ואחר השתתפותם בישיבות.

המזכירות הארצית

המזכירות כינסה ישיבות, שבהן נידונו שאלות של העבודה השוטפת, הוחלט על דרך הביצוע של פעולות פוליטיות וציבוריות והתקבלו החלטות כספיות. המזכירות נתקלה

בבעיות לא-קלות בעבודתה, וזאת בשל השתתפות לא-סדירה של כמה מחבריה וחלוקת אחריות ועבודה שאינה הולמת את הצרכים.

רק בשנה שקדמה לוועידה ה-25, החלה המזכירות לכנס אחת לחודשיים, בממוצע, ישיבה משותפת של מזכירי המחוזות והסניפים. המטרה של הישיבות המשותפות היא להדק את הקשר בין המזכירות והוועד המרכזי בכללותו עם המוסדות המקומיים. בישיבות אלה הועבר למזכירי המחוזות והסניפים מידע ממקור ראשון על דיוני המפלגה, שיקוליה בנושאים שונים והחלטותיה. אך גם ישיבות משותפות אלה סבלו ממיעוט משתתפים, ובעיקר – מקרב מזכירי הסניפים. ההיעדרות מהישיבות מבטאת, לא פעם, זלזול, ובמקרים מסוימים – החרמה.

המזכירות לא הובילה את התחום האירגוני. אחד הקשיים שעמם התמודדה היה – התעלמות של מוסדות מחוזיים ושל סניפים מסוימים מחובתם לפעול לביצוע ההחלטות של המוסדות המרכזיים. אין שום הצדקה לתופעה זו. גם כאשר למוסד מקומי יש ביקורת על הוועד המרכזי, על הלשכה או המזכירות – זו חובתו לבצע את ההחלטות.

הוועדה הכספית

הוועדה הכספית שיפרה באופן מהותי את עבודתה בהשוואה לתקופות קודמות. הודק הפיקוח המפלגתי על הוצאת כספים ושופרה מאוד הנהלת החשבונות. הדבר בא לידי ביטוי במיוחד בתקופות של מערכות בחירות.

למרות המאמצים שהושקעו, עדיין לא כל החברים משלמים מס חבר שנתי באופן סדיר, ועדיין זרם התרומות למגבית נמוך מהיעדים שנקבעו.

הודות לשיפור בניהול החשבונות, גם נתגלתה המעילה של הגזבר לשעבר בכספי המפלגה. הנושא נמצא בחקירת משטרה.

המחוזות והסניפים

עבודת המפלגה שמה במרכז את המחוזות והסניפים. התקנון מעניק למוסדות המקומיים חופש פעולה רחב בטיפול בנושאים מקומיים, בצירוף חברים חדשים, בניהול הסברה פוליטית, בארגון חינוך רעיוני, בטיפול פעילות בנק"י.

ישנם מחוזות וסניפים המתייחסים ברצינות לתפקידים שלהם ופועלים בשיטתיות לקידום היעדים של המפלגה בתחום הפעילות בחד"ש ובארגונים ציבוריים, בתחום הפעילות בקרב עובדים ונשים, צעירים וסטודנטים, בתחום הדיונים הרעיוניים. באותן מחוזות וסניפים גם מתקיימות ישיבות סדירות, שבהן בוחנים את מה שנעשה וקובעים את המשימות הקרובות. זו דרך עבודה נכונה, שגם מניבה תוצאות חיוביות מבחינת הרחבת השורות של המפלגה ושל בנק"י.

הוועד המרכזי ניסה להתמודד עם התופעה השלילית של הקפאת הפעילות בכמה סניפי מפלגה. ישנם סניפים שהחליטו, בלי שום בסיס פוליטי או ארגוני, לקיים ביישוב

רק פעילות של סניף חד"ש. להחלטות מעין אלה, המפרות את תקנון המפלגה, היו תוצאות שליליות רבות: סניף המפלגה לא גדל, אלא הצטמצם, ואילו החברים לא שילמו מס חבר וגם לא נטלו חלק בדיונים רעיוניים ופוליטיים של המפלגה.

הוועד המרכזי ביקר את התופעות האלה, המסכנות את המפלגה והן את החזית. במקום שבו משותק סניף המפלגה, משותק בעצם הגוף הפעיל המרכזי בחזית. אך גם השתתת סניף חד"ש על סניף המפלגה מונעת את הרחבת החזית המקומית ואת קליטתם של פעילים חדשים, שאינם חברי מפלגה.

כפי שצינו בפרק 7, העוסק במאבק הרעיוני ובחזית הפוליטית, האתגר שלנו כמפלגה הוא איך לחזק את זהותנו הקומוניסטית, ואילו האתגר של כל סניף חד"ש הוא – איך להרחיב את שורות פעיליו ולקלוט פעילי שלום וחברה שאינם קומוניסטים. ככל שמתרחבת הפעילות של מפלגתנו בבריתות ובחזיתות עם גורמים נוספים, כך היא מחזקת את עצמה.

לאחרונה נשמעה קביעה, לפיה נכון, אמנם, שהמפלגה הקימה את חד"ש כחזית של מק"י ומסגרות נוספות, אך מאז נשתנו הדברים. לאחר שחברי המפלגה נאבקו כתף אל כתף עם השותפים בחד"ש שאינם חברי מפלגה, אומרת הטענה, במציאות נוצרה תנועה משותפת של קומוניסטים ולא קומוניסטים, שהם כה דומים, עד שקשה להבדיל ביניהם. אלה הטוענים זאת מציעים את המסקנה, כאילו לא נשאר מקום גם לחזית וגם למפלגה, אלא נחוצה רק תנועה אחת, שתנהל את המאבקים. טענות ומסקנות אלה הן אבסורדיות. מדוע המפלגה הקומוניסטית צריכה לוותר על קיומה, רק משום שיותר ויותר חברי חד"ש, שאינם קומוניסטים, מקבלים את תפיסותיה? הרי כל מי שעדיין אינו חבר מפלגה, אך מקבל את השקפת עולמה ואת מדיניותה, מוזמן להצטרף אליה. לדרוש ממק"י להתפרק בטענה, שעמדותיה נכונות וצודקות ואפילו מקובלות, זו דרך להסוות את הרצון של אותם דוברים להביא לכך, שחד"ש תתפוס את מקומה של המפלגה, וזאת בניגוד גמור לאינטרסים של חד"ש עצמה כחזית של כוחות פוליטיים מגוונים.

בשנים שחלפו, נתקלנו בתופעה מדאיגה, כאשר מזכירי מחוזות ומזכירי סניפים מסוימים התייחסו למחוז או לסניף כאל בן ערובה. הם לא טרחו להעביר למחוז או לסניף את החלטות המפלגה וגם לא דיווחו לוועד המרכזי על הישגים וקשיים בעבודה. נתק מכאן זה הסב נזק חמור לעבודתנו. לכן, זו חובתו של הוועד המרכזי לאתר תופעות כאלה ולעצור אותן.

המזכירות סייעה למחוזות ולסניפים להתגבר על חולשות בעבודתם. נעשה מאמץ מיוחד להבטיח את כינוסן של ועידות מחוז בכל מחוזות המפלגה, וזאת מתוך הערכה, שזו הדרך לעליית המחוז על פסים של פעילות מסודרת. ואכן התקיימו ועידות מחוז ברוב המחוזות של המפלגה.

מק"י והתנועה הקומוניסטית והפועלית העולמית

מול הגלובליזציה הקפיטליסטית (ר' פרק 1), נודעת משמעות אסטרטגית רבה עוד יותר ליחסים ההדוקים בין מפלגות קומוניסטיות ופועליות, בין כוחות השמאל, הדמוקרטיה והשחרור הלאומי. המטרה של הקשרים וההתייעצויות עם מפלגות אחיות, תנועות לשחרור לאומי וחברתי וכוחות שלום היא לבדד את האימפריאליזם, ובעיקר זה של ארה"ב, ולהקים חזית רחבה ככל האפשר של כוחות הנאבקים נגד הגלובליזציה של התאגידים ולמען עולם של שלום, צדק חברתי וחירות.

כמפלגה אינטרנציונליסטית בתפיסת עולמה ובמדיניותה, מק"י מפגינה את הסולידריות שלה עם מאבקהם של העמים ושל העובדים בעולם כולו, ובמיוחד – עם העם הפלסטיני, הנאבק נגד הכיבוש והקולוניאליזם הישראלי, הנמשך מאז יוני 1967, ולמען זכותו למדינה עצמאית בצד ישראל.

מפלגתנו מעריכה, כי בשל האופי הפלורליסטי של התנועה הקומוניסטית והפועלית, אין תנאים מתאימים להקמתו מחדש של אינטרנציונל קומוניסטי. אך נמצאו דרכים מגוונות רבות לקיים דיאלוג שוטף, לערוך כינוסים בינלאומיים ואזוריים, ולנהל מערכות חשובות של סולידריות בינלאומית.

קובה הסוציאליסטית, העומדת באומץ מול המצור האמריקאי הממושך, היא מוקד של סולידריות עולמית. ההתפתחויות האנטי-אימפריאליסטיות הדרמטיות באמריקה הלטינית מלמדות, כי קובה ממשיכה להיות מופת לעמים. ואילו קובה עצמה מחזיקה מעמד גם הודות לסולידריות הבינלאומית המתמדת.

בתקופה שחלפה מאז הוועידה ה-24 (2002), פיתחה מק"י קשרים ענפים עם מפלגות קומוניסטיות ופועליות למרות שהקשיים הכספיים אינם מאפשרים לנו ליטול חלק בכל התכנסות בינלאומית.

אנו שומרים על קשר קבוע עם המפלגות האחיות באמצעות פרסום חומר באנגלית באתר מק"י ובאתרים בינלאומיים (כגון Solidnet). בשל המשבר המתמשך באזורנו, המלחמות התכופות ופשעי הכיבוש, ישנו עניין בינלאומי רב בעמדותינו הפוליטיות. לעיתים קרובות מתפרסמים גילויי דעת של מק"י בעיתונות קומוניסטית בארצות שונות.

מק"י מטפחת קשרים הדוקים עם מפלגת העם הפלסטיני, עם מפלגות קומוניסטיות ופועליות באזורנו, באגן הים התיכון ובאירופה. בעקבות המלחמה התוקפנית של ארה"ב בעירק, יזמה מק"י מפגש משולש בעמאן, בו נטלו חלק גם נציגים של מפלגת העם הפלסטיני ושל המפלגה הקומוניסטית הירדנית, שאירחה את המפגש.

ככל שאפשרויותינו הכספיות מאפשרות לנו, אנו משתתפים בכינוסים אזוריים ובוועידות של מפלגות אחיות. בכל המפגשים הבינלאומיים זוכות העמדות של מק"י להערכה רבה ולתמיכה כללית. אנו שולחים דרך קבע ברכות לוועידות, שבהן איננו משתתפים.

פניותינו למפלגות אחיות מניבות לא אחת מסע לביטוי סולידריות. כך קרה עם

פנייתנו למפלגות אחיות בנושא הצעירים המסרבים להתגייס לצבא הכיבוש. פעולות סולידריות עם סרבני הכיבוש, לרבות הפגנות מול שגרירויות ישראל, נערכו במדינות רבות.

ביטאנו את הסולידריות שלנו עם העם העירקי, הנאבק בכיבוש האמריקאי. מול האיום של ארה"ב לפתוח במלחמה נגד אירן, יזמה מפלגתנו מסע בינלאומי מתואם עם המפלגה הקומוניסטית של ארה"ב ושל מפלגת טודה האירנית.

השנה יצאנו ביוזמה משותפת עם מפלגת העם הפלסטיני לציין יחד מלאות 40 שנה לכיבוש הישראלי הנמשך ובדרישה לשלום צודק בין ישראל לבין המדינה הפלסטינית, שתקום בקווי ה-4 ביוני 1967 (ר' "יוזמת ירושלים", עמ' 137).

משלחות של מק"י ביקרו בשנים האחרונות בקובה ובסין כאורחות המפלגות הקומוניסטיות בארצות אלה. ביקורים אלה תרמו להידוק היחסים בין מפלגותינו. אנו פוגשים לעתים תכופות משלחות של מפלגות אחיות, איגודים מקצועיים, תנועות נשים ועיתונאים, הבאים להבין מקרוב את המתרחש בשטחים ולקדם את המערכה נגד הכיבוש ולמען שלום צודק.

נודעת חשיבות להשתתפותם של חברי מק"י נושאי תפקידים ציבוריים באירועים בינלאומיים, אליהם הם מוזמנים בשל תפקידם. חשוב וראוי, שחברינו המוזמנים לאירועים בחו"ל יתייעצו עם המוסד המפלגתי שלהם בטרם הנסיעה וידווחו לו על תוצאותיה לאחר שובם – דבר שלא תמיד נעשה. הקשר עם המוסד המפלגתי יסייע להפיכת ביקורים כאלה למנוף לקידום קשרי החוץ של המפלגה. הוועדה לקשרי חוץ פעלה באופן שוטף, תוך קיום קשר קבוע עם הלשכה הפוליטית.

ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי

ברית הנוער הקומוניסטי הישראלי היא תנועת נוער יהודית-ערבית, המחנכת את בני הנוער על השקפת העולם המעמדית, המרקסיסטית-לנינית, ועל ערכי האינטרנציונליזם, השלום, השוויון הלאומי והצדק החברתי. כדי להנחיל לנערות ולנערים, המתחנכים בשורותיה, השקפת עולם חברתית-מהפכנית, בנק"י מארגנת הרצאות בסניפים וימי עיון רעיוניים-פוליטיים ומשתתפת בפעילויות פוליטיות מגוונות.

בנק"י היא המשמרת הצעירה של המפלגה הקומוניסטית הישראלית בהיותה תנועת נוער קומוניסטית והמקור העיקרי להרחבת שורות המפלגה. חיוני להשקיע מאמץ מיוחד, כדי שבוגרות ובוגרי בנק"י, המתקבלים לשורות המפלגה, יבואו מצוידים בידע רעיוני-פוליטי רחב ובניסיון מאבק בתחומים שונים.

חברות וחברי בנק"י בולטים בהשתתפותם בתהלוכות לרגל ה-1 במאי ויום האדמה ובהפגנות נגד המלחמה ופשעי הכיבוש. ראוי לציון מיוחד השתתפותם בהפגנות נגד מלחמת לבנון השנייה, שנערכו בתל-אביב ובמקומות נוספים ברחבי הארץ. בנק"י משקיעה מאמצים בבנייה של שיתופי פעולה עם תנועות אחרות בנושאים

מוסכמים. בשנים האחרונות מתקיימות בתל-אביב הפגנות 1 במאי משותפות של תנועות הנוער החברתיות – בנק"י, הנוער העובד, השומר הצעיר ומחנות העולים. בנק"י פעילה הן בקרב הנוער הערבי והן בקרב הנוער היהודי, וזאת בתנאים מורכבים הנובעים ממדיניות הכוח והדיכוי הלאומי, מהפערים הכלכליים-חברתיים ומהטיפול המכוון של דה-פוליטיזציה של הנוער והצעירים. בתנאים אלה מהווה בנק"י מוקד משיכה לנוער המתלהב מהמסרים של שיתוף וסולידריות במקום כיבוש, אפליה ושנאה, והשוואף לשינוי חברתי.

המאמצים לחולל תפנית בפעילותנו בקרב הנוער היהודי הניבו תוצאות מעודדות בתל-אביב, בירושלים, בחיפה ובמקומות נוספים. תלמידי התיכון היהודים, שהצטרפו לשורות בנק"י, פועלים בתנאים קשים במיוחד של אווירה שוביניסטית, הדוחפת בני נוער לעמדות מתלהמות. כדי להתגבר על המחסומים, מפיצים פעילי בנק"י את הביטאון "ספרטקוס", המופיע אחת לכמה חודשים, וכן עיתון דו-שבועי בשם "קול הנוער", שהחל לצאת באופן סדיר בתחילת 2007. "קול הנוער" מופץ באלפי עותקים ליד בתי ספר תיכוניים ובאירועים פומביים ברחבי הארץ.

התאגידים הגדולים משתלטים גם על המרחב התרבותי של הצעירים באמצעות פסטיבלים, מיסחור בוטה של הטלוויזיה, לרבות השידורים המכוונים לילדים ולנוער, והפצה של תכנים אלימים ושל ערכים שוביניסטיים כלפי עמים אחרים וכלפי נשים ועוד. בנק"י מארגנת פסטיבלים תרבותיים-פוליטיים לנוער, בהם נוטלים חלק זמרים ולהקות, ובכך היא מציגה גם חלופה לתרבות ההמונים הממוסחרת. במסגרת זו, בנק"י מקיימת מפעל אדיר של קייטנות ילדים ונוער בכל קיץ, וכן אירועים המוניים לרגל יום הילד הבינלאומי.

החוגים השליטים בישראל משקיעים מאמצים רבים בהרחקת הנוער הערבי מפעילות פוליטית בכלל, ובשורות בנק"י בפרט. למען השגת מטרה זו, השלטון אינו מסתפק בתכנים החינוכיים שהוא כופה על מערכת החינוך הערבית, והוא מנסה לקדם את "השירות הלאומי" של הצעירים הערבים. בנק"י מנהלת מערכה ציבורית חשובה נגד "השירות הלאומי", שהוא בעצם תחליף לשירות צבאי, שיותר ממה שנועד ליצור אפילו מראית עין של שוויון, הוא בא להסביר ולהצדיק את האפליה ולהטיל את האשם על הקורבן. במקום שוויון אזרחי, לאומי וחברתי אמיתי, "השירות הלאומי" בא לקבוע שהאפליה נובעת מהתנהגותם של המופלים ולא בגלל מדיניות הממסד המפלה.

בנק"י מטפחת קשרים בינלאומיים עם תנועות נוער קומוניסטיות ושמאליות ברחבי העולם. היא חברה בוועד הפועל של הפדרציה העולמית של הנוער הדמוקרטי ומשתתפת בפסטיבלים העולמיים, שפדרציה זו מארגנת.

הוועד המרכזי, בהביעו את הערכתו הרבה לפעילות הפוליטית והחינוכית של בנק"י, מדגיש את הצורך בהוצאתו הסדירה של "אל-ראד", ביטאון בנק"י בערבית. זה תפקידם של המחוזות והסניפים של המפלגה לסייע לבנק"י בהרחבת שורותיה

ולפעול להקמת סניף בנק"י ליד כל סניף מפלגה. העמקה של החינוך הרעיוני-פוליטי של פעילי בנק"י תכשיר אותם לתפקידי הנהגה בתנועה עצמה ולהצטרפותם למק"י. פיתוח בנק"י מחייב כינוס סדיר, וללא איחורים, של הוועידות הארציות ושל ועידות המחוזות של התנועה.

הוועידה ה-25 מחליטה, כי על סניפי המפלגה והמוסדות המחוזיים והמרכזיים להקדיש תשומת לב רבה יותר לפעילות בנק"י ולסייע לה בכל התחומים.

החשיבות והקושי להיות חבר מק"י

בישראל של העשור הראשון של המאה ה-21 טרם הבשילו התנאים למאבק המוני למען שינוי מהפכני. מציאות זו מעצימה את חשיבות תרומתו האישית של כל חבר מפלגה לקידום רעיונותיה וקשריה הציבוריים. המציאות הקשה, פרי 40 שנות כיבוש ומיתקפה ניאוליברלית, מחייבת אותנו, כמפלגה, לדאוג לכל חבר, להכשרתו הרעיונית, הפוליטית והארגונית, וליצירת אווירה חברית ואיכפתית, אווירה של הקשבה הדדית ואמון הדדי, בכל ארגון מפלגתי.

בחיבורו "מחלת הילדות של ה'שמאליות' בקומוניזם" (1920), הדגיש לנין (בפרק 10) את חשיבות עבודתם של הקומוניסטים דווקא כאשר התנאים אינם נוחים ואפילו קשים:

"לא קשה להיות מהפכן, כאשר המהפכה כבר פרצה ונתלקחה.... קשה לאין ערוך יותר, רב-חשיבות לאין-שיעור יותר, הוא לדעת להיות מהפכן כאשר אין עדיין תנאים למאבק ישיר, גלוי, המוני ממש, מהפכני באמת, לדעת להגן על ענייני המהפכה (בהסברה, בתעמולה, מבחינה ארגונית) בתוך המוסדות הבלתי-מהפכניים, ותכופות הריאקציוניים ממש, בנסיבות בלתי-מהפכניות, בקרב המון שאינו מסוגל להבין מייד את ההכרח בשיטת פעולה מהפכנית".

להיות קומוניסט אינו עניין פורמלי של הכרזה על עצמך כקומוניסט. להיות קומוניסט פירושו ללמוד את המציאות, לגבש השקפת עולם מהפכנית, ובעשייה הפוליטית והחברתית – להיות מחויב לעמדה של המפלגה. להיות קומוניסט פירושו – ליטול חלק פעיל בארגון המפלגתי, להגן על המפלגה, על מדיניותה ועל ארגונה ולהיות שליחה בכל מקום.

דין וחשבון ועדת הביקורת המרכזית

הגיש יורם גוז'נסקי, ממלא מקום יו"ר הוועדה

חברים וצירים יקרים,

דו"ח הוועד המרכזי לוועידה זו, שחברי ועדת הביקורת המרכזית היו שותפים בהכנתו, מסכם, כי פוליטית – עמדה מפלגתנו בכבוד בהתמודדות עם המציאות המשתנה ובכל מבחני האירועים שחווינו בין שתי הוועידות. זאת, בזכות האידיאולוגיה שלה וייחודיותה במפה הפוליטית בישראל.

השמירה על האינטרנציונליזם במישורים הרעיוני, הפוליטי והארגוני, שהוכיחה את חשיבותה בעבר וגם כיום, היא אבן היסוד שלנו. הכשל שספגנו בבחירות לכנסת ה-16, בהן, לראשונה בהיסטוריה של מפלגתנו, היתה סיעתנו בכנסת סיעה חד-לאומית – הסב לנו נזק רב. התיקון שנעשה בבחירות לכנסת ה-17 שב והוכיח, כי באינטרנציונליזם שלנו טמון כוח רב, ועלינו לשמור עליו מכל משמר ובעקרונות בלתי-מתפשרת. זאת המסקנה העיקרית מהאירוע הטראומטי שעברנו.

ועוד מסקנה מתבקשת: אסור לשום גורם, שותף, או חבר, ובמיוחד חבר במוסד מפלגתי גבוה, להתחייב ולהבטיח הבטחות, שאין ערובה שיבוצעו בפועל. דוגמא לכך הייתה ההתחייבות שניתנה ערב הבחירות לכנסת ה-16: "בכל מקרה סיעתנו תהיה יהודית-ערבית", כאשר בפועל זה לא קרה. לכשל הזה היו השלכות שליליות, שתוצאותיהן עדיין מורגשות.

ועדת הביקורת המרכזית ביקרה את ההליך שננקט במערכת הבחירות לכנסת ה-16. הוועדה רואה לנכון להזהיר את כולנו מוויתור כלשהו בשאלות עקרוניות ומפגיעה במהותה האינטרנציונליסטית של מק".

עיצוב התקנון המחודש

תרומתה העיקרית של ועדת הביקורת המרכזית בין שתי הוועידות, היתה השתתפותה הפעילה בהכנת ההצעות לשינויים בתקנון. הצעות אלה הובאו לדיון בסניפי המפלגה וסוכמו במושב השני של הוועידה ה-24.

לדעתנו, קביעת מושב שני של הוועידה, המוקדש כל-כולו לדיון בתקנון, היה ניסיון מוצלח, שכדאי ליישמו גם בעתיד. העברת נושא התקנון למושב שני איפשרה קיום דיון רציני על הארגון המפלגתי בכל הדרגים של המפלגה, תוך ניתוח סעיפי התקנון ותפקידו בחיינו היומיומיים. בסיכום המושב השני של הוועידה ה-24, עוצב תקנון מפלגתי חדש, ההולם, מצד אחד, את מצבה הנוכחי של המפלגה, ומצד שני מבטיח את אופיה המהפכני והדמוקרטי – כנדרש מתקנון של מפלגה קומוניסטית.

ועדת הביקורת המרכזית קובעת, כי התקנון של המפלגה אכן תוקן ברוח זו. בשנים שחלפו מאז שונה התקנון, פעלה המפלגה, רעיונית ופוליטית, בהתאם לתקנון והקו המנחה שלה היה נכון. יחד עם זאת ניכרו חולשות בעבודת המפלגה, כמו תשומת הלב הלא-מספקת שהוקדשה לחינוך הרעיוני ולפעילות של כל ארגוני המפלגה בנושאים המעמדיים והחברתיים.

במישור האירגוני, המצב במפלגה שונה. החולשות, שהתקנון החדש נועד לעזור לנו להתגבר עליהן – עדיין קיימות, דו"ח הוועד המרכזי מנתח אותן בפירוט, ובצדק. לדאבונו, במרבית סניפי המפלגה אין מקפידים על קיום סעיפי התקנון. לעיתים נדמה, כי בסניפים לא מעטים התקנון קיים רק על הנייר. דוגמאות לכשלים ביישום התקנון: התכנסות לא סדירה של הסניפים ושל המוסדות המחוזיים והסניפיים; פיגורים בתשלום מס החבר והמגבית.

אנו מציינים בדאגה, כי המשמעת המפלגתית, ביצוע ההחלטות והמחויבות של חברי המפלגה להן הולמים, במקרים רבים, התנהלות של מפלגה סוציאל-דמוקרטית, ולא של המתחייב מהיותנו מפלגה קומוניסטית.

אחריות החברים לעבודת המוסדות אליהם נבחרו

התופעה של אי-השתתפות חברים מסויימים בישיבות של המוסדות אליהם נבחרו, כולל הוועד המרכזי, הלשכה הפוליטית, המזכירות וועדת הביקורת המרכזית – מדאיגה ומחייבת מסקנות.

חבר או חברה, שנבחרו למוסד כלשהו, נבחרו בהסכמתם. החברים שבחרו בנציגים עשו כן בהעריכם, כי הנבחרים מסוגלים ורוצים לתרום למוסד אליו נבחרו. כולנו יודעים, כי מי שנבחר נטל על עצמו אחריות: להשתתף בדיונים ובעבודת המוסד המפלגתי, ליטול חלק בגיבוש החלטותיו, וכמובן – בביצוען.

בתקופה שחלפה מאז הוועידה ה-24, חברים אחדים במוסדות המרכזיים (ובמידה פחותה – גם במוסדות המחוזיים) לא השתתפו בעבודתם ולא מילאו את התפקיד אליו נבחרו.

תופעה שלילית היא גם ההתייחסות של חברים מסויימים למוסד אליו נבחרו כאל הזדמנות להשמיע את דעתם בלבד. חברים אלה הם לא אחת בגדר 'נוכחים נפקדים': הם משמיעים בישיבה מה שיש להם לומר – ואז מסתלקים. חברים אלה לא נשארים להקשיב לדיון, והעיקר – אינם נוכחים בסיכום ובקבלת ההחלטות. גם התנהגות כזאת היא מעילה בתפקיד, אליו נבחרו.

אך התופעה החמורה ביותר היא הפרת ההחלטות. חברים אחדים הפרו את ההחלטות הלגיטימיות של המוסדות, שבהם הם חברים, וזאת בניגוד לכל נורמה מפלגתית. עמדת ועדת הביקורת המרכזית היא, שהתקנון והנורמות של עבודת המפלגה קובעים במפורש, כי אי-השתתפות בעבודת המוסד הנבחר, או בחלק של הסיכום וקבלת ההחלטות – אינה פוטרת את החבר במוסד, ואת כלל חברי המפלגה הכפופים למוסד

זה, מלבצע את החלטותיו.

תופעות של הפרת החלטות התרחשו בפעילות ובהופעות של חברי מפלגה, שהם גם חברים במוסדות חד"ש.

עמדת המפלגה והחשיבות שהיא מייחסת לבריתות ולחזיתות בכלל, ולחד"ש בפרט, מובהרות ומודגשות הן בתקנון החדש של מק"י והן בדו"ח הוועד המרכזי לוועידה זו. לצערנו, התגלו חילוקי דעות לא-הכרחיים, שיצרו קשיים בעבודה המשותפת שלנו עם שותפינו בחד"ש. האחריות לקשיים אלה מוטלת, במידה מכרעת, על חברים במפלגה, שהם שליחיה בחזית. הסיבה העיקרית לקשיים הייתה – התחמקות מהחובה של נציגינו לשכנע את השותפים בחד"ש לגבי החלטות של מוסדות המפלגה, הנוגעות לעבודתנו המשותפת.

ועדת הביקורת רואה לנכון לשוב ולהדגיש מה שאינו אמור להיות בוויכוח: חברת מפלגה או חבר מפלגה, בכל מקום בו הוא נמצא או אליו הוא נשלח – בכנסת, בהסתדרות, במוסדות חד"ש, במועצה מקומית, בוועד ציבורי, בשליחות בארץ או בחו"ל – מחוייב להחלטות ולמדיניות המפלגה. זו חובה בסיסית, שבכל הופעותיו, הצבעותיו והתנהגותו יישם החבר את החלטות המוסדות של המפלגה ויהיה נאמן להן.

תקנון המפלגה קובע, כיצד עלינו לנהוג בחברים המפרים אותו בשיטתיות. אך למרות שוועדת הביקורת היפנתה את תשומת-לב הלשכה הפוליטית לצורך לנהוג בהתאם לתקנון, ואף הגישה דו"ח בניהון – דבר לא נעשה. הדברים לא השתפרו גם לאחר שוועדת הביקורת שיגרה תזכיר לכל החברים הנבחרים במפלגה (מהוועד המרכזי ועד לוועדי הסניפים) בקשר למחוייבות הנובעת ממילוי תפקידם.

נוכח הנזק שגורמות התופעות שצויינו לעבודת המפלגה, פונה ועדת הביקורת לחברים ולחברות המוצעים לבחירה למוסד מפלגתי ולתפקיד כלשהו ומציעה: אם מסיבה כלשהי בכוונת החברה או החבר המוצעים לא לקחת חלק פעיל בעבודת המוסד, יואילו נא להסיר את מועמדותם.

אשר לחברים המשתתפים חלקית בעבודת המוסד: למצב כזה אין התייחסות מפורשת בתקנון. דעתה של ועדת הביקורת המרכזית היא, שהמוסר הקומוניסטי מחייב השתתפות מלאה (פרט להעדרויות מוצדקות), גם כאשר אין סעיף מפורש כזה בתקנון.

ככלל, ועדת הביקורת המרכזית קוראת לכל מוסדות המפלגה ולכלל חבריה להקפיד על ביצוע התקנון, שהוא עקרוני וגמיש במידה הראוייה. פעילות העולה בקנה אחד עם התקנון תסייע לנו להתגבר על חלק ניכר מהקשיים, שנתקלנו בהם בתקופה שחלפה מאז הוועידה ה-24.

הפיקוח על ההתנהלות הכספית

הפיקוח על ההתנהלות הכספית של המפלגה הוא אחד התפקידים של ועדת הביקורת המרכזית. להלן כמה הערות בנושא זה:

1. אנו מביעים הערכה רבה לעבודה המקצועית והמסורה של ועדת הכספים, ובמיוחד – של גזברית המפלגה, החברה ג'נאן טובי. הודות להקפדה הרבה של ועדת הכספים על הוצאות המפלגה, נחסכו בשנים האחרונות סכומים משמעותיים במערכות הבחירות. הודות לקפדנות שמגלה הגזברית בעבודתה – נחשפו פגמים והפרות חמורות בניהול ענייני הכספים, שאירעו בעבר. למרות מאמצינו לזרז את הטיפול בעניין המעילה שהייתה, החקירה כעת היא בידי המשטרה.

ועדת הביקורת מציינת, כי אין להקיש מהפרות, חמורות ומכוונות ככל שיהיו, של נוהל תקין מצד חבר מסויים על דרך הפעולה של המפלגה. מי שהפר את הנוהל חייב לשאת אישית בעונש. אין מקום, שחבר מפלגה יחליט, שהוא 'מעניש' את המפלגה כולה בשל הפרות כאלה, ולכן, למשל, אינו משלם מס חבר או אינו תורם למגבית. גבייה סדירה של מס החבר והשתתפות החברים במגביות המפלגה הם מקור חשוב ביותר למימון פעילות המפלגה בכל השטחים. התחמקות מתשלום סדיר של מס החבר ומאיסוף מגבית אינה רק פגיעה בתקנון, אלא הערמת קשיים רבים נוספים על עבודתה של מזכירות המפלגה ועל עבודת המפלגה בתחומים ציבוריים רבים.

2. היינו עדים לתופעה חמורה, שאנו מתריעים עליה, ואשר נבעה מהקשיים הכספיים שתוארו לעיל: התופעה שהייתה של הלנת שכר לעובדי המפלגה ולפנסיונרים שלה. אין מקום לתופעה כזאת במפלגתנו, הרואה עצמה כמשרתת באופן נאמן את מעמד העובדים בישראל. בשל המחסור באמצעים, מיספר עובדי המפלגה הוא זעום, ולכן גם מוטל עליהם עומס בלתי-רגיל. ועדת הביקורת מבקרת את התופעה שהייתה, שדווקא עובדי המפלגה המסורים הם הראשונים לשאת אישית בקשיים החומריים של המפלגה.

3. מאז הוועידה ה-24, ובמיוחד לאחר שנחשפה המעילה, פנתה ועדת הביקורת ללשכה והבהירה לה, כי לשם ביצוע התפקיד ההכרחי של ביקורת שוטפת על ניהול תקציב המפלגה – יש צורך באדם מקצועי, שיוכל למלא משימה זו. נראה לנו, כי חברה או חבר בוועדת הביקורת המרכזית, שאינו מיומן בביקורת כספים, אינו יכול לבצע תפקיד חשוב זה. יש לנו אמון מלא בגזברות הנוכחית, אך חיוני שהוועד המרכזי שייבחר יפתור את בעיית הביקורת על ניהול התקציב באמצעות העסקת מבקר פנים בעל ידע מתאים.

המיפקד של חברי המפלגה

ועדת הביקורת המרכזית ניהלה את שני מיפקדי המפלגה האחרונים, וכן הכינה את הבחירות של צירי מועצת המפלגה הנוכחית. מן הראוי לציין, כי ביצועם של מפקדים אלה דורש התייחסות רצינית יותר וקפדנית יותר מצד המוסדות המחוזיים והסניפיים.

ועידות המחוזות

ועדת הביקורת הייתה מעורבת בעריכתן של ועידות המחוז, שהתקיימו בין שתי הוועידות. הוועדה מבקרת את האיחור בכינוס מרבית ועידות המחוז. פרט לוועידות של מחוז תל-אביב-יפו, המתקיימות כסדרן, כל יתר ועידות המחוז התקיימו באיחור רב ולא מוצדק. עד להכנת דו"ח זה, ועידת מחוז בית נטופה עדיין לא התקיימה. האיחורים בכינוס ועידות המחוז פוגעים בדמוקרטיה הפנימית והם סימפטום לחולשה אירגונית, המחייבת תיקון.

עבודת ועדת הביקורת המרכזית

ועדת הביקורת המרכזית מילאה את תפקידה בהתאם לצרכים וליכולת של חבריה. בראשית הקדנציה הייתה השתתפות מלאה של כל חברי הוועדה במושבים של ועדת הביקורת. אך בשנה האחרונה נעדרו כמה חברים באופן קבוע, ולמעשה לא תיפקדו כנדרש, בין הייתר בשל בעיות בריאות של כמה מחבריה. חלוקת העבודה בין חברי ועדת הביקורת איפשרה לה להיות מעורבת בעבודה השוטפת של כל מוסדות המפלגה המרכזיים. נציגיה השתתפו בעבודת הוועד המרכזי, הלשכה הפוליטית, מזכירות הוועד המרכזי, הגזברות ומחוזות המפלגה. בתוכנית העבודה של ועדת הביקורת המרכזית היה עריכת כינוס ארצי של ועדות הביקורת המחוזיות. אך כינוס זה לא יצא לפועל בשל אי קיומן במועד של ועידות המחוז. מן הראוי לכנס את ועדות הביקורת המחוזיות בעתיד.

פניות לוועדה

ועדת הביקורת המרכזית טיפלה בכל הפניות שהופנו אליה מסניפים או מחברים. מיספר הפניות היה מועט, יחסית. ועדת הביקורת יזמה משלוח קבוע של הביטאון "זו הדרך" לכל חברי הנהגת המפלגה, וזאת נוסף להיות מרבית החברים מנויים על "אל-אתיחאד". בדרך זו מצוידים חברי הנהגת המפלגה בתמונה כוללת של פעילות המפלגה ומחוזותיה. החלטה זו מיושמת עד היום ומן הראוי להמשיך בה.

חברים יקרים,

בצדק מתייחס דו"ח הוועד המרכזי לאופיו המיוחד של הארגון המהפכני של מפלגה קומוניסטית, ושל מפלגתנו במיוחד. אנו משוכנעים כי כאשר כל מסגרות המפלגה וכל חבריה יפנימו את המשמעות של ארגון מהפכני וכאשר כולם ידאגו לפעול בהתאם לתקנון המפלגה – יהיה בכוחנו לתקן את מרבית הליקויים, שנחשפו בעבודתנו בין שתי הוועידות. בדרך זו נוכל לחזק את עבודתנו הרעיונית-פוליטית ואת הארגון המפלגתי. ואילו ההתגברות על הליקויים תאפשר לנו להרחיב את פעילותנו הציבורית ואת קשרינו עם קבוצות חברתיות שונות.

אנו קוראים לצירות ולצירים של ועידתנו ה-25, לראות נגד עיניהם את שליחותה של מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית ולתרום לחיזוק ייחודיותה כמפלגה מהפכנית מרקסיסטית-לנינית. זה תפקידה של הוועידה, שהיא המוסד הגבוה ביותר שלנו, המתכנס כאן.

על מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית מוטל תפקיד קשה ואחראי: להבטיח את עתידם של שני עמינו, לקדם את השגת השלום והשוויון, להגן על הדמוקרטיה ולחתור לעתיד סוציאליסטי של ישראל. יישום התפקיד הזה תלוי בכל אחד מאיתנו, צירי הוועידה, ובכלל חברינו.

הבה נפעל כך, שנצא מוועידתנו ה-25 מחוזקים יותר ומאורגנים יותר לקראת המערכות הרבות הניצבות בפנינו.

מק"י יוצאת מוועידתה ה-25

חזקה יותר ומשפיעה יותר

דברי עסאם מחול בסיכום הדיונים בוועידה

מה שמנחה אותנו בעת שאנו ניגשים לסכם את הדיון הרחב והחשוב, גם אם צורם במקרים מסוימים, שהתנהל בוועידה, הוא יישום העקרון, לפיו יש לתת לוועידה להכריע באופן ברור בוויכוחים הרעיוניים, הפוליטיים והארגוניים שעלו. העמדות שיסוכמו בוועידה, הן אלה שינחו את המפלגה ויחייבו את מוסדותיה ואת חבריה. הכרעות אלה, אותן תאשר הוועידה, יהפכו התשתית הרעיונית, הפוליטית והארגונית, שעל בסיסה אנו נמשיך לבנות את אחדותה של המפלגה.

אחדותה של המפלגה, אותה העמדנו מול עינינו מלכתחילה, איננה דבר ערטילאי. זו אחדות סביב העמדות הרעיוניות, הפוליטיות והארגוניות, שוועידתנו ה-25 תסכם. זו אחדות, אשר יוצרת את הבסיס למפלגה חזקה יותר ומשפיעה יותר, מלוכדת ונוכחת בכל זירות המאבק הציבורי.

במהלך הוועידה ה-25 היו מקרים של אווירה מתוחה, שנבעה מדבריהם של כמה מתדיינים. אנו מעריכים, שביטויי מתיחות אלה משקפים רגישויות, הנובעות דווקא מהמאמצים האמיתיים שהשקענו באופן פעיל בתקופה שעברה מאז הוועידה ה-24, כדי להתמודד עם הבעיות המצטברות, ולהכריע בוויכוחים שליוו את המפלגה שנים ארוכות. ייתכן, שלפעמים לא ייחסנו מספיק חשיבות לרגישויות שילוו את ההכרעות האלה. אפשר שטעינו בפרטים כאלה ואחרים, וזה תפקידה של הוועידה לקבוע. אבל יחד עם זאת, הנהגת המפלגה ונשיאות הוועידה נותנות אמון רב בחברי המפלגה ובצירי הוועידה. ללא קשר לשאלה, האם הביקורת שנשמעה מעל בימת הוועידה נכונה ואם יש לה אחיזה במציאות – על הנהגת המפלגה לייחס לה חשיבות רבה, להביא אותה בחשבון, ולהפיק ממנה לקחים. הקשבנו קשב רב לכל ביקורת ולכל הצעה לקידום עבודת המפלגה ולהעלאתה לשלב מתקדם יותר. זו חובתה של הנהגת המפלגה להפיק מהדיון לקחים ולתת את התשובות הנדרשות בכל מקרה.

מפלגתנו אינה נבהלת מוויכוח, גם כשהוא מתוח וסוער; היא חוששת מאי-העמדת נושאים לוויכוח. גדולתה של הדמוקרטיה הפנימית במפלגתנו היא ביכולתנו להתווכח בפנים בכל נושא, לסכם כל דיון, גם סוער, להחליט, ואז לצאת יחד אל זירות המאבק. לכן אנו מודים מקרב לב לכל החברות והחברים, שהשתתפו בדיון, הביעו את דעותיהם ותרמו לחשיבה הקולקטיבית, אותה אנו מנסים לסכם.

מצב של התעוררות

אנו רשאים לקבוע בצורה ברורה, שבמפלגתנו, כמו גם בוועידתנו ה-25, לא שוררת "אווירה של משבר", כפי שעלה מדברי כמה צירים, שביטאו תחושה של תיסכול. מפלגתנו מתמודדת עם קשיים אמיתיים, שאנו מנסים להתגבר עליהם. בחיי המפלגה קיימות בעיות, שאנו מתמודדים עמן. אנו משתדלים לתקן באומץ את מה שטעון תיקון, על מנת שנהיה מוכנים למערכות האמיתיות, המתנהלות מחוץ למפלגה: ההתמודדות עם המשבר הפוליטי, החברתי והמוסרי, עם משבר הדמוקרטיה, עם הניוון הגובר של הממסד הפוליטי הישראלי והנהגתו. כל אלה חונקים את החברה הישראלית בכללותה.

אחד המתדיינים העלה, ובצדק, את השאלה, מדוע לא כלל דו"ח הוועד המרכזי לוועידה נתונים על מספר החברים, שהצטרפו למפלגה בתקופה שבין שתי הוועידות. הנתונים לא הובאו לא משום ששורות המפלגה לא התרחבו, כפי שניסה אחד הצירים לרמוז, אלא בשל האיחור בהשלמת המיפקד הארצי, כפי שגם ציינה ועדת הביקורת המרכזית. במהלך הדיון עצמו, צירים הפעילים במפלגה או בבנק"י ראו לנכון להסב את תשומת הלב דווקא לתהליך של התעוררות, שהתרחש בסניפים לקראת הוועידה, לרבות הרחבת השורות בסניפיהם. לרגל הוועידה ה-25, בנק"י, למשל, העלתה לשורות המפלגה יותר משמונים חברים וחברות.

בתל-אביב הצליחו חברי הסניף בתקופה האחרונה לצרף יותר מעשרים חברים חדשים, בעיקר צעירים. סניף ירושלים עבר תהליך מעורר גאווה של חילופי דורות, שהתבטא בצירופם של 15 חברים צעירים, אשר מנהיגים את הסניף בשנים האחרונות, לצידם של חברים ותיקים. בסניף חיפה היהודי-ערבי, נערך במרס האחרון טקס חלוקת פנקסי חבר ל-12 חברות וחברים חדשים, מחציתם יהודים ומחציתם ערבים.

סניפים של בנק"י פעילים בקרב הנוער הערבי ובקרב הנוער היהודי. אנו מציינים את הרחבת הפעילות של בנק"י בתל-אביב, בירושלים ובחיפה. זו התקדמות בעלת חשיבות מהותית להתפתחותן של מק"י ושל בנק"י.

סניף ירכא העניק לוועידה מתנה מרגשת: טפסי הצטרפות למפלגה של 12 חברות חדשות. זו מכה מוחצת לאלה, המנסים לטפח את הדימוי, לפיו נשים אינן אמורות להיות שותפות לשינוי המתקדם ביישוב.

אנו גאים במיוחד בהישג הזה של סניף ירכא גם בשל החשיבות שאנו מייחסים להרחבת שורות המפלגה, וגם משום שבכל סניפי המפלגה ובכל מאבקה, אנו חייבים ליצור תפנית אמיתית בכל הקשור למיספר חברות המפלגה ולהשפעתן במוסדותיה. הוועד המרכזי הקדיש הפעם פרק מיוחד לנושא החברתי החשוב של מצב הנשים ומעמדן החברתי. מבחינה זו, סניף ירכא מעמיד אתגר גדול בפני כל הסניפים של המפלגה. כל מוסד וכל חבר חייבים להיות מודעים לכך, שנושא שוויון האישה אינו מסתכם בסעיף או בפרק בדו"ח לוועידה, אלא בהשקעת מאמצים להגדלת מיספר

חברות המפלגה בסניפים ובמוסדות המפלגה וליצירת תנאים לקליטתן. הצגת ההישגים של סניפים שפועלים בציבור היהודי, שם התנאים קשים יותר, וההישג האיכותי בירכא נועדו לומר: אם בתנאים המורכבים האלה, עלה בידי הסניפים האלה להרחיב את שורות המפלגה, על אחת כמה וכמה ניתן וצריך לעשות זאת בכל ייתר הסניפים. אין סיבה אובייקטיבית, שסניפים אחרים לא ישיגו השגים בצירוף חברות וחברים למפלגה.

הדמוקרטיה המפלגתית

הרשו לי לפטור את עצמי מהתפלמסות עם דברי אחד הצירים, אשר טען, שאם הוא אינו מגיע לזכות דיבור, או אז ישנה בוועידה סתימת פיות. מיספר המשתתפים בדיון, שנמשך יום וחצי, היה 111. משמעות הנתון הזה היא, שאחד מכל ארבעה צירים נשא דברים בוועידה. זה שיעור כמעט חסר תקדים בוועידות של המפלגה.

הופעות הצירים בדיון הציגו בתמצית את מגוון הדעות בסוגיות הפוליטיות והפנים-מפלגתיות. הדברים בדיון היו המחשה של הדמוקרטיה וחופש הביטוי, שאנו מטפחים במפלגתנו. אני סבור, שכל אחד מאיתנו רשאי להיות גא בדמוקרטיה הפנימית שלנו, בהקשבה ההדדית, בכיבוד הדעה השונה, בבירור בכבוד של חילוקי דעות.

טענו תמיד, ובצדק, שהוויכוח במיסגרת המפלגה הוא דבר לגיטימי, ושכל דעה וכל הצעה היא לגיטימית. אך לאחר שאנו דנים ומסכמים, ישנה עמדה אחת, המחייבת כל אחד מאיתנו, וזו העמדה שסוכמה במוסד המופקד על כך לפי התקנון. עמדה זו הופכת להיות עמדת המפלגה כולה. לא בא בחשבון, שלמפלגה תהיה יותר מעמדה אחת ברורה ומחייבת. העמדה המחייבת היא זו העולה בקנה אחד עם החלטות הוועידה הארצית, שהיא המוסד הגבוה ביותר במפלגה.

הפעילות המשותפת במפלגה הופכת אותנו לידידים גם ברמה האישית. אנו שותפים בדרך החשיבה ובעמדות העיקריות; אנו מחויבים לכללי החיים המפלגתיים שקבענו יחד בתקנון. פולמוס אינו מנוגד לידידות בינינו; פולמוס חיוני, כדי שנעצב יחד את עמדותיה של המפלגה ודרך פעילותה. אך בתום הדיונים בוועידה, אנו מסכמים ומחליטים, ואז יוצאים מאוחדים לפעילות. אלה הכללים של חיינו המפלגתיים.

גישה זו, המעוגנת בתקנון, מחייבת את כל חברי המפלגה, ובראש וראשונה את מנהיגיה. זה הבסיס האירגוני לאחדותה של מפלגתנו: ויכוח פתוח על העמדות, החלטה ויציאה משותפת למערכות הציבוריות הרחבות, הממתינות לנו מחוץ למפלגה.

אין לנהוג בסלחנות כלפי כל ניסיון להתארגן בקבוצה מסביב למנהיג. פרקטיקה כזאת פוגעת במפלגה מבחינה אירגונית, פוליטית ורעיונית; פרקטיקה כזאת גם פוגעת בכבודם האישי של אותם חברים, המסכימים להתארגן סביב אישיות זו או אחרת. על מנת שנשמור על המפלגה הקומוניסטית בארץ הזאת, עלינו לבנות את אחדותנו הרעיונית, הפוליטית והאירגונית על בסיס עקרונותינו הייחודיים.

הדגשת המימד המעמדי והאינטרנציונליסטי איננה נקודת התורפה שלנו,

אלא מקור כוחנו הייחודי בשאלה הלאומית

סיכמנו זה מכבר, שאין ניגוד בין היותנו מפלגה קומוניסטית, מעמדית ואינטרנציונליסטית, לבין היותנו המפלגה המובילה את המאבק להגנה על המיעוט הלאומי הערבי בישראל ועל זכותו לשיוויון לאומי ואזרחי; להגנת הזכויות הלגיטימיות של העם הערבי הפלסטיני, במערכתו לסיום הכיבוש ולכינון השלום הצודק.

זה לא הוגן וגם לא מוסרי לטעון, ולו ברמיזה, מקרוב או מרחוק, כאילו מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית נטשה את תפקידה המרכזי במערכות לשלום ולשוויון, או שהחלישה את התמקדותה בהן. זה אינו הוגן ואינו מוסרי כלפי החברים הצעירים וכלפי ותיקי המפלגה, כלפי קאדר המפלגה וכלפי הנהגתה, כלפי החברים הערבים וכלפי החברים היהודים, שלוקחים חלק מדי שבוע בהפגנות בבלעין ובהתנגדות לגדר ולפשעי הכיבוש.

מתדיינים ספורים, בדבריהם מעל בימת הוועידה, טענו טענה חסרת ביסוס, כאילו ניכרת נסיגה מהעמדות הבסיסיות ההיסטוריות של המפלגה בשאלה הלאומית, לרבות בעמדה כלפי הציונות. טענה זו איננה אלא ניסיון להשמיץ את המפלגה ולהטיח בה רפש. זו אמירה, אשר משרתת, אובייקטיבית, את האינטרסים של אלה, המחפשים את רעתה של המפלגה ופוגעים בתדמיתה. זה ניסיון מסוכן, לייצר ניגוד מדומה בין העמקת מחויבותנו לתפיסה המעמדית לבין עמדתנו האינטרנציונליסטית הנכונה בשאלה הלאומית.

ראוי להזכיר, שמועד ועידתנו ה-25 נקבע בכוונה תחילה כך, שהוועידה תעמוד בסימן מלאות ארבעים שנה לכיבוש הישראלי. בבחירת מועד זה נתנו ביטוי למחויבותנו העמוקה ביותר, בהשוואה לכל כוח אחר בישראל ואולי באזור, למערכה לסיום הכיבוש, לכינון השלום הצודק הישראלי-פלסטיני, לשיחרור העם הפלסטיני ולהשגת עצמאותו. הכינוס הבינלאומי שכותרתו "יוזמת ירושלים", שאנו עורכים למחרת הוועידה, יחד עם מפלגת העם הפלסטיני, מוקדש להרחבת המערכה לסיום הכיבוש, שמלאו לו 40 שנה. מפלגתנו יזמה, יחד עם כוחות שלום רחבים, הפגנה יהודית-ערבית בלב תל-אביב ב-9 ביוני, שבמרכזה – המערכה נגד הכיבוש ולמען השלום הצודק. פעילות מגוונת זו היא כשלעצמה הפרכה חד-משמעית של הטלת הספק וההחשדה חסרות השחר.

המערכה לסיום הכיבוש היא מחויבות עמוקה של מפלגתנו הקומוניסטית הישראלית; זה המסר של חבריה היהודים והערבים כאחד. בדו"ח הוועד המרכזי לוועידה הקדשנו חלקים רחבים לדיון בדרך לחזק עוד יותר את תפקידה של המפלגה במערכה הציבורית לסיום הסכסוך הישראלי-פלסטיני ובמערכות להגנת המיעוט הלאומי הערבי בישראל.

עמדתנו בסוגיות אלה ברורה כשמש. היא כה ברורה, עד שאין היא נעלמת גם כשעננים מנסים להסתירה להרף עין. אין שום מקום לבלבול ולאי בהירות ביחסנו

לשאלה הלאומית, אפילו מצד מי שמחפש פרצות. הביקורת שנמתחה על השימוש שאנו עושים במושג "מיעוט לאומי ערבי" ולא במושג "מיעוט לאומי פלסטיני" בישראל, לא תחזיק מעמד מול עמדתנו הברורה. מפלגתנו היא שטבעה את האמירה, בשם הציבור הערבי בישראל ולמענו: "גם אם נעמוד פנים אל פנים מול המוות עצמו, לא נשכח את השורשים הפלסטיניים. אנו חלק חי ופעיל של העם הערבי הפלסטיני" (מסמך ה-6 ביוני 1980). וכאשר העמדה כה חד-משמעית, אין מקום להטיל ספק בעמדת המפלגה לגבי שייכות הציבור הערבי בישראל לעם הפלסטיני. כל אחד מאיתנו צריך לשאול את עצמו: ולטובת מי מועלים הוויכוחים האלה?

קשה ומסובך לחיות כמיעוט לאומי ערבי במדינת ישראל, אך קשה עוד יותר לחיות כפליט מחוץ למולדת. טביעות האצבעות של מפלגתנו הקומוניסטית במערכה להישארות הציבור הערבי במולדתו ברורות. מפלגתנו גיבשה כערך עליון את האחיזה האיתנה במולדת מול מגמות העקירה והגירוש מהמולדת, מול ה"נכבה" ומול קולות הטרנספר הגזעניים. אין זה מקרה, שמפלגתנו נשארה אבן הראשה במערכה להעמקת שורשיו של המיעוט הלאומי הערבי במולדתו. מפלגתנו היא ראש החץ בהתמודדות מול ונגד תוכניות הטרנספר ונגד השקפת העולם הגזענית. אלו הן גישותינו וזה מה שנכתב בדו"ח הוועד המרכזי לוועידה.

תפיסתנו האנטי-ציונית

מתדיינים אחדים ניסו, בצורה מעוררת תהיות, לרמוז כאילו קיים ויכוח במפלגתנו בעניין עמדתנו לגבי הציונות. הם ניסו ליצור רושם מוטעה ומטעה, כאילו יש מי במפלגה, הפועל למען נסיגה מעמדות היסוד הרעיוניות והפוליטיות שמפלגתנו נוקטת כלפי הציונות כבר עשרות שנים.

אנו שבים ומדגישים, כי למפלגתנו אין ולא היו מתחרים בדחיה המעמיקה והכוללת של הציונות. אנו מתנגדים לציונות כהשקפת עולם וכפרקטיקה פוליטית. אנו רואים בציונות בעיה לא רק של הערבים, אלא גם בעיה של היהודים בישראל; לא רק של העם הפלסטיני והעמים באזור, אלא גם של העם היהודי בישראל. הציונות היא אידיאולוגיה מעמדית בורגנית ופרו-אימפריאליסטית, המנוגדת תכלית ניגוד לאינטרסים של מעמד העובדים בישראל ושל שני העמים. מפלגתנו הקומוניסטית, מפלגת מעמד העובדים, מייצגת את האלטרנטיבה הרעיונית והפוליטית לציונות ולעשייתה האידיאולוגית, המדינית והחברתית. מק"י מציעה לכלל האזרחים בישראל אלטרנטיבה אנושית, דמוקרטית ומתקדמת, של שלום ושוויון, אלטרנטיבה אינטרנציונליסטית וסוציאליסטית לציונות. זו הייתה עמדתנו מאז ומתמיד; זו עמדתנו בהווה; זו תהיה עמדתנו בעתיד. לא חל שינוי בעמדה זו, ואין שום סיבה לשקול אותה מחדש.

עמדת מפלגתנו כלפי הציונות איננה נקודת התורפה שלה. עמדה זו כה מחזקת אותנו, ששום כוח פוליטי אחר אינו יכול להתחרות בה. יותר יהודים בישראל מגלים

את המבוי הסתום, אליו מובילה הציונות, ומגלים את הסתירות בין הציונות לבין האינטרסים האמיתיים של שני העמים. מק"י תמשיך להיות הגורם החשוב והעקבי ביותר במאבק נגד הציונות כתורה וכפרקטיקה.

בדו"ח הוועד המרכזי, שהוועידה עומדת לאשרו, נכתבו הדברים הבאים: "שחינו בעבר ואנו שוחים בהווה נגד הזרם, מול הלאומנות הריאקציונית בקרב היהודים ובקרב הערבים. אנו דוחים בתוקף את היסודות האידיאולוגיים של הציונות, בתיאוריה ובפרקסיס. אשר מזינים את הגישות הגזעניות ופוגעים בשוויון ובדמוקרטיה. יחד עם זאת, אנו מתנגדים לעמדות הריאקציה הערבית ולגישות לאומניות ערביות. גישתנו מעמדית ואינטרנציונליסטית ואנו מחלקים את העולם בצורה שונה. החלוקה העיקרית מבחינתנו איננה בין היהודים והערבים, אלא בין אלה, שיש להם אינטרס בשימור המשטר המעמדי הקיים, לבין אלה, שיש להם אינטרס בהחלפתו. ולכן אנו מציעים פוליטיקה יהודית-ערבית במקום פוליטיקה אחת ליהודים ואחרת לערבים." הקומוניסטים בארץ נאבקו במשך שנים רבות נגד האידיאולוגיה והמדיניות הציוניות: נגד "כיבוש הקרקע" ונישול הפלאחים הערבים; נגד "עבודה עברית" וגירוש פועלים ערבים ממקומות עבודתם. מפלגתנו ניתחה את אופייה המעמדי של הציונות וקבעה, שהיא "מבטאת את האינטרסים של הבורגנות היהודית הגדולה ועומדת בסתירה לאינטרסים של העמלים, לאינטרסים הלאומיים של עם ישראל, ולעניין הכולל של הקידמה והסוציאליזם. הננו רואים במאבק נגד האידיאולוגיה הציונית והפרקטיקה של הציונות, לא רק אינטרס מעמדי של מעמד הפועלים וכלל העמלים בישראל, ולא רק אינטרס כללי של הקידמה והסוציאליזם, אלא לא פחות מזה מעשה של דאגת-אמת לאינטרסים הלאומיים של ישראל" (החלטות הוועידה ה-18 של המפלגה הקומוניסטית הישראלית, דצמבר 1976). לכן דחינו לאורך כל הדרך את הטענה הציונית, המניחה שקיימת זהות בין ישראל לציונות ובין היהודים לציונות. אנו חוזרים ומדגישים עמדה זו בוועידתנו ה-25.

זו עמדתה הקבועה של המפלגה כלפי הציונות, והיא הייתה ונתרה מקור לגאווה. לכן נשאלת השאלה, לשם מה ולטובת מי, מייצר קומץ של מתווכחים ויכוח-כביכול בנושא הציונות בוועידת המפלגה? במהלך ההכנות לוועידה היה ברור, שוויכוח מעין זה כלל אינו קיים במפלגה. איש לא העלה את הנושא – לא במוסדות המפלגתיים, לא בסניפים ולא בתגובות שהגיעו מפעילי מק"י.

הניסיון להטיל ספק בעמדת המפלגה כלפי הציונות הוא בעצם ניסיון ליצור מצג שווא של שוני בעמדות בין החברים היהודים והערבים בנושא האידיאולוגי והפוליטי החשוב הזה. ועידתנו ה-25 דוחה על הסף כל רמיזה פרובוקטיבית כזאת. רמיזה כזאת חוטאת לאמת וחותרת תחת ציפור הנפש של המפלגה – אופייה האינטרנציונליסטי.

הציונות מתיימרת לשים את כל היהודים, תושבי ישראל, בסל שלה. חברינו, וקודם כל החברים היהודים, דוחים מכל וכל את מעשה הרמייה הזה. הם מתנגדים לניסיון של הממסד הציוני לדבר בשמם, ואומרים לו: "לא בשמנו". הם פועלים לשכנע את

הציבור היהודי, את העובדים היהודים, כי הציונות כתורה וכפרקטיקה סותרת את האינטרסים שלהם.

כקומוניסטים ערבים ויהודים, הנאבקים בציונות, מטרתנו אינה מצטמצמת בשיחרור העם הפלסטיני מהכיבוש; אנו נאבקים במקביל לשיחרור העם היהודי בארץ מההגמוניה האידיאולוגית והפוליטית של הציונות ולהפצת השקפת העולם המעמדית, המרקסיסטית-לנינית. מול הציונות, המפלגת את העובדים, אנו מציבים חלופה מעוררת גאווה: מאבק משותף ערבי-יהודי למען השלום הצודק, השוויון, הדמוקרטיה והעתיד הסוציאליסטי.

אחד הצירים היקשה בדיון: אם ישראל הוקמה כביטוי לזכות להגדרה עצמית, האם לפי תפיסתנו היא מדינה יהודית?

תשובת מפלגתנו ברורה: מדינת ישראל הוקמה על בסיס החלטת החלוקה מ-29 בנובמבר 1947. בהחלטה זו, החליטה עצרת האו"ם להקים בשטח של פלשתינה המנדטורית שתי מדינות – ערבית ויהודית. עם הקמת מדינת ישראל ב-1948, במסגרת יישום החלטה זו, מומשה הזכות להגדרה עצמית של העם היהודי בארץ. בפועל, מדינת ישראל הוקמה על שטח גדול יותר מהשטח שנקבע במפורש בהחלטת החלוקה, ואילו החלק השני של ההחלטה בדבר מימוש זכותו של העם הפלסטיני להגדרה עצמית לא בוצע עד היום. ייתר על כן, חלק גדול מהעם הפלסטיני גורש והפך פליטים.

לכן אנו אומרים מזה 60 שנה, כי ביטחונה ועתידה של מדינת ישראל לא יושגו אלא בהקמת המדינה הפלסטינית העצמאית בצידה. אנו יודעים, כי קווי הגבול של ה-4 ביוני 1967 אינם לב הסכסוך; הם ההזדמנות לפתרונו.

השאלה של "יהדות המדינה"

בשנים שחלפו מאז הקמת מדינת ישראל, המאבק על אופייה הדמוקרטי נעשה חיוני יותר.

בנאום בפתיחת הוועידה, שנשאתי בשם הוועד המרכזי, התייחסתי להצהרות ראש השב"כ דיסקין בעניין הזרוע הארוכה של השב"כ, המחפשת לנהל "פיקוח רעיוני" ורדיפה מחשבתית, במטרה לפגוע בפעילים ובארגונים המתכחשים להגדרת המדינה כ-"מדינה יהודית ודמוקרטית". אמרתי, שההצהרה בדבר רדיפה רעיונית מעין זו (בה השב"כ מופקד לא על הביטחון, אלא על הרעיון), שזכתה בתמיכה תמוהה מצידו של היועץ המשפטי לממשלה, חושפת את סכנות הפשיזם, האורבות לדמוקרטיה, לחופש הפרט, לחופש החשיבה ולחופש הביטוי, שהם יסודותיה של חברה דמוקרטית-ליברלית. השימוש בשב"כ כשומר ראש של אידיאולוגיית "המדינה היהודית-הדמוקרטית", ובמגמה ל"שכנע" את הציבור בצדקת הרעיון. בשימוש באמצעים של רדיפה וציתות, מחסלת הממשלה באופן מבני את האלמנט הדמוקרטי בהגדרה "יהודית ודמוקרטית".

מעל בימת הוועידה ה-25 אנו שבים ודוחים הגדרות, הדוחקות הצידה את האזרחים הערבים ושוללות את זכויותיהם. תפיסת עולם זו מעמיקה את הניכור ומזינה את איומיו הפאשיסטיים של ראש השב"כ.

מפלגתנו, המכירה בזכות ההגדרה העצמית של שני העמים בשתי מדינות, מעולם לא קיבלה ולעולם לא תקבל הגדרה כזאת של מדינת ישראל כמדינה יהודית, המתעלמת מקיומו ומזכויותיו של המיעוט הלאומי הערבי. בהחלטת החלוקה מנובמבר 1947 נקבע, כי המדינה של העם היהודי בארץ תהיה מדינה בעלת רוב יהודי ומיעוט לאומי ערבי גדול, "בני המולדת הזו, שאין להם מולדת חלופית אחרת". פירוש הדבר, שאין להגדיר את ישראל כמדינה יהודית תוך התעלמות מקיומו של המיעוט הלאומי הערבי, מבני העם הפלסטיני, בני המולדת הזאת. הניסיון לכפות את הפרשנות המימסדית של "מדינה יהודית" בלבד, בכוח החוק ועל-ידי רדיפות השב"כ, מבטל את המרכיב השני בהגדרתה של ישראל כמדינה דמוקרטית.

הקמתה של ישראל, בהסתמך על החלטת החלוקה ופתרון שתי המדינות, ביטאה את השאיפה של העם היהודי בארץ להגדרה עצמית. אך מתוכנה ומרוחה של ההחלטה עולה בבירור, כי הלגיטימיות של ישראל אינה נשלמת ללא מימוש החלק האחר של ההחלטה – זכות העם הפלסטיני להגדרה עצמית במדינתו הלאומית העצמאית, בצד ישראל, בגבולות ה-4 ביוני 1967, עם שתי בירות בירושלים ועם פתרון צודק של סוגיית הפליטים לפי החלטות האו"ם. על סדר היום מזה 60 שנה, ובעיקר – מזה 40 שנה, לא עומדת שאלת זכות ההגדרה של ישראל, אלא שאלת זכות ההגדרה העצמית של העם הפלסטיני, שטרם מומשה.

המאבק לשלום ולצדק היסטורי מתנהל כיום בשני צירים משולבים: המאבק למימוש זכות ההגדרה העצמית של העם הפלסטיני ולהבטחת זכויותיו הלאומיות והלגיטימיות במדינתו הלאומית העצמאית מחד גיסא, והמערכה ליישום תמורות דמוקרטיות עמוקות בישראל עצמה, אשר יכירו במיעוט הלאומי הערבי ובזכויות הלאומיות, האזרחיות והחברתיות, מאידך גיסא.

זה אבסורד לתבוע מהציבור הערבי בישראל להבטיח לדאוג לרוב יהודי במדינה
בפגישה שיזמה במליאת הכנסת ה-15 ח"כ (אז – בליכוד) ציפי לבני עם ח"כ תמר גוז'נסקי ועמי, ליבני הביעה התעניינות בסיסמה של הקומוניסטים "שתי מדינות לשני עמים" ואמרה, שדעת הקהל הישראלית לרבות במפלגתה, מעוז רעיון "ארץ ישראל השלמה", משלימה עם עקרון הפתרון על בסיס שתי מדינות, שלקומוניסטים יש זכות יוצרים עליו. לבני יזמה את הפגישה בניסיון ללבן, האם אפשר לקיים הן את העקרון של שתי מדינות לשני עמים ובמקביל לקיים את עקרון המדינה היהודית הדמוקרטית? וכמובן, מכאן הדרך הייתה קצרה בין לבני לבין הדיבורים על הסכנה הדמוגרפית והחשיבות של שמירת ישראל כ"מדינה יהודית". תמר ואני דחינו את המעבר לשיח הדמוגרפי והבהרנו שישראל, אשר קמה על בסיס החלטת החלוקה

של האו"ם ובמסגרת מימוש ההגדרה העצמית לשני העמים בארץ ולא לעם אחד על חשבון האחר, איננה מדינה יהודית בלבד. ומעולם לא הייתה כזו. ישראל היא מדינה עם רוב יהודי ועם מיעוט לאומי ערבי גדול ובעל חשיבות מבנית, הנאבק על זכותו המלאה להשפיע על המתרחש במדינה. הדגשנו, שכל הגדרה של ישראל חייבת לבטא את המבנה הזה. מכאן שהמערכה האמיתית והגורלית של היהודים והערבים במדינה חייבת להתמקד בהגנת הדמוקרטיה הישראלית ולא הדמוגרפיה הישראלית.

אני מביא את הוויכוח הזה, כיוון שעד מהרה זה הפך לשיח הדומיננטי בישראל, ולבני הפכה לאחד הקטבים המובילים אותו היום. היא הגדילה לעשות מול העמדות הברורות שאין בהן גמגום של המפלגה הקומוניסטית, כאשר דיברה על מחויבותה לשאלת השוויון והדמוקרטיה, והפנתה אלי את שאלת המחץ: "אבל איך תבטיח לי, שבעוד 50 שנה נמשיך לשמור על רוב יהודי במדינה, ושהערבים לא יהפכו לרוב?" נדהמתי: באיזו זכות אני נתבע כקומוניסט וכבן לעם הפלסטיני להבטיח ללבני רוב יהודי בישראל בעוד 50 שנה. אולי זה תיאטרון האבסורד. המסקנה שהעברנו ללבני: האינטרס המשותף של היהודים והערבים הוא מאבק להעמקת התפיסות הדמוקרטיות והשוויוניות במדינה, והפיכתה של ישראל לדמוקרטיה אמיתית, זה מבטל את הצורך בהבטחת רוב דמוגרפי כל שהוא. בדמוקרטיה אמיתית, לא ההרכב הדמוגרפי קובע. בתפיסתנו המעמדית, התפיסות הדמוגרפיות נשמעות רע. דמוקרטיה עמוקה, שוויון זכויות אזרחי ולאומי, וערכים של צדק חברתי וסביבתי הם הערובה להגן על זכויות האזרחים כולם וכל חלקי האוכלוסייה, ללא קשר להשתייכותם הלאומית. זה האינטרס של כולם.

בין אינטרנציונליזם פרולטרי לבין הסתגרות פונדמנטליסטית

ביחס למאבק הלאומי והפטריוטי

אחד הצירים הליון על כך, שאנחנו מבקרים בחריפות את עמדותיהן של התנועות האיסלאמיות, המבטלות את המימד הפטריוטי של המאבק, ואשר רואות במאבק למען הזכויות הלאומיות איום על המאבק למען הדת והאמונה. והוסיף אותו חבר: במה שונות עמדותיהן מעמדות הקומוניסטים בשאלה הלאומית ובמימד הפטריוטי, הכפופות לגישה מעמדית ואינטרנציונליסטית? ומדוע אנו מרשים לעצמנו את מה שאנו מבקרים אצל התנועות הפונדמנטליסטיות?

זו הצגה מכאנית של הדברים, אשר איננה מצליחה להבחין בין המהות השונה והמנוגדת של שתי התנועות. הפונדמנטליזם הדתי המסתגר, אשר פועל לבדד את קהילת תומכיו (שהן לרוב שכבות עממיות), מעמיד אותם מול ונגד מעמד העובדים ומאבקו לשינוי מתקדם. הפונדמנטליזם מציע להמוני העם אג'נדה אחרת, האמורה לתפוס את מקום המאבק למען הזכויות והמאבק הפטריוטי לעצמאות לאומית. הפונדמנטליזם אפילו מעמיד עצמו מול ונגד בני אותה דת, שאינם פונדמנטליסטים.

לעומת זאת, התפיסה המעמדית בנויה על פתיחת אופקים, על מאבק משותף של כלל מעמד העובדים בקרב העם הספציפי ובין בני כל העמים. בכך היא עוזרת להסיר את המסיכה הלאומנית והפונדמנטליסטית מעל הפנים המעמדיות של האויב ושל המשרתים אותו. בכך מסייעת מק"י להמוני העובדים להבין, כי הלאומנים והפונדמנטליסטים מקדמים את האינטרסים הצרים שלהם על חשבון המוני העם, ותוך העמקת ניצול ציבור העובדים.

זה אינו מקרה, שמק"י היא זו שהובילה במשך עשרות שנים את המאבק לשוויון של המיעוט הלאומי הערבי הפלסטיני בישראל. אין זה מקרה, שמק"י הובילה, בהקרבה ובהצלחה, את מאבקו להגנת זכויותיו האזרחיות והלאומיות. אין זה מקרה, שמק"י מובילה בעקביות את המאבק לסיום הכיבוש, לשלום צודק ישראלי-פלסטיני, ולמימוש הזכויות הלאומיות של העם הפלסטיני. אין תפיסה פטריוטית יותר ויעילה יותר במאבק למען הזכויות הלאומיות הצודקות, מאשר הגישה המעמדית. לכן בעוד שהפונדמנטליזם מעמיד את עצמו בניגוד לפטריוטיזם, הרי התפיסה האינטרנציונליסטית היא הביטוי הנעלה ביותר של הפטריוטיזם.

באיזה מורשת נמשך?

ציר שהוזכר קודם, התייחס בוויכוח שלו ל"מאבק הניטש בין שתי גישות מנוגדות במפלגתנו, גישה אחת הנשענת על המורשת של ההנהגה ההיסטורית של המפלגה, המורשת של מאיר וילנר, תאופיק טובי, אמיל תומא ותאופיק זיאד, ואחרת המסתמכת על מורשת מיקוניס וסנה". אלה דברי הבל מסוכנים, ובטרם עונים להם, עלינו לקבוע ולהגדיר בוועידתנו, מהי מהותה של המורשת של מיקוניס וסנה, אשר הובילה לפילוג מסוכן במפלגה בשנת 1965, ערב הוועידה ה-15. עלינו לקבוע, איזו מבין העמדות הנשמעות בוועידתנו נפגשת עם המורשת הזאת, ואיזה עמדות ממשיכות את דרכה ההיסטורית והמפוארת של המפלגה ושל הנהגתה ההיסטורית.

הזרם, אותו הנהיגו מיקוניס וסנה, הגיע למסקנה, שמה שנחוץ למק"י זה להפוך למפלגה שהיא פחות קומוניסטית וישראלית יותר. הם סברו, שאופייה הקומוניסטי של המפלגה הפך מכשול בפני קידום שאיפותיהם, ולכן הם הציעו מפלגה קומוניסטית מדוללת (light), והתכחשו ליסודות האירגוניים המהפכניים המרקסיסטיים-לניניים, שעליהם הוקמה המפלגה, רמסו אותם, ובנו פרקציות, שבמסגרתן פעלו נגד המוסדות. אך לב ליבה של הסטייה של זרם מיקוניס וסנה טמון בשאלה האינטרנציונליסטית. הרי הזרם הזה התייחס למבנה האינטרנציונליסטי היהודי-הערבי של המפלגה כאל נקודת התורפה שלה, שהתחילה לדידם להוות מכשול בפני התקדמות המפלגה ברחוב היהודי ובפני מיצוי יכולותיה. זרם זה ראה בחברים הערבים במפלגה עול על המפלגה, דבר שמחייב לגמד את קיומם ולהסתיר ככל האפשר את נוכחותם, ולהציבם בסוף סדרי העדיפות של המפלגה ובסוף סדר יומה, במטרה לרצות את האווירה השוביניסטית והלאומנית המתפתחת בישראל, ובמטרה למצוא לעצמם

מקום קרוב יותר לקונצנזוס הלאומי הציוני, שאליו אכן הגיעו. מי שרוצה ללכת בדרך ההנהגה ההיסטורית של המפלגה, דרכם של וילנר, טובי, תומא, חביבי וזיאד, עליו להגן על האינטרנציונליזם של המפלגה, על הרכבה היהודי-ערבי, ולא להרים עליה יד; עליו לנדוד את הקולות הבוטים ויוצאי דופן, שקוראים להסטת המפלגה מדרכה, ומהרכבה האינטרנציונליסטית היהודי-הערבי. האינטרנציונליזם של מפלגתנו איננו נקודת תורפתה, אלא ערכה המוסף, בקרב היהודים ובקרב הערבים, בשנת 2007, כמו בשנת 1965.

מי שמסית לכך שהימצאות החברים היהודים במפלגה ונוכחותם הפוליטית והרעיונית, הייצוגית והארגונית הינם עול על המפלגה ומכשול בפני התרחבות השפעתה בקרב הציבור הערבי בישראל, דבר שמחייב את הצנעת נוכחותם – סוטה מדרכה של המפלגה, לא פחות מאלה שהסיתו להצניע את נוכחותם של החברים הערבים במפלגה בשנת 1965.

ההצעה לשינוי שם המפלגה

אחד הצירים הציע בהקשר הזה לשנות את שם המפלגה, מ"המפלגה הקומוניסטית הישראלית" ל"המפלגה הקומוניסטית בישראל". ברצוני לציין, שהצעה זו אינה חדשה ואין בה הברקה רעיונית או פוליטית אמיתית, מאחר שהצעה זו כבר עלתה בעבר בוועידה ה-19 של המפלגה, ו"ההנהגה ההיסטורית של המפלגה" (שאוהבים, בצדק, לצטט אותה – וילנר, טובי, תומא וזיאד) סיכמה כבר את העמדה כלפי הצעה זו. היא הדפה כבר אז את הניסיון להציג את מפלגתנו, בשל ראייתה המעמדית והאינטרנציונליסטית, כ"מקלה ראש בסוגיה הלאומית" וכ"מתפשרת בעמדה כלפי הציונות" – אמירות הדומות לכמה מהוויכוחים הבודדים שהושמעו בוועידה ה-25. הרי השאלה איננה השם. השאלה היותר חשובה היא, מהי העמדה העומדת מאחורי ההצעה לשינוי השם. הרי קבענו את העמדה הבסיסית, שהזירה שאנו ממלאים בה את תפקידנו הפוליטי היא הזירה הישראלית, והחברה שאנו מציעים לה את האלטרנטיבה שלנו, את השינוי המהפכני העמוק, היא החברה הישראלית, והציבור שאנו פועלים לעיצוב ההכרה והמודעות שלו בצורה מהפכנית, הוא קודם כל מעמד הפועלים הישראלי, הערבים הפלסטינים והיהודים. אנו קבענו, שמאבקנו כמפלגה קומוניסטית אינו נגד החברה הישראלית, אלא על החברה הישראלית ולמען שינוי פניה. קבענו, שנמלא את תפקידנו בתרומה לפיתרון הסוגיה הלאומית של העם הפלסטיני ושל המיעוט הלאומי הערבי בישראל בתוך הזירה הישראלית, מהמקום שלנו בתוכה, ודרך השפעתנו עליה.

סיכומי הוועידה ה-19, היו חותכים וברורים. סיכומים אלה דחו את ההצעה לשינוי שם המפלגה בזמנו, כפי שאנו דוחים אותה היום; הם דחו את הניסיון להטיל ספק בעמדות המפלגה ובעקרונות היסוד שלה בסוגיה הלאומית, ואת הניסיון ליצור סתירה בין הגישה המעמדית לבין המערכה למען הזכויות הלאומיות הצודקות של המיעוט

הלאומי הערבי ושל העם הפלסטיני. סיכומים אלה אף ראו בהצעות אלה לשינוי שם המפלגה פרובוקציה, המכוונת לפגוע במפלגה ובדרכה.

לקראת הבחירות לרשויות המקומיות

בין הסוגיות הרבות, שהועלו במהלך הדיון בוועידה, הייתה שאלת הבחירות לרשויות המקומיות. אנו מציעים לקיים, תוך שנה, מושב נוסף של הוועידה ה-25, שיוקדש להערכות לקראת הבחירות לרשויות המקומיות, שנקבעו לנובמבר 2008. אולם את דברי לגבי עיריית נצרת ולגבי אחריותנו לשמור על מעמדנו ההיסטורי בעיר נצרת, אני מבקש להציג כבר עתה.

אחד הצירי, ציטט את דברי בכמה הזדמנויות, בהם הדגשתי, שמעמדה של חזית נצרת הדמוקרטית ומעמדו של ראש העיר ראמז ג'ראייסי בהנהגת עיריית נצרת ובראשות העיר – הם נכס אסטרטגי לנו, במפלגה הקומוניסטית. מעמד זה הוא נכס ציבורי והשג היסטורי של המפלגה ובהמשך – של המפלגה והחזית, שאנו חייבים לשמור עליהם.

היותנו הכוח המוביל בנצרת במשך יותר משלושים שנה, הוא מקור גאווה ועניין שכרוכה בו אחריות רבה. אנו נמשיך להשקיע את מירב מאמצינו למען שמירת הנכס הזה ולחיזוקו גם בבחירות הבאות לעיריית נצרת. הנהגת העיר נצרת היא מבצרו החסין של הציבור הערבי. זה מבצר המאבק המשותף של הציבור הערבי, יחד עם הכוחות הדמוקרטיים והמתקדמים היהודיים, במאמץ לחולל שינוי דמוקרטי עמוק בחברה הישראלית. הישגותיה של הנהגת העיר בידיים הנאמנות של המפלגה ושל שותפיה בחזית – זו נקודת המוצא שלנו בכל דיון ובכל פעם שאנו מותחים ביקורת לגיטימית.

לאחדות מאבק רחבה

ועידתנו ה-25 שבה והדגישה, כי מק"י רואה כחובתה הראשונה במעלה לפעול לאחדות מאבק רחבה ביותר של יהודים וערבים להפסקת פשעי הכיבוש. מדיניות שרון ואולמרט גרמה, מאז 2001, למותם של 2,500 פלסטינים ולפציעתם של אלפים רבים, הרסה את המשק בשטחים הכבושים ודירדרה את העם הפלסטיני לחיים על גבול הרעב ובתנאי מצוקה קשה מנשוא.

הכיבוש המתמשך אחראי, במידה רבה, להתרחבות העוני בישראל, לריקבון החברתי והמוסרי, שפשה בחברה הישראלית, להתגברות תופעות האלימות והשחיתות הציבורית.

מאבקה רב-השנים של מק"י, יחד עם שותפיה בחד"ש ושוחרי שלום נוספים, הניב תוצאה חשובה ביותר: העיקרון של "שתי מדינות, ישראל ופלסטין" מוסכם על חלקים רחבים בציבור הישראלי. אך בצד זה גברו בישראל ההסתה הלאומנית והגזענית של הימין ונפוצו ביטויי הייאוש והשנאה.

בתנאים המורכבים בישראל ובאזור, תתמיד מק"י במדיניותה החותרת לגבש מחנה שלום ישראלי רחב ככל האפשר על בסיס של עקרונות מוסכמים. ניתן לאחד את תומכי העיקרון של שתי מדינות, ישראל ופלסטין, למערכה למען מטרות מיידיות, הומניות ופוליטיות, ולמען הסדר שלום כולל ויציב. מול הקביעה, כאילו הכיבוש הוא בלתי-הפיך, ועידתנו ה-25 שבה ומדגישה, כי הדרך היחידה, העקרונית והמעשית כאחת, להשגת השלום הצודק והיציב היא – סיום הכיבוש והקמת המדינה הפלסטינית העצמאית, שבירתה – ירושלים המזרחית, בצד מדינת ישראל.

גורלם ועתידם של שני העמים, הישראלי והפלסטיני, תלויים בהיחלצות מהכיבוש ובכינון שלום של צדק ושכנות טובה. הסדר שלום צודק ויציב יקל על גיוס הציבור למערכות נגד העוולות החברתיות, האפליה והגזענות, ולמען חיים טובים יותר, לשוויון ולצדק חברתי.

קול קורא של הוועידה ה-25

אחדות יהודית-ערבית

במאבק לשלום, לשוויון ולדמוקרטיה

הוועידה ה-25 של המפלגה הקומוניסטית הישראלית קוראת לכל כוחות השלום, השוויון החברתי והצדק הסביבתי להתאחד למאבק משותף נגד הכיבוש, נגד אסון ההפרטות, נגד האפליה הלאומית, ונגד התעשרות מעטים על חשבון הרבים. השנה מלאו 40 שנים לכיבוש השטחים במלחמת 1967. המפלגה הקומוניסטית הישראלית ראתה בכיבוש מיומי האסון, הכיבוש הוא אסון לשני העמים. הכיבוש השליט משטר של דיכוי קשה על העם הפלסטיני. הכיבוש משחית את החברה הישראלית. ההבנה, שהכיבוש הוא אסון. הולכת ומתרחבת בציבור הישראלי. אנחנו קוראים לשיתוף פעולה רחב לסיום הכיבוש ובעד שלום ישראלי-פלסטיני וישראלי-ערבי כולל וצודק.

הניסיון של ממשלות הליכוד, קדימה והעבודה לכפות "פתרונות" באופן חד-צדדי – הגיעה למבוי סתום. הוא לא קירב את שני העמים אל השלום ולא הצליח לספק להם ביטחון. גם ההבטחות של מובילי המדיניות הכלכלית הניאו-ליברלית לצמיחה שתועיל ל-כ-ו-ל-ם – נחשפו כמעשה הונאה שמאחוריו מסתתרים עוני, אבטלה, התרוששות של המעמד הבינוני, והתדרדרות בתנאי ההעסקה. משבר התשובות הפוליטיות הממסדיות, המצוקה הכלכלית והייאוש הפוליטי מנוצלים בציניות בידי כוחות הימין הקיצוני והגזענות. האיום על המרחב הדמוקרטי בישראל גובר.

אולם בצד הסכנה הגדולה, קיימת במצב הדברים הנוכחי גם הזדמנות למצוא אופן קשבת לקול מתקדם ושפוי – קול של דמוקרטיה, של שלום ושל שוויון. הציבור הנאבק על קיומו בישראל מחפש תשובות למצוקותיו. במציאות הפוליטית בישראל, תשובותינו הן היחידות המציעות תקווה אמיתית לחיים טובים יותר בארץ הזאת. מול מדיניות המלחמה והכוחנות החד-צדדית, אנחנו מציעים הידברות והסכמי שלום; מול התפרקות המדינה מאחריות לאזרחיה, אנחנו מציעים מדיניות רווחה מתקדמת וחובקת כל; מול הקפיטליזם הרומס את האדם ואת הסביבה, אנחנו מציעים חשיבה סוציאליסטית, המחויבת לרווחת האדם ולא לרווחיהם של בעלי ההון. במאבקים החברתיים, שבהם אנו משתתפים, אנחנו מגלים ציבור גדול מאוד שקשוב למסרים הללו, ציבור שמחפש שותפות אמת, חוצת גבולות של דת או לאום, שותפות שתמוטט

את מגדלי השקר שבונים סביבנו הקפיטליזם והלאומנות.
במאבק הזה מק"י וחד"ש עומדות שכם אל שכם עם כלל הכוחות המתקדמים בחברה בישראל. הוועידה ה-25 של מק"י קוראת לחזית רחבה להגנת הדמוקרטיה ולקידום השלום והשוויון. מול כוחות הימין והגזענות, מול כוחות ההפרטה, מול כוחו של ההון יש להציב חזית ערבית-יהודית רחבה, חזית של אחווה, של חירות ושל שוויון. זו העת לאחד כוחות.

**הצטרפו אלינו למאבק!
בואו אל המפלגה הקומוניסטית הישראלית,
ביתם של שוחרי השלום והשוויון, יהודים וערבים!**

החלטות הוועידה

1. אישור הדין וחשבון של הוועד המרכזי לוועידה.
- 2, אישור הדין וחשבון של ועדת הביקורת המרכזית לוועידה.
3. אישור דברי הסיכום לדיון בוועידה, שהביא הח' עיסאם מחול.

4. להפסקת שפיכות הדמים!

כפי שחזתה מק"י, תוכנית ההתנתקות מרצועת עזה לא הייתה תחילת הסוף של הכיבוש אלא רק שינוי צורה שלו. בגדה המערבית מתרחבות ההתנחלויות ונבנית החומה, המספחת שטחים פלסטיניים. בעזה, במקום כיבוש ישראלי עם חיילים ומתנחלים ברצועה, קיבלנו כיבוש מרחוק: הפצצות יומיומיות מהאוויר, אמברגו כלכלי ופלישות צבאיות ישראליות חוזרות ונשנות אל תוך הרצועה.

שוב נשפך דם של חפים מפשע בעזה ובשדרות. פעם נוספת אנו נוכחים לדעת, שאת מחיר הכיבוש משלמים שני העמים. הוועידה ה-25 קוראת להפסקה מיידית של שפיכות הדמים ולחידוש המשא-ומתן הישראלי-פלסטיני על הסכם שלום צודק וכולל.

הוועידה קוראת להפסקת מלחמת האחים ברצועת עזה, המסבה נזק למאבק נגד הכיבוש והמצור הכלכלי ולמען הכרה בינלאומית וישראלית בממשלת האחדות הלאומית הפלסטינית.

הוועידה ה-25 קוראת לציבור הישראלי להתגייס למערכה למען תשיב ממשלת ישראל בחיוב ליוזמת הממשל הסורי וליוזמה הכלל-ערבית להשכנת שלום ישראלי-ערבי כולל וצודק.

מק"י שבה ומוקיעה את העיקשות של ממשל בוש להמשיך במתקפה האימפריאליסטית האמריקאית לכינון הגמוניה באזור כולו ולגזילת משאביו. אנו עומדים בשורה אחת עם שוחרי השלום בארצות הברית ובעולם כולו, התובעים להפסיק את המלחמה התוקפנית והכיבוש בעיראק, את המעורבות האמריקאית בלבנון ואת האיומים במלחמה על אירן, סוריה ולבנון.

מק"י מגנה את הפגיעה בפליטים הפלסטינים, תושבי מחנה נהר אל-ברד בלבנון. פתרון בעיית הפליטים הפלסטינים יושג אך ורק על בסיס החלטות האו"ם בנושא זה.

5. נגד הנישול, להגנה על הזכות לדיור!

ממשלת ישראל נלחמת נגד אלפים מאזרחיה ונגד זכותם הטבעית לדיור בכפר-קאסם, בטייבה, ביפו, ברמלה, בלוד, בדרום תל-אביב ובעשרות ישובים לא מוכרים בנגב ובגליל. על הממשלה להפסיק לאלתר את המשך מדיניות נישול הקרקעות בכל

הדרכים, לרבות שינוי יעוד קרקע בתוכניות המתאר כמו טיבה, דאליית אל-כרמל ומקומות אחרים.

במקום להציע פתרונות דיור, משגרת הממשלה צווי פינוי ודחפורים; במקום לאפשר הקמתם של ישובים ערבים חדשים, עוסקת הממשלה בנישול ובהריסת בתים. הממשלה הופכת את הקרקע לנכס נדל"ן של האלפיון העליון, ולשם כך מתנהלת מדיניות של נישול ואפליה.

הוועידה קוראת למאבק ציבורי רחב למען זכותו של כל אזרח, ערבי כיהודי, לקורת גג, לבניית דיור ציבורי ממשלתי ולהפסקת הריסת הבתים.

6. עבודה למובטלים! תבטל תוכנית ויסקונסין!

ועידת מק"י קוראת לבטל את תוכנית ויסקונסין לאלתר. אחרי שנתיים של התעללות במובטלים ושל גריפת רווחים על חשבונם, אנו תובעים להפסיק את מערכת הכפייה והענישה של המובטלים ולמצוא פתרונות תעסוקה הולמים לכל המובטלים, יהודים כערבים, באמצעות: פיתוח מקומות עבודה, העלאת שכר המינימום, הקמה של מעונות יום לילדי עובדים, ביטול השיטה של עבודה באמצעות חברות כוח אדם, והבטחת קביעות לעובדים כעבור עשרה חודשי עבודה.

הוועידה מביעה הערכה לפעילות הפרלמנטרית של סיעת חד"ש ולפעילות של סניפי המפלגה נגד תוכנית העבדות המכונה "תוכנית ויסקונסין".

הכשלת תוכנית ויסקונסין, הכשלת דו"ח דברת, המערכה של העובדים הסוציאליים, המורים ועובדי המדינה נגד הפרטת השירותים הציבוריים – כל אלה הן מטרות ניתנות להשגה. הוועידה קוראת לסניפי המפלגה ליטול חלק פעיל יותר במערכה להגנת העבודה המאורגנת, למען חינוך חינוך מהגן ועד לאוניברסיטה, ונגד ההפרטה של חברות ממשלתיות, בתי חולים ומוסדות טיפוליים.

7. למען חינוך חינוך, למען השכלה גבוהה נגישה לכל!

הוועידה מחזקת את ידי חברי ארגון המורים במאבקם הצודק להגנה על החינוך הציבורי בישראל, ולהגנה על זכותם של המורים להתאגד ולשמור על תנאי העסקה שלהם.

הוועידה מביעה הערכה עמוקה לשביתת הסטודנטים הממושכת שהסתיימה לאחרונה. המאבק שהחל כהגנה מפני העלאת שכר הלימוד התפתח, בין היתר בזכות פעילות חברינו, למאבק כולל נגד הפרטת מערכת ההשכלה הגבוהה ולמען הזכות לשוויון בחינוך.

הוועידה מברכת את ארגוני המורים, הסטודנטים, ההורים ותלמידי בתי הספר על שגילו סולידריות לאורך 40 ימי השביתה, וניהלו מאבק ברור ואמיץ להגנה על מערכות החינוך וההשכלה הציבוריים בישראל.

8. נגד המתקפה המחריפה על הדמוקרטיה ומערכת המשפט

בניצוחו של שר המשפטים דניאל פרידמן, ובחסותו המלאה של ראש הממשלה אהוד אולמרט, מנוהלת מערכה ממשלתית חסרת תקדים נגד עצמאות מערכת המשפט, נגד בית המשפט העליון ולהגנת הפוליטיקאים המושחתים. הוועידה מוקיעה את עמדת ראשי שירות הביטחון הכללי, שנטלו לעצמם את הזכות לנהל רדיפות פוליטיות נגד קומוניסטים, נגד השמאל ונגד האזרחים הערבים בכלל. זהו ניסיון מביש ומסוכן להחיות מחדש את הממשל הצבאי באמצעים חוקיים. הוועידה מגנה את האישור שנתן היועץ המשפטי לממשלה לעמדה אנטי דמוקרטית זו. הוועידה קוראת לאחדות כל הכוחות הדמוקרטיים בישראל, יהודים וערבים, להדיפת המתקפה נגד זכויות האדם והאזרח ונגד מערכת המשפט. הדמוקרטיה בסכנה! זה הזמן להיאבק יחד נגד הגזענות, שנאת הזרים והמיליטריזציה של החיים הציבוריים בארץ.

9. נגד תוכנית "השירות הלאומי" לצעירים הערבים

תוכנית "השירות הלאומי" לא באה להבטיח שוויון זכויות לאוכלוסייה הערבית, אלא להבטיח את המשך המדיניות הקיימת. זה "שירות לאומי", שבמסגרתו משרתת המדינה את ההון ואת מדיניות ההפרטה והקיצוצים בשירותים הציבוריים, וזאת באמצעות העסקת מתנדבים במקום עובדים בעלי זכויות.

יוזמת ירושלים

THE JERUSALEM INITIATIVE FOR A JUST PEACE

מייד לאחר סיום הוועידה ה-25 של מק"י, נערך בירושלים, ביוזמתן של המפלגה הקומוניסטית הישראלית ושל מפלגת העם הפלסטיני, כינוס בינלאומי בן שלושה ימים, אשר הוקדש לציון מלאות 40 שנה לכיבוש הישראלי של השטחים הפלסטיניים ולקראת הציון של מלאות 60 שנה להחלטת עצרת האו"ם מ-29 בנובמבר 1947 בדבר כינון שתי מדינות בשטחה של פלשתינה המנדטורית,

נוסף לנציגים של מק"י ומפלגת העם הפלסטיני ונציגים ישראלים ופלסטינים נוספים, נטלו חלק בכינוס 28 נציגים מ-12 מדינות: ארצות-הברית, הודו, נורבגיה, גרמניה, איטליה, יוון, צרפת, קפריסין, פורטוגל, בריטניה, דנמרק ואוסטרליה. בין משתתפי הכינוס היו חבר הפרלמנט האירופי וחברי פרלמנטים מנורבגיה, מפורטוגל, מגרמניה ומהודו.

בימים 2-3 ביוני 2007 סיירו המשלחות באזור ירושלים וליד חומת ההפרדה, ביקרו בפרלמנט הפלסטיני ברמאללה, ונפגשו עם אישים ופעילי שלום ישראלים ופלסטינים.

בשעות הבוקר של ה-4 ביוני נערך באולם מלון נוטרדאם, שעל קו התפר בירושלים, מפגש סגור של המשלחות מחו"ל עם נציגים של מק"י ומפלגת העם ואישים ישראלים ופלסטינים לדין בדרכים להרחיב את התמיכה הבינלאומית בסיום הכיבוש, הפוגע קשות בשני העמים ובשלום העולם. כן סוכם גילוי דעת מטעם משתתפי הכינוס.

בשעות הערב נערך באולם הגדול של מלון נוטרדם מפגש פומבי, בו נשאו דברים **עיסאם מחול**, בשם הוועד המרכזי של מק"י, **פואד ריזיק**, מזכ"ל מפלגת העם הפלסטיני, ופרופ' **נעמי חזן**. כן הוקראו ברכות מטעם מחמוד עבאס, נשיא הרשות הפלסטינית ומטעם מערך השמאל הפלסטיני. הינחו את המפגש נעים אל-אשהב ממפלגת העם ותמר גוז'נסקי ממק"י.

גילוי הדעת "יוזמת ירושלים"

בגילוי הדעת, שאימצו משתתפי הכינוס הבינלאומי בירושלים, נכתב:

"אנו, משתתפי הכינוס הבינלאומי בירושלים, מבטאים את הסולידריות שלנו עם העם הפלסטיני ועם כל הכוחות שוחרי השלום והמתנגדים לכיבוש ולהתנחלויות, בישראל וברחבי העולם, במאבקם למען שלום ישראלי-פלסטיני צודק, המבוסס על סיום הכיבוש וכינון מדינה פלסטינית עצמאית בכל השטחים שנכבשו ב-1967.

אנו תובעים מישראל, מארצות-הברית, מהאיחוד האירופי ומכל המדינות, אשר הטילו מצור בלתי-צודק על העם הפלסטיני, להסיר את המצור מייד. מצור זה מחריף את ההידרדרות בתנאי החיים של העם הפלסטיני, משפיע בדרך הרת אסון על הכלכלה הפלסטינית, מונע מהפלסטינים הספקת מזון ותרופות, גורם לאבטלה ולעוני נרחבים, ומונע פיתוח כלכלי או חברתי כלשהו, ובכך הוא הורס את הסיכוי לבנייתה של מדינה פלסטינית עצמאית.

אנו תובעים מכל הממשלות בעולם להכיר בממשלת האחדות הלאומית הפלסטינית, לקיים עמה יחסים תקינים ולאפשר לה לפעול בשירות האינטרסים של העם הפלסטיני.

אנו דוחים את התוכנית לכינונה של מדינה פלסטינית בגבולות זמניים, ומעריכים כי זה נסיון הרסני נוסף לדחות את הסכם הקבע, אשר ישים קץ לכיבוש הישראלי של השטחים הפלסטיניים, הנמשך מאז יוני 1967.

אנו מדגישים את האחריות של החברות הקבועות במועצת הביטחון של האו"ם ושל מדינות אחרות לאלץ את ישראל לבצע את החוק הבינלאומי ואת החלטות האו"ם הנוגעות בדבר.

יוזמת השלום הערבית, שאומצה בידי כל הארצות הערביות, אם תבוצע כלשונה, כוללת בתוכה את היסודות העיקריים של שלום כולל במזרח-התיכון ובין ישראל וכל המדינות הערביות. אנו, משתתפי הכינוס הבינלאומי בירושלים, נמשיך להשקיע כל מאמץ, כדי ללחוץ על ממשלת ישראל לנהל משא-ומתן עם אש"ף, במטרה להשיג הסכם שלום צודק וכולל, שיתבסס על העקרונות הבאים:

סיום הכיבוש הישראלי; פירוק מלא של כל ההתנחלויות; הסרתה של חומת האפרטהייד; הפיכת גבולות ה-4 ביוני 1967 לגבול שלום בין מדינת ישראל לבין המדינה הפלסטינית; ירושלים המזרחית כבירת המדינה הפלסטינית; דו-קיום בין הבירות של ישראל ופלסטין בירושלים; שחרור האסירים הפוליטיים הפלסטינים; ופתרון של בעיית הפליטים בהתאם להחלטת האו"ם 194.

תוכנית שלום זו היא התוכנית ההיסטורית של שתי המפלגות – מק"י ומפלגת העם הפלסטיני, מזה עשרות שנים. היא אומצה גם בידי האו"ם, הליגה הערבית והקהילייה הבינלאומית. זו תוכנית, שטרם בוצעה, למרות העובדה, שעל העקרון של פתרון

המבוסס על שתי מדינות הוחלט בעצרת הכללית של האו"ם כבר לפני 60 שנה. תוכנית שלום זו מבטאת את התקווה לסיום הדיכוי ושפיכות הדמים ולתחילתו של עידן של שלום יציב.

על גילוי הדעת חתומים המפלגות והארגונים הבאים:

מפלגת העם הפלסטיני; המפלגה הקומוניסטית הישראלית; המפלגה הקומוניסטית (מרקסיסטית) של הודו; מפלגת ההתחדשות הקומוניסטית של איטליה; המפלגה הקומוניסטית של בריטניה; המפלגה הקומוניסטית של ארה"ב; הפרספקטיבה החברתית דמוקרטית (אוסטרליה); מפלגת השמאל האירופי; המפלגה הקומוניסטית הצרפתית; המפלגה הקומוניסטית היוונית; מפלגת הקומוניסטים האיטלקים; המפלגה הקומוניסטית של פורטוגל; מפלגת אק"ל, קפריסין; המערך האדום ירוק, דנמרק; המפלגה הסוציאליסטית השמאלית, נורבגיה; פדרציית הנשים של יוון; מרכז האיגודים המקצועיים של הודו; התנועה החברתית של איטליה; תנועת הנשים של קפריסין; האגודה הנורבגית של ארגונים לא-ממשלתיים; מועצת השלום העולמית; ומועצת השלום של פורטוגל.

המוסדות המרכזיים של המפלגה

שנבחרו בוועידה

(בסדר א'-ב' של שם המשפחה)

ועדת הביקורת

המרכזית

כמאל אבו-אחמד
חליל אינדראוס
אחמד אל חאג'
יורם גוז'נסקי
בדיע חוסרי
אחמד חמדי
איתי'אס סג'יר
צדוק צדוק
פאתן גטאס

ועדת הביקורת
המרכזית בחרה
בפאתן גטאס לתפקיד
יו"ר הוועדה.

הוועד המרכזי

שרף חסאן	אמנה אבו-אחמד
עלי חריקי	איברההים אבו-יונס
עוני כחיל	מאג'ד אבו-יונס
עופר כסיף	עבדאללה אבו-מערוף
ראודה מורקוס-מחול	אומיימה אבו-ראס
זיאד מחאמיד	ג'מיל אבו-ראס
עיסאם מחול	אדיב אבו-רחמון
מוחמד נפאע	עפו אגבריה
מוסא סג'יר	קלמן אלטמן
פתחיה סג'יר	מוחמד בכרי
מור סטולר	מוחמד ברכה
אחמד סעד	אינאס ג'באלי
ג'יהאד סעד	אלי גוז'נסקי
עומר סעדי	תמר גוז'נסקי
שוקרי עואודה	פדרו גולדפרב
אחמד עיראקי	בנימין גונן
סאמח עיראקי	מנצור דהאמשה
עאדל עמר	אפרים דויד
ג'יהאד עקל	עלי היבי
תגריד שב'יטה	דחיל חאמד
ג'מאל שריף	ג'אבר חורי
עאידה תומא-סלימאן	יוסף חיידר
	דב חנין

מוסדות הוועד המרכזי

במושב הראשון של הוועד המרכזי, שנערך בנצרת ב-16 ביוני 2007, נערכו הבחירות למוסדות הוועד המרכזי. המוסדות שנבחרו:

המזכיר הכללי – מוחמד נפאע.

הלשכה הפוליטית:

עבדאללה אבו מערוף

ג'מיל אבו ראס

אדיב אבו-רחמון

עפו אגבריה

מוחמד בכרי

מוחמד ברכה

תמר גוז'נסקי

דב חנין

עיסאם מחול

אחמד סעד

עאדל עמר

עאידה תומא-סלימאן

מזכירות המפלגה :

איברהים אבו-יונס

אלי גוז'נסקי

פדרו גולדפרב

מנצור דהאמשה

דחיל חאמד

עלי חרייקי

שרף חסאן

עוני כחיל

ראודה מורקוס-מחול

זיאד מחאמיד

מוסא סג'יר

סאמח עיראקי

מרכז מזכירות המפלגה – מאג'ד אבו-יונס.

המושב השני של הוועידה ה-25

המושב השני של הוועידה ה-25 נערך בשבת, 28 ביוני 2008, בבית הידידות בנצרת. המושב הוקדש לדיון בהתפתחויות הפוליטיות ובהכנות לבחירות לרשויות המקומיות.

מוחמד נפאע, מזכ"ל מק"י, הצביע בהרצאתו על הפער העמוק שבין הדיבורים של בוש ואולמרט על שלום, לבין המציאות של המשך הכיבוש והרחבת ההתנחלויות, ובעיקר – באזור ירושלים. הוא הוקיע את מסע האיומים והתמרונים הצבאיים נגד אירן ואת תוכניות בוש להנציח את כיבוש עירק.

בהתייחסו לבחירות הקרובות לרשויות המקומיות, הצביע נפאע על הקשיים הנובעים מהמשבר הכספי, אליו נקלעו רוב הרשויות, ומההתארגנויות הריאקציוניות מבחינה חברתית. נפאע קרא לארגוני המפלגה לפתור חילוקי דעות פנימיים, כדי לרכז את המאמצים ביצירת בריתות למען הצלחת חד"ש בבחירות הקרובות לעיריות.

חברי לשכת חד"ש, **שאוקי חטיב**, ראש ועד ראשי הרשויות המקומיות הערביות, ו**ראמז ג'ראיסי**, ראש עיריית נצרת, ציינו את השינויים העמוקים שחלו בשלטון המקומי נוכח ההתנתקות של הממשלה מאחריותה לרווחת התושבים. הם ציינו את התרומה הייחודית של חד"ש ברשויות המקומיות. שניהם קראו להכנת מצע מוניציפאלי כללי, שיהיה הבסיס למצעים של רשימות חד"ש ושותפיה בכל מקום.

ח"כ **דב חנין**, חבר הלשכה הפוליטית של מק"י, הדגיש בהרצאתו את חשיבות הקמתה של התנועה הרחבה "עיר לכולנו", שתתמודד בבחירות לעיריית ת"א-יפו. הרשימה מבוססת על מאבק יהודי-ערבי משותף נגד אפליית התושבים הערבים בעיר; למען תפיסה שונה, שוויונית בין תל-אביב ויפו; למען עירייה בניהול דמוקרטי, שתפעל לטובת רוב התושבים; נגד הפיכת ת"א-יפו לעיר עבור העשירים בלבד; לקידום הנשים ולהגנת הסביבה.

בדיון השתתפו 23 צירים. צירי הוועידה אישרו את ההרצאה והסיכום, שהביא המזכ"ל מוחמד נפאע, ואת הצעת ההחלטות.

החלטות המושב השני של הוועידה:

לחיזוק המאבק בכיבוש ולמען שלום צודק

הוועידה ה-25, במושבה השני, קוראת להרחבת המערכה היהודית-ערבית המשותפת נגד הכיבוש הישראלי וההתנחלויות, שהם שורש עימות הדמים המתמשך, ולמען שלום צודק, המבוסס על כינון פלסטין, שבירתה ירושלים המזרחית, בצד ישראל, ועל פתרון בעיית הפליטים בהתאם להחלטות האו"ם.

לאחר כינון התהדיה (הרגיעה), תובעת הוועידה מממשלת אולמרט-ברק להסיר מייד את המצור הנפשע, המוטל על רצועת עזה, ולהפסיק את פעולות הדיכוי בגדה המערבית.

הוועידה רואה בשיקום אחדות המאבק של העם הפלסטיני מטרה חשובה, שתחזק את המערכה לסיום הכיבוש ולכינון פלסטין העצמאית בקווי ה-4 ביוני 1967.

הוועידה קוראת לקידום השלום הישראלי-סורי על בסיס החזרת הגולן לסוריה.

להצלחת הרשימות של חד"ש והנתמכות על-ידה

הוועידה ה-25, במושבה השני, קוראת לכל ארגוני המפלגה ולכל חברה להקדיש כל מאמץ, כדי להביא לחיזוק ייצוגן של מק"י וחד"ש ברשויות המקומיות. בהתאם לתנאים בכל מקום, על הקומוניסטים לקדם רשימות ומועמדים של חד"ש או של קואליציות רחבות, בהשתתפות קומוניסטים ואנשי חד"ש.

תמיכה במאבקי עובדים

הוועידה ה-25, במושבה השני, שולחת ברכת סולידריות לעובדים הסוציאליים, לעובדי חברת הדואר, לעובדים במפעלים בדרום ולכל ייתר העובדים, הנאבקים להגנת שכרם וזכויותיהם ונגד הפרטה ופיטורים.

להצלחת מחנה העבודה בנצרת

הוועידה ה-25, במושבה השני, קוראת לארגוני המפלגה ובנק"י לפעול להשתתפות רחבה במחנה העבודה ההתנדבותי, שייערך בנצרת בימים 3-5 ביולי 2008. מחנה העבודה יתרום לגיבוש הכוחות וליצירת אווירה של התגייסות לקראת הבחירות לעיריית נצרת, שהן מבחן חשוב במיוחד של מק"י וחד"ש.